3 VII 30

S. Marco
di Firenze
n° 411

1

L

Iste liber est conuentus sci Marci de florentia ordinis frum predicator Ad usum fris Leonardi s vberti de florentia q eum scripsit.

Tabula et notula eorum que in hoc volumine continentur.

Vita sci petri martyris nouiter composita p dnum franciscum casthonensem psbyterum virum eruditissimu in lris grecis atq latinis: et doctore sacre theologie. de anno 1471. ad cardinalem Rauennatem. — 1.

Vita Sci Thome de aquino. nup edita et abbreuiata p eundem dnum francisum. — — 16

Vita Sci vincentij confessoris de ordine frum pdicator edita p eundem dnum franciscum de ano dni Mcccclxx. ad cardinalem papiensem. — 33

Versus qdam compositi p Magrum Petru Ransanu siculum ordis pdicator in laude sci vincentij. — 49

Vita beati Antonij cognomento Antonini de florentia ordinis frum pdicator Archiepi florentini edita p supdictum dnum franciscum casthonensem. — 53

Additiones quedam de vita et miraculis eiusdem beati Antonij archiepi florentini fcte p fratrem leonardum s vberti de florentia ordis pdicator. — 78

Vita et martyrium beati Antonij de pedemontium ordis frum pdicator q fuit receptus ad ordine p beatum Antoninum archiepm florentinu. et post meodu martirio coronatus de ano Mcccclx. editum p supradictum dnum franciscum ad cardinale papiensem. — 10[illegible]

Epla cardinalis papiensis ad pfatum dnum franciscum commendantis martyriu Antonianu. et hortantis eum ad veteres scor martyru historias dignori stilo reparandas. — 111

1

Epla dni francisci castilionensis ad cardinalem papiensem excusantis se ab inmunito scriptorum martyrum ope — 112

Epla hieronymi abbatis sce flore aretine ad dnum franciscum castilionensem sup comendatione martyrii Antoniani — 115

Sermo eiusdem dni francisci ad collegium et canonicos sci laurentii florentini de vita beati marci pape et de laudibus ipsius ecclesie sci laurentii — 116

Vita sci petri martyris compilata per fratrem thomam de lentino patriarcham hierosolimitanum — 121

Bulla Innocentii pape quarti de vita et canonizatione sci petri martyris — 137

Alia bulla Alexandri quarti de eodem — 139

Quedam miracula ipsius sci petri martyris extracta de tertia parte historie beati Antonii archiepiscopi florentini ordinis predicatorum — 140

Vita sci vincentii confessoris composita per beatum Antonium archiepiscopum florentinum — 145

De hydropico sanato meritis beate katerine de senis — 159

De quodam fratre ordinis predicatorum liberato a lapide vesice — 159

Additiones fratris leonardi ad vitam beati Antonii — 160

Quedam miracula beati petri martyris, bte katerine de senis et beati Antonii archiepiscopi florentini facta in sco briano — 176

Quedam excerpta ex diversis libris de sco Marco evangelista — 177

Sermo petri damiani de beato Marco evangelista qui incipit hodie dilectissimi velut professis — 178

Sermo alius eiusdem Petri damiani de sco Marco evangelista qui incipit Ecce video dilectissimi — 182

De sco paulino nolano epo et de plantis quos habent certa ex ordine sci benedicti — 183

Epla que dicitur sci Dyonisii ariopagite ad Thimotheum de morte apostolorum petri et pauli precipue ipsius pauli — 191

Annotatio librorum qui ponendi sunt in qualibet digna bibliotheca sicut designavit Nicolaus papa quintus ad cosmam de medicis et vocatur Inventarium Nicolai pape V — 195

Quedam auctoritates de origine urbis rome — 203

Quedam excerpta ex cronica mathei palmerii florentini de temporibus — 204

Incipit vita sci Petri martyris de or
dine frum pdicator nouiter compoſita
p franciſcum preſbyteru caſtionenſem.

. PROLOGVS.

Rxmo dno. B. Cardinali Rauennati
Franciſcus preſbyter caſtionenſis.

VETEREM Rxme pater
familię nrę laudem reuocare
institui: dum vita beati Petri
martyris breuiſſima narratioe
pſtringo. Nam cum memoria hui glorioſi
martyriſ in nra ciuitate et in templo beatę
Marię cui nouellę agnomen e admodum
celebris ſit: ſacellum in celeberrimo illi ~~ipi~~ eccleę
loco, ipiuſ ſancti martyris nomini a genti
libz meiſ conditum dedicatumq; repperi.
aliaq; item ab eiſdem ędificia in eode loco
qd eſt cęnobium frum pdicator, i italia
nobiliſſimu non paruis impenſis erecta.
Quam rem tum ipor frum ppetua memoria:
tum antiquę familię nrę inſculpta pari
etibuſ coluniſq; arma teſtant. Maioreſ

s. florentina.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE Mss

4

eīm noſtri et ſi non mediocribus ſemꝑ inge
nijs: maioribus tamen olim opibus fortuniſq;
claruere. Fuit mihi pater, ut de notioribus
loquar, animo magnus: ingenio ſolertiſſimꝰ,
ſic eīm accepi: nam is me adhuc puero mor
tuus eſt, & multo diuitiarꝝ olim ſplendore
illuſtris: cuius pr̄ mihi auus et philoſophꝰ
opam dediſſe fertur. alij item proprijs lau
dibus inſignes. Is ē qui ante hoc biennīu
uita defunctus eſt Dantes nōie: qui et Rꝝ m̄e
D̄nationis Tue fuerat uetus amicus: q mihi
ſeptem natorꝝ tam grauem moleſtamq;
curam reliquit, ut alias enarraui: multa
erat inter ciues prudentia, multaq; graui
tate inſignis. Sed et horꝝ quoq; pupillorꝝ
uenuſta ora: egregie indoles: acutaq; in
genia, magnorꝝ uirorꝝ, modo deus
fauerit, de ſe ſpem polliceri uidentur.
Hec ego omnia pr̄ Rꝝ m̄e tutele, pa
trocinioq; tanti martyris accepta refero.
Multa. n. poſſunt ſancti q in patria ſunt
apud altiſſimum: quippe quorꝝ unuſquiſq;

illic principis regiſq; locum euāgelico
teſtimonio tenere cōprobatur. Nam ad
eum ſeruum qui decem minas ī lucrū
retuliſſe fertur: a ſuo dn̄o dcīum ē. Et tu
eſto ſup decem ciuitates. Sicq; ut quiſq; ī
pria celeſti dei amiciſſimus eſt: ita non
tantum in celo glorioſus: uerū et ī terra
in populis ac familijs in unoquoq; morta
lium q ſub illius patrocinio fuerit: mlta
poſſe credendum ē. Quom̄ ſit autē hic
ſcus martyr omni laude dignus: mltiſq;
uirtutibꝰ glorioſus: q̄ta deniq; pietate
merito ꝓſequendus ſit: uite eius celibatus
& caſtimonie uirtus: doctrina ſingularis
qua in populis p̄dicabat: martyriumq;
teſtantur: quod ſane eo glorioſius fuiſſe
ꝓbatur: quo ille tempore pacis, palmam
aſſecutus ē. Nulla eīm erat eo tp̄re chri
ſtianorꝝ ꝑſecutio: nulla martyria. Hec
aūt que de eo ſcribo, ex nonnullis ſanc
tiſſimi pr̄is ANTONII archiepī nr̄i
cōmentarijs in hunc ordinem q̄ breui

No. minas. et
non. mnas. ut
q̄dam corrupte
ꝓferunt.

reſecataq; potui narratione redegi: Que
ad te potiſſimum pr R^me dirigenda de
creui: q familiam nram: que huius ſci
martyris fauore patrocinioq; gloriatur.
multa caritate, multaq; beniuolentia
proſequeris. Adieci etiam vitam beati
Thome agnatis ex eiſdem comentariis
acceptam: eodemq; perſtricte narratiois
ordine conſcriptam. pari eim uirtutum
laude & fraterna tum gloria tu̅ cari
tate eos in patria collocatos eſſe arbi
tramur. Vale.

Explicit Prologus.

INCIPIT VITA BEATI PETRI MARTYRIS:

ETRVS MARTYR
& pdicator ueritatis; Verona
uetuſtiſſima italie urbe oriu
dus, ex parentibz hereticis na
tus, uelut roſa e ſpinis prodiit; Cumq;
pueriles annos domi apud parētes trans
egiſſet; mox bononiam ubi ſemꝑ pre

clara bonarꝫ artium ſtudia floruere, miſſus
ē, ut litteris opam daret; vbi cum cernet
ſue pudicitie callidas undiq; inſidias pa
rari; vt in tuto poſitus integritate animi
ac corporis: quam ſibi propoſuerat ſuare
poſſet; ad habitum beati DOMINICI ſuſ
cipiendum, uitamq; imitandam aīum
conuertit. Suſcepto igit frum pdicatorꝫ
habitu. pdicationis officium non omi
ttendum decreuit; Longa tamen prius
ſe carnis maceratione, ieiuniis 7 oratio
nibz, longiſſimisq; lucubrationibz caſti
gauerat; ut ſupata carnis impugnatioe,
expeditus, ei ad uerbi predicatione aditus
fieret. Sicq; circiter annos Triginta
ex quo habitum ſuſcepit: docendo, pdicado
diſputando, magna cuz pietate traſegit.
Fidem eim xpi quam in babtiſmo pfeſſus
fuerat; magnis diſputationibz, acutiſſi
miſq; rationibz contra hereticos tutan
dam ſuſceperat; ꝑ qua et defendenda op
tabat martyrii palma ac morte obire.

t. coercuerat.

Manichei eīm ea tempeſtate in italia frequē
tes erant: q̄ totius creature duo pncipia
ponebant. Aiebant. N. rerū inuiſibiliū
que ſpirituales ac nobiliſſime ſunt deum
auctorem creatoremq; eſſe. Corporea uō
que uiſu cernunt que deteriora ſunt in
aliud principium, hoc ē in demone refe
rebant; unde hoc memoratu dignum
de illo adhuc puero enarratur. Cum. N.
is natus annos ſeptem a ludo litterarū
domum rediret, offendit illum patruus
eius; a quo interrogatus qdnam diſceret.
ſymbolum inqt puer fidei noſtre. Tum ille.
Dic queſo parump. ut intelligam q̄ ſcite
didiceris. Cumq; puer cepiſſet dicere.
Credo in unum deum prēm omnipotētem
factorē celi & terre; uiſibiliū oīum
& inuiſibilium; noli inqt ille uiſibiliū
dicē.. non eīm hec que uiſu cernimus,
que mala eē pbantur fecit deus; ſed
diabolus. Cui contra ingenuus puer; ego
ſic inqt a pceptore didici. pperam inqt

¶ De Symbolo fidei qd in ſcolis didicerat

ille didiceras cui puer; nō mutabo ſen
tentiam; nec inuertam qd bonus magr
docuit. Sicq; in longa altercatione, nūq
potuit patruus efficere ut orthodoxe
fidei uerba mutaret; fuit id magnum
egregie indolis in puero; & future militie
ac uirtutis ſignum. Poſtea uō q̄ ad
religionē ſe contulit; quāta fuerit illius
in deum pietas. in uictu parſimonia. in
caſtitate integritas. in noctibus uigilantia.
in diſcendis ſacris litteris ſolicitudo. ſtudiū
in oratione. miſericordia in egenos. caritas
in omnes; haud facile quiſq̄ oratione com
phendat. Aſſumpſit ut paulo ſupius di
ximus predicationis officium; in quo populis
admodum gratus dicendi acrimonia. ſmone
facundo. & eloquenti grauitate preſtabat.
Multas italie partes Galliam ciſalpīs. emiliā.
Picenū. & maiorē tuſcie partem pdicādo
pagrauit; fiebatq; ad illum ingens pplorū
concurſus; adeo ut nonnūq̄ poccupato
a turba hominum loco, non daretur ei

ad pdicandum accedendi locus aditus.
Vnde cum esset mediolani, ne a cofluenti
undiq3 & constipata turba opprimeretur.
lectica pictis asserib3 confecta, & ceruicib3
hominu gestari coepit. In qua et urbe
ductus e ad eum uir mutus, in cui9 os
cum digitum unum ex iis qbus corpus
dni teneri consueuit, imisisset: statim
solutum e uinculum lingue eius & lo
quebatur recte. Dum uo olim i hac
nra ciuitate florentina frequenti populo
in eo loco q nuc quoq3 forum uetus nu
cupatur, uerbum dni pdicaret, apparuit
repente equus niger absq3 sessore ferocissim9.
q uelocissimo cursu ex eo uico q fabror
ferri ueteris dicitur, uisus e inforum
ubi frequetissimus populus couenerat
magno impetu ferri. Cumq3 omnis pplus
q predicationi uerbi dei intentus erat.
subito terrore trepidaret, nemo inquit
beatus Petrus aloco inquo e moueat.
nemo formidet, neminem ledet huius

antiqui hostis calliditas, non e eim is
equus: sed diabolus. Sicq3 conuersus i
eam partem unde equus ferri uidebat:
opposuit illi manu extensa signu sancte
crucis. & statim ferus euanuit: nusq3
postea uisus est. Erat ea tempestate
florentie magna manicheor copia contra
quos pugnabat gladio uerbi dei beatus Pe
trus: simulq3 fideles omnes q in ciuitate
erant, hortatus e: qm qdem impii nullis
rationib3 conuerti ad ueritatem uellet,
sed totam potius urbem ueneno false opi
nionis inficerent: ut accepto uexillo sce
crucis: quod & ab eo datum e: omnes
q fidei integritatem seruare nollent, vi
urbe pellerentur, quod et factum est.
Cum eim utrinq3 summis uirib3 pugnatu
esset: cumq3 ex fidelib3 multi cesi essent.
facta tandem magna hereticor strage,
pulsi sunt impii ciuitate. & duob3 in
hac urbe locis, ubi fusi fugatiq3 sunt:
constitutum e trophei signum: colunneq3

erecte cruce inſignite, una ciſ arnum
fluuium: que etia nūc crux ad triuiū
nuncupatur; altera tranſarnum ad
plateam ſce felicitatis. que nr̄is quoq
temporib extant; fitq anniuerſaria apud
nos huius ſci martyris & ſolennis in
die martyrii eius celebriſq p urbem
cum uexillo memoria: que ueteris tro
phei menteſ intuentium admonere facile
queat. CVM aūt id manicheorum
uiruſ p totam fere italiam et apud in
ſubres potiſſimum, & in ipa maxime
mediolanenſium urbe uigeret; coſtituit
Romanus pontifex Innocentius quartus.
ut in ea italie ora fr Petrus q ſpiritu
ſapientie & pdicationis uerbo preſtabat.
defenſor eēt fidei: qui uulgo inquiſitor
appellatur. Cum aūt dum eēt medio
lani qdam epus dephenſus hereticus ad
eum deductuſ eēt: cumq frequēti cir
cūſtante populo ſub ardenti ſole, erat
eīm eſtas, eiuſ cauſa que ardua erat

ratione pſone, diligenti inqſitione diſcuteret;
poſt longam diſceptationem ſurrexit i medio
coetu ppli qdam hereticorum pnceps: atq ait.
Si es inquit o petre puerſe ita pfectus ac ſcus,
ut hic te ſtultus pplus arbitratur; cur tanto
ſolis ardore eos uri uexariq pmittis? cur
non deum tuum rogas, ut ut nubeculam
que tantum eſtum mitiget interponat?
Tum ad eum petrus; Si uis inqt omiſſa impie
tate ad integritatem fidei redire: faciam qd
iubes. Erant nonnulli ex ſociis illius: q hor
tabantur hoīem: ut conditione admitteret.
Tanta eīm erat ſiccitas aeris; tam lucidus
ether: ut nulla poſſet eſſe inducende nubis
ſuſpicio. Ille tamen cui mala mens eēt; malus
animus: noluit iis que proponebant acqeſcere.
Tunc beatus uir ut ſciat inquit omnis populus
deum eſſe non i uiſibilium tantum i uerum &
uiſibilium omnium creatorem; orabo illum
ut det nobis nubem grē ſue: quo coeptum
p laude nois eius opus, facilius pſequamur.
moxq mirabile dictu facta ab eo oratione

aſcendit nubes lucida: que ſine pluuia & po
pulum ab eſtu tutaretur: & fidei ueritati
hominiſq; ſanctitati aſtipularetur. Ductus
e ad beatum uirum p eadem fere tempora
dum eet in eadem urbe vir qdam Aſerbus
nomine q contractus toto corpore qnquenio
fuerat: adeo ut ambulandi officium no ha
beret. que cum beatus uir ſigno crucis be
nedixiſſet: ſtatim ualidus i columiſq; ſurrexit.
Matrona item quedam Giralda noie, quatuor
decim annis a demonio uexata, cum nullis
remedijs aut orationib; curari poſſet; venit
tandem ad beatum uirum: cum accepiſſet
illum paſſim a multis inſigni miraculor
uirtute pollere. Cui uir dei ait. Bono aio
eſto filia. etſi tm modo curari nequeas
eo q hec ſit uoluntas altiſſimi: veniet tn
tempus, ueniet, cum integre ab eo q te
uexat ſpu liberaberis; qd & fcum eſt.
Nam poſtea cum illa poſt obitum beati viri
ad ſepulchrum eius ueniſſet: ab ea qua tene
batur uexatione penitus curata eſt.

Cum aut olim in quendam pncipem hereticor
incidiſſet: auſus e ille publice beatum uiru
in diſputatione uocare; quem cum p offi
cium eo q eſſet inqſitor declinare non
poſſet, ſimul et ne turbam aſtantem de
terreret: iuſſit illum qcqd uellet ppone.
At ille acutiſſimis rationib; ualidiſſimas
contra fidem pposuit argumeta: adeo ut
ipe quoq; beatus uir in nonnullis titubare
cogeretur. Tum ille ad eam reſponſionem
paulum ſpacij ſibi dari poſtulauit; cumq;
in quandam ppinquam eccliam diuertiſſet,
pijs lacrimis ad altare ubi erat imago bte
virginis fuſis; obnixe petijt in fide roborari:
eaq; doceri, quibus hereticum ſuperaret.
moxq; uocem hanc, que de ore beate vir
ginis prodire uidebatur accepit: ego pro te
rogaui Petre: ut non deficiat fides tua. Qua
uoce erectus animo: ad ppoſitum certamen
redijt, ubi populus ad ſpectatione ꝯuenerat.
Tum iuſſit hereticum ut pposita denuo argu
menta pferret. At ille diuina operante

uirtute repente mutus effectus ē: ut dedicisse
omnia quę prius dixerat uideretur. Sicq; totus
mente confusus cum ignominia ac erube
scentia discessit. Qua in re intelligitur
eos q deo amici sunt: semp in omni certa
mine primas partes obtinere quacunq;
id uia assecuti fuerint. Erat aūt tam
miti ingenio beatus Petrus: tantaq; cordis
simplicitate ac pietate preditus; ut sepe dū
oraret in cubiculo: scę̄ uirgines quę cęlum
incolunt ut est Agnes: lucia: Aghatha
cecilia, ad illum descendere & cum illo co
fabulari consuescerent. Cumq; id olim
a qbzdam ex fratribz audiretur; iudicaretq;
id colloquij esse cum mulieribz fortasse non
bonis: accersitur ab eis tanti criminis in
cetu frum, queritur ab eo cur tantum
scelus comittere ausus ēēt; ut in coenobiū
stoꝝ frum, erat ēim ea tempestate is
ordo p omnē italiam sūma religionis ob
seruantia insignis; mulieres in ducē nō
dubitasset. Ad quę uir scus, cum nec negare

De falsa infamia pp scās uirgines.

uellet nec posset; erant ēim a pluribz fribz
fratrum illę uoces auditę: cum sanctis se
uirginibz sancta habuisse colloqa respōdit.
Tum prior loci uerbis asperrimis exprobrauit
factum: simulq; illum in picenū ad aliud
cęnobium relegauit. Cumq; ille humilis
uultuq; ilaris ac facti conscietia securus
illō pfectus esset: sepius tamen secum
q̄ immerita ēēt ignominia affectus, uel uitebat
in animo. conquerebat nonnunq̄ apud se:
nonnunq̄ apud crucifixum q in ecclia situs
erat; cur me ingens dne tam iniq; sine
crimine iudicari passus es? cui semel cru
cifixus hęc uerba ipo postmodum beato uiro
hoc reuelante respondit. Et qd inqt Pe
tre criminis ipse ppetrauera; ut obpbrijs
contumelijsq; affectus cruci deniq; affixus
pęnas darem: qbus uerbis statim ab eius
animo omnis ęgritudo pulsa ē: cōfirmatuq;
est cor eius in patientia eo uerbo quo cęli
firmati sunt. Quin ēt non longo post
tempore palam factum ē eos falsos fuisse

i. deceptos

11

opinione: qui cum mulieribus huius seculi
eum confabulatum fuisse arbitrati sunt.
Ipsa quoque imago crucifixi adhuc nostris
temporibus in eodem cenobio fratrum in urbe
exii in piceno colitur ueneratione non parua.

De pede absciso reintegrato.

Cum autem beatus uir esset in dicendo uehemens:
egregiusque sanctitate haberetur, contigit ut
adolescens quidam ex sermonibus illius corde
uehementer attritus ad ipsum beatum uirum
ut sua confiteretur peccata ueniret: cui cum
preter cetera scelera, hoc se et perpetrasse
dixisset; ut matrem olim stomachosus
calce percusserit. Tum ad eum beatus uir
acri uultu conuersus ait. Sequum est ut pes
iste qui tantum nefas commisit abscindatur.
proiciaturque abs te. Sic enim iussit dominus
in euangelio. Si manus tua uel pes tuus scan
dalizat te: abscide eum et proice abs te.
non tamen ut id re efficeret mandauit.
Ille uero cum ab eo discessisset, domum reuersus,
non existimans se nisi secundum euangelii
uerbum posse tantum facinus abolere;

pedem ipsum quo matrem petierat abscidit.
moxque uehementi concitus dolore: ma
gnos edere clamores ac uociferari cepit.
Accurrunt domestici ac uicini. Accurrit
mater ipsa adolescentis. uidet abscissum
pedem, uident domum sanguine inundatem,
a quo id factum sit: et causam rei sciscitant.
Precipue mater anxia, ut rem intelligat, ma
xime instat. Adolescens acri dolore actus
factum detegit. Ego inquit hoc feci consilio
fratris Petri ac suasu ductus. Nec mora
aduolat mater ad cenobium fratrum: exclamat
fratres esse homicidas, inmitesque qui matribus
filios auferre, necareque non dubitent.
Conueniunt fratres ipsi acciti tantis uocibus:
queritur qui sit in culpa. hic ubi beatus
uir quid actum esset intelligit: iubet ad se
afferri adolescentem simul cum pede ipso
quem absciderat. Quo allato, facta prius
oratione, pedem tibie admouens manibus
accomodare nitebatur. factumque est,
o quam mira est uirtus pietatis, ut inter

pro edebat
pro uociferabatur

ipam scorum manuu attractatione pes loco
pprio eque ac si nunq abscissus fuisset: in
tegre ut antea consolidatus adheserit.
Fuit id sane magne scitatis egregiu testimo
nium. Fuit et in hoc sco martyre pro
phetie uirtus. qd tum in alijs: tum i nece
eius manifeste apparuit. Nam is obitu suu
diebz aliquot antea pdixit. Cum .n. in
die palmarum Mediolani uerbum dni pdi
caret; frequetissimusqz tum pplus adeet:
scio inqt de morte mea ab hereticis iam
agi ceptum esse: depositamqz iam ee pecu
niam, ut me neci tradat. Sed agant
agant ut lubet: insequar magis mortuus
q uiuus. Quod re postea pbatum e. Na
post obitum sci uiri; heresis que p totam
iam fere italiam serpserat: uirtute mar
tyris iam i celo collocati, signorumqz magna
copia, conuicta defecit. Cum igitur
beatus uir esset apud ciuitate cumana
Prior illius cenobij: nec non ut paulo su
pius diximus in inqsitionis officio ab

pdixit obitu suu.

Urbano quarto Romano pontifice costitutus:
ielletqz mediolanum pficisci; aiebant ad
illum fres non posse eum eo die medio
lanum puenire: cum presertim is eo
tpre quartana uexaretur; at ille ubu
pferens pphetIcum de impulso: si no pote
rimus inqt pungere mediolanu: diuer
temus ad scum Simplicianu; Quod
postmodum rei exitus approbauit. Nam cu
iter arripuisset: ex insidijs prosiliut nefadi
carnifices ab hereticis submissi; & quadragita
librarum papiensium mercede conducti: e qbz
unus sacrum uiri caput ense graui iflicto
uulnere pcussit. Cumqz sanguis iustus effun
deretur; genuflexo uir scus suum dno spuz
comendabat; simulqz fidem pqua forti
animo mortem obibat, clara uoce pfite
batur, symbolum eccliie pferens. credo i
unu deum prem .7c. Cumqz adhuc pal
pitaret: impius sicarius sci uiri latera
gladio transfegit, quo inflicto uulnere
uir scus spiritum celo reddidit. At soci

Martyriu eius

fr Dominicus noie, no tuc qdem ibi mor-
tuus e: sed letali uulnere saucius, ut
cuiq obuius fiebat, congrebatur, cla-
morem & eiulatum edebat: ordineq rei
geste enarrabat: orabatq simul ut hec
mediolanu suis fratribz nuntiarentur.
Fitq mox magnus concursus hoium. fres
quoq sine mora psto adsunt; Cumq neq
rent pre nimio ppli tumultu q ad tam
atrox spectaculum, & ad osculadu sacru
corpus conuenerat; mediolanu eo die corp'
inferre: ad scum Simplicianu ut uir dei
uiuus pdixerat diverterut; postridie e'
diei, in urbem sacrum corpus ituleru,
idq in cenobio frum pdicatoz qd sub ti
tulo sci eustorgii dedicatum e, cum omni
ueneratione sepelliere. Visaq sut sub idem
tempus a pluribz pijs ac sanctis viris fre
quentia luminaria ad celum ascendentia,
ac descendentia ad eum locum ubi vir
scus martyrium passus e. Eodem q2 die
sanctimonialis quedam florentie i mona

sterio

sterio qd nuc quoq uulgo de ripoli nucu
patur, dum oraret vidit in excessu metis
gloriosam uirgine mrem dni in sublimi
loco & gloria residentem: simulq duos
ex frib pdicatoz ad eum locu ascedentes
iuxta mrem dni hinc & inde collocari.
Cumq anxia esset pcuntari qnam ij esent.
uocem accepit dicente; hic e fr Petrus
q in conspectu dei tanq fumus aromatu
gloriosus ascendit; Ad que mox sanctimo
nialis oratione conuersa; ut a graui
longaq egritudine qua diu ppessa fuat
liberaretur orauit: statimq uoti compos
effecta integram ut petierat ualitudine
assecuta e; hecq postea eo ipo die quo
uir dei martyrium passus e: facta et com
ptum est. In hoc aut tam glorioso huius
sancti viri exitu exaudita est oratio eius;
nam dum adhuc uiueret, consueuerat
obnixe a deo hoc sepius petere; psertim
eo tpre quo corpus dni consecrabat: aut
eleuari cernebat: ut p ipo proq fide

14

die xxix. aprilis. 1252. [struck: ...] celebratur festum eius licet passus fuerit die 6 Aprilis. vide infra.

catholica quam tantope dilexerat; p qua tantum laborauerat: martyrij palmam accipe mereretur. Passus e aut beatus Petrus anno saluatoris Millesimo ducentesimo quinquagesimo scdo [redacted] die aut sabbati qui primus post pascam in albis appellatur. Fuit aut tam nobile tamqz gloriosum id martyrium: ut ab Innocento quarto pontifice sumo infra annum, scorum catalago addi asscribiqz mereretur. Quin et signa multa uisa sunt post illius obitum: quorum e multis pauca mox annotabimus.

octauo ... Apri

De translatione

Sed et corpus eius sanctissimu cum transacto iam anno ex quo terre madatum fuerat; de sepulchro a fribz qui frequetes eo ad synodu conuenerat, educeretur: ut id altiori dignioriqz loco collocaret: ita integrum illesumqz ex omni parte absqz ullo fetore apparuit: ac si eodem die sepultum fuisset. Quod mirandum sane spectaculu toti mediolanensium populo factum est.

De ea q mortuum peperit

Ex cronica fratrum predicatorum

Nota q passus e bts Petrus ano dni 1252 sabato post pascha resurrectionis dominice, die 6 Aprilis. Na eo ano pascha fuit ultima die Martij et sequens sabbatu martirij eius ex consequenti fuit die 6 Aprilis. Canonizatus e aute ano sequenti no du elapso vz die 24 Martij [struck: Aprilis] i uigilia anuntiationis dnice feria 2a [struck: ... 3 i 40] ab Innocentio 4 ut patet i bulla canonizationis eius i qua statuitz ut fieret festum eius die 29 Aprilis. no q eo die passus fuerit: sed quoniam ano dni quo canonizatus e s. 1253 fuit pascha dni die 20 Aprilis et fratres rogarut poti fieri ut anotaretz festum eius post pasche dni octauam q tuc fuit die 27 Aprilis. Die aut 28 translatu e festu sci Marci qd fuerat infra octauam pasche: idcirco Petri martyris festu celebratu e [struck: ...] die 29 sicut anotatu e i bulla canonizationis ipsius.

Celerrime quoqz p diuersas puincias tam gloriosi martyris fama pcrebuit. Fuit nanqz apud ultimos germanos mulier, que filios mortuos edere consueuerat, iamqz tres pu[redacted] forte pepererat: eaqz de causa non paruo odio a uiro suo habebatur. Ea scum martyrem de cuius uirtute mlta iam accepat, sepius rogauerat: ut sese a tanta calamitate atqz ignominia liberaret. Cum ergo iam quarto filium pepisset mortuum itidem sicut et ceteros: accepit illu miserrima mr in ulnis suis: conuisaqz ingenti fide ad scum martyrem obnixe p uita filij restituenda cum lacrimis orauit. Vixqz oratione peregerat: cum cepit qui mortuus fuerat infans reuiuiscere: moxqz cum ad sacrum baptismi fonte portatus eet, diceretur qz sacerdoti ut Johannis nomine illum appellaret: imprudenter p Johanne petrum sacerdos ptulit, qd nomen illi ob reuerentiam sci martyris postea pualuit.

Fuit et in galijs puella quedam que in

De puella submersa resuscitato

15

profluenti fluuio ſubmerſa e. Cumq; educto
ex aqua ab omnib; iam plane mortua
iudicaretur (Longum enim tempus quo ſub
aqua fuerat, frigiditas, vigorq; membror
ac liuor totius corporis id arguebant) a
piis uiris ad cenobium frum pdicator
deportata e, p qua fres oratione fecere.
Et mox facto p ea uoto uite reſtituta e.
Factum e aliud apud traiectum ciuitate
germanie portentu maximu. Cu3 N.
in ipſo die feſto huius ſancti martyris ad
magnus ad eccliam pdicator populi co
curſus fieret, erant forte fortuna mu
lieres quedam que nebant; he ceperunt
interſe obloqui in martyre, dicentes; In
uenerunt hi fres nouu martyrem, quo
multa lucrentur. Quo emiſſo uerbo
ſtatim fila ipſa que nebant, ſanguine
infecta eſſe apparuere. Cuius rei cum
nullam cam integris omnib; digitis, ma
nib;q; inuenirent, trementes ceperut int
ſe dicere: hoc pfecto nobis euenit

eo q ſanguini ſancto detraximus. Sicq; ad
Priorem frum accedentes, fila infecta ſanguine
obtulere. Suumq; reatum ingenue pfeſſi
ſunt. Cumq; paulo poſt ea fila omni populo
in teſtimonium ueritatis oſtenderent, magr
quidam ludi litterar q tum forte aderat.
cepit detrahere; hi inqt fres cu mulierculis
ſibi familiarib; in hac re conuenerut, ut
pplm decipiant. Nec mora. ſtatim tanta
febre correptus e, ut uix amicor manib;
domum deduceretur. nec prius a febri
Liberatus e, q penitentia ductus, accerſito
priore cenobii, factoq; uoto reſipuit.
Mulier euphemia noie in mediolaneſi terri
torio ſeptem annis a demoniis uexata
fuerat, que ad ſepulchrum beati martyris
ducta e; cumq; ibi tum forte qdam he
reticus henricus noie adeſſet, q ea de ca
uenerat, ut uideret, derideretq; ea que
de beato martyre dicebant. Cumq; ipſe
quoq; mulierem uexata una cum aliis
traheret, ad illum conuerſus demon,

per os mulieris locutus est: Quo tendis demens?
Cur inquit illam tenes? nonne tu noster es?
nonne tu homicidium: nonne tu hec atque
hec flagitia perpetrasti? Enarrabat autem que
ea fuissent omnia. Moxque post ea uerba sua
in mulierem demon uirtutem exercens: illa
undique toto collo ac pectore excoriauit: sicque
semineecem deseruit; Illa tamen meritis beati
martyris paulo post saluti est restituta. Quo
signo hereticus quoque resipuit & ad integram
conuersus fidem rediit. Alius quoque
hereticus huiuscemodi miraculo conuersus
est. Cum enim uir quidam Guifredus nomine
partem tunice que beati uiri fuerat apud se
magna cum ueneratione reseruaret: deridebat
illum hereticus dicens. Si tuus hic pannus
impositus igni non combureretur: ad uestram
fidem me traducas licebit. At ille parato
igne magna cum fide: ut illum lucraretur:
factaque conuentione in ignem pannum con
iecit: qui statim illesus ex igne prosiluit.
secundo iidem coniectus: ignem extinxit.

tum hereticus: meus hoc idem inquit faciet
pannus. Cumque ~~ambo~~ suum uterque pannum
igni ubi uehementior erat flama dedisset:
ibi tum que esset fidei que uincit mundum
uirtus emicuit. nam sancti martyris pannus,
altero ab igne deuorato, penitus illesus re
mansit. hereticusque tam manifesto coactus
signo resipuit. Naute quidam magnis
in mari fluctibus agitati: cum iam de propria
salute actum putaret: ceperunt singuli alii
alia sanctorum suffragia ut fit in tali discrimine
precibus inuocare. Cumque nullum uideret inde
leuamen in tanto periculo fieri: stetit quidam
Januensis patria in medio eorum: atque audite
inquit uiri uerbum meum: quod profecto nobis
salutem incolumitatemque afferet. Fuit
nuper his proximis temporibus frater quidam Petrus nomine
ex predicatoribus apud mediolanum martyrio
coronatus: ad eius inuocationem magna signa
& multiplici genere miracula fiunt. Inuocemus
igitur omnes una oratione eius auxilium: spere
musque absque ambiguitate: magnam salutem

consecuturos. hui ig uiri consilio omnes
assensere, factaq coi oratione apparuere
illis sup antennam accensa funalia. ipseq
scus martyr in habitu ppriо uisus e. ad
que maiori pietate piaq oratione omnes
conuersi mox tranqllitatem salutemq assecuti
sunt. Vir qdam Roba noie cum
omne suum patrimonium alea cosupsisset,
demonib se deuouerat. inquem ingressi
uehemen supplicio eum uexabat. Sed amicor
scorq frum rogatu beatus martyr illi
liberatione, salutem & penitentia impe
trauit. Matrona quedam gne no
bilis ad altare beati Petri candelam obtu
lerat. ut in honore beati martyris accesa,
tota consumeretur. At sacerdos loci ut
mos e illam auaritia ductus extinxit,
que denuo statim nullo humano adiutorio
accensa est. quam sacerdos secudo iterum
tertioq extinxit. Sz de integro candela
mox ut extincta erat accendebatur.
Cumq sacerdos ad restinguendam candelam

postremo uenisset. stomacosus puer q iuxta
sacerdoti minister aderat, nonne uides
inqt manifestu miraculum. Vult eim
ipse martyr. ut in honore sui nois iuxta
mulieris uotum tota hec candela lucescat.
Abstitit ig ab incepto territus eo signo pres
byter. moxq ambo in laudem martyris
qd factum fuerat passim pdicarut.
Eodem exemplo lampades que ad sepulchrum
beati martyris dependebant. sepius absq
ullo humano studio accensas ee comptum e.
Nonnulli et fideles terram que effusu mar
tyris sanguinem absorbuerat, magna cu
ueneratione suscepere, que post modu ua
riis adhibita langorib egrotantiumq cor
porib applicata. multiplices morbos beati
martyris uirtute curauit. Hoc idem
& aqua que beati uiri ossa tetigerat opata
e. de qua illud sane miru & memoratu
dignu. uirisq philosophis pponendu re
fertur. Cum eni ea aqua ad Britania
usq deportata ee. exceaq multa ibidem

signa circa egritudines apparuisset, contigit
ut uas ligneum in quo aqua ipsa conseruabat
cum edes ipse sub quibus erat, concremate essent
illesum ab igne penitus remaneret. Cumque inde
uas ea aqua transfusa esset, statim uas illud quod prius
tam mira aqua uacuum fuit, in cinere conuersum est.
ex quo intelligitur lignum illud non ex propria natura, aut forma,
sed ex accidentali superuenienteque uirtute in esse
tempore conseruatum fuisse. hoc enim manifeste declarat
illa subita conuersio que ex ligno in cineres sine
ullo medio nulloque extrinsecus agente, facta est.
Multa omitto ut breuior fiam ex iis que de hoc glorioso
martyre et in uita et post obitum enarrantur.
Multa resecaui ut expedita lectori percurrende
narrationis facultas prebeatur. Infinita sunt pene
post eius martyrium miracula facta. hydrops.
cancer. fistule. fluxus sanguinis indeficiens.
febres multiplices diuersaque morborum genera. Multi
et a demone uexati ad inuocationem sancti mar
tyris curati sunt. Nostris quoque temporibus iis
qui cum fide ac pietate eius auxilium implorant,
presto est beatus martyr ad laudem et gloriam
nominis eius, pro quo passus est. qui est benedictus
in secula. Florentie xxii. aprilis 1471

Explicit vita Sancti Petri martyris.

INCIPIT VITA BEATI THOME
AQVINATIS. NVPER EDITA PER
EVNDEM. FRANCISCVM CASTILIONENSEM
PRESBYTERVM

BEATVS THOMAS.
cuius doctrine ac pietatis
gloria in ecclesia christi,
clarissimi instar sideris
fulget: ex antiquissima fami
lia comitum aquinatium natus est; Aqui
num opidum est italie in campanie finibus;
huic Landulfus pater: mater Theodora:
que ex Neapolitana urbe originem trahe
bat, et ipsa nobilis; cui antequam puerum
ederet: de nomine eius uiteque future
progressu ac sanctitate a quodam uiro ana
chorita, re simul et nomine Bono prenun
tiatum est; Fuit autem beatus Thomas
magno ac robusto corpore, statura pro
cerus. et pinguiori corporis habitudine.
capite magno, parumper caluo: carne molli.

colore fere aquilo hoc ē inter albū ac fuſcum,
ingenio mitis: ſolers qꝫ: memoria multū pſtās:
meditatione gaudens ac taciturnitate. Sic enim
ut plurimū ſciētia parari cōſueuit; Cum
aūt adhuc infans eēt: repta ē in manu eius
parua ſceda: quā concluſo pugno nemini
niſi mri uix tollendam pbuit; In ea angelica
ſalutatio conſcripta erat: magnū futurę in
eo pietatis pſagium; Natus aūt ānos qnqꝫ
paulo ue plus: ad coenobiū motis caſſini
(id a beato Benedicto conditum fuāt) a pa
rentibꝫ miſſus ē; Ibi enim q̄ plures claroꝝ
uiroꝝ liberi erudiebantur; Inde ut arbitror
principiū pietatis ac religionis aīo cōcepit;
Cumqꝫ abbas cenobij puerū docilem &
litteraꝝ amatorē, ac puerilia ſtudia reſ
puentem ītueret̄: conſuluit parentibus:
ut illum neapolim ubi ſemp liberales artes
floruere, erudiendū tranſmitteret; q̄d
& fcūm ē; Ibi gramaticę ac dialecticę
partimqꝫ phyſicę doctrinę opam dedit;
Nec multo poſt, infra pubertatis annos

regulā uiuendi ac habitū frūm pdicatoꝝ
aſſumpſit; Moxqꝫ cū [illegible] mr ei
ciſendi filij ſtudio eo aduentaſſet: a fratribꝫ
ordinis Romam: inde in tuſciam miſſus
ē; At mr ſolicita cū Neapoli filium nō
īueniſſet: quę fortaſſe mitis ac pia [illegible]
aduenerat: indignatione feminea mota
Romā pperat; ubi cum et natum non offen
diſſet: acriori bili concita ad filios, q̄ tum
cum impatore Federico ſecūdo apud opidū
aquę pendentis militabat: nuntios mittes:
mandat ut omni inqſitione ac ſtudio, nulla
uiolentia ptermiſſa puerū ad ſe ducant;
faceſſunt filij ſtrenue mris iuſſa: fremqꝫ
ſuum quem roma in tuſciam pperante, nō
pcul ab eo opido iuxta quendam fontem a
quatuor deductum frībꝫ inuenere: cū iniu
ria comitum rapiunt, & abducunt; Nitebat
et eum habitu ordinis exuere: q̄d ille reluc
tando nunq̄ pmiſſus ē; Ad mrem deductus
& ſub honeſta cuſtodia concluſus multiſqꝫ
pulſatus pcibus mris ac duaꝝ ſororum ppin

quorumque aliorum ut fit : nunquam mentem mutauit;
Quin et alteram ſororem ſuaſu precibusque ad
perpetuam uirginitatem uouendam induxit;
que postea multarum ſanctimonialium effecta
in ciuitate capuana monasterio ſancti benedicti
prefuit ſanctitate insignis; Erant ut
diximus fratres tres ea tempestate apud im-
peratorem : qui tum ob fratris eam domum redire;

Tempus admonet ut de hoc federico ſecundo pauca
dicamus; Federicus hic imperator romanorum
henrici filius federici filii, flagellum dei co-
gnomento appellatus est : eo quod uehementer perſecutus
est ecclesiam dei; Is ab honorio tertio post
obitum patris in fidem receptus, educatus ac
coronatus est anno Saluatoris M·CCXX^mo;
Rexit autem apuliam ſiciliamque; Tres dicitur
habuiſſe uxores; Constantiam primo Regis
aragonum filiam : ex qua genuit henricum;
is a patre ut dicemus postea necatus est;
Isabellam deinde Johannis hieroſolimitani
regis filiam; ex hac genuit Conradum; is
in apulie regnum patri ſucceſſit. Sed Manfredi

fratris nothi opera ueneno necatus, ſequenti
anno Manfredo locum dedit; Tertio alteram
duxit Isabellam anglorum regis filiam; Re-
gnauit annis xxxviii; Triginta annis
uexauit ecclesiam aduocans in italiam Sa-
racenos infenſus que innocentio romano pontifici; iiij°
Qui cum uideret ſe anguem ſinu fouiſſe : et
quod bona paſſim ecclesiarum diriperet atque predonibus
ſarracenisque depopulanda preberet, prelatosque
ecclesie inſequeretur, ac ergastulis maceraret;
tandem illum a ſinu ecclesie anathematis
promulgatione ſecluſit : omnesque populos ab eius
fidelitate abſoluit, et a ſacramento liberauit;
In quo quid anathematizato potuit animad-
uertendum est; hic enim federicus proprium
filium henricum a germania in apuliam
ductum, ob ſuſpitionem affectati regni, iusto
dei iudicio longo carceris ſqualore macerauit;
Cum uero de atrocitate ac ſeuitia a pontifice
romanisque argueretur : hos dicitur uerſus in
eos protuliſſe;
Fata mouent, ſtelleque docent, auiumque uolatus.

Ocius et subito malleus orbis ero.
Roma diu titubans uariis erroribus acta
Concidet: et mundi desinet esse caput;
Cui contra, hec reddita responsa sunt;
Fata silent: stelleque tacent: nil predicat ales.
Solius est proprium scire futura dei.
Niteris in cassum nauem submergere Petri
Fluctuat: et nunquam mergitur illa ratis;

Hic quoque Federicus Mediolanum depopulatus anno salutis M cc xxxvii.o totam fere cisalpinam galliam preter Bononiam et parmam suo imperio subiugauit; Cum autem postremo parmam obsideret: a legato ecclesie uictus ac debellatus est. amissisque thesauris in apuliam cum ignominia reuersus: graui morbo confectus interiit; id fuit anno Saluatoris M cc l.;

Hic regnauit annis. xxxvii.

Federicus quoque primus qui uulgo Barbarossa appellabatur, ecclesie romane inimicissimus fuit; is ab Adriano iiii.o coronatus est Saluatoris anno M c lvii; huius imperii primo anno [l. xxxv.o] [1187] hierusalem a Saladino capta est; is Calypham [Egiptium] dominum suum interemerat. et

regno potitus est; hic quoque Federicus Spoletum primo: dein Mediolanum subuertit post obsidionem septimi anni: eo quod ea ciuitas Alexandro iii.o successori Adriani, cui ipse infensus erat, faueret; Postremo uero per Ottonem filium Venetiis captiuum, in gratiam ecclesie redire desiderans: non prius admissus est quam prostratus humi calcato collo pontificem sustinuit. qui et dixisse fertur; Super aspidem et basiliscum ambulabis. et ea que secuntur; Tandem uero profectus magno cum exercitu ad recuperationem terre sancte, cum iam Syriam teneret dum in fluuio harmonie lauaret submersus est; nec uocem abbatis Joachim: qui in calabriis morabatur audiuit: qui eum ab ea profectione deterruerat.

Sed hec ad rem nostram parum pertinent; Ad beatum Thomam qui a matre conclusus detinebatur redeamus; Non defuerunt sancto uiro in eo loco impugnationes multiplices; Aderant germani eius: qui tum hortatu: tum minis ac ui eum a sancto proposito auertere niterentur.

Dilaniarunt totum undique habitu beati Do
minici que gestabat. At ille sic conscissa
indumenta numquam deseruit. Conversi vero
ad calidiora consilia, submiserunt puella
pulcherrimam: ut eius libidine commotus
religionis ac pietatis cultum desereret. In
gressa mulier blanditijs et benigno affatu
agere cepit. At ille sentiens naturalem in ossibus
motum insurgere: spiritu sancto admonitus: cum
omnia ei in eo loco arma deficerent: ab igne
titione sumpto in mulierem insurgens: eam
a se igne repulit, ac abire coegit. Mox
in angulo carceris in pariete crucis signum
ipso titione impressit. ibique tamquam in sanc
tuario ad orationem prostratus supplex cum
lacrimis a deo perpetuo castitatis munere
donari postulavit. Exaudita est oratio
eius pariter: et ex visione huiusmodi id san
citum esse intellexit. Visus est in somno qui statim
irrepserat (prae aegritudine fortasse animi
ut fit) duos ad se angelos accedentes intueri:
hi illum arctius circa renes cingulo constrinxere

dicentes: hoc te iussu altissimi perpetuo ca
stitatis cingulo cingimus: quod numquam posthac
dissolvetur. At ille ex sensibili dolore ange
licae constrictionis expergefactus exclamavit;
Ad quam vocem commoti domestici quidnam id
esset quae inquirerent; Ille vero nec eis nec cuiquam
mortalium usque ad exitum vitae id patefecit,
Soli enim fratri Raynaldo eius fidelissimo comiti
hoc antequam moreretur aperuit; Fuit autem biennio
fere in ea privata custodia: ubi non sine fruc
tuoso opere tempus contrivit; Multa ibi legit,
multa didicit memoriaeque mandavit, Tan
dem inde per fratres ordinis qui nonnumquam data venia
eum visitabant: et tunicas habitus sui ad
eum clam deferebant: per fenestram fune de
missus, matre se id nosse dissimulante,
neapolim deductus est; Non multo post, ro
mam ad magistrum ordinis fratrem Iohannem
theotonicum missus est: qui illum primo ad Pari
siensem urbem secum duxit: dein coloniam
(ea est in germania urbs) erudiendum trans
misit; Erat tum ibi summae auctoritatis

doctor Albertus cognomēto magnꝰ: apud
quē multa, tum nālr tum theologica doc-
trina imbutus, magno circa ſacras literas
ſtudio, magnaqꝫ taciturnitate utebatur.
Sed cū magro ſuo q̄ntum īgenio ualeret patere
cepiſſet: iuſſit ut arduā queſtionē inter diſ-
putantes tutādā ſuſcipet. quā cū beatus uir
pmo ꝑ humilitate declinare niteret: cum
id ob pceptoris iuſſum ſinſtabat tm̄: ſe ui-
tare nō poſſe uideret: ita ſuſcepit facta
prius oratione ad dn̄um: ita īgenioſe acuteqꝫ
pegit: ut diceret de eo Albertus, hic Thomas
quē uos bouem mutū eſſe dicitis (ſic tm̄
illum pre taciturnitate appellabat) talem
edet mugitum: q totum undiqꝫ terrarꝫ orbē
replebit. Ex illo a magro dilectus ē plu-
rimū: eiqꝫ pre ſingulari ingenio ac ſolertia
gratiſſimus fuit. Cumqꝫ apud talē tantūqꝫ
magiſtrū ſua ſtudia pegiſſet: ad urbem pa-
riſienſem a gnali magro miſſus ē: ut non
iam auditoris ſed docentis, pceptoriſqꝫ offi-
cio fungeretur. Ibi et poſtea magiſterium

in theologia natus annos viginti ·xxx· qnqꝫ, nō
niſi coactus ex obedientia ſuſcepit. Prius
tn̄ tantum munus ſuſcepturus pia ſe orōe
dn̄o commendauerat. Id tm̄ cū aliqua rem
grauē acturus erat: factitare cōſueuerat
ut oratione ac piis pcibꝫ gr̄am ab altiſſimo
in ea re impetrare mereret. Summa enī pie-
tate mens eius ſemꝑ referta fuit. Quippe
q ſingulis diebꝫ miſſam celebrabat: alteramqꝫ
a ſocio ſuo ut a quouis alio celebrare au-
diebat. In qua et celebratione pſepe ſūma
cū ueneratione miniſtrare cōſueuerat. Sa-
cramēto nanqꝫ eucharistie ſūma pietate ac
ueneratione afficiebat. Nam & totū offi-
cium corporis xp̄i iuſſu ſūmi pōtificis Vr-
bani quarti elegant ꝯſcripſit. Dum
aūt celebraret, pſepe lachrymis pfudebat
uberrimis: pſepe quoqꝫ in exceſſu mētis quē
uulgo extaſis uerbo greco appellat: fiebat.
Virtute uō orationis multa meruit a dn̄o
impetrare: ſed ea preſertim q ad ſciam
ac cognitionē ſūme ueritatis ptinebant.

Cum .n. scriberet olim sup eptas Pauli in
urbe parisiensi: haberetq; circa se notarios:
puenisset q; ad quedam ei eple locu arduu
& inspectu difficile: iussit omnes parup
secedere. seq; mox ad oratione pstrauit.
qua pacta reuocatisq; librariis: oia sine offen
sione magna cu ueritatis illustratioe psecut(us)
e; Alias q(uo)q; cum hesaiam pp(h)am exponeret.
puenisset q; ad friam pphe i mysterio ab
strusam: p reuelatione mysterii impetrada
complurium diex ieiuniis 7 orationibus se attriuit.
itaq; tandem qd optarat optinuit. Cum
eni noctu oraret: affuerut illi Petrus &
Paulus apli christi: q cum eo diutius loquetes
ea que i ppheta latebat apuerunt; Eos nanq;
colloquentes cum eo. socius eius Raynaldus
audierat; q cu a sco viro post eam locutione
uocatus e strato surrexisset. ut lumen
accenderet: ac scriberet ea que sup hesaiam
dictabat eo tpre: pacto librarii officio: cum
iuberet denuo a sco viro ad dormitione
redire (adhuc eni multu noctis superat)

tum ille puolutus genibus eius: cepit obnixe
rogare et obsecrare, ne se lateret q cum
eo pauloante locuti fuerat; Cumq; vir scus
id nullo pacto pdere vellet: cepit socius eius
cum lacrimis obtestari: impensiusq; maio
ribus pcibus postulare: ut id faceret qd rogabat
Tum uix tandem pius pr tantis pcibus la
crimisq; uictus: cepit no sine lacrimis dicere.
Vidisti frater quot ieiuniis 7 orationibus me
his diebus afflixerim. id p reuelatioe mysterii
huius qd modo exposui factum e; Illi quos
aduocatos in hac petitione uocauera apli
dni Petrus et Paulus hoc mihi nunc my
sterium uerbotenus apire dignati sunt;
Sed tu uide fr ne unq hoc uerbu donec uixero
cuiq mortaliu ptuleris; Eidem quoq socio scien
tiam qua habebat: oratione potius ac reue
latione q humano studio se assecutu ee asse
ruit; Nullum aut ei tempus uacuu
unq a bono ope preteribat: nuc legendo.
nunc scribendo. docendo. orando: i omni
sco ope uite curricula pagebat; Cosueuerat

nonnumquam post acutissimarum rerum speculationem
aliquid e collationibus sanctorum patrum lectitare: ut
mens ex ea lectione ut ipse aiebat ab intel-
lectiva abstractione paululum ad pietatem revo-
caretur. Sepius mens eius ad divina a sensibus
abstracta rapiebatur; sepius quoque visiones ei non
nullorum qui vita defuncti erant apparuere.

Cumque esset olim in urbe parisiensi apparuit
illi oranti et plane intuenti soror eius iam
vita defuncta querens ab eo suffragiis et
orationibusque iuvari; Nec multo post cum id
ipse fratresque rogatu eius fecisset: rediens
eadem imago iam libere ad celestem patriam
se migrare asseruit; Salutemque eternam
germanorum querenti nunciavit; tu quoque inquit
frater cito ad nos venies. sed maius tibi
premium maiorque gloria parata est: Nam vita
omnis et opera tua gratissima sunt apud al-
tissimum. Apparuit etiam illi oranti in
ecclesia dum esset neapoli frater Romanus
theologie doctor: quem eum in parisiensi studio
loco sui docentem reliquerat; qui unum

esse ratus: sic prior alloquitur: O quam gratus
nobis est adventus tuus; O quam diu antea ve-
nisti pater. At ille: ego inquit iam ex hac
vita discessi. Sed data est mihi a deo venia
ut te revisam antequam ad celum migrem.
Tum vero beatus vir paululum primo territus
est: dein spiritum animumque recipiens: O
quo inquit non sine divino nutu huc acce-
ssisti: quero abs te primum an grata sint
deo opera mea; Grata admodum inquit ille.
Tecum vero ait beatus vir quam preclare actum
est? preclare inquit. nam celestem incolo pa-
triam: retardatus tamen quindecim fere diebus
ad purganda peccata: eo quod testamentum
ab episcopo parisiensi mihi commissum sero executus
sum; Quid tum inquit beatus vir de
illa questione tam ardua quam sepius agitavimus
tenendum: an habitus hic acquisiti: in patria
hoc est soluta iam a corpore anima remaneant?
Ego inquit ille deum video. Ulteriora ne scru-
teris. Sed videns ne ait beatus vir deum
sine medio: an aliqua specie mediante videtur?

cui ille respondens: Sic audiuim' ingt sic
uidim' in ciuitate dñi uirtutũ; Cumq3 hec
dixisset: mox euanuit ab oculis eius.
A cceperat oliz a magr̃is parisiensib3 ardua dif-
finienda qstione de dimẽsionib3 ac accidentib3
quo subsistant ĩ sacramẽto corporis xp̃i; in qua
m̃a / fr̃a p̃us or̃ot cũ beatus vir m̃lta egregie.
acute. accurateq3 lucubrata scripsisset:
libellũ ip̃m in quo ea desc̃pta erat / sup altare
obtulit tanq̃ thimiama suauissimi odoris dño.
Si uera ingt dñe de te scripsi: si dignũ quid
tato sacramẽto ptuli: si rem tibi gratã aliqua
ẽcepte confeci: liceat mihi id palam edere
ac doc̃e. Sin aũt q̃cq̃ min' recte aut falso
platum ẽ: auertant queso semite mee a
uia mala: ut nõ peccem tibi. Mirabile dictu.
Affuit statim ip̃e dñus iesus ĩ altari: et sup
ip̃m libellũ stans ait. Recte scripsisti thoma
de hoc sacramẽto corporis mei: q̃ntũ humano
q̃s ingenio asseq̃ p̃t. hoc a socio doctoris
nõ nullisq3 aliis q adera,t ideq3 obs̃uabat:
uisum ẽ. Cumq3 diutius in oratiõe p̃sisteṫ:

uisus ẽ tum ab eisdem a terra unius cubiti
spatio eleuari. quo cũ prior cenobii: aliiq3
plures uocati uenissent: beatũ doctorẽ in
extasi mentis positum a terraq3 sublime ma-
nifeste uiderũt. hec q̃dem sancti uiri eleuatio
mentis ac corporis: testiũ assertione copbata ẽ.
Sepius tñ id remotis arbitris in eo fc̃um esse
credendum ẽ. nam et ip̃e beatus doctor cum
p̃mũ ad aliquã p̃funda mentis meditatione
conu'tebatur: statim rapiebat mens ei' oĩumq3
sensuũ excors fiebat. Cumq3 olim ad curatione
ulceris q̃d in tibia gerebat: cauterio agendum
ẽẽt: fac ingt ille socio suo: ut me paulo ante
tempus admouendi ignis admoneas. Cumq3
medicus ustione acturus in tibiam ia aduẽtaret:
a socio monitus sic se p̃strauit: tibiamq3 compo-
suit: ut medicus suum officiũ p̃sequi posset.
Ipse uõ in manib3 accepto libello ad meditatione
se conu'tit. Et in omni illa curatione que cau-
terio agebatur: raptus ad sup̃iora: ab omni penitus
sensu semotus apparuit. Alias itidem a
s̃co rege francie Lodouico ad prandiũ inuocatus:

iuſſu prioris ſui coactus: licet inuitus una cũ
ipſo priore ad regem acceſſit. Cumq; inter
prandendũ ut ſolebat, in extaſi mẽtis factus
eet, eo .ſ. tpre manicheorũ impugnationi ſtu
debat, pcuſſa manu mẽſa regis: contra hẽ
reſim manichei cõclusum ẽ inqt. vocansq;
ſocium nõiatim: ait ſurge & ſcribe: tanq̃
in cubiculo eet nõ ad menſam regis accumbẽs.
Sed a priore tactus monitusq; locũ et pſona
regis recognoſcens erubuit: ſeq; purgans ait.
da inqt veniam inclyte rex. nam adhuc
me ĩ cubiculo rebar eſſe: unde hãc mecũ
meditatione huc aſportauerã. At prudentiſſimꝰ
rex admiratus magni uiri ingeniũ: notariũ
q̃ ea ſcriberet que uir ſcũs dictaret, uocari
iuſſit: ne ea que ei tũc a deo reuelata erãt
dilaberentur. Dum et alias ſcriberet ſup
librum Boetij de trinitate: factus in ea
qua ſepius conſueuerat mẽtis eleuatione:
candelam quã accenſam manu gerebat cõ
ſumptam digitoſq; manus urentem non
ſenſit omnino. ſed ipum in flebotomia

facere conſueuerat. ut dedita opa abſtractus,
ferientem nõ ſentiret: nec qd ageret penitus
animaduteret. Non caruit et beatus
doctor gratia pdicationis in pplo. verum nõ
erat ſmo eius multiplicitũ loquacitate ũborũ
aut geſtu, exclamationibꝰ ue pſtrepens: ſed
multa ſapiẽtia grauiſſimis ſententijs nõ ita
arduis quin a populo intelligi poſſent: &
multa grauitate refertus. Cumq; pdicaret
olim rome uerbum dei in eccla ſci petri: circa
finẽ ſacri ieiunij myſteria paſſionis dñi ita
pposuit: ut populum q̃ frequens aderat ad
lacrimas concitaret. Sed paulo poſt in die
paſce de reſurrectione dñi & cõmunione
fidelium uerba faciens, ingens gaudium
in eorũ animis p meſtitia reuocauit: adeo
ut deſcendentem a ſubgeſto ſcm̃ virum
ptinus mulier que fluxum ſanguinis pa
tiebatur: adiret: que tacta fimbria ueſti
menti eius: ad exemplum euangelice emoroiſſe
curata eſt. Idq; ipamet fri Rainaldo eiꝰ
ſocio uſq; ad cenobium ſce ſabine, ibi tũc

uir ſanctuſ habitabat, ſubſecuta patefecit.
Duoſ alias hebreoſ non legiſ ignaros diſputando
partim. partim pro eiſ orando ad agnitionem uere
fidei reuocauit: baptizauitque. Nulla tamen
unquam in tanta uirtutis copia: aut doctrine
aut ſanctitatis conſcia elatuſ eſt. nec ulla
ut leui ambitione commotuſ. Semper integer
apud ſe fuit: ſemper grauiſſimus: ſemper ſumma
humilitate ornatuſ. Epiſcopatum neapolitanum
a clemente iiii° cum aliis et parentibus mi
ſſiſque litteris apoſtolicis oblatum reiecit. hoc
et ſumme eiuſ humilitatiſ ſignum eſt maximum.
Cum enim eſſet olim Bononie beatus doctor:
quidam ex fratribuſ hoſpeſ aduenerat: qui a priore
ſocium qui cum cenobium exiret, ſibi dari
poſtulauit. At prior obuium quemuis fratrum
ut ſecum duceret: conceſſit. frater uero qui nemi
nem ibi nouerat: cum beatum uirum clau
ſtra cenobii perambulantem offendiſſet: ut ſe
ex prioris mandato ſequeretur iuſſit. At ille
inclinato capite fratrem aduenam nulla facta
exceptione ſubſecutus eſt. Cumque ille per ci
uitatem tantum uirum feſtinus traheret.

nonnunquam et remorantem increparet: factum
eſt ut ciues hoc intuenteſ: rati id quod reſ erat:
fratrem illum aduenam, quantus eum doctor
ſequeretur: admonuere. Ingemuit ille et
conuerſus ad beatum uirum: ut tanquam igno
ranti ueniam ſibi daret orauit. At
beatus doctor ad ciueſ qui de tanta eius humi
litate admirabantur conuerſus: omnis inquit
religio in ſola patientia perficitur: qua homini
homo ſubiicitur propter deum: ſicut ſe homini
deus propter hominem inclinauit. Erat
quidem beatuſ uir ingenii acumine plurimum
preſtans: ſed memorie tenacitate preſtantior.
multa legerat philoſophorum ſcripta. ſacrorumque
doctorum codiceſ omneſ legendo euerterat.
multa ipſe quoque in omni facultate conſcripſerat.
omnia tamen ita memorie retinebat: ut ſine
ulla difficultate aut mora proferebat: ac ſi
omnia coram in pagina deſcripta lectitare
uideretur. Tribus perſepe librariis: nonnunquam
quatuor in differenti materia dictare conſueuerat.
Aliquando et cum ex dictandi labore, correptuſ

somno gereret: inceptam materiam que ac si
uigilaret dormiens prosequebatur: nec in ullo
uerbo a proposito declinabat. hoc enim quidam
eius librarius brito euenus testatus est. Sic
erat hominis imaginatio fortis ac rei in qua
uersabatur uehementer annexa. Interea uero mentis
eleuatione qua sepius utebatur, exitum uite
sue iam imminentem ex huiuscemodi uisione in-
tellexit. Cum enim a summo pontifice Gregorio
decimo ad lugdunense concilium accedere: secumque
librum quem contra errores grecorum de mandato
Urbani quarti conscripserat: deferre iussus
esset; eo enim greci uocati eam rem discep-
tando discussuri erant: antequam proficisceretur
cum esset neapoli in ecclesia beati Dominici;
ibi enim erat cenobium ordinis sui; cumque
oraret ante imaginem crucifixi: uisus est a
non nullis eum obseruantibus, a terra spatio
cubiti fere unius eleuari: exauditaque est huiusce-
modi uox a crucifixo proueniens. Bene
scripsisti inquit de me Thoma. quam ergo
mercedem a me accipies? Cui ille: non

aliam nisi te domine: nisi te optimum. Ex quo prouidebat
eum iam laborum suorum mercedem accepturum.
quod et factum est. Nam cum neapoli Romam
profecturus discessisset: cepit in ipso itinere non
leuiter egrotare. Cumque ad quoddam opidum
campanie, quod erat nepotis sui Francisci, de-
uenisset: accedens ad eum medicus quesiuit
ab eo: esset ne cibus aliquis ad quem gustandum
afficeretur; amiserat enim gustum pre morbi
grauitate. Si haberem aut beatus uir alecia
qualia iam apud parisium comedi: fortasse
gustum excitaret. Sed id genus piscis nunquam — al. nusquam
in italia haberi consueuit. Mira res et
prodigio similis. Egressus medicus offendit
hominem pisces deferentem. Qui sunt aut medi-
cus isti quos uendis pisces? Sardas hec inquit ille.
Sine aut medicus parumper ut cernam. cumque
clitellam aperuisset: non sardas sed alecia
pisces omnes intus esse comperit. Ex illis tamen
beatus uir, nec sic quicquam gustare ualuit.
Cumque post aliquot dies paululum conualuisset:
ceptumque iter prosequeretur: peruenit ad quoddam

ingrediens in foſſam nouam iuxta piperni opidum.
qui eo erant monachi ciſtercienſis ordinis: qui
cum eorum abbate egreſſi obuiam beato thome
ut apud ſe diu requieſceret rogauerunt. Eo igitur
ingreſſus cum eccleſiam uiſitaſſet: facta ad
altare oratione in clauſtrum tendens: ad
fratrem arnaldum ſocium ſe conuertit dicens: hec requies
mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo. Cepit autem
ibi tunc morbus ingraueſcere: nec tamen ſic languore
preſſus a bono opere ceſſabat. Rogatus etiam
a monachis expoſuit eis breui editione can
tica canticorum: ut preter ſuperne patrie deſiderio
xpi aduenientis ſponſi epithalamium precinuiſſe
uideretur. Cumque poſtea petiſſet ſacramentum
eucharistie: allatumque fuiſſet: cum de more
quereret ab eo ſacerdos qui hoſtiam deferebat:
an crederet id eſſe uerum ieſu xpi filij
dei corpus: tunc pius doctor qui ſe humi pro
ſtrauerat ob reuerentiam ſacramenti: parumper
erectus ait. Siqua maior ſcientia quam fidei ue
ritas de hoc ſacramento in hac uite peregri
natione haberi poteſt: in ea reſpondeo me

credere & certo ſcire hunc eſſe uerum deum &
hominem eterni patris & uirginis matris filium
dominum noſtrum ieſum xpm. hocque et corde
credo & ore confiteor. Cumque profuſus la
crimis accepiſſet corpus domini: et poſtridie
extrema unctione: in qua ad ſingulas orationes
ipſemet reſpondebat: tandem ſuum altiſſimo
commendans ſpiritum. Requieuit in domino nonis mar
tijs ſaluatoris anno M.cclxxiiij. etatis ¶ obijt die 7 Mar
ſue anno quinquageſimo ineunte. In quo id tij 1274
ſane ingenti laude et ſumma admiratione
dignum eſt: quod paucis admodum clariſſimis
uiris accidiſſe nouimus: ut tam breui uite
ſpatio uixerit: & tot egregios in omni
ſcientia codices conſcripſerit: ad quos uix
perlegendos etas hominis ſufficere queat. Sed
ſunt illi ſue laudes ampliſſime que noſtra am
plificatione non egeant. Siqui uero ſint qui eius
doctrine detrahant: aut ea que ſcripſit non
legere: aut legentes omnino non intelligunt.
At liuor calumniaque non illi ſed inferenti
nocet. Que uero beatus Thomas ſcripſit,

multa sunt in omni fere scientia naturali et supernaturali
morali ac in primis theologica: in qua scripsit
librum quem summam theologie appellauit, tripartitum. Volumen sane magnum ac gloriosum.
Contra gentiles libros quattuor. Commentaria in libros
quattuor sententiarum. Item super quattuor euangelia: quam
catheniam auream appellauit: ubi uaria doctorum
dicta uno contextu continuare uidetur. Super
epistolas et Pauli ad romanos. ad corinthios.
partimque ad hebreos. Super hesaiam. et hieremiam. ac threnos. Super Iob ad litteram.
Super cantica canticorum breui editione ante
obitum. Super tres nocturnos psalmorum.

Scripsit in Aristotelis physica. ac metaphysica.
in librum de celo et mundo. in Meteora. in secundum
et tertium de anima. de sensu et sensato. De
memoria et reminiscentia. Item in ethica
et politica. Item in librum de causis. et questiones
proculi. In librum peri hermenias. et in resolutiua posteriora. Multas et ac uarias
scripsit questiones: ut de veritate. de potentia dei. De anima. De uirtutibus. de malo.

De spiritualibus creaturis. Item ea que quodlibeta
appellantur. Multos et libellos edidit ad
priuatas personas conscriptos: quorum enumeratio
longa esset. et propterea quod diutius lectorem
retinere non instituit: eumque ad legendum
non minus opusculi breuitate quam pietate alliciendum putauit.

Affuerunt uero mox post obitum eius complures
viri religiosi tum ex ordine suo: tum ex ordine
minorum. Affuit et episcopus teracinensis: qui
erat et ex ordine minorum. Abbas quoque loci
cum monachis: et plures ex gentilibus ipsius
beati viri. nonnullique alii genere nobiles qui
ad celebrandas tanti uiri exequias conuenere.
Cumque in ipso exequiarum officio occupati essent:
superuenit venerabilis matrona beati uiri neptis
Francisca nomine. eam fuit ad quam ut diximus
primo languens diuerterat. cuius rogatu feretrum
cum sacro corpore ad hostium monasterii
delatum est. non enim intra claustra mulieres
admittebantur. Quantus uero tum fuit omnium
fletus: qui ploratus eiulatusque mulierum presertim!

non facile dictu e. hoc unu memoratu di
gnum ptermittendu non e. Mulus cui beat
doctor insidere consueuerat: a psepio his
clamoribz excitus: fracto capistro p se a
nemine ductus ad locum funeris accessit.
Cumqz sacrum illud dni sui corpus uidisset:
statim nullo antea morbo correptus iuxta
ipm feretru cecidit ac mortuus e: ut sumta
quoqz ne dum hoies magnu ecclie lumen
extinctum esse testari uiderentur. Noua
qo stella instar comete triduo ante obitum
eius: supra ipum cenobium ubi uir scus
erat apparuit. que et nonnuqm interdiu
uidebatur. que post obitum eius nusq
uisa e. Frater aut Raynaldus: is
erat a Piperno: q beati viri socius fuat.
i medio cetu surgens smone de eo huit:
asserens se illius uitam ac mores nosse: au
disseqz multis annis confessione ei: 7 tuc
et gnalem: ex qua nunqm eum aliqo mortali
crimine infectum fuisse iiudicio suo atte
stabatur. Quippe q nunqm carnis cotagium

aut impugnatione senserat: et ea mundicia
atqz integritate mentis: qua quis quoqz anorum
e puer: semp extiterat. Obitus uo beati
viri non nullis eo tpre reuelatus est:
prestim doctori magno Alberto q ei pceptor
fuerat. Nam cum ipe apud Coloniam
una cum priore ac fribz suis i mesa simul
accumberet: subito lacrimas fundes: pori
cam fletus pcuntanti: hac inqt ipa hora
carissimus meus in xpo filius fr Thomas aquinas
lumen ecclie ex hac uita migrauit. Quod
postea ita ut magnus doctor dixerat: fuisse
compertum e. Cuidam et venerabili
& magne auctoritatis uiro fri Paulo aqlano
huiusmodi uisio eodem tpre fca e. videbat
beatum Thoma in magistrali cathedra do
cente uidere: aplumqz Paulum eum locu
introire. que beatus Thomas a cathedra
surgens alloqbatur: querens an ea que i
eplas eius ediderat recte ac uero itellectu
conscripta essent. Vero inqt aplus quantum
humano captu percipi pt. Sed ut uerius

rem ipam comphendas: ad eū te locū deduca
ubi omnia patebūt. cumq3 pallium eius
manu cepiſſet. eū ext ſchola trahē uidebat.
qua uiſione territus fr. inclamare cepit.
Succurrite fres ac ferte opem. fr. n. Thomas
a nobis tollitur. Quibus clamoribus exciti
fres accurrerūt: eumq3 uiſum a frē narratū
cum obitu beati uiri conueniſſe poſtea com
pererē. Alia itidem uiſione gloria
beati doctoris qualis ī celeſti pria ſit: cuidā
venerabili & docto fri, Alberto noīe, is
briſia oriundus erat: reuelata ē. Cum
eīm is doctrinā beati uiri ſemp magnī fe
ciſſet vt par erat: qualis eēt eius gloria
in celis, intelligere uehementes optabat: p
quare et orare ſepius dnum nō dubitabat.
huic ig orantī & plane uigilantī due ve
nerabiles & ingenti ſplendore illuſtres p
ſone apparuere. altera pontificalibus in
fulis ornata: altera habitu p dicatorum in
duta: que coronā aureā gemis ornatā
geſtabat ī capite. circa collum uō duo

monilia vnū aureum. alterū argenteū.
In pectore uō ingentē lapide pretioſum
clariorē ceteris gemis: que frequētes ī ipo
pallio conſerte erāt. Adeo uō ea unica gema
q erat ī pectore lucida erat & ſplendens: ut
eius fulgore tota circūquaq3 ecclia illuſtrari
uideretur. Tum cepit is q pontificali habitu
ornatus erat ad frem Albertū huiuſmodi dicē.
En habes inqt qd tantope optaſti. Intuere
quanta ſit huius doctoris pulchritudo: qto
honeſtas: quanta gloria. Sum ipe Auguſtinus
eccliē doctor. hic aut ut uides tot gemis
fulget: quot librorum uolumina edidit. Illa
uō maior gema quā geſtat ī pectore, cor
rectum ptendit & caritate rectamq3 ī
tentionē qua in exponēdis ſacris ſententijs
ſemp uſus ē. Par gloria nobis ē in celo.
hic me tamen celibatu & carnis ītegri
tate: ego illū pontificali dignitate pcello.
hisq3 dictis ſtatim euanuit. Que qdem
ſentētia ſi recte a uiro docto conſideretur.
nunq a ueritate, modo faceſſat īuidia,

diſcrepare cenſebitur. nam que Auguſtinus
magno ingenio, multaq; inuẽtione compauit.
pclara illa qdem et nobiliſſima: ea hic ſua in
duſtria nouo doctrine ordine, magno artifi
cio ac ſapiẽtia illuſtrauit. Sepultum ẽ ig
tum ibi ſanctiſſimũ id corpus apud monachos.
q cum id nõ multo poſt ad aliũm locũ in eodem
tñ cenobio celandi ſacri corporis cã deporta
ſſent: terribili uiſione a ſcõ doctore moniti
poſt ſeptimũ meſem ab eius obitu ad pſtinũ
id locum ubi prius conditum fuẽt reportarũt.
Cumq; patuiſſet tumulus: id ſacratiſſimũ corpus
penitus illeſum apparuit. tantamq; undiq;
ſpirabat fragrantiã: ut oĩum aromatũ redo
lentiam ſuparet. Quin et tranſacto ſeptenio
cum venerabilis qdam eidem cenobij abbas,
ſumme auctoritatis uir id corpus honeſtãdi cã
ad marmoreũ transferret monumẽtum: eadem
integritas ueſtimẽtorum & corporis: ſuauitasq;
odoris ut prius fuerat apparuit. Tertio
quoq; ad teſtimoniũ ſanctitatis idem accidit. Nam
poſt quartumdecimũ annũ venerabilis mulier

Theodora nõie que fuerat ſoror beati Thome ab
abbate eiuſdem loci manũ dextera fratris ſui
ſibi dari, pignus amoris ac pietatis exorauit.
aptoq; tumulo: eadem ut prius fragrãtia re
dundauit: ſimiliſq; erat integritas corporis; ſu
mitas tantũ narium, q pmo labi cõſueuit,
ceciderat. Data ẽ aũt illi manus illa: magni
ptij munus: que tñ nõ niſi ferro auelli potuit.
Eam Theodora aliquãdiu apud ſe ĩ ornatiſſimo
ſacello retinuit: tandemq; priori ac fribus ceno
bij ſalernitani condonauit: eam ibidem ſcũs
Archieps uir Antonius: a quo hec latius enarrata
pſtringo: ſe uidiſſe teſtatus ẽ: quã magnam
ſane ac longis digitis fuiſſe aſſerit.
Multa uero uariaq; ſigna meritis beati Thome,
mortalibus oſtenſa ſũt: omniaq; fere morborum
genera curata. Nam ceci. ſurdi. hydropici.
paralytici: morbo quoq; regio uexati: et quouis
genere febrium: ad eius inuocationẽ liberatq;
ſũt. Singula quoq; noĩa eorum enũare longũ
eſſet. Que omnia ſũmus pontifex Iohanes
xxij ſimul cum cardinalibus exqſita librataq;

examinatione ꝑscrutatesꝭ tandem beatū Thomā
scoꝝ catalogo ascripserūt. id fuit Saluatoris
anno. M.cccxxiij. ab obitu ũo eĩ dño qnqua
gesimo. Post ea tempora cū magna discep
tatio inter monachos cistercienses et frēs ordīs
orta eet apud pontificem vrbanū qntum de
habendo sacri doctoris corpore: in montem fa
liscoꝝ: ubi tum pontifex morabat(ur), sacrū ad
se corpus pontifex deferri iussit. tandemqꝫ ad
tollendam discordiam in Tolosam hispanie
urbem iubente ipo pontifice maximo Vrbano
qnto translatum ē. pontificꝭ eius anno vijᵒ
Saluatoris aūt M.ccclxixᵒ. qui ē benedictus
in secula. Amen.

dicit hodie mōte fiascon.

1369.

~~Explicit vita beati Thome de aqno nup de anno s. M.cccclxxij. edita sub eleganti breuissimo stilo p dnum franciscum castilionensem pbrtm sacre theologie doctorem et in grecis atq latinis virum sui tpis peritissimum [illegible] [illegible] florentinū [illegible]~~

Deo gras.

Incipit vita Sci Vincentij confessoris de ordine frūm pdicatoꝝ edita a venerabili viro dño francisco pbrtero castilionensi de florentia in grecis ac latinis litteris erudito: atqꝫ sacre theologie pfessore dignissimo.

· PROLOGVS.

Reuerendissimo dño Jacobo tt Sci Chrysogoni Cardinali papiensi Franciscus pbrter castilion Salut.

PROTVLIT ut nosti Rᵐᵉ pater
diuersis etatibꝫ egregios hispania viros:
quoꝝ alij studijs litteraꝝ, multaqꝫ
facundia: alij uehementi in nr̃a re
ligione spiritu, insigniqꝫ pietate claruerūt.
Quid enim hꝫ ecclesia nobilius: q Laurentij
martyrium. Edidit ipa quoqꝫ felici fe
cunda partu his nouissimis temporibus
magnum sane virum VINCENTIVM:
cuius cum nup egregie facta nullo digesta
ordine plegissem, ut enim diuersi ab ecclesia
uocati ex hispania testes aduenerant: sic sparsim
disposita in pcessibꝫ curie repperi, decreui illa.
quod tu dudum a me in re simili fieri postulasti:
ut suum narrationis ordinē sortiant, q̃ bre
uissima licebit oratione pstringere. Cumqꝫ
nil hēat pclarius historia q ueritate rei
geste: que uis eius & velut anima quedam
esse pt. existimaui hanc breuem de hoc viro

enarratione tum ex rerum gestarum magnitudine: tum ut ex ipsa certissima ueritatis assertione / Lectori si se ipsum: quidque possit fides nostra / metiri uoluit: fore non ingratam. Quid enim certius haberi possumus: quam quod apud ecclesiam romanam: quod apud summum pontificem calistum sedulo nostris ut plane nostri temporibus / multorum grauissimorum uirorum testimonio est approbatum?
Non nihil et me mouit ea pietatis ratio: quam illi religionis ordini debeo: qui magnorum uirorum propagatione admodum clarus effectus In sanctissimo nuper Archiepiscopo / ANTONIO illustris apparuit. Nomina autem locorum ac prouinciarum ut uulgo nostris temporibus appellantur: sic ut plurimum posui: quo facilius lectori inoffenso pede / percurrendi narrationis facultas prebeatur. Lege igitur hec nostra: que haud nimium accurate: sed que οὑτωσ ἀπλωσ. nobis ludimus commentaria: et quid de illis sentias rescribe: ut intelligamus etquid in posterum nobis hoc scribendi genus prosequendum censeas. Vale.

nostro

uto saplos. y sic simplr.
οὑτωσ ἀπλωσ.

Explicit prologus.

Incipit vita beati Vincentii confessoris de ordine fratrum predicatorum.

BEATUS VINCENTIUS ex valentia ciuitate hispanie oriundus fuit. Parentes illi pii ac probatissimi fuere non ex infima

De origine beati vincentii. et ingressu ad ordinem predicatorum: uitaque et scientia eius.

plebe. Eius pater tabellio publicus fuisse fertur. cui tres fuere filii. ex his maior natu Petrus nomine, uxorem duxit honestam / ciuilemque uitam agens. Alter Bonifatius doctus iuris tam ciuilis quam pontificii / primo uxorem habuit: qua deinde mortua, ad religionem cartusiensem migrauit: in qua postmodum primum locum tenuit: quem et maiorem appellant. Vincentius tertius illis natus: cui ingenium solers / mite / ac modestissimum. Is pietatis simul ac litterarum studiosus / perpetuo castam et celibem uitam duxit. Cumque decem et octo annos natus esset: animaduerteretque undique ex multiplici hominum consuetudine / multa saluti discrimine pericula: ad religionem fratrum predicatorum se transtulit: in qua litterarum studia persecutus in ciuitate parisiensi diu commoratus: ibidem tandem liberalium artium / sacreque theologie magister euasit. Non multo post in patriam reuocatus, ut theologiam in qua plurimum profecerat doceret, non paruo tempore partim docendo / partim predicando ibi moram traxit. Adhesit ~~post~~ post ea tempora, aliquandiu petro lunensi: qui in ciuitate Auinionensi papa postmodum Benedictus. xiii. appellatus est: a quo magister sacri palatii constitutus est. Cardinalemque quoque facere decreuerat: si eius uoluntati acquieuisset. Sed cum uideret scisma esse in ecclesia: sepe ac sepius ipsum papam Benedictum admonuit: ut pro pace et unitate ecclesie, pontificatu se abdicaret. Quod cum ille se facturum diu simulasset: ut uidit

ut. i. postquam

sibi uerba dari: cum et illi subtracta esset obedientia: discessit ab eo: conuertitque se ad predicationem diuini uerbi: cepitque diuersas peragrare prouincias, pauperem et apostolicam uitam agens: primo pedes incedens: deinde cum, altero crure debilitatus esset: asinam huic pro iumento quo ueheretur. Asperrimam uitam etiam in peregrinatione agebat. carnibus non uescebatur. semel tantum in die comedebat. ter in ipso prandio bibere consueuerat uinum multa aqua perfusum. Quicquid ex prandio reliquum fuisset: pauperibus dari iubebat. Non lecto: sed paruo stramine pro strato utebatur: dormiebatque semper indutus habitu sui ordinis. tegebat cutim cilicio. Ubi uero ualitudine infirmior factus est: staminea tunicella utebatur. Saxum sepe pro puluinari habebat. Dicitque beatus Vincentius Triginta annis numquam carnem sui corporis, ne pedes quidem: preter ipsas manus proprias conspexisse. hoc enim asserebat esse maximum hominibus ad libidinem incitamentum. Surgebat noctu impiger. cumque complesset officium sui ordinis: totum non numquam psalterium ante predicationem dicere consueuisse: memorie proditum est.

De predicatione eius mirabili.

Erat autem in predicatione uehemens atque efficax in uerbo domini. et in sacra pagina acutissimas et abstrusas producebat speculationes. Multa etenim milia iudeorum, paganorumque ad fidem conuertit. Eam etenim gratiam quam olim apostolis

dicitur habuisse: ut ab omnibus qui aderant diuersarum linguarum populis, eius predicatio intelligeretur.

Predicauit autem uerbum domini annis circiter quadraginta. Singulis diebus predicabat. Ante predicationem, missam cantu celebrabat. Ante celebrationem confitebatur. Inter celebrandum uberes effundebat lachrymas. Profectus est autem postquam discessit a papa Benedicto, ad hispaniarum ciuitates, sumpta predicatione, in qua, multa: admiratione ac stupore potius digna operatus est dominus. circa annos saluatoris Mille trecentos nonaginta octo. Peragrauit autem predicando incipiens a Valentia patria, Aragoniam: Cataloniam: totamque hispaniam: regnum Castelle. Sabbaudie: pedemontis: riparie: Ianuaque (~~Atque~~) ac ad hanc terram italie oram conuersus: Bononiam usque peruenit. Quin et ad delfinatum et Galliam: Normandiam et Brithaniam, predicatione extendit. Nullum librum preter breuiarium et bibliam secum deferens. Testabatur autem in omni predicatione aduentum antichristi iam in proximo imminere. Quod si Johannes euangelista (aiebat) cito dixit illum esse uenturum: et tempus prope esse: nec mentiri potuit ille cui spiritus domini et angelus eius loquebatur: quanto id ego uerius dicere possum. Tanta autem erat uis eius in predicando et gratia: ut omnes non solum christiani sed et iudei et infideles illum tanquam angelum aut nouum quendam apostolum dei esse profiterentur. Graues

cantu

1398.

ac

Paupertas apostolica S. V.

inimicitias & acerbissima odia sepe inter magnos quoque ac illustres viros ad pacem et concordiam revocabat. Si quis fenerator, adulter, fur, predo, aut alio quovis scelere obnoxius dum predicaret affuisset, ita ad illum sermonem dirigebat: ita secreta cordis illius detegere videbatur: ut tandem multis rationibus magnaque persuasione cogeret illum a vitio mentis quo tenebatur: ad penitentiam ac viam iustitie converti.

Qualiter claruit spiritu prophetie.

Habebat et spiritum prophetie beatus Vincentius; Nam multa predixit de rebus futuris: multa de absentibus: que post modum vera esse comperta est; Obitum quoque utriusque parentis predixit;

Predixit obitum parentum.

Nam cum olim in Aragonia ante regem Ferdinando nove celebraret, multasque et uberiores solito inter celebrandum lacrimas effudisset: interrogatus ab ipso rege, coactusque magnis precibus dixit fratrem suum eadem hora ex hac vita migrasse; Quod post modum verum fuisse compertum est.

Predixit obitum socii.

Mortem quoque cuiusdam sui socii qui cum longe aberat, diem atque horam obitus, vocatis domesticis fratribus nuntiavit: Simulque asseruit illum in purgatorio maximis vexari tormentis; pro quo rogavit fratres ut orarent: simulque facta oratione ad se postera die reverteret. Qui cum postridie affuissent, asseruit beatus vir fratrem expeditum ab omnibus penis ad celestia gaudia transmigrasse;

De splendore in eius cella.

Idem quoque Rex Aragonum cum olim sancti viri cubiculum intrasset: invenit eum in

oratione positum: magna undique claritate et splendore circumfusum. Quod cum rex cerneret trepidus ac festinus retraxit pedem; Quem postmodum vir sanctus redarguere atque increpare non dubitavit: sed multo vehementius ipsius cubiculi custodem qui regem intrare permiserat reprehendit. qui tamen sue inscitie ac negligentie penas dedit; in longam enim statim incidit egritudinem; nam septem fere annis febres licet non vehementes perpessus est; Quod ei evenisse hac ipsa de causa omnes qui id noverant arbitrati sunt; Hoc idem viderunt sepius multi; qui eius sanctitatis exploratores facti per rimulas hostii dum in cubiculo erat: eandem claritatem splendoremque videre. Multa huiusmodi prophetie illius ut divinationis exempla pretereo; Non enim omnia colligere: sed quedam magis egregia annotare decrevi.

videre pro viderunt.

Cum alias in catalonia frequenti populo predicaret: ite inquit ad fluvium: qui non procul erat arboribus obsitus. Sunt ibi magni palearum cumuli: in uno eorum invenietis ignem. Qui cum eo accessissent: virum cum muliere coeuntem invenere. Sicque patuit quid vir dei de igne s. concupiscentie dicere voluisset.

Fornicantes detegit sub similitudine ardentium palearum.

De monacho qui audivit et intellexit eius predicationem de pinna monasterii: quod a loco predicationis distabat per quadraginta quinque milliaria

45 migha

Monachus quidam monasterii quod inter Toletum et Valentiam situm est, cupidus audire predicatione beati viri: petiit ab abbate suo veniam, ut posset

ſubſequi Beatum Vincentium: q ibi ea nocte
pnoctauerat: ut tantum eius pdicatione audiret
ac reuerteret. Quod cum pater monaſterij
denegaſſet, conſcendit ille pinnaculu mona
ſterij, omnemq ex ordine, diuino nutu pdica
tionem accepit ac ſcripſit. cum tn ab eo loco
in quo beatus uir pdicabat, monaſteriu diſta
ret millia paſſuum ſeratium xlv. 45

erano qndici leuche · tn ſano 45 miglia ... ogni leucha e · 3 · miglia

De uegete: que inuenta e plena optimo vino: poſteaq ex ea biberat ipe ꝛ nō modic ppls.

Cum autem alio tpre pdicaſſet uir dei ſequeren
turq eum uiri circiter mille, (nam ſemp eum
frequentiſſimus populus, magniq pncipes dum
de ciuitate in ciuitatem migraret ſubſequebat)
uoluit uir qdam pius adductus caritate ipi ſancto
uiro et ſequenti populo qui fortaſſe ex pegrinatioe
defeſſus ſitibundusq erat potum prebere. Cumq
ex uegete hauſiſſet uinum, dediſſetq omi pplo
potum: inuenta e ueges plena uino optimo. Id
ſignum et alias ſepius factitaſſe: memorie pro
ditum eſt.

De odore mirabili ex tactu ſacratis eius manuu.

Fuit qdam pegrinationis eius comes Ferdinandus
noie, qui poſtea fuit epus theleſenſis q hoc atte
ſtabatur. Sum tetigiſſet uiri ſancti manu du
in aſcenſu uel deſcenſu aiumento illu adiuua
ret, magnam ex illa manu fragrantia redolere:
que etiam uſq ad triduum ab ipa Ferdinandi
manu non abſcedebat.
Multa inſup ab eo de rebz tum pteritis tu futuris

ſe accepiſſe archana pfitebatur; que uo illa
fuint: comptum non habemus. ¶ Aſpectum
quoq adeo pudicum, adeo uenerabilez fuiſſe
fertur: ut effeminatos atq impudicos ſolo itnitu
ad pudicitiam, caſtitatemq reuocaret; Nam no
ſolum infinitas pene meretrices ad penitentiam
caſtitatemq reduxit; uex et lenones q olim
ad eum interimendum conſpirauant: ſolo aſpectu
ac ſmone, cum ad illum acceſſiſſent; ad eius
beniuolentiam, penitentiamq reuocauit;

mulieres meretrices & mlte lenones reuocabit ad penitentiam

De puero muto ꝛ inſenſibili ac pene mortuo meritis ꝛ oratione beati Vincentij mirabiliter liberato.

Narratur de eo ſignum in re ſatis natura mirabili
& inſueta. Cum eim in Anglia pdicaret pnte
ipo Rege anglie henrico nomine; adductus fuit
uehiculo ad ipum beatum uirum puer vndecim
fere annos natus: q biennio ꝛ ſemeſtri mutus
et ſine ullo ſenſu pene imobilis fuerat; nec ue · p &
comederat, biberatue fere qcq eo tpre, con
ſumptus deſiccatusq toto corpore, ut ſimilis mor
tuo uideretur; hunc adduxerut parentes ad
Beatum Vincentium: quo p eo oraret: ut aut quo · p · ut
liberaret, ſi ſic eet uoluntas dei: aut certe ce
deret uita: ne ſe ac ſuos in tanta calamitate
detineret; Quem cum uidiſſet btus Vincetius:
iuſſit omne pplm et ipum regem genibz flexis
orare; Ipſe quoq p illo orationem ad dnuz fudit;
Quo facto, ſtatim ſurrexit puer, cibumq ſumpſit
ac potum; Tum uo dixit beatus Vincentius,

eum puerum toto illo tpre hoc e biennio &
semestri quo hec ppessus fuerat obdormiuisse
habuisseq angelum non malum q illu nutriue
rat. Nihil enim pene nutrimenti ut diximus
admittebat: nec emittebat quid nisi paululu
sanguinis e narib non nunq: & tn crescebat
eo tpre, impinguabaturq aliquando pulsabat
uellebaturq: & tn imobilis nihil omnino
sentire uidebatur. Quatr signo crucis p
cellas fugauit & pluuias.

Contigit etiam sepius ut sola oratione ac signo
crucis procellas ac grauissimas tempestates
fugaret: pluuiamq e contra ad serenitatem
reuocaret. De paralitico ab eo curato.

Ductus est olim p manus sacerdotis et laici cu
iusdam vir q septennio magna paralysi op
pressus fuat. Is uehemen clamore petebat
benedictione beati viri. cumq ministri dice
rent non posse tum illum egrediq cubiculo — tum. p tuc.
clauderetur; hortarenturq ut sub uespertinam
horam rediret: ille magno clamore & ululatu
aiebat se nunq discessuru, nisi uiri dei facie
uideret. Quod cum cognouisset beatus
Vincentius clamore excitus cubiculu exit:
querit ab eo qd petat. At ille. Benedictione
pr ac salutem. Cui vir sanctus. crede fili
in deum; totamq spem tuam in illo ac fiducia
repone, egoq ex eius noie te benedico In noie
pris & filij et spus sancti: Amen. Simulq manu
tetigit egroti caput & manus, nonullasq

reliqui corporis partes dicens. In nomine iesu
surge & ambula: statimq paralyticus ille
curatus est. De fugata grandine p aqua
benedicta iussu eius aspsam. deq uastatis
agris illor q aqua asperge sicut monuerat
contempserunt.

Alias dum in delfinatu pdicaret, cum ea gens plu
rimum quereret grauissimas se pati tempestates
que omnes fructus uineasq uastaret, Asper
gite inquit aqua benedicta agros ac uineas in
uigilia pentecostes. & ab omni tempestate
liberi eritis. Quod paulo post expimento
docti intellexere. Nam cum pter unum
omnes reliqui qd monuerat face contempsi
ssent, non post multos dies grandinem
que omnia magris deuastauit ppessi sunt.
uno tantum q monita fecerat, incolumi
cofseruato. Quatr iudeor no paruum
num ad fidem pdicando conuertit. & eor et gusione pphe
tando pdixit.

Cum uo in detursiensi ciuitate catalonie pdi
caret, expectante frequenti pplo, ipe sic paratus
ad pdicandum non pferebat uerbum; Quod
cum pplus admiraret, iamq murmurare ce
pisset, vir dei ne murmuretis inqt: gratiam
enim dei expectare nos oportet; Sicq factum
e ut paulo post recedente populo iudei omnes
illius ciuitatis non paruus numerus in eis loco
succederent. Qui fere omnes ad fidem conuersi
ac baptizati sunt. Interrogatiq postea quis nam
eos illo attraxisset: nemo dixerunt: sed ppo

ſcimus ita facere in cordib; nr̄is. ſicq; poſtea
cognitum ē uerbum uiri dei q dixerat. pre
ſtolari nos op; grām dei.

**De infirmo oratione bti vincentij liberato:
quem et adeſſe uenientem adhuc longe
poſitum ſpū reuelante pdixit.**

Hoc aliud eſt ex quo et ſpiritum dei fuiſſe in
telligitur. Nam cum in ciuitate Ilardenſi &
conuentu frūm ſuoꝝ pdicaret aſtante rege
ferdinando quem paulo ſupius commemorauim
ac frequenti pplo; conuerſus ad regem. Mitte
inquit duos ex militib; tuis q huc adducant
hominē illum q infirmis laterib; manib; ac
pedib; repit ut ad nos ueniat. Miſſiq; milites
inuenerunt in uia hoiem: quem uir dei dixat.
Quod pfecto non niſi ſpū dei nullo certe hu *certe*
mano ſenſu aut iudicio noſſe potuiſſet, cum
intra eccliē parietes pdicaret. a qua egrotus
ille ſtadijs fere quatuor tum aberat. Is cum
auxilio militum coram rege adductus fuiſſet.
facta p uirum dei oratione; poſitiſq; ſup ca
put eius manibus, ſtatim liber ualidiſq; uirib;
effectus eſt: admirante rege ac uniuerſo po
pulo, non tam rem ipam: q rei pſcientiam
et pphetie ſpiritum: quem illi adeſſe, manifeſte
dephendere p dephen derunt deprehendere. **Quatr liberauit hoiem q
ſe demoni ſub cirographo deuouerat.**

Vir quidam ſe demoni ſub cirographo deuouerat.
quem beatus vincentius accerſito demone, cum
cirographum reddere coegiſſet. a ſeuo tm itiq;

tyranno liberauit. Iſq; poſt liberatione, beatu
uirum quocunq; ſe ferret: ſequebatur: ne iteꝝ
in grauiſſimi hoſtis manus incideret.

Multas mulieres ſteriles noua ple letificauit.

Veniebant ad btum vincentium mulieres ſteriles
ſine nūo orantes ut plem acciperent. quas
docebat honeſte ac ſancte uiuere in timore
dnj. uteq; ſepius orarent hortabatur: ſimulq;
ut mane ac ueſperi dicerent ſimbolū cū ora
tione dominica, & angelica ſalutatioe uirginis;
nec non et pſalmum. beati omnes q̄ timēt dnm *q timet dnm* aut certe
ut p alium diceretur curaret. Quo facto multe
ex eis noua ple donabantur. **Mulieri que uicina partui
parere non poterat: partum ſua benedictione impetrauit:
inſup et puerū maſculū ex ea naſciturū pdixit.**

Vir quidam Alanus nomine huit ancillā; que
pregnans & uicina partui parere nō poterat.
quam adduxit Beato vincentio ut eam be
nediceret. At ille poſitis manib; ſup caput mu
lieris benedixit eam: fecit deinde ſignū cru
cis ſup eius uentrem, dicens. Ieſus marie fili
mundi ſalus & dnus ſit tibi clemes & ppitius.
Simulq; iuſſit ut domū accedere pperaret.
nam cito paritura, maſculinā prolem pdixit.
qd et fcum eſt. Vix eum domū attigerat.
cum puerū peperit. **Virum cuius uiſcera
effundebatur: qa detraxat bto vincentio
et pdicationi eius: pfitentem ſcelus ſuū
ueniaq; petentē, ſigno crucis ptin liberauit.**

Murmurauerat uir qdam in beatum Vincentium,

eiusque uite ac predicationi detraxerat: quod statim crepuit, effundebantque eius uiscera. At ille resipiscens intellexit se ob blasfemiam scelusque quod perpetrauerat ea perpeti; iubet statim se ad Beatum Vincentium deferri: confitetur detractionem suam. ueniam petit. Beatus uir solo signo crucis incolumem reddidit.

Obiit vir sanctus in venetensi ciuitate Britanie die v. aprilis. 1417. etatis annorum 70.

Cum esset vir dei apud Britanos: nouissentque domestici eius illum iam etate confectum, nimiumque ex longo labore predicationis peregrinationisque ualidum: hortati sunt ipsum, ut in patriam rediret: quo ibi quietius extremum uite terminum clauderet. Cumque ille eorum consilio acquiescens conscendisset asellum: quo ad patriam remearet: vesperi totaque nocte peregrinati sunt: tandemque illucescente die: in eodem se esse loco intellexere, unde digressi fuerat vesperi. Tunc vir sanctus intelligens voluntatem dei: dixit. hec requies mea in seculum seculi. Sicque factum est ut in venetensi ciuitate Britanie diem obiret natus annos circiter Septuaginta: cumque omni laude hominum, et altissimi gratia peregit opus ministerii quod acceperat: sepultus est in senectute bona circa saluatoris annos Mille quadringentos decem et septem. Mcccc.xvii. quarta feria ante diem palmarum. Nonis Aprilis. **De miraculis beati Vincentii post mortem eius. Et in primis De homine furioso liberato ad sepulchrum eius.**

Facta sunt autem mox per beatum Vincentium diuina operante uirtute, signa et miracula numero pene infinita: que recensere longum esset. In quorum testimonium imagines cerete multiplices sine numero ipsi sepulchro beati viri appense sunt.

Erat eadem tempestate quidam ciuis eiusdem ciuitatis venetensis: qui magna uesania et ingenti furore agitabatur, adeo ut cathenis manicisque ferreis uix retineri posset. Is a propinquis amicisque ductus suppositusque sepulchro beati Vincentii, cum paululum obdormiuisset: pallio ipsius beati Vincentii tectus: uidit in somnis, ut ipse postmodum attestabatur beatum Vincentium dicentem ei. confide fili. nam in bono statu cito eris. Sicque cum euigilasset, integre sanum se esse repperit. **De puella que fibulam zone glutiuerat: sanata ad sepulchrum beati Vincentii.**

Deglutiuerat puella quedam fibulam zone: ac tanto cruciatu uexabatur: ut nec iam aliud nisi instantem mortem prestolaretur. hec facto uoto ad sepulchrum beati viri liberata est. **De nepote cuiusdam abbatis cadente ex arbore nucis ac mortuo: liberato ac uite reddito meritis beati Vincentii.**

Abbas quidam uenerabilis pietate huius nepotem adolescentem in eadem ciuitate venetensi: quem ad colligendas nuces miserat. Is cum arborem conscendisset: ad terram decidit ac mortuus est. pro quo abbas uotum fecit: simulque ad

ſepulchrum beati viri magna cum fide acceſſit.
Cumque diutius oraſſet, inde rediens offendit
in via unum ex domeſticis: qui magno cum
gaudio nuntiavit illi nepotem ſurrexiſſe
ac vivere. *De puero alio mortuo q ex
normādis ductus ad ſepulchrum eius:
continuo reſurrexit*

Venerunt ex normandis viri qui ad ſepul
chrum Beati Vincentij pueru mortuum
comportarūt. Qui ſuppoſitus ſepulchro illi
ſtatim reſurrexit. *De alio mortuo ſuffo
cato in fluvio: q ductus ad ſepulchrum
sci Vincentij: ſuſcitatus ē.*

Fuit vir in oppido ſoſelmo Johannes noīe: qui
cum forte ad fluvium devenīſſet ubi adole
ſcentes non pauci natabant: voluit nepotē
quem ſecum duxerat natum annos qndecim,
ad natatione inſtruere. Sicque ipē cum nepote
in aquam deſcendit. Cum [illegible] imprudenti
Mulino qui pximus erat adheſiſſet; ambo
impetu aque et verticibꝫ rapti: in pfundū
ferebantur. Cumque eorum alter maior natu
in nare doctus facile evaſiſſet: remanſit
adoleſcens. Qui cum in conſpectu virorum
ac mulierum qui ibi tum aderant nūo fere
quadraginta, ſemel atque iterum ad ſupficiem
aque apparuiſſet: ceperunt acclamare
omnes. Beate pr Vincenti adiuva illum.
pauloque poſt ad ripam fluminis, aque im
petu ut potius divino nutu deductus eſt

iam plane defunctus, capite omnibusque mēbris
dyſſolutis. Quod corpus, viri q aderant ad ſe
pulchrum beati Vincentij attulerūt. Accurre
tibusque parentibꝫ: ppinquis: magno pplo: ac
clero: factaque ſupplici oratione ac voto: ſuſci
tatus eſt ſtatimque incolumitati redditus eſt.
*De quarto iam mortuo q ſine confeſſione
deceſſerat: ſuſcitato meritis bti Vincētij.*

Johannes guerre, ducis Britanie ſagictarius
fuit. Is a ſocijs ſagictarijs, graviſſimis vulne
ribꝫ ſaucius iacebat, adeo ut poſt octavū diē
ingraveſcente morbo morti pximus fieret.
Quod cum qui aderant animadvertiſſent:
iuſſerūt ſacerdotem accerſiri, q confeſſionem
eius audiret: ac reliqua conferret ſacramēta.
Qui ſero veniens: anime tantum comenda
tione fecit: reliqua omiſit ſacramēta. Mox
tm anteq inde ſacerdos abiret, ille emiſit ſpūm.
Cumque de eius ſepultura extra locum ſacrum:
qm ſine confeſſione deceſſerat ageretur:
quedam pie mulieres unanimes acclamarūt
ſuppliciter orantes Beatum Vincentiū ut redu
ceret animam illius; tantumque ſpatij vite daret:
ut penitentiam et eccle ſacramenta reciperet.
factoque voto, ſurrexit qui fuerat mortuus.
aſſerens ſe vidiſſe beatum Vincentium inter
multos dealbatum, a quo ſe ptectum aſſerebat
a demonibꝫ: qui illum devorare parati erant.
Supuixit aūt poſtea, annos non paucos. *De
muliere lepſa curata ad ſepulchrū bti Vincētij.*

Mulier quedam ludouica nomine Nociviettensis dio-
cesis leprosa penitus effecta, toto anno uehe-
menti arserat calore, qui a lepra inferebatur.
hec accessit ad sepulchrum beati Vincentij:
factaque confessione et emisso uoto, integre
sanata est.

De puero quem mater bifaria diuisit partemque
ut comederet coxit: resuscitato mirabiliter
a sancto vincentio. et est hic quintus mortuus ab eo
vite restitutus.

Fuit mulier in prouincia Britanie: cui non satis
omni tempore mens sana adesse consueuerat.
que cum esset pregnans, magno edendi carnes
desiderio tenebatur: cui uir hoc interdixerat.
non enim fortasse rite id appetebat. Illa uero
magna insania ducta: natum quem infra bi-
matum habebat, arripuit: bifariam diuisit.
partemque nati in ollam ut coqueretur coniecit.
Mox superuenit uir. Ut rem cognouit: uecors
nimio dolore effectus, quid potissimum agat
ignorat. Cumque uenisset illi in mentem quanta
esset uirtus beati Vincentij ad huiusmodi signa
conficienda, magna cum fide rapit partes nati
discerpti, ad sepulchrum beati viri properat:
effundit preces cum lacrimis. Quid plura?
Meritis beati Vincentij conglutinantur partes
pueri: reducitur in eo spiritus: reuiuiscit qui
fuerat in frusta diuisus. Diffunditur tanti
fama miraculi. Concitatur ad tam mirum
spectaculum tota Britania. admirantibusque

ut i. postquam

populis, signum rei geste et testimonium veri-
tatis offertur. Nam in ipso infante suscitato
cernebatur diuisionis signum: tanquam filum car-
neum per prius incisionis loca distractum. Res
non tantum nostris temporibus: uerum et superioribus
seculis inaudita.

De puero quem mater mortuum pepererat, susci-
tato meritis beati Vincentij.

Mulier quedam vilelma nomine bino fetu grauida
cum uenisset ad partum, primo edidit infantem
mortuum. quem cum obstetrices sollicite de sa-
lute secundi fetus abscondissent donec terre
mandaretur: ne uir superueniens magis
merore mortui primi fetus afficeretur: quam
alterius uiuentis ilaritate gauderet. cur non
fit uotum inquiunt quedam mulieres que ibi
aderant beato vincentio pro fetu mortuo? Sicque
mox omnes que aderant celesti spiritu afflate
supplices rogarunt beatum Vincentium: ut
tantum donec baptizaretur foetus uitam
reciperet: statimque facta oratione reuixit puer
et baptizatus est: pluresque insuper menses superstes
uixit.

i. donec sepeliretur

De alio mortuo nauta quodam suscitato ad se-
pulchrum sancti Vincentij. et est septimus mortuus.

Nauta quidam ex alto ceciderat spatio quadraginta
pedum: ac mortuus est. Amici uero ac noti eius
de sepultura solliciti: decreuerunt reseruare
corpus usque in sequentem diem, quo de eius morte
certiores fierent. Postridie uero eius diei, quum

sine confessione perierat: fecerut uotum Beato
Vincentio: tuleruntq corpus eius ad sepulchru
beati viri: & mox reuixit. De puella par
ua peste pcussa sanata ad sepulchru bti vicetij.
IN civitate venetensi fuit uir Oliuerius note.
Is huit filiam natam annos sex: que peste per
cussa et morti pxima ducta est ad sepulchrum
beati viri. et cum fuisset sup monumentum
Beati Vincentij collocata: tandem longis pcib
et lacrimis sanata est: ipumq monumentum
pse bis concussum & digitis quatuor a loco
pprio cunctis id cernentibus eleuatum est.
De muliere a viro suo uulneribs confossa
quam btus vincentius mortua suscitauit.
Fuit in Cesaraugustana ciuitate Aragonie vir
qdam uxoris celotypus: qui eam pugione in
mamilla transfixit. Cumq illa in fuga uersa
aufugeret: subsecutus uir transfixit illa denuo
in sinistro humero: adeo ut in utroq uulnere, pu
gionis cuspis oppositum latus penetrauerit. Illa
uo dum cederetur, frequenter btum Vincetiu
inuocauerat. Cum uo ad illam iam mortuam
accessissent ppinqui ac uicini: accepissentq ab
ancilla que ibi affuerat, eam inuocasse sepius
btum Vincentium dum feriretur, fecerunt p
ipa uotum: & statim surrexit incolumis: que
se a beato Vincentio medicinali artificio cu
ratam esse pfessa e. Sueq postea no paruo tpre
supstes uixit. De puella suffocata in aqua
q ad sepulchru bti vincentij resuscitata est.

Puella item quedam nata annos septem in qdam
uase aqua pleno suffocata est: quam cum post
triduum parentes mortuam inuenissent: sup
plices cum lacrimis ad sepulchrum beati viri
attulerut: frequentiq in cetu ppli suscitata e.
De innumeris alijs eius miraculis et signis
Vix narrari posset humano eloquio, quot uarie
sint eius meritis egritudines curate: quot pa
ralytici: quot leprosi: surdi: ceci: quotq a de
monio uexati, incolumitati restituti. Multi
peste pcussi & morti pximi ad inuocatione bti
viri curati sunt: Compluresq mortui uarijs
casibus, suscitati. Multe et domus igne succense:
ad inuocatione beati Vincentij extincto, mira
bili modo, igne, illese pmanserunt.
De psbytero Bartholomeo de Alexandria italico
q multa uidit de miraculis & Vita So Vincetij
et inter cetera de duobs viro s. & muliere q
ob nefandissimu scelus ad suppliciu trahebant:
et adducti ad btum Vincentiu pdicantem:
pmmia copunctione mortui sut: ac suoru sce
lerum veniam consecuti: liberatiq ab obpbrio
publici mortis cui addicti erant.
Multa omitto: multa etiam ne longior in scribedo
sim, sponte pretereo. hec tantum uolui carptim
collegisse: que mihi memoriam illius uiri,
tanteq uirtutis et gratie monumentum face
possint: que ipe nonnumq ad excitandum pi
etatis spiritum, breui temporis spatio, et uno
ut dicitur spu pcurram. Unum tantum

addam quod ipsemet accepi a sacerdote quodam
longevo Bartholomeo nomine ex hac nostra
Alexandria italica oriundo: qui in adolescentia
sua ipsum Beatum Vincentium dum predicaret
variasque provincias circuiret subsecutus fuerat:
magnaque illi familiaritate adheserat: habitumque
tertii ordinis beati Dominici ab eo acceperat.
Ille enim hec omnia que de eo superius enarrata sunt,
de vita illius et moribus: de predicatione ac sa-
pientia: de signis quoque, vera esse attestabatur.
Addebat et multa que ei beatus Vincentius de rebus
futuris predixerat: quorum ordinem cum non plane
perceperim: ne et auctor novarum rerum fieri videar:
hoc tempore omittenda decrevi. Aiebat autem ad
summam, novos ab aquilone et occidente principes
cum magna manu, septem numero, si recte me-
mini, brevi ad Italiam venturos: misceri omnia
clade belloque oportere: asperrimam clerum
persecutionem passurum. Sed hec omnia clementia
salvatoris, ut sperandum est, minori quam peccata nostra
postulent, fine claudentur. Sed unum est propter quod
huius viri mentionem feci: quod pre magnitu-
dine rei vix proferre audeo. Quod nisi
hominem testem locupletem hunc de quo loquor
presbyterum, virum probum atque gravissimum,
non ausim profecto hoc proloqui: tanta est ipsius
portenti novitas et miraculi excellentia.
Sed quod impossibile est hominibus: possibile est
apud deum: nec profecto falsum est verbum domini
quod de credentibus in se dixit. hec que ego

facio et ipsi facient: et maiora horum facient.
Quod et in beato Petro verum fuisse comprobatur.
nam cum salvator noster tres tantum mortuos:
unumque ex illis quatriduanum, suscitasse legatur:
apostolus eius Petrus duodecim vita defunctos
aut supra: unumque qui circiter annos duo-
decim antea sepultus fuerat, ab inferis revocavit.
Dum igitur olim beatus Vincentius, aiebat longevus
ille, sicut consueverat predicaret: contigit ut non
longe ab eo loco ubi vir sanctus et frequentissimus
populus aderat: duo scelesti, vir muliercque in
nefandissimo scelere deprehensi ad supplicium
traherentur: quo, igni cremati, tanti piaculi pe- quo·p[er]ut
nas luerent. Quod cum vir dei proximum quemque
quidnam id esset sciscitatus intellexisset: iussit ✝ sciscitatus
ad se officium publicum ac lictores una cum
ipsis reis accersiri. Qui cum a frequenti populo
novarum rerum cupido ad eum sine mora ducti
fuissent, tanta enim erat viri auctoritas ut
ei quod iussisset contraire non liceret, expec-
tate inquit vos donec ceptum officium predicationis
absolvam: ipsosque reos huc adducite: interimque
soli sub ipso suggestu subque pedibus meis conclusi
maneant. pars enim inferior suggesti undique
assercibus claudi consuevit. Quod et suadente
vel impellente populo statim factum est. Cepit autem
vir dei altissimo sumpto principio de penis que
in purgatorio diverse diversis flagitiis infli-
guntur sermonem habere: in quo ille singulis
criminibus singula supplicia propriasque cuique

Suggestus est locus emi-
✝ nens ad dicendum ut
predicandum: quem nos
ambonem ut pulpitum
dicimus

modo .i. dummodo.

errato penas ascriptas ee : nec leues illas qdem
licet quandoqz finem habiture sint : sed ingen
tes et infernalibz pximas : longeqz a nostris
remotas et multiplici pportione maiores ee
attestabatur : nullumqz adeo graue hic a quoqz
mortalium scelus ppetrari posse : qn illud ibi lu
stralibz ignibus : modo hic attritio cordis pre
cesserit : purgari ac deleri ualeat . Agere aut
ignem illum cum sit corporeus : diuino quodā
et occulto iudicio in animas corpore cassatas .
Tum demum ad scelus ab ipis reis ppetratum :
meritumqz illis p eo supplicium : longa ora
tione deuenit . Sicqz circa huiusmoi matia
circiter horas tres ut ille longeuus aiebat :
sermonem peregit . Quo pacto : ut captiui q
conclusi sub suggesto fuerant : educerentur
pmisit . O mira orationis uirtus . o q efficax

orationis .i. sermonis siue pdicationis . ut et orbis simp.

est uerbum ueritatis . Si manu supposuisset
ignem : non plus potuisset efficere immissis
facibus : q uerbo opatus est . Tantum enim con
scientia reatus et compunctio admissi sceleris
illos corrosit : ut cum accessissent uiri q illos
ad supplicium educerent : nil preter ossa ipa
nuda consumptis carnibz et cute : repta sint .
Non est : mea sententia ambigendum quin uir
dei tantum spiritu et oratione potuerit : ut
illi non modo ab instanti supplicio et ignominia
publica : uerum etiam ab omni pena quam in
futura uita ppessuri erant : sola compunctione
cordis : et breui conscientie adustione liberati :

ad eterna regem foelicemqz patria commigrarit .
Legitur quid simile a beata helysabeth in pannonibz
regina factum . Illa enim tantum sola oratione
potuit : ut adolescentem quendam que uidem
orare iusserat : spiritualibz facibz adurere
uideretur . Quis igit sapiens : et itelliget hec .

De puero submerso aquis : ad inuocationē bti vincentij nup apud Bononiā suscitato . que et puerum sterilis antea sui voto et gratia sci viri pepererat .

Non cessat aut beatus vincentius nris quoqz tem
poribz diuina opante uirtute signa inuocatus
et miracula facere . Nup enim a Ciuitate Bo
noniensi grauissimo testimonio relatum est :
puerum submersum qui spatio dimidie fere
hore sub aquis fuerat : ad inuocationem beati
Vincentij fuisse uite salutiqz restitutu . Cum
enim is puer qui erat natus circiter annos qua
tuor matri iam defunctus allatus eet : illa que
eum ex uoto susceperat : vincentiumqz de viri
sancti noie appellauerat : reminiscens quo
pacto ad inuocationē beati Vincentij cum pri
eet sterilis : illum accipe meruisset : non diffisa
eiusdem uirtuti : cepit cum lacrimis : ingentiqz
eiulatu magna commota fide acclamare . Hunc
ingens per te beate vincenti pueru accepi : p
te mihi restituendus est . Tu olim hunc nobis
dedisti : nunc reddas oportet . Ex sterili quondā
fecisti fecundam matrem : nunc orbam et oium
mulierum infoelicissimam adiuues necesse est .

nam qd mihi pfuit illu suſcepiſſe: que tam cito
abſq; ullo fructu amiſſura fueram. Satius fuerat
no datum eē: q̄ tam imature tata cu matris
calamitate ablatum iri. Quid enim hacten ab ipſo
coceptus initio / exco: niſi labores erumnasq; ſu
ſtepi? hoc ē / nō filium dare: ſed auferre. hoc
eſt / nō gaudiu letitiamq; matri: ſed infortuniu
& calamitate ppetua intuliſſe. Quid radiu ta
cito defecturo: oriri opus fuerat? Ad qd hic lu
cifer tam ſubito occaſurus apparuit? Potuiſti
dudum ſupatis nature ac ſterilitatis mee legib
illum nobis donare: poteris et pr illum ab in
feris / tuis pcibus reuocare. Quodq; plurib alijs
rogatus dediſti: hoc miſere mri cum pcib ſup
plicanti preſtare ne moreris. p te uixit puer:
p te reuiuiſcat. Cepit inter hec uerba. lacri
masq; paulatim puer ſpum reſumere. Sicq;
non multo poſt rediuiuus matri filius inco
lumisq; reſtitutus eſt.

Concluſio et finis operis.

Non eſt igit hoc pacto abreuiata manus dni: et
nobiſcum ē in ſanctis ſuis dns ieſus uſq; ad
conſumationem ſeculi: Apud quem beatus
Vincentius uir ſanctiſſimus perpetuo celebs
magiſter & predicator ueritatis, ſit p nobis
aſſiduus interceſſor. Amen.

1470 Explicit uita ſci Vincentij ꝯfeſſoris de ordine
fratrum pdicatoꝝ compoſita p Franciſcu Ca
ſtilion pſbyteꝝ circa annu dni MCCCCLXX.

Verſus compoſiti p Magrum Petrum fran ſanum ſiculum ordis frum pdicatorꝫ in Laudem ſci Vincentij confeſſoris eiuſde ordinis.

Cuius cum laude meminit Fazello decad. p.ª l.º 8. fol. 177

NUMINA VINCENTI ſupplices tua poſcimus alme.
Optima quę merito deuexit ad ęthera virtus.
Ne gemitus noſtros: ne deſpice uota precantum:
Sed bonus exaudi: et facilis res aſpice noſtras.
Scimus apud Regem q totum condidit orbem
Eſſe tua et facta et merita acceptiſſima. nobis
Ergo faue: et miſeros mortales dirige: q nuc
Se tibi cōmittunt. q mente atqꝫ ore precantes
Ad te confugiunt: tua ſacraqꝫ numina poſcunt.
Quamuis magna petas: chriſtum tibi magna daturꝫ
Quis dubitat? chriſtus nunqd tibi magna negabit.
Qui magnos hoſtes: qui magna pericla tuliſti
Pro chriſti cultu: pro Relligione tuenda?
Chriſtum tu primis tenerisqꝫ ſecutus ab annis,
Magno animo prorſus ſtatuiſti ſpernere cunctas
Corporis illecebras: ac fluxę gaudia uitę.

Nil fuit omiſſum: fragilis quo corporis á te
Membra domarentur: uel quo tibi ſpreta fuiſſet
Que caro / que mundus / que demon bella parauit.
Ergo cum tantos ac tales uiceris hoſtes.
Iure deus uoluit certo decernere fato:
Vt tibi uictori nomen Vincentius eet:
Non dum uigenos etas tua uiderat annos:
p. cum. Quom te Dominici christo ſacer ordo dicauit,
Victurum toto ſine crimine tpre uite.
Mox operam ſacris doctrinis rite dediſti!
Cum quibus & placuit genus exercere p omne
Virtutum, corpus mentemq: ac ferre labores:
Per quos uita tibi mortalis ſanctior eſſet.
Artibus ergo bonis clarisq et rebus honeſtis
Euadens ſummus: famaq uolante p omnem
Extremam heſperiam, laudum pr alme tuar:
Vt iubar exoriens micuiſti ſolis in orbe.
Atq refulgenti luſtraſti lampade terras.
Preterea christi diuini numinis hauſtu
Uberibus ſatiatus aquis, tu uoce tonanti
Fudiſti in populos longe lateq fideles
Flumina larga tui ingenij: totamq rigaſti
Ecclesiam dulci diuini ſpiritus unda. i. aqua

Tu tuba dulciſonans: cuius pene undiq tota
Europa: et quot quot mauras tenet africa gentes
Audiuere ſonum: ſimul accepere ſalutis
Innumeri populi, que tu documenta dediſti.
Audijt ipſa tuas extrema Britania uoces.
Audijt atq omnis te gallia quanta pfundo
Cingitur oceano: nec non nro equore, tanto
Circuitu, quanto uallatur montibus altis.
Insup audiuit quantum ſe hiſpania longe
Porrigit: et quantis ſpatijs ſe tendit in amplos
Frugiferos campos: mutato nomine, lingua,
Imperio, ritu, cultu, metisq locorum.
Preconem audiſti Balearis & insula ſcum.
Tu quoq cui nomen ſatus hercule tradidit olim
Insula non prorſus caruiſti munere tanto.
Quam nc colunt populi ligures pars illa ſupbe
Italie audiuit clara te uoce docentem.
Mortales homines quo poſſent ordine uite
Omnia puigili mortalia ſpernere cura:
Viribus et totis ad celi tendere ſedes.
Quem non mouerut tua uerba ardentia? quem non
Mutarunt penitus maculis uitijsq relictis?
Que tua non hominu tetigit precordia lingua?

Iam Iudeoꝝ tu milia multa uocaſti:
Traxiſtiq; pie ſacri ad baptiſmatis undam:
Quin et Agareni populi tua dicta ſecuta
Milia multa, uiam ueræ inuenere ſalutis.
Dicere quis paucis poſſet: quot milia chriſti
Cultorum ad ſummæ uirtutis munera magna
Traxeris, abiectis erroribus: atq; prioris
Vitæ damnatis uitijs, culpisq; nefandis:
Preterea ſiquos diſcordia fecerat hoſtes:
Seu fuerint urbes: populi: regesq; ducesq;:
Pacis amator eos pacaſti protinus: atq;
Feciſti ut lętis animis ac mente benigna
Extinctis odijs pia pacis iura teneret.
Quæ documenta dabas: rebus ſignisq; ꝓbabas
Mirificis. nam te dono comitante ſupni
Numinis: haud hominum tu ſolum corda piaſti
A labe & ſcelere & terreno crimine ab omni:
Sed miſeris ad te cunctis uenientibus ęgris
Haud cunctanter opem cęleſtem ſępe tuliſti.
Teq; Iouis ſtigij diri timuere miniſtri:
Quos quotiens hominum uexarunt corpora: ſolo
Imperio & ſigno crucis atra ad regna fugaſti.
Pupillis: uiduis: miſeris: & egentibus atq;

Flentibus ac męſtis ſolatia quando negaſti?
Resq; erit hęc tempus memoratu digna ꝑ omne:
Quod tibi quam mater, dederatq; Valentia lingua:
Cum documenta dei tu uoce atq; ore referres:
Nulli occulta ꝗdem: ſed erant uulgaria cunctis
Gentibus in uarijs natis regionibus orbis:
Quæ tibi manabat facundo e pectore uerba.
Quo ue furore deus uatum precordia quondam
Mouerat: hoc xp̄us mentem tibi mouit eodem:
Vt rerum euentus poſſes aperire futuros.
Hinc cito uenturum chriſtum qui iudicet orbem
Omnibus oſtendis populis. Namq; angelus alter
Ille es: ſublimem quem uiderat ante Iohānes
E medio cęli magna cum uoce monentem
Vt deus omnipotens timeatur: iamq; propinquat
Expectata diu metuendi iudicis hora.
Poſtq̄ longa fuit iuſteq; pieq; ꝑacta
Vita tibi: dn̄us tibi premia reddere chriſtus
Debita conſtituit. Nonne octoginta ꝑ annos
Id meruit uitæ ꝑfectus et integer ordo?
Ergo dum gaudent Britones te andrea docente:
Ex noſtra ad cęlos migraſti luce beatus:
Atq; inter diuos es diuus ad aſtra relatus.

Sic itaque hoc seclo uicto, sine fine triumphas.
Quando igitur felix es caeli in sede locatus
Respice nos: uotis nostris assuesce uocari.
Oramus uideas gemitus lachrymasque piorum.
Qui tibi suppliciter se tota mente dicarunt.
Obtine (namque potes) male sanis robora membris.
Optine ne superet nos serpens callidus astu.
Optine quo magnis uincamus uiribus hostes:
Qui nostros turbant animos: et perdere nostro
Corpora festinant: sperne qui sepe bonorum
Illiciunt homines: ut amara in tartara tendat.
Denique fac summo sit nostra accepta tonanti
Vita: nec insidias formidet et arma malorum.
Vt meritis tanti patroni ac munere, tandem
Admitti ad summas sedes mereamur olimpi.

AMEN.

Epiſtola dn̄i Franciſci caſtilionenſis preſbyteri ſacre theologie eximij pfeſſoris: et grecis ac latinis litteris viri erudiſſimi. Ad fr̄es ſc̄i Dominici de Bononia ſup vita Beati Antonij de florentia ordis pdicatoꝝ Archiep̄i florentini: q obijt die .ij. maij. M.cccc.lix.

FRANCISCVS caſtilionenſis preſbyter. Priori fratribꝫq; Beati Dn̄ici conuentus Bononienſis: Salutem.

Cum vitam R^mi pris fr̄is Antonij Archiepiſcopi florentini nup conſcripſiſſem: que pp geſta illius viri pclara admodum: atq; vite hominū eo q in ſe multaꝝ uirtutū exempla contineat, non parum utilis eſſe uidetur: nullus mihi conuenientior uiſus ē: q̄ tu fr̄eſq; tui: cui hoc eſſet opuſculum dirigendum. Nam cum locus ueſter ſit inter alios conuētus iſtius ordinis tum uite atq; obſuatie integritate: tum ciuitatis ac ſtudij ſacraꝝ literaꝝ nobilitate: nō minus obſanctoꝝ frūm, eoꝝdemq; doctiſſimoꝝ magna copiam: maxime uō pp pñtiam ſacrati corporis beati Dominici pris uri: toto orbe illuſtris ac nobiliſſimus: ad uos ſane ptinē potiſſimum uidetur: tātaꝝ uirtutum laude celebrare. Ipſe eñ Antonius tantum decoris, tantumq; orna

menti addidit ordini uro: tantu religioni urẽ: que
tum pene extincta erat, incremẽti adiecit: tatum
deniq; tum alijs hominibꝫ: tum uł maxime or
dini uro ſua doctrina, ſuoq; exemplo ꝓfuit: ut
nunq̃ poſſit eius memoria a quocunq; urum ſatis
ꝓ dignitate celebrari. Habuiſtis enim in ordine
ex quo conditus ē, ſanctiſſimoꝝ uiroꝝ maximam
copiam. habuiſtis pontifices plurimos: et romanos.
habuiſtis doctores egregios: q multa ſcripſere ad
cōem hoīum utilitatem. Sed ſinguli pene ſingulis
uirtutibꝫ ornati. In hoc uno viro certe ſanctitas
īmenſa: pontificatus excellentia: celibatus ſiue
ut ita dixerim uirginitatis gloria: doctrina ſingu
laris ⁊ urīs temporibꝫ accōmodata: peculiari quo
dam ac diuino priuilegio cōuenerut. Nihil ſane
huic viro niſi martyrij palma: quā tn̄ ex tollerata
multoꝝ laboꝝ ac corporis paſſionū merito ſibi vin
dicare poteſt: defuiſſe uidetur. Sed qd ad hec ex
plicanda me extendo: cum iam ipius vitam om̃en
audituri ſimus? in qua non omnia que dici de eo
poterant: neq; ea qua decebat tantā rem narratiōe
conſcripſi: ſed breui ne moleſtus fierem: eaq; inepta,
ſat ſcio, oratione: eius geſta complexus ſum. Vnū
te id pater optime ac fratres tuos rogatos uolo: ut
hoc breue opuſculum, ꝑmum uos legere nō pigeat:

Laus Antonij.

virgo. doctor. et
pontifex.

deinde alijs ſimul fratribꝫ uris: q ꝑ ceteras ytalie ciui
tates conſtituti ſunt, cognoſcendum: poſtremo uo
in ura bibliotheca conſuandum, cuſtodiendumq;
recondatis: vt tanti viri exempla, poſteris q° ſint
incitamēta uirtutum. Siqd uo minus apte minusq;
ꝓ dignitate rei ſcriptum ē: in hoc ueniam mihi dari
poſtulo: qui nunq̃ ad hactenus ad ſcribendū acceſſi:
idq; partim ex meaꝝ reꝝ ac totius uite ꝑturbatiōe:
partim ex inſtituto fortaſſe non improbando facūdū
putaui. Sin aut qcq̃ in tantaꝝ uirtutū laudem
cupiam urum, gratum iocundumq; ſcripſi: id
mihi ad orationes ſuffragiaq; ſcoꝝ frūm impetrāda,
patrocinari poſtulo. Valete. Explicit ep̄la.

Incipit Prologus in vitam Beati Antonij de florētia
ordinis ꝑdicatoꝝ Archiepiſcopi florentini.

NON NVLLIS rebꝫ ſepe nūo annexa
eſt quedam ut ita dixerim uis officij atq;
honeſti neceſſitas: ut ad certas res pagen
das nō manu uiolenta compulſi: ſed ipa
virtutis decoriq; neceſſitudine ita ꝑtrahamur:
ut a nobis omitti ſine nefario ſcelere nō poſſint.
huiuſmodi eſt: ſiquis parentem etate cōfectū ac
paupem: ſuis opibus, cum id poſſit: enutrire cōtem
nat. Siquis item filiam iam nubilem potius domi

impudicam retinẽ: q̃ honeſto viro nuptũ tradere
ptinaciter contendat. Aliaq; huiuſmodi tam multa
ſũt: ut uix narratione longiſſima compr̃hẽdi poſſit.
hac ego decori honeſtiq; neceſſitate adductus: vita
ſcĩſſimi viri Antonij florentini preſulis q̃ hoc
anno ex hac uita migrauit litteris memorieq;
mandare conſtitui. Quanq̃ eñi plures ſint alij
docti viri in nr̃a ciuitate quibus et doctrina et
ingenio facile cedam: q̃ rem hãc poſſent ſenten
tijs et amplitudine orationis illuſtrare: tamen
quia apud uirum ipũm fui et domi eius ultra
octauũ annũ: geſtaq; eius ſingula aut bona ptem
pprijs oculis uidi auribusq; hauſi: ad me potius
hoc bonus officij q̃ ad quemuis alium merito
deferri ac ptinere ſum arbitratus. Eſt eñi res
digna memoratu tum alijs de cauſis: tum uel
maxime: ut qualem nr̃a etas pduxerit uirum
intelligant. Incredibileq; eſt ut his nr̃is tẽporibus
quibus omnis beneuiuendi ac religionis norma labe
factata ac pene deſtituta ẽ: tot tamq; excellen
tes virtutes in uno homine conuenire potuiſſe.
In eo namq; om̃is religionis norma: om̃is pietas
diuini cultus: om̃is ſacrarum ſcripturarum rectiſſima
doctrina: om̃is deniq; ſanctiſſime vite luculentiſſi
mum exemplar ſitum erat. Hinc om̃es religioſi

viri ſiue monachi ſiue preſbyteri fuerũt ſiue et
epĩ: poterũt optimam vite ſue morumq; diſciplinã:
ac pie uiuendi certam regulam adipiſci. hic eñi
vir non tam poſtq̃ e uita migrauit: uerum et an
tea dum uiueret: ab omnibus italie pplis omniq; ro
mana curia, de prelatis loquor ſũmiſq; pontificib;
Sc̃us appellabatur. De hoc igit̃ viro ea que ipſe uidi:
et que ab alijs uerissimis teſtimonijs accepi: breuit̃
atq; conciſe dilucideq; narrabo. Alijs q̃ maiori di
cendi ui, maioriq; eloquentie artificio preſtat: exor
natione tantarum laudum amplitudinemq; relinquã.

Adhuc uiuens Sc̃us appellabatur.

Explicit prologus.

Incipit Vita Beati Antonij cognomẽto Antonini
de florentia ordinis pdicatorum Archiepĩ florẽtini: com
poſita p franciſcum caſtilionenſem pſbyterum florẽtinum.

De his que geſſit in pueritia.

ANTONIVS.
Florentina urbe oriundus:
honeſtiſſimis parentibus prẽ
Nicolao. mr̃e Thomaſia
natus ẽ. Is multa ſolertia:
plus memoria ualuit: inge
nio grauis: mitiſq; admodũ
ac taciturnus. Statura cor
poris non magnus: oſſibus ac neruis magiſq̃ carne

ſuffultus, et in ipa pueritia religionis ſtudioſus: ec
cleſiam ob auditione diuini ubi frequentabat.
cepitq; iam tum orationi aſſidue contemplatio
niq; uacare. Ferturq; adhuc puer ad figuram
crucifixi que in eccleſia ſancti michaelis in orto (
ſic enim appellatur) ſita eſt: longo tempore ſingulis
diebus accedere conſueuiſſe: ibiq; ſupplex ac
genibus flexis diutius orare: adeo ut plurimi id
cernentes admirarent, tantam eē in puero tolle
rantiam in orando: et in perſeuerando conſtantia.
Cum uero litanie ac proceſſiones publice fierent: fratres
predicatores quibus iam tum afficiebat: multa cum
grauitate ac modeſtia ſequebatur. Nunquam in
ludo litterarum: in quo ſuper coetaneos ſuos miru
in modum proficiebat: quicquam puerile a ſocijs qui
adhuc ſuperſtites ſunt in nra ciuitate: feciſſe me
moratur. Erat enim iam tum in eius moribus
ſermoneq; ac geſtu corporis prematura ſenectus
grauitasq; immenſa. De ingreſſu eius in ordine
fratrum predicatorum per manus fratris io. dominici in conuentu
sancti dominici de feſulis: anno etatis ſue ſextodecimo.
Cum aut ad pubertatis annos perueniſſet animu
ad religioſam uitam capeſcendam conuertit: mo
tus ut ſepius nobis narrabat predicationibus pre
ſtantiſſimi uiri fratris Iohannis dominici: qui

ex ordine predicatorum poſtea eius uirtutibus ita po
ſtulantibus: ſancte romane eccleſie cardinalis effectus
eſt. Cuius uiri ſingulares uirtutes atq; doctrina
in primiſq; ſolertiam et acumen ingenij: ſummis in
celum laudibus extollebat Antonius. Erat enim
in eo magna diuinarum ſcripturarum cognitio: in in
terpretando ſolertia. in proloquendo facundia. in rebus
agendis experientia: et in conſulendo prudentia ſin
gularis. Ad hunc cum ſuſcipiendi habitus ca
acceſſiſſet Antonius: ille enim tunc feſulis eccle
ſiam beati Dominici ac eum conuentum qui nunc
extat a fundamentis condebat: uiſus eſt homini
prudentiſſimo puer acutus quidem ingenio ac bone
indolis: ſed etate tenellus. Iubet illum adhuc
aliquot annos expectare: donec ad perferenda
religionis auſteritate ſufficiat. Et cum in
terrogatus ab eo cuinam ſcientie aut facultati
operam daret: reſpondit ſe decreti lectione plu
rimum delectari: uade inquit cum totum decretum
memorie mandaueris: tunc in ordine admittere.
Non auſim affirmare quod loquar, nam ipſe
Antonius nunquam de ſe talia nobis narraſſet, ſed
in ſignum ſingularis memorie, uulgo hec de illo
fama ferebatur. Dicit enim adoleſcens tunc
ab homine diſceſſiſſe: tranſactoq; anno ad eundē

ita decreto familiare effectu redisse : ut in
quacumque eius libri parte illum interrogasset : mi
rum in modum hoi satisfaceret. Tum uero non
iam repulsus sed auidissime susceptus sextode
cimo etatis anno assumpto beati Dominici ac
pdicatorum habitu : nouum induit hoiem qui secundum
deum creatus est. Narrauit nobis postea scus psul

Adhuc in seculo positus expiri cepit religionis austeritatem

mihi . s . et Marcoque psbytero : cui summa dilectione
eo quod bonus ac fidelis magnoque sibi usui esset
afficiebatur : in cuius et morte : defecit inquit
baculus senectutis mee : se antequam ad religionem
accederet : uoluisse de uirtute sua periculum
facere. Cumque ab esu carnium abstineret : ut id
parentes lateret : fingebat se sumptas de mensa
carnes consumere : quas postea clam sub discum
proiiciebat. De sca eius conuersatione in ordine
et multis laboribus pro ordine toleratis.

In ea uero religione quam mitis in fratres carusque oibus :
quam dicto maiorum obediens : quam orationi lectionique
assiduus : quam denique earum obseruationum quas con
stitutiones appellant obseruantissimus fuerit : non
longa et narratione explicari posse confidam
multa resecanda censeo : ne orationis longitu
dine legentibus molestiam afferam. Cognita
igitur hois uirtute : statim a patribus ordinis ad

gubernationem aliorum fratrum assumptus est : multisque
in locis italie prior effectus . rome . neapoli . caiete .
cortone . senis . florentie . fesulis . postremo etiam
generalis huius thusce prouincie uicarius ac neapoli
tane factus est . In quo munere multos italie conuentus
aduerse religionis atque obseruantie regulam reformauit :
multosque annos magna cum diligentia ac seueri
tate prouinciam gubernauit : circumeundo ciuitates :
pedes sepe uero incedens : postremo uero etate atque cor
poris infirmitate confectus : asellum, imitatus psonam
saluatoris pro iumento habebat . ubi uero asellus aut
itineris longitudine, aut uiarum hiemisue aspitate
non sufficeret : maiori robustiorique iumento utebatur.
Tot uero tamen graues morbos in eo ordine ppessus est :
ut sepius ad mortis periculum accessisse uideretur.
herniam quoque ingentem magna cum molestia ptulit
per plures annos : que et postremo maxima morti
eius occasione prebuit. Narrabat ipse pr nonnumquam
quam multas uariasque egritudines ppessus esset : quot
febrium genera : quartanamque in primis longissima :
in ptysim et flecti ab omnibus in ipsa iuuentute
putabatur. Sed ex his omnibus aiebat liberauit me
dominus : quippe qui ad maiora suabat. Transeo quam
fuerit caritatis amator : et fraterne salutis zelator
ardentissimus recensere : non solum suorum fratrum :

uerum et reliquorum omnium. Omitto dicere quanto usui bonum eius admonitiones: confessiones: predicationesque fuerint: ad preclarum enim eius facinus, qualem se s. in sua ad pontificatum assumptione ostenderit festinat oratio. Qualiter Eugenius quartus beatum fratrem Antonium fecit archiepiscopum florentinum.

Cum enim uacante florentina ecclesia post mortem Bartholomei de zabarellis archiepiscopi: Eugenius quartus in demortui locum suffecturus esset: complures partim de nostris ciuibus: partim de his qui erant apud eugenium: qui omnes maximis opibus, maximisque fauoribus gloriabantur: ad eam dignitatem consequendam maxima ambitione ferebantur, Diuque uexatus romanus pontifex: pulsatusque undique precibus ac multarum pecuniarum pollicitatione ut fere in ambiguo fuit, ad quem nam tale munus merito deferri posse uideretur. Postulabant florentini uirum grauem, scientia, uirtutibusque ornatum imprimisque ciuem suum. Ad quem uertitur non facile reperiebatur. Ita nouem mensibus ambiguus suspensusque animo romanus pontifex perseuerat. Cui tandem suadentibus uiris religiosis persona Antonij: cum iam antea uirtutem hominis cognouisset: statim eorum consilijs acquieuit: et non multo post in consistorio publico fratrem Antonium admirantibus cunctis ac stupefactis

in exaltatione cogniti uiri: archiepiscopum florentinum pronuntiauit: ut in illo id uerissime propheticum dictum conueniret: Non est inuentus similis illi qui conseruaret legem excelsi. Qualiter electionem de se factam ad pontificatus gradum: multis modis declinare conatus est.

Erat tum forte Antonius in peregrinatione et neapolim uisitandorum cenobiorum gratia pergebat. Cumque in ipso itinere ad eum hec esset fama perlata: cepit uir sanctus statim de fuga cogitare. A consueta uia diuertere proposuit: ad mare tuscum iter dirigere: In sardiniam properabat: quo ibi ut postea intelleximus, incognitus latere posset. Hec enim postea accepi a nepote eius Petro: qui hominem studiose queritans: talia molientem inuenerat. Cumque nepoti id nuntianti conantique eum ad patriam reuocare: ille se talem dignitatem unquam subiturum negaret: uelletque a se nepotem dimittere: ille uero nusquam ab eo se discessurum assereret: necessitate coactus, senas a nepote, suoque comite conuerso ordinis deductus: cepit quod fuga non potuit: uoluntate firmoque proposito huic de se facte electioni contraire. Asserebat se tanto honeri minus aptum minusque idoneum esse. Sed statim ad eum apostolice littere perferunt. Significat ei uoluntas pontificis: mandaturque ut quam primum fesulas

ad conuentum s[an]c[t]i Dominici se conferat. Is enim locus
non longe a menib[us] florentine urbis situs e[st]. Cumq[ue]
illuc uir s[an]c[t]us ap[osto]lico dicto parens deuenisset: cepit
p[ro] hac euitanda dignitate solicitus e[ss]e. Ciues qui
ad eum freque[n]tes uisitandi pastoris sui congratula
diq[ue] gr[ati]a ueniebant: ut se tali honore liberum esse
paterent[ur] orabat. Scribebat Eugenio litteras: ali
asq[ue] uidem ... ciuium: inp[ri]misq[ue] Cosmi medicis:
q[ui] tum in n[ost]ra ciuitate auctoritate atq[ue] opib[us] ceteros
anteibat: ad eundem summum Pontificem de hoc suo
firmo obnixoq[ue] p[ro]posito conscribi litteras summis
p[re]cib[us] impetrauit. Sic omni qua poterat arte: huiu[s]mo[d]i
aufuge[re] dignitate nitebatur. At roman[us] po[n]tifex
cum sciret se optimam de eo electione[m] fecisse: cumq[ue]
nullis p[er]suasoriis litteris quas plures ad Antoniu[m]
dederat: uideret ho[min]em a suo p[ro]posito flecti posse:
tandem p[er] l[itte]ras nonullor[um] p[re]lator[um]: inp[ri]misq[ue] graui
ssimi maximeq[ue] auctoritatis uiri Dominici cardi
nalis firmani hanc suam omnino uoluntatem
irreuocabilemq[ue] sententia[m] esse declarari fecit.
missisq[ue] ad eum omnib[us] sup[er] Pontificatu capiendo
litteris apostolicis: q[uo]cu[m]q[ue] sibi p[ro] illis offerri exolui
co[n]sueuit s[i]n[e] modicam p[ro]fecto pecunia[m] libere co do
nauit. Qualit[er] tandem b[ea]t[u]s Antonius impio Pon
tificis parens: electione[m] huiu[s]mo[d]i deuotissime acceptauit.

Tum demum Antonius nullum iam cernes sibi sub
terfugiu[m] relictum: cum hanc summi pontificis uide
ret obnixam firmamq[ue] s[ente]ntiam & hoc o[mn]ium suor[um]
ciuium desiderium: ueritus ne uoluntati dei
contrairet: que in his signis tam manifestis appa
rere uidebat: decreuit ad se nonullos uenerabi
les sacerdotes: abbatesq[ue] ac p[re]latos fere omnes ciui
tatis conuocare: inter quos etia[m] nonnulli grauissimi
ciuium affuerunt. Qui cum ad eum fesulas in unu[m]
conuenissent: declarata p[ri]mu[m] summi pontificis uoluntate:
cum singuli sup[er] ea re ab eo s[ente]ntiam dice[re] requisiti & ad
id honeris suscipiendum hortarent[ur]: tum demu[m] o[mn]es
ut simul cum eo preces deo orationesq[ue] facerent
exorauit. Qua parta deum hominesq[ue] testatus id
contra uoluntatem sua[m] fieri: p[ro]stratus in terra totus
impositum a sede ap[osto]lica honus suscepit. Videres
tum lacrimas in maxillis omnium, singultusq[ue] fre
quentes ac gemitus, cum p[re] dulcedine tanti facinoris
uirtutisq[ue] suauitate omnes commoti e[sse]nt. In hoc imi
tatus e[st] uir s[an]c[t]issim[us] antiquos n[ost]re fidei p[at]res. Non ne
Ambrosium. Nicolaum. Martinum. aliosq[ue] maio
res uiros in q[ui]bus erat sanctitas imensa: hoc idem
fecisse memorie p[ro]ditum e[st]: Quibus hic n[oste]r pontifex
cum in ceteris mihi non impar illis fuisse uideat[ur]
uite s[an]c[t]imonia: doctrina et exemplis: in huius

et dignitatis contemptu quam illorum uirtuti haud dispar
fuit: facile demonstrauit. Ingressum uero ciuitatis
non in equo ut mos esse ferebat: sed pedes, non pter
missa tamen solemni processione: reliquoque apparatu qui
ad religionem pertinebat: faciundum instituit.
Cumque primo diluculo missam celebrasset extra ciuitatem
in ecclesia sancti galli: tum magna cum solemnitate atque
omnium expectatione ciuitatem ingressus: primum
ecclesiam sancti Petri maioris: mox inde nudis pe
dibus ut mos est, ecclesiam cathedralem accessit. Postremo
obseruatis consuetis cerimoniis satis fatigatus, antequam
cibum sumeret se domum recepit. Ibi plures pla[ti]
cum non nullis ciuibus qui Archiepatus custodes ap
pellantur, pro dignitate accepti. Qualiter se gessit in officio
archiepali suprimusque de dispositione domus et familie sue.
et de suo et suorum uictu.

Hic iam maiori ingenio maiorique quam in me sit facun
dia opus esset ad id scilicet explicandum quanta cum sapientia:
quo studio: qua uigilantia: qua iustitia: qua man
suetudine: qua denique omnium hominum admiratione
Tresdecim annis pontificatum gesserit. Primum
omnium domi familiam modestissimam habere uoluit.
eamque non magnam: sed uix officiis necessariis sa
tisfaceret: omnemque pompam, omnemque luxum a
uictu uestituque suo ac suorum eliminans. Nullam

xiii annis uixit in Archiepatu

habuit supellectilem: nullum apparatum: non aurea
non uasa argentea. non canes. non equos: ut plerique
prelatorum faciunt. Unum tantum paruulum mulum
quod et dono ei datus fuerat: domi pro extrema necessi
tate retinebat. Aiebat non decere prelatum bona
pauperum in nutriendas bestias: aut inquietis aliis
superfluum luxum consumere. Duobus primo vicariis qui
jus dicerent: deinde cum duo controuersiam sibi inuicem
afferre uiderentur: uno tantum utebatur. eligebatque
virum quem probum peritumque potissimum arbitrabatur.
cui pro labore annuo centum aureos mercedis nomine
de suis bonis dari iubebat. procuratori Triginta.
aliisque domesticis ministris de quo conuenerant primo
satisfieri integerrime curabat. Nemo fuit apud
illum qui non sibi satis superque factum esse, coram omnibus
profiteretur. procuratori soli omnium colligendorum fruc
tuum prouentuumque, ac totius rei familiaris admini
strationem relinquebat. reliquam pastoralis cure soli
citudinem sibi reseruabat. Uniuersam preterea familiam
quam sepe numero in timore dei uiuere hortabatur: optimo
uictu, secluso tamen semper luxu superfluo pasci iubebat.
Ipse cibis communibus uescebatur: in hisque minime curiosus.
Semper enim quid quaque die comesturus esset: penitus
ignorabat. Quod ei parabatur apponebaturque sume
bat. Omni sexta feria quadragesimalibus cibis pro se

omniq; familia uti : ieiuniumq; seruari mandabat.
Ieiunium quod aduentus dni singulis annis uelut in re-
ligione faciebat / seruare consueuerat / quo et tempore
non nunquam ouis ingrauescente etate pro corporis imbe-
cillitate utebatur. Ieiunia uero ecclesie nulla penitus
nisi morbi grauissimi ea reliquisset. Lectioni diuine
quam in mensa semper habebat : ita erat intentus : ut
nullum posset lector uerbum minus recte proferre :
quod non statim, eius correctione, emendaret. dicens
hominem non ad cibum sed ad lectionem accessisse. Cena
eius aut nulla aut breuissima erat. Qualem se
exhibuit in cura pastorali. quo ad deum. ad se. et ad
subditos. et de eius mansuetudine ac pietate ad omnes.
Surgebat noctu semper adeoq; solicite : ut signum matu-
tini officij cathedralis ecclesie preueniret. cumq; diui-
num officium cum suis clericis magna cum attentione
et mentis eleuatione persoluisset : reliquum quod erat
temporis usq; ad horam diei tertiam lectioni sacre aut
componendis libris de quibus paulo post uerba faciam /
tribuebat. hora tertia missam celebrabat : quam nunquam
nisi magna urgente necessitate reliquisset. Celebrata
missa / quod reliquum erat diei totum in cure pastoralis
solicitudine / in audiendisq; his qui multi diuersis de
causis ad eum ibant usq; ad seram noctem preter id tem-
poris quod necessitati corporis condonabat : consumebat.

neminem inauditum / nec uilissimum quemq; a se
dimittebat. satisfaciebat omnibus quantum ipse erat. quippe
qui audiendo patientissimus ac respondendo mitissimus
esset. Tanta enim eius ingenio insita erat humanitas :
ut neminem et domesticum ministrum unquam quauis
de causa in quouis errato acerbe reprehenderet : ut
ne paululum quidem irasci aut excandescere posse ui-
deretur. Dixerat olim cum esset in ordine cuidam
ex fratribus suis admodum carissimo se siquem quempiam
in aliquo errato asperius castigasset : non id ex animi
perturbatione sed ex uiolentia quam sibi inferebat / efficere.
Nullis deniq; uexabat iniurijs. nullis contumelijs.
nullis iacturis mouebat. omnibus humanus. affabilis
omnibus. ut de illo id uerissime dici posset : quod de
moise in libro deuteronomij scriptum est. Erat
enim moises uir mitissimus super omnes homines qui mora-
bant in terra. Confluebant ad eum omnes cause
ciuitatis nedum clericorum sed et laicorum plurime
que de communi consensu eas in illum tanquam in optimum ac iu-
stissimum cognitorem reijciebat. Singulis uero diebus
religiosis uiris quam plurimis, domus eius referta erat,
qui partim elemosinas, omnia enim bona sua in pau-
peres distribuebat; partim de rebus dubijs certissima
uerissimaq; ab eo iudicia reportabat. Tanta enim
erat in eo sacrarum litterarum cognitio. tanta consuetudo.

Appellabat. fr Antoninus conſiliorum

Multa pr officiu ex de uotione dicebat

tanta deniq in conſulendo expientia ut nõ ſolum
ciues: uerũ et aduene plurimi, principes ac plati
de reb; grauiſſimis eius ſententiã plurimi facerent.
ob quam rem et antea fr Antoninus cõſiliorum
appellari cepat. Sic eim ut plurimũ diminutiue
anteq pontifex fieret, uocari conſueuerat. Quod
ſiqs libros eius quos de omi doctrina ſacra magnis
uoluminib; conſcripſit plegerit: dicet tantum in
eo hõie fuiſſe ſapiam: ut merito totius ytalie: qn
potius iuxta euangelicum dictum tanq ſal et con
dimentum quoddam totius terre dici poſſe uideatur.
Siqñ uõ ex illo negociorum tumultu dabat aliqua ut
parua reqes: ſtatim ad ſtudiũ, diuinaq lectionem
ut orationem reuertebat. Multa enim alia pter
officium uſitatum dicẽ conſueuerat: nam pſalmos
penitentie dicatos cum letanijs: officiumq beate
uirginis quis in feſto duplici nullo die dicẽ pẽmi
ſiſſet. Bis ſaltem in hebdomada officiũ mortuorum
cum nouem lectionib;: et in feſtis ſolemnib; integrũ
pſalterium dicẽ uſitauerat. Quodq multa admira
tione dignũ e: nihil unq legendo: ſed omes pe
nitus pſalmos memoriter recitabat. hoc eim hi
q cum eo pſalmodiam dicebant: experimento didice
rũt. Aſſeruit et mihi unus ex ſuis ueterib; fa
miliarib; ſe potuiſſe animaduertẽ illum ſe non

nunq flagris uerberare cõſueuiſſe: et hoc ex quo ad
archiepatus dignitate aſſumptus e. Illud ſane in
eo magne grauitatis magneq prudentie ſignũ
erat: q nulla erat tam magna negociorum ptur
batio: que ei ad diuinarum rerum ſpeculationẽ reditũ
remoraretur. adeo nulla moleſtia pturbatus, ſumma
pace ac qete interna animus fruebatur. Dederat
mihi ſanctiſſimus pr egregiam quãdã monitione
litteriſq aureis ſententiam conſcribendã. cum eim
moleſtiam paſtoralis cure: ac tantã diuerſorum nego
ciorum pturbationẽ ſolus apud illum deteſtarer: nõ
e inqt poſſibile pleriſq mortalium ac fere omibus
ob eam q ex reb; huius ſeculi conſurgit ſolicitudinẽ:
aliqua pace aut quiete ſedati animi pfrui: niſi ipe
ſibi aliquem ſecretum occultumq mentis receſſum
reſeruauerit: ad quem nec negociorum moleſtia: nec
curarum ſolicitudo: nec omnium rerum agendarum: que
foris ſunt pturbatio penetret. quo cũ negociorum
exercitatio ceſſauerit: ſtatim omni paſſione nudatus
animus: tanq ad arcem quãdam et ad hoiem que
paulus interiorem appellat: confugiat. Ad quod
conſequendum magna aiebat arte opus e. Cumq ipe
hac ſedati animi pace ac qete frueretur: nullum
tñ paſtoralis dignitatis officium omittebat. nullam
ſacrorum locorum ac ſanctimonialium mulierum uiſitationem

[165]

nulla missarum solemnia: nullas altarium consecratio
nes, aut calicum: seu sacrarum uestium benedictiones
pretermittebat. Quibus in rebus omnes consuetas ceri
monias diligenter accuratissimeque obseruabat.
In ordinationibus uero sacrorum ordinum: uidemque in ecclesiarum
collationibus seu confirmationibus nihil muneris penitus
accipi aut a se aut suorum quoquam patiebatur. Aue
bat id genus commertii haud quaquam ab eo auaritie cri
mine que simonia nuncupatur / alienum esse. Sic
et reliquis in rebus ab omni munere immaculatas,
innoxiasque manus conseruabat. Non amicitia: non odio:
neque prece neque precario, ut poetico utar uerbo,
a recti iudicii quam nouisset semita diuertebat. Erat
tamen cum illa seueritate, summa humanitas misericor
diaque coniuncta: eaque in delictis sacerdotum potissi
mum utebatur. Idque agebat: ut nec impunitum cri
men relinqueret: nec et aduiuum putridum uulnus
penitus resecaret. Tantumque sua industria suaque
solicitudine factum est: ut clerum quem satis inhone
stum, satisque depditum omni genere flagitiorum acce
pat: satis modestum satisque emendatum relinqueret.
A multis quoque erratis ciues suos: maximeque a commertiis
usurariis reuocans: multos ad rectam uiuendi normam
perduxit. Cepat primo in ipsis primordiis sui pontifi
catus singulis dominicis diebus ad singulas ciuitatis

De predicatione eius.

ecclesias accedere: ibique populo qui affuisset, salutis
monita ac diuinum proferre sermonem consueuerat.
At postea cernens id iam uilescere: cum simul huc,
alii plures egregiique diuini uerbi oratores acce
derent: decreuit in alium rectius operandi usum
id tempus consumere. Sic uir sanctus omnia sui mu
neris officia, magna cum diligentia, maiorique ca
ritate prosequebatur: nullum uitans laborem: nullum
periculum: non frigora: non estus: non pluuias obser
uabat. Omnes etiam robustissimos iuuenes in tolle
randis laboribus anteire uidebatur. Accepi ego
ab uno ex eius domesticis ministris: illum cum per
agros ad ecclesiarum uisitationem accederet: cum sub
ardenti sepius sole ad opus inceptum exire consue
sceret: non numquam compressos remoratusque gemitus
dum equum ascenderet: edere consueuisse: quos ex
latenti ut ille existimabat mala ualitudine uehe
mentique corporis dolore inflictos, comprimere ac
dissimulare non poterat. Cumque ille uellet sanctum
uirum in ipso itinere remorari: et ad modicam uel
parui momenti requiem hortaretur: perge modo aiebat:
iterum iter prosequamur. Quater in nocte ibat
ad matutina ad ecclesiam cathedralem: ut suo exemplo
negligentes clericos excitaret.
Illud sane intactum non preteream: quod egomet

De patientia eius in tollerandis laboribus

in eo uiro singularis patientię signū conspexi.
Cum enim tribus fere annis ante obitum eius relatū
fuisset ei / clericos in maiori ecclesia minus attente
minusque religiose / officia matutina celebrare:
cepit ipse singulis noctibus ad ecclesiam cathedralē
imponendę modestię causa accedere. Cumque quadam
nocte magna uis uentorum ac pluuię ex hiemis as
peritate omnia perturbaret: accessimus duo presbyteri
ego et Marcus de quo prius uerba feci ad anti
quum patrem: ut illum ab incepto itinere illa tanti
noctę retraheremus. Cumque in sententia permaneret:
cepi ego audacius aduersari: asserens senectuti eius
illud incōmodum algoris ac pluuię, non enim
est unita cathedrali ecclesie domus episcopalis, maximū
detrimentum afferre posse. cumque iidem reniten
ti dicerem: nonne heri ac nudius tertius hoc egisti
pater: hanc tantum incepto operi noctem interpone: quo
te a tanti rigoris uentorumque flantium tempestate
conserues. Tum ille testimonium apostoli tamquam pro con
trario sumens argumento: in fame inquens et siti:
in frigore et nuditate: cum me tamquam imbecilliorē
ad remanendum hortatus esset: ipse ad susceptū
iam munus prosequendum properauit. De fama sanc
titatis eius ubique ipso uiuente diffusa. et quatenus morienti
Eugenio pape iiii^o. sacramenta ministrauit. Et quemad

pp
modum Nicolaus .v^o. eum in summa habuit ueneratione.
His tantis tamque egregiis uirtutibus effectum est: ut
magnū sibi sapientię nomen: magnamque sanctitatis auc
toritatem / non solum apud ciues suos: uerum
et apud omnes italię populos: apud nobilissimos
principes ac romanę curię prelatos compararet.
Summa erat populi erga eum reuerentia: summa pietas:
magna de eius sanctitate opinio. Quacumque illum
transeuntem intelligebant: accurrebant omnes: simulque
genibus flexis pronique in terram / maiores pariter
atque minores et nobilissimi ciuium atque opti
mates / pro benedictione ab eo suscipienda flecte
bantur. A summis uero pontificibus non solum
amabatur: uerum summa reuerentia / summaque ue
neratione dignus esse ducebatur. Eugenius iiii^us.
qui cognita hominis uirtute / illum ad eum dignita
tis gradum uocauerat: paulo post ut eo copio
sius frui posset: florentia illum ad se romam
accersiuit. Erat enim pontificis summi ut fertur
intentio maiori eum honestare dignitate: fe
cissetque uoto satis: nisi paulo post morbo preuentus
diem obiisset. in qua egritudine Antoninum sem
per egrotanti assistere: et per manus eius sacrosanctę
ecclesię sacramenta extremamque unctionem suscipere
uoluit. Non minori enim dilectione aut

reuerentia Nicolaus quintus qui in pontificatu
successit Eugenio prosecutus est. Integritatem atque
huius sanctitatem non solum admirabatur: verum et
aliis predicabat. Dicit quod hoc fuisse ex Nicolai summi
pontificis ore prolatum. Non minus, ait, ego Ar
chiepiscopum Florentinum sanctorum catalago adhuc viuum
ascribendum putarem: quam Bernardinum mortuum:
quem ego multis verissimisque testimoniis omni ap
probante ecclesia canonica celebratione decoraui.
Magnum profecto verbum: atque immense sanctitatis
testimonium: idque non in Bernardini detractionem
sed in laudem Antonii prolatum fuisse iudicaui.

Constituerat et idem summus pontifex ut appella
tiones causarum ac iudiciorum, que a sententiis ipsius
archiepiscopi fieret ad sedem apostolicam: in romana
curia non admitterentur. Existimabat enim quod
iudicasset vir sanctus nullius cuiusque iudicio in
fringendum esse. Nil tum ab apostolica sede
petiisset Antonius: quod non sine proposito sine pro quouis
alio facillime impetrasset. Cum etiam cum
in quadam penuria ciuitatis nostre postulata summo a
summo magistratu acceptoque pecunia publica:
famelicam plebem ac pauperes Iesu Christi pauisset
Antoninus. Cum perdurante caritate annone suis
sumptibus prouentibusque ipsius qui exiles admodum

sunt: supplere non posset: a Nicolao papa pro pascenda
plebe magne pecunie subsidium impetrauit. Neque
id semel tantum: sed et sepius a summo magistratu
consecutus est.

Complectebantur illum pari caritate, parique beniuolentia
prelati omnes ac reuerendissimi romane ecclesie car
dinales. Inprimisque vir magne auctoritatis ac virtutis
Dominicus sub titulo sancte crucis ecclesie romane car
dinalis firmanus: qui de se post obitum magnum integri
tatis ac sanctitatis nomen posteris dereliquit. Quid
dicam de Petro sub titulo sancti Marci qui Eugenii pon hic fuit postea papa
tificis nepos fuerat? Quid de Iohanne sub titulo sancti Paulus II.
Sixti? Quid de eo qui nuper sub titulo sancte Sabine
cardinalis effectus est: tunc vero episcopus spoletanus erat:
quo amore ac mutua inter se caritate, maxime
ob similia studia amplectebantur? consulebatque
sepe alter alterum in rebus dubiis. Quid de reliquis
cardinalibus loquar? quibus ita carus erat: ita beniuo
lentia deuinctus: ut omnes sancto viro rem gratam
facere summo gestirent desiderio. Neque hoc ex offi
ciosa Antonii ambitione peruenerat. Nemo enim ho
minum erat: qui minus eo ad gloriam et ad excellen
tiam dignitatum accenderet. Non pecunia: non
laude hominum: non vituperatione: non voluptatibus
ullis mouebatur Antoninus. Non habitu ordinis sui:

non animum: non faciem aut uultum ĩ dignitate mutarat. cupiebatq; potius, ut ſepius ex ore eius audiuimus, ſi licuiſſet, ad ſuam reuerti monaſtica cellulam: q̃ ad altiora tranſcendẽ. Memini ego cum qdam ei ſatis impudenter breui eũ Cardinalem futurꝫ adulandi gra dixiſſet: tum ille de ſcrobe ingt ac ppinqua morte nobis non de maiori gradu ac exaltatione meditandum. Cumq; alio item tpre alius eum ſanctitatis noĩe appellaſſet: ſancti ingt Antonius in paradiſo habitant: noſ at peccatoreſ in terra.

Post obitum uo Nicolai ad Caliſtum tertium qui in aplica ſede ei ſucceſſerat: a ſumo magratu nre ciuitatis Legati roma miſſi ſut: inter quos ut legationi adderet auctoritas, Antonius pmo loco electus. Collegę aut eius Giannotius pandolfini equeſtris ordinis. Octo nicolinus iuris co ſultus. Antonius ridolfus. et Johanneſ medices. Qui cum, peruſio iter facientes: roma magno apparatu puenissent: ſtatuta die, in conſiſtorio publco ad pntiam pontificis admiſſi ſt. Quo in loco qui et pſonarꝫ auctoritate et magna hominum et doctiſſimorꝫ frequentia celeberrimus erat: talis fuit ad ſumum pontifice oratio Antonij: tanta uerborꝫ ac ſententiarꝫ uenuſtate

tantaq; geſtus ac uultus grauitate, uocisq; ſonoritate plata: ut ſtupentib; omibus, non iam theologuſ aut orator: ſed miſſus e celo angelus prolocutuſ ee uideretur. Tangebat in ea oratione abſtruſa myſteria: ſententiaſq; grauiſſimas adiecerat. Que omĩa nunc enumerare, cum adhuc ipa extet oratio: ſupfluum iudico. Qua ex re id factum e: ut cum Antonius magnũ antea ciuitatiſ nre nomen maiori tum gloria maioriq; auctoritate illuſtraſſet: ad ſucceſſorem caliſti Pium ſctm romanũ pontificem eodem legationis officio fungi, ſumo itidem eligente magiſtratu cogeretur. Nec fuit ea legatio priore deterior, aut apparatu aut pſonarꝫ dignitate: in qua et elegans ac glorioſa fuit oratio Antonij. Fuerũt aut collegę Antonij in hac ſcda legatione Angelus acciaiolus equeſtris ordiniſ. Loiſius guicciardinus. Petrus partius. Gulielmus rucellariuſ. Petrus franciſcus mediceſ.

Qua uo beniuolentia ac dilectione pius pp ex ea parua quã in illa legatione cum eo habuerat conſuetudine, Antonium complexus fuit: quaq; de eius ſanctitate opinione concepit: indicauit poſtea in obitu eius decretum eiuſdem ſumi pontificis. quã rem paulo poſt serioſius enarrabo.

Illud ſane ad maximã Antonij laudem ceſſiſſe

uidet: q cum Pius papa in ipa pma aſſumptione
ſua/ uellet curiam romana/ in qbꝫda minus de
center minuſq honeſte uſitatis reformari: et
ad id curandum/ aliquos ex grauiorib Cardina
lib conſtituiſſet: quos reformatores curie/ appe
llauit: Antonium qꝫ illis ſocium tanq optimu
ac prudentiſſimu uirꝫ adiecit. Sed ea reformatio
maiori urgente neceſſitate tuc intmiſſa: & in
aliud maioris gerendi tempus dilata e. Cum et
Federicus impator q romam/ ad corona imperij
capiendam pfectus e: ad italia aduetare dice
retur: elegit ſumus magiſtratus nre ciuitatis An
tonium legatum: q impatori obuiam fieret. Sed
Antonius iam ſenio atq imbecillitate confractus:
id honoris ad alium deferri maluit. hec dico ut
intelligamus qualis erat de prudentia Antonij/ deq
eius facundia opinio: neq pfecto falſa/ nam ut
cetera omittam/ in qbus eloquentia Antonij de
monſtrata e: illud ſane ſilentio ptermittendum
ee non cenſeo: q cum ex legatione/ qua ad Cali
ſtum huit/ in patriam cum collegis reuſus eet
Antonius: cumq ad ſumum magiſtratu ut de
more e/ functe legationis ratione redditurus
acceſſiſſet/ totum eni legationis pondus ei incu
buerat/ talis: tam longa: tam dilucida: tamq

recenti memoria fuit/ eorz que geſſerat in lega
tione/ copioſa enarratio: ut a diuino potius
quodam/ q ab humano ingenio/ oratio illa habita
ee uideretur: eoq id magis animaduerti/ quo
omes q tum aderant/ plurima admiratione/
maximoq ſtupore/ perculſos ee conſpexi. In utraq
eni legatione ſto uiro comes fui: et ſecretarij
officio functus. Neq uo uſq et in reb magnis
deerat Antonio animi magnitudo. qd tum
maxime patuit: cum et magiſtratu ſumuz nonullis
in reb coram redarguere auſus e. Idq potiſſimu
fecit eo tpre/ quo franciſcus patauinus/ q nuc e
ferrarienſis epus: tum uo Eugenij theſaurarius
huc miſſus: ab ipſo ſumo magiſtratu p iudican
dis redimendiſq nonullis nrorz ciuium/ q rome
detenti erat: uelut obſes captus e. Erat tum
forte ext Ciuitatem/ uiſitationis ca/ Antonius:
q cum hanc rem accepiſſet: magna ad urbem
feſtinatione pperauit/ ſumumq ſtatim magiſtratuz
adijt: magnaq deteſtatione/ qd p illos fcum erat
redarguit. Clamabat tum ſumo magiſtratui
Antonius/ no licere quauis de cauſa/ uiro eccliaſtico
uiolentiam afferri: qd niſi ab incepto deſtitiſſent:
grauiſſimā in eos excommunicationis ſniam pu
blicaſſet. In principio qꝫ ſui pontificatus

non minore laude dignum operatus est facinus. Cum
enim quadam die visitandarum ecclesiarum gratia civitatem
perambularet: ventum est ad quendam locum: ubi ci/
ves multi publice ad talorum alearumque ludum con/
venerant. Quod cum vidisset vir sanctus: illuc acce/
dens precedente cruce, summa cum detestatione omnia
ludi instrumenta subvertit. Cum vero subsequen/
tibus annis subito in civitate nostra ludus novus
qui per sortes fiebat exortus esset: in quo non tantum
nostra, verum et romana civitas infecta erat, adeoque
deperdita: ut omnis pene populus relicto artium exercitio
illud ad perdendam pecuniam privatamque substantiam
se quisque converteret: tanta fuit pastoris industria:
ut sicut repente advenerat ludus detestabilis:
ita repente penitus extinctus esse videretur. Quod
et Rome postea summus pontifex, ad imitationem
Antonii tolli iussit. Ex qua re unum id bonum con/
secutum est: quod cum quidam in nostra civitate sacerdos
ex illis sortibus aureos mille lucratus esset: intercep/
tam pecuniam Antonius ac pauperibus erogavit. Erat
enim tunc quoque plebs famelica in nostra civitate.
Non defuit et tum Antonio magnitudo animi, cum
sordidissimum hominem ac detestabile caput Iohannis
Canini: quem heretica pravitate infectum deprehen/
derat: non approbantibus id multis civibus, flammis

concremandum esse adiudicavit. Quid vero in hac
extrema positus egritudine: in qua et decessit: quibus verbis:
quo animo ecclesiasticam immunitatem tutabatur!
Cum enim per publicos magistratus lata lex esset: in qua contra
canones, clericorum patrimonia tangebantur: audebat
dicere se et in summum magistratum nisi ea lex abro/
gata fuisset: excommunicationis sententiam: quin et si opus
esset in universam civitatem se interdictum ecclesiasti/
cum immissurum. Sic merito eum ut summe virtutis
virum verebantur omnes: colebant ut patrem: ut sanctis/
simum virum adorabant. Neque id immerito. Erat
enim universorum civium patronus quidam ac pater patrie:
qui omnibus prodesset: neminem lederet: omnemque sub/
stantiam suam pauperibus erogaret. neque id parce aut
minutim. Centum enim aureos in festis paschalibus
in pios usus et necessitates pauperum distribuere con/
sueverat: preter quotidianas elemosinas. Nihil sibi
reservabat. nihil post se in morte nisi necessariam
eamque parvam ac tenuem supellectilem dereliquit.
Edificandi quoque curam aut sollicitudinem nunquam habuit.
hoc successoribus aiebat meis faciendum relinquam.
Verum cum non parvis terremotibus universa esset
florentina Civitas conquassata: in restaurationem
domorum: videmusque in aliis condendis novis edificiis, ita
postulante necessitate consumpsit. Et quoniam terremotum

pivas

mentionem fecimus: adiiciendum est illud portentum quod apud castellum sancti Cassiani, quod a nostra civitate octo millibus passuum distat, biennio post terremotus illos contigisse conspeximus. Nam in vigilia sancti Bartholomei apostoli summo mane in ipso crepusculo talis tamque vehemens fuit aeris perturbatio: tanta ventorum procella: ut nullae nedum arbores aut virgulta: sed ne edificia quidem stare possent. Evulsae sunt radicitus quercus ingentissimae: aliae truncatae: pinus quoque grossissimae per medium fractae ac distractae sunt. vastatique sunt agri arboribus. Sed neque domus ullae tantam tempestatem perferre potuerunt. omnium tecta eversa ac dispersa. nonnulla et integra sublata: et longo spatio de loco ad locum translata sunt. Pleraque edificia penitus ad terram prostrata. occisi et multi promiscui sexus, viri ac mulieres a ruinis oppressi. de pecoribus nihil loquor. cum in ea procella illud sane poeticum dici posset. Cum stabulis armenta trahit. facta est igitur tum magna arborum, domorum, atque hominum strages. Illudque profecto multa admiratione in ea ventorum perturbatione dignum est: quod cum quedam ecclesia magna ex ea procella ruinam fecisset: corruentibus aliis undique muris ac parietibus: solum tabernaculum corporis domini intactum ibidem illesumque permansit. magnum

sane nostrae fidei argumentum. Fuit autem ea rerum perturbatio ex ventorum commotione sine aqua primo: mox subsecuta est ingens pluvia. nihilque in eo turbine salubrius fuit: quam brevitas temporis. nam octavo fere horae spatio perduravit. breve et terrarum spatium per latitudinem occupavit. non enim integros mille passus complexa est. per longitudinem vero magis magisque ad quinquaginta millia passuum plus fuit protracta est. et a Tyreno ut fertur mari elevata per Vulteranum agrum ac Florentinum ad Fesulanum usque pervenit. Res sane magni portenti: ac nostris temporibus inaudita.

Erat vero Antonius, ut iam ad illum redeamus, ut in aliis accuratus: ita sui commodi aut cultus corporis neglegentissimus: adeo ut post menses multos ad commutandas plenas sordibus ac pediculis tunicellas et caligas vix compelli posset. Quin etiam id quod ab uno ex eius fratribus admodum illi familiarissimo accepi: non tacebo. Sunt enim quae nunc a me scribuntur de Antonio viris gravibus et iis qui iam solido ut ait apostolus utuntur cibo, maxime edificationis causa ac magnae sanctitatis exemplar. Quid vero filii huius seculi de hisce rebus sentiant: parvifacimus. Aiebat autem frater ille Antonium quadam vice cum cibum sumeret

petiisset ut sit vinum sibi misceri: cumq; fr ille
cyathum in quo paulo ante urina fuerat abluere
ac mundum reddere festinaret. Sic misceto inquit
Antonius. nam lotum illotumq; esse nil refert.
In quo beato francisco simile quid fecisse apparet
q cinerem ferculo immiscuisse dr: ne uitio gule
tangeretur. Ut uo sui aut uoluptatis negligen
tissimus: ita erat equi iustiq; diligentissimus ob
seruator. Ab eo qd semel bonum rectumq; ee nouat:
nullis multorum magnorumq; ciuium precib; flecte
batur. Sic tandem ciues omnes illum admodum
uerebant & amabant plurimu. Quin hec
sunt Cosmi multa cum sapientia uba plata q
ut opib; ita et prudentia ceteros ciuium anteire
ducebatur. Magne aiebat fuerut hac tempestate
nre ciuitatis calamitates: maiora picula bellorum:
pestis: inedie: terremotuu: inprimisq; occultarum
seditionu. que oia meo iudicio nram euertissent
ciuitatem: nisi pontificis nri merita orationesq;
restitissent. O pclara ac sapienti uiro digna sen
tentia. Is et ut nup in successore Antonii: sic
prius in ipa Antonii pmotione: sua suorumq; postpo
nens comoda: utilitati publice consulendum putauit.
Illud sane non e pt mittendum: qd ad pfectam
Antonii gloriam ptinere uideatur. Nihil enim

Laus antonii ingens a Cosmo.

deest: ut ppha ait, timentib; deum. Si enim Anto
nio tabulis testamentoq; dignitatem suam cuipiam
legare licuisset: neminem ei qui sibi in pontificatu
successit: pponendum iudicasset. eum enim rectum
doctumq; uirum existimabat. cuius et iudicio in
dubiis uariisq; sententiis sepius utebatur. Sed de hoc
alias. Nunc ad Antonium redeamus. Qui cum
iam septuagesimu etatis annu attigisset & tredecim
enim ut diximus annis pontificatum gessit: ad quem
cum quinquagesimu septimu ageret annu assum
ptus est, febri quadam lenta correptus: qua flegma
ticam ps physici appellant. non uehementi sed longa
egritudine laborauit. cumq; cepisset morbus ingra
uescere, uehementiorq; eum febris uexaret: accessi
ego ad lectum in quo iacebat: conabarq; ut sit egrotis
ipsum amantissimu prem consolari: simulq; bonam
spem et conualescentia pollicebar. Ad qd uir sanctus
fiat inqt uoluntas dei: et paulo post subiunxit p
phete uerba que scribuntur in psalmo. Dies inquit
annorum nrorum: in ipsis septuaginta annis: quasi pre
uidisset uite sue terminu: cum ad eam iam etate
ut paulo supius diximus puenisset. Imposuerat
et non multo antea extrema manu ingenti libro
magnoq; uolumini qua summam appellauit. quam
longo tempore, magno labore, multoq; artificio

Anno etatis sue lvii creat eps. et lxx° obiit.

Predixit obitum suum.

73

conscriptam ut paulo post docebo: non ad meatus sider
natureque occultas vires demonstrandas: sed ad dan
dam edocendamque eam salutis scientia ediderat:
que in edocendo timore dni cum perceptione manda
tor eius ac opis cosumatione posita e. In quo libro
quicqd ad consideratione speculationeque sacratissime
theorie: qcquid ad nobilissimarum virtutu acqsi
tione: quicqd denique ad bene beateque vivendi usum
ptine videatur: dilucide sapienterque conscriptum
e. nil ibi ptermissum. nil obscure l. nil confise:
mutilateque dictum. Eaque de causa magno tum
volumine, necessario conclusit. Non eim de uni
versalibus tantum rebus scripsit: verum et ad particu
laria queque descendens: ad hunc nrum vivendi usum:
et ad singularem quadam humane vite opatione
doctrinam accomodavit. Quam etiam qnqpar
titam esse voluit. De libris eius

Et in prima parte de aia ingne. deque eius nobili
tate. ac de immortalitate aie disputavit. De in
fusione el in corpore. de eius potentiis: que extrin
secus sut. De intellectu ac voluntate. de passionibus
anime. Ite de causis peccati. De peccato ac nocumto
eius. Item de septemplici gne legum. Cuius pncipiu
e. Quam magnificata sunt opa tua dne. Et.
Vade ad formicam o piger.

In secunda parte de septem vitiis in specie. et de eor
ramis. in primisque de supbia eor capite. Et in pmo titulo
tractavit de simonia. et usuris diffuse. insctio de
restitutionibus. Item de iuramento ac piurio. Item de
voto ac transgressione voti. postremo de infidelitate
eiusque gnibus. Que incipit. Tu contribulasti ca
pita draconu magi. Tu confregisti capita draconis.

In tertia de officiis cuiusque hominis cuiuscunque con
ditionis. de omni arte atque usu vivendi. utilissimu
sane opus: qd et de statibus hoium appellavit. In quo
et de censuris. De excomunicatione. s. suspensione:
interdicto atque irregularitate copiose ptractavit.
Item de septem ecclesie sacramentis. Que incipit.
Astitit regina a dextris tuis in vestitu de aurato cir
cumamicta varietate.

In quarta vero parte De septem virtutibus: quatuor car
dinalibus tribusque theologicis. De gra spus sancti ingne.
De septem donis eius. Et in dono pietatis adiecit.
xlvi. smones de beata virgine Maria. Incipit.
Benedictione dabit legis lator: ibut de virtute
in virtute: videbit deus deor in syon.

In quinta vero historiam a principio orbis cditi usque ad
tempora sua complexus e. que incipit. Loquar
ppositiones ab initio.

Alios itidem breves libellos: quosdam latino, nonnullos

etrusco sermone conscripsit: ut sacerdotibus minus
doctis aliisque idiotis personis consuleret. in quibus omi
ssis argumentorum disceptationibus nudas conclusiones
breuitatis causa conscripsit. In illo uero magno opere:
quam quatuor partitam summam esse diximus: nihil
omnino dixit: quod non multis rationibus maximisque
argumentis: omniumque et approbatissimorum doctorum
Augustini. hieronymi. Gregorii. Ambrosii. Thome
aliorumque testimoniis atque auctoritate confirmatum
protulerit: adeo ut nemo umquam in tanto opere quicquam
minus recte, minus estimate, aut imprudenter pro
latum redarguere potuerit. In qua re illud sane multa
admiratione dignum est: eum hominem qui prius in ordine
suo in continua ac maxima suorum fratrum administra
tione: deinde in pontificatu in maximis negociorum
ac rerum agendarum perturbationibus constitutus fuerit:
potuisse tot librorum volumina tam uariis materiis
conscripta. tot doctorum ac sacrorum canonum testimoniis
et auctoritate confirmata conscribere. De morte eius.

Cum igitur Antonius ut paulo superius diximus iam
libros suos pro suo desiderio ad communem hominum utilitatem
exactos reddidisset: cum iam clerum ciuesque suos
ex mala uitiorum consuetudine ad recte uiuendi
normam maxima ex parte reuocasset: cum denique
de se omnibus mortalibus optimum sanctissime uite

exemplum prebuisset: placuit altissimo corona debita
tantorum laborum hominem non frustrari. In ea igitur
de qua nuper diximus positus egritudine: curauit
primo omnia ecclesie, que omnibus mandat fidelibus, sa
cramenta suscipere. cumque in die apostolorum philippi et
iacobi ante crepusculum extremam unctionem
simulque plenariam indulgentiam astantibus fratribus suis
qui sanctum uirum in ea egritudine assidue ac fre
quentes magna cum caritate obseruarunt: suscepisset:
cumque illi circumfusi lecto matutinum officium de
cantarent: peruenissentque ad laudes: tum uir sanctus
in ipsa iam mortis anxietate positus magno conatu
inferiore spiritus initium aliis faciens dixit. Deus in
adiutorium meum intende. Quod immense pietatis
signum: magna fuit gemituum omnibus astantibus, ac
lacrimarum reintegratio. Cum uero quasi ad ipsum uite
terminum deuenisset: nec iam ulla nisi pauca admo
dum atque ea semi integra quidem uerba proferret: hoc sepius
ex ore eius uerbum auscultantibus audiebatur. Seruire
deo: regnare est: quasi iam laboris sui premium: pa
ratamque ante oculos mercedem intueretur. Aliud
hoc item uerbum sepius proferebat. Sancta et immacu
lata uirginitas: quibus te laudibus efferam nescio.
Cumque fratres qui totum iam psalterium legerant: eosdem
psalmos reiterarent: peruenissentque ad eum uersum

psalmi xx^mi quarti q dicit. Oculi mei semp ad
dnum: ipe eleuatis tunc oculis, erectisqz ad celu
manibz: eundem uersum replicauit. Oculi mei
semp ad dnum: qm ipe euellet de laqueo pedes
meos. Simulqz ex continuo labior motu et exto
nullis pceptis ex ore eius uerbis intelligebat illum
in continua taciteqz psalmodia detineri: maximeqz
eum psalmu sepius iterare uidebatur: q in ultimis
matutinis laudibz decantat. Laudate dnum
de celis. & reliqua. quo et in uita ut sui fratres
asserunt, delectari plurimu consueuerat. Non
nunq etiam porrectam a fribus breuem dni cru
cifixi imaginem complexus tanto dilectionis de
osculabatur affectu: ut astantes omnes nullo pacto
lacrimas contine ualeremus. Sequenti igitur die
post festum aptor: hoc e secda May: et in uigilia
ascensionis dni: post longam anxietatem, spiritus
ille sanctissimus solutus corporeis uinculis ad ethe
reas sedes euolauit. Quod magnis signis, ue
rissimisqz argumetis ita fuisse compbatur: Ex qbz
non omnia nunc recensenda: sed quedam in lau
dem tantar uirtutum pmittenda non sunt.
Illudqz in pmis qd uerissima ipor frum narratione
pcepimus. Fertur enim qdam eiusdem ordinis fr
Constantius noie uir magne sctatis: cum eet in

obyt. ij. May. 1459

.. de fabriano hic fuit.
magne sctatis vir et claru
ratus miraclis in vita et mrte
claret pximo quotidie

Ciuitate esculana: et uigilans oraret in eccl[i]a: vidisse
manifeste Antonium eadem ipa hora qua ex hac uita
migrauit: gloriosum ad celestem priam euolasse.
Utqz illud ita esse maiori confirmaret argumeto: uidit
eadem hora alium frem q et in alia ciuitate tunc
obierat: non iam ad celum: sed ad purgatorias sedes
descendere. Quod cum ille aliquadiu reticens, ex
letitia insueta, uultusqz claritate dissimulare no
posset: pulsatus pcibz diu a fribz, tandem id qd uidi
sset magno cum gaudio enarrauit. et de morte
utriusqz post aliquot dies id ita ee certa rei experientia
compertum e. De muliere sanata ad tactum sacri corporis

In ipso quoqz exequiar die: dum corpus in eccl[i]a sci
Marci positum eet: accessit mulier que altero latere
debilitato ac stupido diu manca fuerat: tactoqz
sco corpore, anteq de eccl[i]a discederet, integritate
uirium in toto corpore se recepisse pcepit. De
exequiis ipsius: et integritate corporis sui p multos dies.
Et de indulgentia concessa visitantibus sacrum eius corpus [illegible]
[illegible]

Sed anteq ad reliqua que uolumus signa narrare acce
damus: dicendum e quali eum honore in ipo funere
Pius romanus pontifex honestare ac gloriosu reddere
uoluerit: q tum forte in ciuitate florentina aderat.

et ad celebrandum id concilium qd dietam ap
pellauit: mantuam properabat. Primum igitur omnium
statim post obitum Antonij funus ipsum dilige[n]ter
ac magnifice curari pro viri ac civitatis dignitate
mandavit: quam pluresque episcopos aliosque prelatos ad funus
deducendum accedere: omnem Archiepiscopi defuncti
familiam longis pullisque vestibus indui: ad quod
et bona pars civium magneque auctoritatis viri
honestandum accesserunt *. Primum igitur ad ecclesiam
maiorem deductum: unde rite officio celebrato
ad ecclesiam sancti Marci et conventum predicatorum
vesperi magna populi subsequente multitudine corpus
translatum: sic enim ipse testamento legaverat: ut
iuxta fratres suos humi conderetur. Videres tum uni
versam commotam civitatem a maioribus usque ad mi
nores: ac tam mares quam feminas ad sancti viri manus
pedesque deosculandos accedere. hinc gemitus, inde
suspiria, a multis lacrime, a nonnullis querule
voces edebantur. Neque hoc tantum ipsa civitas
fecit: vicique in suburbijs positi: verum ex montibus
undique descendentes ac de remotis regionibus innu
merabilis populus accedebat. Addiderat et summus
pontifex maximum eius viri sanctitati testimonium:
ut quicumque ad sanctum corpus, benedictasque manus de
osculandas accessisset: septem annos, septemque

* Reverendissimus quoque cardinalis sancti Marci de quo sup[er]ius
mentionem fecimus, tum amicitia tum pietate commotus
in ipsa cathedrali ecclesia, officio exequiarum adesse voluit.

quadragenas indulgentie ac culparum remissionis co
sequeretur. Factumque est ex nova semper superveni
entis populi atque advenarum multitudine: ut sanctum corpus
in ipsa ecclesia aliquot dies videndum omnibus de
osculandumque necessario poneretur: nec nisi octava
die post eius obitum sepulchro condi posset.
Illudque sane multa admiratione dignum est: tanto
tempore reservatum corpus exanime, nullum tetrum
odorem edidisse: quin potius mirabili semper fragran
tia redolebat. Videbaturque omnium iudicio venustior
letiorque in mortuo facies quam fuerat in vivo. Insuper
manus pedesque nullo rigore contracti: nulloque ma
cularum livore cernebantur. Quod certe omnibus
id cernentibus magnum sanctitatis signum esse ducebat.

De quibusdam miraculis post eius obitum subsecutis

Ad signa vero que hactenus post eius obitum visa sunt
non omnia tamen enarranda accedam. Sed ut pau
lo ante diximus: non sunt et omnia pretermitten
da: ne eam partem que multis fortasse in eo
nobilissima esse videatur, intactam relinquamus:
utque et pijs mentibus aliqua ex parte satisfactum esse
videatur. Pauca igitur ex illis certissima perstringemus.
Simulque cum, singulis diebus nova semper addi vi
deantur: alijs hoc munus, copiosius absolvendum
relinquemus.

[illegible]

Narrauit mihi nup vir qdam Leonardus Antonij
ciuis Reatinus non ex infima plebe: se huius sci
viri meritis no tantum bona ualitudine: uerum
et incolumitatem ac uitam consecutum. Nam
cum ad balneas porretas pfectus in grauissima
febrem incidisset: adeo ut iam de sua salute diffi
deret: recordatus sanctitatis Antonij pontificis/ facto
uoto statim conualuit. Filiolum quoque suum qui de
alto loco ad terram ceciderat/: cum medici iam
de eius morte pri meditandum pceperent: magna
cum fiducia pro sco viro Antonio natum vnicum
toto mentis affectu commendauit. et paulo post
filium se habere incolumem intellexit. hec
mihi Leonardus ipse longiore narratione cum
lacrimis recensebat. In cuius rei testimonium
ad sepulchrum Antonij magna sui: ac filioli par
uulam himagine apposuerat. De muliere
a periculo partus liberata [illegible]

Accepimus et a fidedignis mulierem quandam
hinc ciuem ac nobilem: cum in pariendo diutius
laborasset: nec difficultati partus ullum reme
dium inuenire posset: suppositis alligatisque
eius uentri paucis admodum pilis qui ex barba An
tonij iam mortui/ abrasi consuatique fuerant:
ilico partus facilitatem ac pfectionem consecutam.

De cardinali sci Sixti [illegible]

Reuerendissimus uo Cardinalis sci Sixti vir magne
scientie atque auctoritatis cum etate simul ac
morbo confectus senis/ ad ciuitatem florentinam
accederet: nuntiatusque ei esset obitus Antonij:
oculis simul ac mente ad celum erectis/ a sco
viro magnum sensibiliter egritudinis sue ac cor
poris passionum/ leuamen impetrauit. Cumque
postea ciuitatem intrasset: ad sepulchrum Antonij
supplex cum lachrimis in testimonium tante sanc
titatis accessit. ibique lampadem gloriosam accedi
uoluit. De [illegible] Luisij domestici beati Antonij
ab infirmitate [illegible]

Quid Luisius q fuerat Antonij domesticus: Non ne
prem suum Iacobum q ob infirmitatem ex
amentia noctu domu exire et solus in tenebris
ciuitatem circuire consueuerat: nec ab hoc morbo
ulla medicorum cura biennio sanari poterat: cum
pro eo filius sco viro uotum fecisset: incolumem
ac sanum parentem recepit. Quod mihi postea
ipse Luisius proprio ore recensuit.

[illegible]

Alius item adolescens Nicolaus Sacchettus nomine,
civis noster cum gravissimo apoplexie morbo correp
tus esset: cumque de eius vita penitus medici diffiderent:
eo q ultra viginti et quatuor horas insensibilis pdu
raret: contigit ut duo ex fribus pdicator qui ad
visitandum infirmu accesserant: cum illum pene
mortuum ee conspexissent: reversi domu possitis
genibus ad sepulchrum Antonij orarent (uerunt) pillo. Qui
statim sequenti die stupentibus omnibus convalescere
cepit. sicque non multo post incolumitati restitutus.

Possem alia multa signa huiusmoi enarrare: que p
termittenda censeo. pluris enim facienda iudicam
que in eius vita ac moribus vidimus: queque ex eius
doctrina ac sapientia bona nascuntur: que supius
enarravimus: q ipa miracula.

De quodam miraculis per eum adhuc viventem patratis.
Et primo De ferro congelato in fornace ardenti [illegible]
[illegible]

Quin etiam antequam ex hac vita decederet Antonius
non caruit eius vita miraculis. Cum enim
aliquot annis ante obitum p officio pastorali suffra
ganei sui epi pistoriensis diocesim visitaret (est

enim florentina civitas urbis pistorij fesulanque me
tropolis: cumque ipas quoque alpes visitando circu
iret: puenit ad officinam quandam ferri fundendi:
cumque ipse una cum suis comitibus vidende nove
fabrice desiderio officinam intrasset: fertur quidam
ex iis qui fabrili operi intenti erant: calore ignis ac
labore fatigatus cum eos intrantes officinam conspi
ceret: idque moleste ferret: cepisse pturbati animi
verba ac blassfemias pferre. Mirum est pfecto quod
fertur. Cepit statim ferrum congelari: adeo ut
nullo igne, nullo labore, nullaque arte fundi posset.
sicque tota illa nocte pduravit. Sequenti mane offi
cine magister sco ut videtur spu afflatus ad An
tonium accedit: eumque summis pcibus exorat ut ad
officinam accedens, sup illam signum crucis: eiusque
benedictione infunderet. Quod cum fecisset An
tonius motus viri pcibus: ferrum quod prius duri
ssimum fuerat: statim fundi cepit. Hoc mihi
ij qui cum ipso psule presentes fuerant: mox ut in
patriam reversus est: magna cum gratulatione re
tulerunt. De [illegible]
[illegible]

In alia item visitatione sue diocesis: eius s. partis
que est bononiam versus que mugellus nuncupat.
cum puenisset ad quandam plebem, nuntiatumque

eſſet ei plebanum loci grauiter egrotare: acceſſit vir ſcūs ad lectum egroti: cumq; ſup eo quoddā euangelium certaſq; orationes p̄legiſſet: paulopoſt ſacerdos qui prius de ſalute ſua par̄ ſperabat: cepit integerrime ualitudinis uires aſſumere. In qua re non dubitabant omnes q aſtiterant: id Antonij orationib; impetratum fuiſſe. De muliere multos annos ſterili: cui plis fecunditatem ſua benedictione beatus Antonius mirabilit impetrauit.

Illud ſane mihi ꝯfiteri licet: qđ in nr̄a familia expimento didici. Cum eni̅ alio item tpr̄e eccl̄ias rurales viſitaret Antonius: et me alioq; ꝓpinquo meo impetrante ad villam nr̄am Caſtilioneſem diuertiſſet: ibiq; pnoctaſſet: cum ſequenti luce diſceſſum pararet: cepi apud illum calamitatem nr̄am deplorare: ex eo q, cum tres eſſemus in familia nr̄a ex quibus unus ſolūmodo Danthes noīe uxorem: eamq; multis annis ſterilem haberet: breui de extinctione antique familie dubitari facile poterat. ſimulq; benedictionem domui nr̄e in auxilium ſuſcipiende plis ab eo dari petij atq; impetraui. factumq; eſt non multo poſt: ut ea que multos annos apud virum ſuum ſterilis fuerat: ipſo adhuc uiuente Archiepo pmo feminam, reliquos mares omnes, eosq; uiuuſtos cepit filios pcreare. continueq; i ſuſcipienda noua prole hactenus pſeuerat. In qua re ego benedictionem ſcī viri tantum ualuiſſe nō dubito: ut deſiderij noſtri compotes efficeremur.

Hec de ſignis que partim in uita: partim poſt obitum eius uiſa ſunt: cum multa alia ac pene infinita recenſeri poſſint, ꝑ tpr̄e dicta ſufficiant.

Concluſio operis: dulciſq; lamentatio de tranſitu Antonij: eiuſq; ꝯdigna laus.

Non poſſum dut huius tanti viri mortem atq; abſentiam non ſūmo merore, ſūmoq; deſiderio pſequi. Dicitur beatus ambroſius cum ei obitus cuiuſdam optimi ac preſtantiſſimi viri nuntiatus eēt: mltis lacrimis faciem irrigare cepiſſe. cumq; ille qui id nuntiauerat admiraretur hoīem grauiſſimum in tantam ut ita dixerim animi mollitiem flecti: ac cām tanti fletus ꝑquireret. Non eſt inquit Ambroſius deflenda tanti viri carentia: qualem vix multa tpr̄a ꝓducere conſueuerunt. Merito igr̄ eius obitum defleuerūt omnes boni: omeſq; viri religioſi: q frequentes ad eum accedentes: conſulebāt hominem in rebꝫ dubijs quibꝫ tanq̄ oraculum quoddam totius italie, certiſſimas irreꝓbabileſq; ueritatis ſententias pferebat. Defleuerūt eum non immerito pauperes ieſu xpi: quibus patronus: altor: ac tanq̄ pius pater exciterat. Tota deniq;

Ciuitas uelut publico luctu sanctum uirum: proque de
siderio prosecuta est. inprimisque optimi ciues atque
optimates: qui illum tanquam sanctum uirum non solum
uenerabantur atque colebant: uerum et uerebantur.
maximam se in eius morte fecisse iacturam pro
fitentur: tanta erat apud illos auctoritas sancti uiri.
Illudque sane inauditum ac multa admiratione
dignum est: quod dum eius funus ad ecclesiam sancti
marci deferretur: animaduertentibus cernebatur.
Ut enim dum uiueret concurrebant uniuersi uiri
ac mulieres ad locum qua illum transeuntem in
telligebant: submissique in terram ac patri sanctum pre
sulem adorare consueuerant: sic exanimi tum
corpori ac feretro inclinati, positisque in terram
genibus: non curantes et pluuiam: que tunc forte
ingruebat: omnes non tantum ciues: uerum et aduene
qui tum multi in nostram ciuitatem propter pontificem Summi
pontificis aduenerat: tanquam consuetam ab eo bene
dictionem accepturi, consuetam adorationem licet
mortuo humiliter ac deuote prestabant: magnum
de sua erga eum fide ac reuerentia testimonium
reddentes: maiorem de tali iactura luctu ostendentes.
Quis tantam calamitatem christiano populo inflictam
non deploret? Quis tam preclare iustitie
ac ueritatis lumen extinctum non defleat?

Vereor ego profecto ne posthac sublato e medio tanto
lumine: in obscura tenebrarum caligine atque in gra
uissimas temporum rerumque omnium perturbationes pro
trahamur. Cuius rei iam quedam magnarum cala
mitatum signa suboriri uidentur. Totus fluctuat
orbis undique. Ecclesie uires labefactate, iam pluribus
annis magno conatu contra impios hostes atque
atrocissimos infideles in cassum hactenus laborarunt.
Galli iam non nullas italie partes occuparunt: et ad
maiora accinguntur. Suspensi sunt omnium populorum
ac principum animi. magna quedam lune solisque
eclipsis breui future significare: maiora his tem
poribus prophete quedam minari uidentur. Quem
sit res exitum habitura: incertum est. Utinam
bene uertat. Amen.

Explicit uita Beati Antonii cognomento Antonini de
florentia ordinis fratrum predicatorum Archiepiscopi florentini:
composita [illegible] domini Francisci castilionensem.

Epitaphion eiusdem.

Hic est ille tuus pastor florentia: pro quo
Non cessas mesto spargere rore genas.
Patribus haud priscis pietate Antoninus impar:
Qui scripsit quequid littera sacra docet.

Finis.

Traditiones quedam de vita et miraculis beati Antonini de florentia ordinis fratrum predicatorum Archiepiscopi florentini, facte per fratrem Leonardum Syberti de florentia eiusdem ordinis professorem.

PROLOGUS.

SCITOTE quoniam mirificavit dominus sanctum suum. psalmo quarto. Dominus deus suum suum Antonium cognominatum Antoninum de florentia de ordine fratrum predicatorum Archiepiscopum florentinum, mirificavit, id est mirabilem reddidit et ostendit in conspectu omnis populi eius. Mirabilis utique Antonius cunctis effectus est: tum propter iustitie opera et sue sanctissime vite conversationem: tum propter miracula crebraque prodigia in vita eius coruscantia pariter ac in morte. Sed longe maiora sunt iustitie opera: quam ipsa miracula. Un et quibus iustus propter bene acte vite merita, mirabilis predicatur: cuius signorum ostensione non luceat. Qui enim viriliter resistit desideriis suis: qui spiritus desideriorum malorum: hostes certe fortissimos qui eum persecuntur expugnat: Qui mundi oblectamenta: carnis incentiva, intestinaque bella: atque callidi inimici insidias superat: qui post aurum: mundi gloriam: suasque concupiscentias non ambulat: facit hic profecto mirabiles res: et si nulla alia de illo miracula videantur. Sed qui cum sanctitate vite, et prodigiorum gratia fulget: hic certe mirabilis est: et huic deus gloria duplicata mirificat: in eoque dei virtus magna apparet: qui iuxta psalmiste vocem: in sanctis suis mirabilis predicatur. Antonius quoque tam gratia utroque effulsit: magnus vocatur in regno celorum.

Scitote itaque fratres mei dilectissimi: quoniam non ipse se ipsum nec eum alius: sed solus dominus sanctum suum Antoninum mirificavit: mirabilemque vite sanctitate: et signorum gloria demonstravit. Quia vero sicut in psalmo scribitur, dominum in sanctis eius laudare iubemur: quod tunc efficimus si eorum quos dominus sanctos fecit gesta fortia divinaque prodigia predicamus: non immerito sanctorum vitas atque miracula, tanto studio, tantoque labore descripta comperimus. Quis enim dubitet totum ad laudem domini pertinere: quicquid servis suis propter gratiam dei, sive calamo, sive ore, sive quovis opere fuit impensum? Sane beati Antonii archiepiscopi florentini vitam celeberrimam: nonnullaque miracula: Franciscus Castilionensis presbyter vir litteris grecis atque latinis eruditissimus: et sacre theologie professor: luculento sermone conscripsit. Sed quia ut ipse in huiuscemodi opere attestatur: non omnes sancti viri virtutes: non omnia laudum eius preconia complectens: multa aliis de eodem sanctissimo viro conscribenda reliquit. Ego quoque frater Leonardus Syberti

82

de florentia minimus indignusque ordinis predicatorum cupi
ens pro modulo meo offerre in templo domini: si non aurum
vel argentum: quia non est mihi: si non coccum: pur
puramque aut bissum: saltem caprarum pilos: aut pelles ari
etum rubricatas: ut siquid est aliud nostre paupertinum fa
cultatis deo acceptum: quedam alia que beatus Anto
nius sive in vita sive post obitum gessit: que a fide dignis
accepi: rudi ac simplici sed veraci stilo describere statui
ad laudem omnipotentis dei: et gloriam sancti sui: legentiumque
solatium atque edificationem: reservans tamen hec eadem
que ipse describam: quam multa alia ac pene innumerabilia
que de sancto viro dici possent: aliis maiori facundia
maiorique gravitate et eloquentia describenda. Existimo
enim neminem quacunque sapientia vel elegantia preditum
satis sufficere posse: omnes Antonii virtutes et merita
pro sua dignitate enarrare. Ego inter quedam fratrem vene
rabilem fratrem Santes florentinum: in eo viro multo magis
admiror ac stupeo vite integritatem: animi constan
tiam: patientiam: mansuetudinem: benignitatem: vultus
immutabilitatem: puramque et immaculatam semper con
versationem: ac morum et virtutum omnium lucidissimum
spectandumque exemplar: quam quecunque alia miracula
que de illo possint referri. Fuit nempe dominus frater Santes
sancto viro Antonio valde familiaris: ac pro sua bonitate multum
ab eo dilectus. et propterea multa mirabilia in beato viro

conspexit: pluraque ab eo didicit virtutum ac morum
et sapientie preclarissima ornamenta. Vox preterea omnium erat et
est: quod post sanctum Zenobium qui supra mille annos ante
Antonium: florentine urbis episcopus extitit: non surrexit
pastor qualis Antonius: sanctus et rectus: doctus et
prudens: ac deum timens et diligens toto corde.
De virtutibus igitur et immensis laudibus tanti viri lo
cuturus: qualiacunque oris et calami munera et
obsequia: sicuti concesserit dominus: offeram in templo
suo. Pretiosiora dona offerant ditiores: et unusquisque
secundum donatam sibi gratiam: magnalia dei predicet
in sanctis suis. Ceterum nulli mirum videatur
si rerum gestarum ordinem in narratione non teneam:
ut videlicet prius ea que dum vixit operatus est: deinde
que post obitum gessit: et ex his item: que antea
sunt patrata: secundum ordinem temporum: rerumque di
gnitatem referantur. Nam ea que dicturus sum:
prout diebus singulis probatissima testimonia acci
piam: narrare intendo. Singulis tamen capitulis
huius opusculi singulas rubricas titulosque apponam:
ut facilius intuenti summa totius capituli statim occu
rrat: et ea ipsa omnia cunctique valeant si forte pla
cuerit: in suo et temporis et dignitatis ordine
collocari. Pro labore autem meo si forte aliqua ex
parte gratus extiterit: nihil aliud nisi Beati

Antonij intercesſiones & merita: legentium uo
preces et orationes exposco. Si uo sermo i cultus
forſitan fuit onerosus: ego p omi errato venia
humilr postulo.

Quali Beatus Antonius adhuc puerulus instanter
orando petijt sibi donari gram sanctisſime virgi
ginitatis: quam & obtinuit. Ca. i.

BEATVS igitur Antonius florētina ur
be oriundus, prēm huit notariu S Ni
colaum pierozzij: mrēm uo Thoma
ſiam noīe: parentes utrosq honestis mo
ribus et religiosa conuersatione fulgentes. q filiu
suum mlta diligentia nutrierut: eumq ab infan
tia docuerut timē deum et cauē ab omi peccato.
ſpe uo prnarg monitionu non surdus auditor:
cepit esse puer ingeniosus: ut pote q sortitus fu
erat aiam bonam. hic in ipa sua pueritia mira
bili quadam grauitate & multa morz honestate
resplendens: sup omia orationi ultra q credi po
sset erat intentus. Iam em illud euangelium
dcm oportet semp orare & no deficere: intenta cor
dis aure percipiens: non cessabat a dno petere, ut
dirigeret gressus suos. Intrauat iam in cor tenelli
pueri illud qd ueritas dicit. Sine me nihil potestis

potestis face: ppea puer dei diuum filiu puris
pcibus exorabat: ut eum doceret face uolutate
suam. Quanta uo in sca oratione dno inspi
rante didicerit: ut ex hoc conijci pt qr virtutum
oium regina scam vz & immaculatā virginitatē
int cetera obnixius dicitur postulasse. Quis em
tam tenera mentem tantilli pueri ad amorem
scissime castitatis tam uehementer cecidit infla
masse: ut eam sup omia sibi donari exposceret:
nisi rex ipe virginu, castitatis amator dns iesus
xps: quē purus puer tam assidue exorabat.
In ecclia igitur sci michaelis in orto ad quandam
imaginem crucifixi beatus Antonius singulis dieb
diutius orare consueuerat: ita ut pp suam in
orando pseuerātiam: multos uerteret in stuporem.
sibiq inter certera hoc fertur a dno iesu xpo,
instantius postulasse. vit. s. ppetuam mentis
et corporis uirginitatem sibi concedere dignaret.
dicens cum psalmista. fiat dne cor meum &
corpus meum imaculatum in iustificationibz tuis.
ut non confundar. Quam pura, deoq accep
tissima petitione, sicut postea rei pbauit euetus
gra sibi diuina concessit. libenter em annuit
dominus talibus pcibus. Virgo igit imaculatus et
purus btus Antonius usq in fine pdurasse narrat.

huius et conservate virginitatis inditium fuisse
videtur: quod dum in extremo esset mortis articulo con
stitutus: ita ut vix eius vox a circunstantibus audi
retur: sepius in eius ore repetita hec verba resona
bant. Sancta et immaculata virginitas: quibus te
laudibus efferam nescio. Quamvis enim ad beatam
Mariam virginem cui semper devotissimus extitit An
tonius: possint illa verba referri: tamen non incongrue
creditur: quod ipse sanctissima virginitatis integritate
laudans: agebat gratias deo omnis castitatis datori:
ipsique virginitatis virtuti: qua in se per dei gratiam in
violabiliter custodita: cognoscebat se ceterarum quoque
virtutum custodiam obtinuisse: simulque vitiorum
omnium habuisse victoriam. Noverat profecto
electus dei puer Antonius: magnum apud deum meritum:
cognatamque angelis esse virginitatem. Inspiraverat
altissimus servuli sui mentem: qui mox fuerat
futura donum carismatum receptaculum: quoniam non
nisi caste viventes: templum sunt spiritus sancti.
et ob id ipsam mentis et corporis puritatem: puer
dum tantopere cupiebat. Propterea etiam de tam grandi
virtute usque in finem servata: exultans in morte crebro
dicebat. Sancta et immaculata virginitas: quibus
te laudibus efferam nescio. Sciebat enim quod donata
est illi innumerabilis honestas per manus illius.

De bonis moribus et sancta conversatione [illegible]
[illegible] ac boni [illegible] diligentissimus
extitit observator. Cap. II.

Iam vero nunc vellem facundus esse: ut clarissimos
mores: sanctamque conversationem: omnemque vitam lucidam
Beati Antonii proloqui possem. In eo namque ut verbis
utar sancti Ambrosii tanquam in ymagine: descripta vi
debatur ipsa virginitas: omnisque sanctissime vite integritas.
De eius siquidem vita et conversatione velut de speculo
quodam fulgebat species castitatis et cunctarum for
ma virtutum. hinc sumi possunt exempla vivendi.
In vita Antonii tanquam in exemplari magisteria ex
pressa probitatis: quid corrigere: quid effugere: quid
tenere debeamus ostendunt. Virgo erat non solum
corpore sed et mente: qui nullo doli ambitu sincerum
adulteraret affectum. Corde humilis: verbis gra
vis: animo prudens: loquendi parcior: legendi scri
bendique studiosior: memoria prestans: non in incerto
divitiarum: sed in sancta humilitate et prece pauperis spem
reponens. Intentus lectioni et operi: verecundus ser
mone. Arbitrum mentis solitus non hominem sed deum
querere: gaudere tamen bona non solum coram deo
sed et coram omnibus hominibus: non ledere reos: bene
velle ac bene facere omnibus: obedire prelatis: assur
gere maioribus natu: equalibus non invidere: omnibus

se ex humilitate subiicere: fugere iactantiam: rationem
sequi: amare virtutem. Quando iste vel vultu aliquem
lesit? quando fastidivit humilem? quando risit debilem?
quando vitavit inopem? Nihil torvum in oculis aut cu-
riosum: nihil in verbis procax: nihil in actu aliquid fuit
inverecundum: ut ipsa species corporis: et motuum ornatus:
simulachrum fuit mentis, figuraque probitatis. Bona
quippe domus in ipso vestibulo debet agnosci. Nihil intus
tenebrarum in anima latebat Antonii: ita ut mens eius
nullis repagulis corporalibus: nullis vitiorum umbraculis
impedita, tamquam lucerne lux intus posita: foris facile
cunctis luceret. Quid exequar ciborum parsimo-
niam: officiorum redundantiam, tollerantiamque labo-
rum? Alterum tum ultra naturam superfuisse: alterum vero
scilicet parcitatem ciborum pene ipsi nature defuisse vi-
detur. Hinc Antonius semper erat opesus. Illinc conti-
nuata ieiunia sanctissimum corpusculum macerabat.
Cibus eius erat talis qui mortem arceret: non delitias
ministraret. Nulla illi umquam fuit cura de escis: sci-
ens quod dicit apostolus in prima epistola ad Cor. vi. capitulo. Esca
ventri et venter escis: deus autem hunc et illam destruet.
Proinde quid in potum ciborumque sumpturus esset Antonius
non ante noverat: quam sibi foret appositum. Ita etiam
omnem edendi bibendique sollicitudinem: omnem escarum
delectationem proiecerat: ut plerumque epulas appositas

non discerneret

non discerneret: et unum pro alio sumeret. sicut et
de sancto Bernardo legimus: qui sagimen crudum
per errorem sibi oblatum pro butiro multis diebus nesciens
comedisse: et oleum bibisse tamquam aquam. Nam cum
propter eius debilitatem, crebrosque langores, aliquando carnes
comedere cogeretur Antonius: perdices appositas non
cognovit: quia numquam tam preciosas aves, ut potest cibos de-
licatos et regios vir sanctus sumere consensisset. Sed mi-
nistri, cornices aves vilissimas esse dicebant. In qua re
duplex eius virtus sanctitatis apparet. Prima est, victus
sui austeritas: qui in ipsa quoque infirmitatis necessitate
cultiores escas vitabat. Secunda vero est eius admiranda
simplicitas: et nulla prorsus cibi sui, potusque sollicitudo:
qui cornices a perdicibus non discernebat. Hec et his
similia multa de viri simplicitate ac bonitate, retulit
mihi vir religiosus frater Andreas de Fabriano conver-
sus nostri ordinis predicatorum: qui socius eius multo tempore
fuit usque ad mortem suam. qui est et consecutus a sancto
viro post eius discessum in suis parentibus miracu-
losum beneficium quod infra narrabitur. Quid de
somno referam et gestis Antonii? Dormire illi non
prius cupiditas quam necessitas fuit. Sacras vigilias
supra modum amabat Antonius. Primusque semper
inter fratres solitus erat surgere ad matutinas: implens
davidicum illud. Media nocte surgebam ad confiten-

Lardum tr

cibus

perdices quas sibi ad sublevandam suam debilitatem apponebat.

Somnus

dum tibi. et item illud. Castigatio mea in matutinis.
Post matutinas uero non redibat uir sanctus ad quietem cor-
poris: nec lassis membris indulgebat: quibus
et multa necessaria subtrahebat: sed aut lectioni, aut
orationi: ut suorum librorum compositioni uacabat. fratrum
insuper consolationi et consiliis, eorumque exhortationibus
et confessionibus insistebat. Si quando et somnus illum om-
nino oppressisset: non in lecto corporalis quietis debile
corpusculum disponebat, sed residens in loco ubi ora-
bat, aut legebat: siue scribebat: eleuata sursum
ad celum [quo semper erat intentus] facie sua, paululum quiescebat. Et tamen
cum quiesceret corpus: uigilabat diuus quam frequenter
in somnis aut lecta repetebat: aut somno interrupto
continuabat: aut disposita gerebat: aut geren-
da premeditabat. Quid de eius humilitate dicam?
quid eius mansuetudine exequar? hic namque cum
apud omnes venerabilis atque gloriosus pro sua sanctitate
existeret: apud semetipsum pro sua humilitate incredi-
bili uilescebat: memor illius sententie que scribitur in libro
ecclesiastico capitulo iii°. Quanto maior es: humilia
te in omnibus. et eius item que scripta est ibidem ca. vii°.
humilia ualde spiritum tuum. hic dei amicus sibi semper
humilis: aliis uero iudex equissimus sed mitissimus
nihilominus fuit. hic ex humilitate sibi durus et
rigidus: aliis ex mansuetudine largus extitit pa-

tiens et benignus. Gerebat enim semper in pectore
illam saluatoris nostri sententiam: mathei xi. capitulo. Discite
a me: quia mitis sum: et humilis corde. mitis in mo-
ribus: ut neminem ledam: omnibus bene faciam. humi-
lis dum in mente: ut neminem iudicem, neminem
condemnem. Mitis ergo et humilis erat Antonius: quia
uirtutes quas exterius eius mansuetudo clamabat:
interius eius humilitas peramplius possidebat. Lon-
gum nimis esset huius uiri omnia virtutum preconia
enarrare. Sed de moribus eius et laudibus hec in
generali sic breuiter decursa sufficiant: nunc aliqua
particularius exprimamus.

Qualiter beatus Antonius virginitatem suam ab omni
uel leuissime suspicionis macula integram custo-
diuit. Ca. III.

Nouerat uir dei teneram et lubricam esse castitatis opi-
nionem: facileque aut amitti aut maculari: nisi uir-
gineus pudor ab omni spetie mala abstineat se. Quia
enim pauci sunt qui carnis continentiam seruent [pauciores uero qui cum carne et mentem teneant mundam]: ex
leuissima suspictione ipsi incontinentes de aliorum
continentia incipiunt titubare. propterea fugiebat An-
tonius omnia suspecta consortia. pudica mens eius
pudicos seruabat oculos, pudicos sermones, pudicosque
gestus omnes et mores. Ait ipse in quadam sua epistola
postea quam factus est episcopus, ad fratrem laurentium de ripa

fracta. Ego inquit in familia nra nullum hẽo puer
ul' adolescentulum: sed omnes excedunt vigesimu quītu
annum. et sūt sacerdotes. vno excepto q dyaconus
ē. et multo magis famuli layci ab adolescentia re
cedunt. nec hic conuersantur pueri nisi q ueniūt
cum patronis suis presbyteris huīb diuersas cās
ul' portantes literas directas a mercatorib ul' ma
gistris. Ego nec cum pueris, nec cum mulierib
loquor: nisi in locis publicis, videntib cunctis. Sūt
multa in eadem epla digna memoria: que ōia breui
tatis cā omitto. spo tamen si pmisit deus, et hac
et hō nullas alias eius eplas: aliasq opuscula in
vnum sicut potero cohartare volumen. Interim
hec pauca sumpta sufficiant ad ppositum pntis negocij.
Videant ergo minus pfecti et infirmi quāta custo
dia suanda sit castitas: q̄n vir dei de quo nulla
nulla iam ul' leuis potat ēē suspicio: utpote qui
dum adhuc uiueret Scūs, sicuti erat, appellabat
et credebatur: tanta vigilantia domū suam: tāta
dihgentia virginitatis sue odorem suauissimum
conṡuabat: ita ut nec bonus, nec malus quisq
de purissimo viro impurum posset aliqd suspicari.
puidebat eīn dei fuius iuxta sniam pauli ad ro
manos. xij. caº. bona non tantum coram deo: sed
et coram omnib hoībus. Oportet eīn Scōs et ab

hys qui foris sunt testimonium hr̃e bonum sicut
dicit apostolus i prima epla ad thymotheu iijº caplo.
Sic beatus Niccolaus mulierx cōsortia ab ipo iuue
tutis sue tempore semp exorruit. Sed ex quo fcus
est eps quasi quadam peste fugiebat ne uidelict
tante dignitati aliquā male opinionis maculam
inferret. Beatissimus pr noster Augustinus etiā
sororis familiaritatem uitabat. Indignū dicēs ut
eps iplicaretur colloquiys foeminarum. Quid
dicā de beato dominico pr̃e nostro qui ad mōtem
ueniēs fratres suos pcipue ad castitatis custodiā
hortabatur. Aiebat. n. decere virx euangelicūqua
lem suus ordo instituit et requirit, et si oībz ṽtutū
florib eēt ornatū, tn̄ uirginitatis odore et inho
minū opinioē pcipue redolē opōtere. Sic iquiēs
vir scts magis eēt pdicatio fructuosa si frēs mei
quos ad prediandū spētialr deputo illiº sumi predi
catoris dni nri Iesu xpi puritatē puritatisq famā
imitari conetur. que nunq aduersary sui iudei
ausi sunt de aliqua suspecta familiaritate notare.
Sanctus et doctor thomas aqnas postq superata
illa terribili temptatione ab angelis est uisibilr
ac sensibiliter perpetue castitatis cingulo comunitus
maxime cepit uitare cōsortia feminax. Dicebatq no

decere uirum deo dicatum diu manere cu mulie
ribuſ adloquendum quin potiuſ mirabat quo religio
ſus que ſemp oportet eſſe in hiſ que dei ſunt poſſet
cu foeminis niſi deualde neceſſarijs & multiplex uti
libuſ fabulari ꝗuis et hoc ipm utile et neceſſariu
breuiore ſit ſermone ſoluendum.

De muliere mirabiliter liberata a quadam magna ſpuali teptatione meritis beati Antonij adhuc uiuētis. ꝗuis pfata mulier nuq̄ illi fuit alloquta ſed ſolum i ſpu ſe ei ſcitati comendauit ca. 4m.

Adhuc uiuete beato antonio hoc ſtupedu cotigit mi
raculu qd narrat fuit in ciuitate florētie qdam
deuota et bona mulier de pria bti dnici q uiru
dei Antonium magno uenabat affectu, tantaq
eu deuotione proſeqbatur q ubicūq illu fore
aut quacumq tranſiturx audiſſet cotinuo accurreret
ut illi benedictione poſitis genib ſicut et ceteri
recipere mereretur. ſeq beatam atq ab om pe
riculo tutam eſſe exiſtimabat illa die qua a ſto
viro benedictionem accepiſſet. erat enim mira
bilis deuotio uniuerſi populi ad querendu ab illo
benedici. Oms nāq quanmq illum tranſire
rumor ante clamaſſet. currebant protinus
ſeneſ et paruuli, nobiles & plebei, laboranteſ et ocioſi

viri et mulieres: et flexis genibz, inclinatisqz cer
uicibz benedictione ſancti pſulis expectabat. Cuius
aut tantum illi eet affecta: nunq̄ tn p quadam
reuerentia ac et pudore feminēo, locuta e ſecum:
ſed ſolum eius pntiam tanq̄ angelum dei delectabat
aſpicere. hec igr deuota mulier uexari cepit magna
quadam et piculoſa tentatione ac impugnatione
ſpiritali: que eam diaboli factione pene in deſ
parationem adduceet. Caſta et mitis erat hec mulier
et multis ornata uirtutibz: et tn tantis impugnata
tentationibz et una pcipue ceteris duriore, q quali
euaderet neſciebat. Cepit igit in ſpu ſe ſco uiro
Antonio deuotius comendare. qq ſicut firmiſſimus
nihil unq̄ de hac ul alia re loqueretur eidem.
Deniqz fcūm eſt ut non multo poſt ab antonio ple
nius audiretur ac liberaret: viſione quadā yma
ginaria ſibi huiuſcemodi apparente. Videbat
ſiqdem dce mulieri q in cathedrali eccl̄ia florētina
que ſcā maria del fiore ſiue et ſcā reparata nu
cupatur: vir dei adeſſet magna ppli frequentia co
ſtipatus: in quem intenta aſpiciens, benedictione mo
re ſolito expectabat. Tum ille q ne dum femi
nam ſed nec uirum aſpice p ſua modeſtia ſolitus
erat: intendens in eam nimio certe dolore afflicta
extenta manu ut ad ſe accederet annuebat. Illa

uo tum ex uerecundia: tum et qa cum plena eet
ecclia, non magis illam epus q alium uel aliam
quamlibz uocare nutibz uidebat: sco appropin
quare non audet. Sed vir dei iterz atq; iterz in
eam intendens, ut ad se ueniret clarius annuebat.
Tunc illa sumpta fiducia p medios pplos ad scum
accedit. et ille ad angulum declinata turba quasi
secretius locuturus: eandem mulierem de multis
admonuit et instruxit: et sibi apuit et reuelauit
quicquid in eius conscientia erat et quicquid illa in corde
uersabat: psertim sup illa sua tribulatione quam
patiebat. dixitq; illi. Vade et confessori tuo talem
et talem rem apri: et ultra no timeas dyaboli ten
tamenta nec dolos. Adiecitq;. Vade illuc ad illam
paruulam fenestram seu foramen: et ciatum q ibi
plenum e accipe ac bibe: et liberaberis ab oi tenta
tione ac despatione qua pateris. Que ut accepta epali
bndictione e cum accessisset ad locum et ciatum
plenu amarissima potione conspicet: pmu illa assu
mere durum sibi uidebatur: demum iussis psulis
parere uolens: cum uellet bibe medicinam: ciatus
e manibz eius ad pedes dilabitur: et fractus rumore
suo mulierem excitat dormientem. Illa uo ad se
reuersa mirari cepit sup huiuscemoi uisione. papue
sup eo q vir scus illi indicauerat oia q habebat

illa in corde. magis aut stupebat quo tam subito ois
illa sua tentatio abscessisset. Nam e somno surgens
sensit se penitus ab omi scrupulo et impugnatione
mirabilit liberata. Iussa uo ac monita sci pastoris
q sibi in uisione dederat deuote et fidelr implens: in
magna pectoris pace ac animi tranqllitate remasit.
gras agens deo et sco suo Antonio: q tam excelsi
meriti fuit: ut adhuc uiuens cordis sui uideret
occulta: et tam citum tamq; salubre posset pstare
remedium.

De quodam ciue florentino liberato a quadam ma
gna tentatione meritis beati Antonij iam defuncti.
ca.

Aliud audiui miraculum ex ore proprio eius q recepit
a sco subsidium: quod miraculum sicut et illud qd
paulo ante narraui mihi uidet miraculorum maximu:
qa menti no corpori pstitit sanitatem: qd solius dei
pprium ee uidetur: uel illorum q sibi maxima fami
liaritate iungunt. Ciuis namq; qdam florentinus
Sandrus paghagnottus noie. q pna prudentia ac
fidelitate domus omis Petrifrancisci laurentij de me
dicis yconomus extitit: et nunc quoq; omem eius
substantiam administrat atq; dispensat: cepit circa
annum dni Millesimu Quadringentesimu sexage
simum quintum tanta mentis pturbatione, tanta

demonis impugnatione uexari: ut pene uiueret in
desperatione. Cogebat siquidem uehementer diabolo
instigante ea agere que anime et corpori magni
erant paritura dispendium: atque adeo perductus est
ut neque tenui mali perpetratione posset sane euadere.
neque quid pro consilio ageret in re tam periculosa occur
reret. Perdurat in hac angustia mensibus circiter sex
nec ulla inueniunt remedia uel consilia. Et iam
prope erat ut in euentum caderet quo fuit uir prudens
et bonus, cunctis irrisio et opprobrium: et quod his omnibus
grauius est, ruina et insanabile ferme scandalum
sibi ipsi. Denique dum quadam die iret eques in uillam
que uulgo dicitur Mugello: et ea tribulatione solito gra
uius premeret: cepit sic existendo prinima angustia spiritus
se deuote et pretiose corde commendare beato Antonio
rogans ut illum dignaretur de tanto ac tali periculo
suis meritis et precibus liberare. Mirum dictu paululum
progrediens sensit continuo tantam mentis tranquillitatem
quantam numquam antea fuit expertus: et occurrente sibi ob
merita uiri sancti, remedio salutari: omnis illa tribu
latio, omneque periculum penitus discesserunt. Ex quo multum
admirans, de tam celeri tamque salubri subsidio, deo
et beato Antonio gratias referens immortales, et reddi
dit uota sua. Mihique hec omnia postmodum de anno
domini Millesimo quadringentesimo Sexagesimo Sexto

die uigesima septima mensis Aprilis letus pariter et
admirans per ordinem enarrauit.

De fratre quodam ordinis predicatorum qui impugnabatur a spiritu
fornicationis: per merita beati Antonij liberato. Ca. vi.

Religiosus quidam ualde deuotus beati Antonij: graui cepit
carnis: sordidarumque cogitationum impugnatione uexari.
idque mirum uidebatur quod in homine iam pueritie etatis:
tanta libidinum incendia pullularent. Agebat ille non
segniter aduersus teterrimum, fetidissimumque hostem.
Sed ipse magis, magisque ardentis concupiscentie flammas
contra Christi athletam excitabat. Demum uir bonus
nimia anxietate permotus, magnaque repletus amari
tudine: ad Iesu iacebat pedes: et ne in turpe illa ten
tatione induceretur, humiliter precabatur. Denique cum
parum proficeret: aduersario suo nimis contra eum
fortiter dimicante: ea qua potuit deuotione et fide
se beato Antonio commendauit, postulans a tanto estu
refrigerium salutare. O mirum stupendumque mi
raculum. Sensit ille continuo auxilium: paulatimque
turpis illa tentatio domino concedente et beato Antonio
intercedente cessauit. hoc autem contigit circa annum
domini Millesimum cccclxviii. Religioso eodem quod tale perue
nerat beneficium: mihi cum gaudio reuelante. Qui quidem re
ligiosus ob dictam causam: ac propter alias gratias quas a sancto uiro re
cepit: ipsum beatum Antonium magna deuotione ueneratur.

1479

De visione preclara ondente gl(ori)am beati Antonij: que apparuit cuidam devote femine in hora transitus eius. Ca. viij.

Eadem die, eademq(ue) hora qua s(an)c(tu)s Antonius migravit a corpore · ii(d)z s(e)c(un)da die mensis may · anno d(omi)ni Millesimo
1459 cccclix° · in crepusculo diei in vigilia ascensionis d(omi)ni n(ost)ri iesu xpi: quedam devota mulier de p(ro)x(im)a s(an)c(t)o dominici de qua iam fecimus mentionem, de ip(s)ius beati Antonij transitu et gloria visionem habuit huiuscemodi. Erat p(re)fata mulier in sua domo quiescens in stratu suo die et hora iam dicta: habebatq(ue) secum matrona(m) quandam seniore(m) q(ua)si custodem iuventutis sue, p(re)pulerat eum ad eccl(es)iam ut alias fore(n)s p(ro)cederet sociam. neq(ue) e(ni)m sine comite p(ro)dire domo sciebat p(ro)p(ter) tenera(m) fama(m) pudoris. hec agitur anus dum appropinquare cerneret auroram, iuvenculam a somno excitat: ut d(omi)n(u)s ex matutinis laudibus, postea cum dies clarior illuxisset ad eccl(es)iam p(ro)gerent. Surge inquit: q(uonia)m p(ro)pe e(st) iam dies. Expergefacta illa: surgere cepit a lecto: sed somno oppressa, erant e(ni)m oculi eius gravati: paulisp(er) reclinata sup(er) stratum suum, ita ex(er)cuit: non tam plene dormiens, neq(ue) apte vigilans. Et ecce subito f(ac)ta est sup(er) eam manus d(omi)ni. Et sic inter somnu(m) et vigiliam vidit celos ap(er)tos et iesum xpm sedentem sup(er) solium excelsum et elevatum nimis, circundatum immensa gl(or)ia: innumerisq(ue) sanctoru(m) et angeloru(m) milibus circumseptum: et plena erat omnis t(er)ra maiestate eius. Et vidit archana dei que no(n) licet ho(min)i loqui. Tu(n)c illa huiusce visione(m) cum gaudio admirans: convertit oculos ut videret s(an)c(t)os sui ordinis, i(d)z fr(atr)um p(re)dicatoru(m). Et ecce vidit innumeram multitudine(m) fr(atr)um d(ic)ti ordinis quoru(m) singuli p(ro) suis meritis diversa claritate fulgebant. Inter reliquos aut(em) conspexit inclitum patriarcham s(an)c(tu)m Dominicum in pulcherrima atq(ue) ornatissima mansione. et iuxta eum vidit gloriosum doctorem s(an)c(tu)m Thomam de aquino i(n) imensa claritate decorum: uno angelo medio int(er) utrunq(ue). p(re)terea vero Thomam aspexit tabernaculu(m) pulcherrimu(m) et masione(m) ornatissima(m) vacuam. uno et angelo medio inter s(an)c(tu)m thomam et sedem vacantem. Cumq(ue) mulier tam suavi visione pasceret: ecce unus de ministris regis et(er)ni cum baculo sive virga aurata sicut portare solent ministri pape hodiernis t(em)p(or)ib(us): cepit annuere circumstantib(us) voce et gestib(us): ut locum venienti darent. videbat(ur)q(ue) sibi q(uod) inter alia diceret hec verba transiens p(er) eam q(ue) astabat mediam multitudine(m): fate largho. fate largho. hoc e(st). cedite. cedite. Date locum. date locum. Ipa aut(em) mulier ut illi apparebat in visione, erat in paradiso in loco inferiori sic sup(er) pavimentum

stratum tapetis et pulcherrimis pannis: ibiq; sedens
cu innumera multitudine iesum in decore suo leta
aspiciebat. Maiores aut sancti iuxta ipm et gra glie
in gradibus et locis eminentioribus collocati erant
singuli in ordine suo. Cumq; angelus ille minister
dni sollicite ageret ut locus daretur venienti: mu
lier cum iuxta eam ille transiret: secum audacter
loquitur interrogans eum et dicens. Quid nam e hoc?
cur ut locum cedamus tanta celeritate iubes?
En inquit: beatus Antonius ordinis pdicatorum archieps flore
tinus: modo seculum hoc triste relinquens: celu
ingressurus est, locandus in sede sibi disposita: et
paratam sibi in domo dei pris mansione pro suis labo
ribus et meritis accepturus. Uix angelus verba fi
nierat: cum iam iam omnes cum gaudio Antoniu
expectaret. Et ecce matrona illa more impatiens
[illegible] sociam suam iterato vocans, excitavit ea.
et continuo visio illa disparuit. Mulier vo nimiu
dolens, qa finem tam admirabilis visionis videre
no meruit: simile qddam respondisse fertur: sicut
btus Ambrosius. q in missa obdormiens ad exequias
rapitur bti Martini: sed excitantibus eum clericis
suis: finem funeralis officii explere no potuit.
Notavit ergo mulier tempus: et invenit qd eadem
die et hora beatus fr Antonius migravit ad xpm.

Vnde quis dubitet virginem ac doctum Antonium
iuxta virginem et doctorem Thomam ee locatum
in celis: cuius doctrinam et vitam est imitatus in
terris?

De muliere membris oibus contracta: cui et facies tota
itumuerat liberata ad contactum tunice bti Anto
nii in oppido fabriano. Ca. viii

Post mortem beati viri paucis exactis mensibus: contigit
hoc qd narro miraculum. Quedam mulier de
fabriano insigni oppido marchie anchonitane, ita
totius capitis ac faciei tumore cepit egrotare: ut in
fronte eius vix possent oculorum forme discerni. tumulus
enim qdam: caput eius et facies videbantur. ac p hoc
nihil pene videbat. cumq; hoc morbo diutius labo
rasset: addita e infirmitati eius contractio totius corporis:
et velut in globum redacta, membrorum oium usum
pdiderat, iacere in stratu suo paupe, misera no valebat:
et cum et stare non posset: sedens in spiritu merorem
dolens heu nimium atq; eiulans laborabat. huius
germanus fuit qdam vir religiosus fr Andreas de
fabriano conversus ordis pdicatorum ac socius p aliquot
annos beati Antonii usq; ad obitum suum. Qui fr An
dreas adhuc multa solet mecum atq; cum aliis de
beati viri virtutibus cu lacrimis recitare. hic igitur
fr Andreas post transitum beati Antonii usq; fabrianu

parentes ſuos viſitaturus perexit. Vt aūt m̄ri et ſue p̄ſate
ſorori infirme egeſtate nō modica laborantibꝫ in
aliquo ſubueniret: donauit illis quandam tunicam
ſancti p̄ris Antonij: in eorum neceſſitatibꝫ conuertendam.
nam et alias dum adhuc ſuperſtes eēt Antonius multas
elemoſinas quas ab ipō acceperat: pauperculis feminis
tribuebat fr̄ Andreas. Suſcipientes igr̄ deuote mulieres
p̄fatam tunicam in quadam caſſa cum deuotione
et reuerentia poſuerunt: penuriam potius ferre no
lentes: q̄ tam p̄cioſum theſaurum in uſus proprios ac
penitus neceſſarios conuertere: aut tam ſcā veſte
ad operimentum uti alterius earum. Ipſe enim fr̄ Andreas
multa de miraculis et vita bt̄i Antonij reuelerat diis
feminis. Viſitata ergo m̄re: viſitata et ſorore infirma
cum eas ad patientiam: ad fiduciam in dn̄o: et ad deuo
tionem ſc̄i Antonij fuiſſet hortatus: abſceſſit. p̄re
fata igr̄ mulier om̄i ſpe atqꝫ om̄i humano auxilio
deſtituta: deo ſe totam conuertens: deuote cepit ſuam
calamitatem commendare bt̄o Antonio: ſupplicibꝫ qbꝫ
poterat uotis auxilium poſtulando. et cum iam
aduesperaſceret: petijt a m̄re ſua ut ſcām illā tunicā
ſibi afferret: eamqꝫ indueret. qd̄ et illa continuo fecit:
et ſic ſup nudum ueſtiuit filiam tunica ſc̄i viri. tum
egra ſpem magnā hn̄s in deo et in ſuo ſc̄o Antonio:
tota nocte dormiens cum veſtibꝫ ſanctis: mane facto

ſurgens electulo.

ſurgens electulo ſanatam ſe ac liberatam inuenit tam
a faciei: capitiſqꝫ tumore: q̄ a contractione membrorum. Vnde
deo et beato Antonio gr̄as agens eadem die perexit ad flu
men et cum alijs mulieribꝫ cepit lauare pannos lineos:
quos m̄r ſua p̄ſe ipam lauatura miſi filia eius fuiſſet
tam ſubito curata parauerat. Mirantibꝫ uō cunctis ſup
tanta nouitate: et ſup tam repentina gr̄a ſanitatis: narrauit
illa miraculum: et fc̄a ē admiratio et letitia magna in
pp̄lo: et om̄es q uiderant et q audierant glorificabāt
deum q in ſanctis ſuis uſqꝫ hodie mirabilia operari non
ceſſat.

De quodam ciue floretino p̄ vna ſua filia maritanda magnifice exaudito. Ca. IX

Fuit in ciuitate florentie ciuis qdam nobilis vir bonus et
ſimplex ac timens deum noīe ſeus quondam alteeius
fei de belcharijs non mediocriter in ſacris lr̄is eruditus
eidem beato Antonio ſatis familiaris ac notus: cui etiam
aliquādo generaliter confeſſus ē oīa peccata: omemqꝫ a
pueris uitam ſuam: q non multum opibus abundans
familiam hūit admodum onerosam: nō qdem moribꝫ malis:
ſed magis fortune neceſſitate. Nam in familia ſua quam
religioſe nutriens: ab ipā infantia ſemp docuit timere deū
et cauere ab om̄i peccato: habuit plures filias feminas
quas honorifice ſcdm ſuum ſtatum ⁊ carnis ingenuitate
nuptui uix tradere poterat. multas tn̄ dn̄o largiente

honorabiliter maritauit. hic itaque de quadam eius filia nomine
Margharita que erat iam plenis nubilibus annis: propter dotis
exiguitatem multo tempore anxius fuit: eo maxime quia
tempore illo in sua ciuitate puelle uix poterant magnis do
tibus desponsari. Sicque per annum et ultra inquirendo viro
sue filie laborauit. nec sibi occurrebat gener qui diui
tijs et nobilitate magis aut honestis moribus adornatus,
satis sue filie conueniret. Contigit ergo quadam die
in anno obitus beati Antonij de mense uero Januarij
qui mensis fuit nonus ab eiusdem beati viri transitu: ut
idem feus: cuius semper fuit moris cum sanctis et religiosis
hominibus conuersari: esset in domo monachorum sancti benedicti
congregationis sancte Justine de padua, in monasterio quod est
prope florentiam in loco qui vulgariter Le campora nuncupatur.
ubi cum post multa sancta colloquia habita cum monachis et secu
laribus qui illuc ex deuotione conuenerat: quieti se cum alijs pau
lisper dedisset: visione quadam ymaginariam in somnis
circa auroram habuit huiusmodi. Videbat siquidem sibi
esse in ecclesia sancti marci ordinis predicatorum in ciuitate
florentie. ubi scilicet corpus sancti Antonij prefati quiescit.
Videbatque sacrum corpus Antonij in quodam feretro iaci
ens in medio ecclesie versis pedibus ad hostium ecclesie.
Fratres uero de conuentu stare circa ipsum corpus clausa
ecclesia, nullo alio seculari preter ipsum solum feum
existente. Descendebat ipse feus a choro fratrum et in
ecclesiam ad uidendum sancti corpus: illudque integrum

ac prorsus immaculatum conspiciebat. Cumque reuerenter
corpori ut deoscularetur illud appropinquasset: visum
est illi viuum uidere sanctum antonium. cepitque cum
admiratione et gaudio dicere. En viuit Antonius: quem
mortuum putabamus. Tum ille flexis genibus ante faciem
antonij: cum lacrimis adorauit eum: et suam illi
filiam pro qua maritanda iam sicut predixi per annum
anxius steterat: deuotius commendauit dicens. Commendo
uobis pater et domine mi Antoni Magharitam filiam meam.
ut oretis pro ea. Addiditque: facietis ne quod peto. Vir autem
sanctus feum leto uultu aspiciens, inclinansque caput
sue petitioni annuere uidebatur. Sicque visio illa disparuit.
Feus uero expergefactus: rem tacitus considerabat, expectansque
a sancto Antonio auxilium, florentiam redijt. Mira res.
paucis interiectis diebus offertur feo pro filia sua vir diues
et nobilis, ac bonis moribus adornatus: contentus satis parua
dote: quingentis uidelicet aureis: cum ab alijs octingentos aureos,
maiorem adhuc dotem expetentes, recusaret. Celebrantur
ex more nuptie: et usque hodie in bono et felici statu ac
sancto timore tale coniugium perseuerat. Non dubitat idem
feus quin in tali matrimonio apud deum mirabiliter fuit
operatus Antonius: cui sepe pro ea filiam commendauerat.
Ecce quo beatus Antonius se inuocantes exaudit: ecce
quo viuens feo fuit amicus: et mortuus subsidia
prestitit postulata.

De quodam cive florentino liberato ad tumulum beati Antonij a tumore vesice et descensu testiculorum. Ca. xi.

Civis quidam florentinus nomine Simon pierozzi orlandi de
populo sancte Marie alberighi per multos annos tumore vesice
et descensum testiculorum in ipsam vesicam sive mentulam
gravi langore portavit: quam quidem infirmitatem herniam
vocant. qui et morbus ut materno utar sermone. dr.
il male del crepato. sive. gotto di sotto. hic dum post
mortem prefati sanctissimi viri circa annum domini Mille
simum quadringentesimum sexagesimum, gravius tali egri
tudine premeretur: et nulla posset per medicos remedia in
venire: nulla et vota, nulle preces ipsum iuvarent:
quadam die postquam multas ecclesias circuiendo se deo
et sanctis eius plurimum commendaret, nec tamen levamen
sensisset: tandem ad ecclesiam sancti marci veniens: ante
sepulchrum beati Antonij in oratione se posuit: et flexis
genibus ac primo dolore gemens: recordatus est fa
miliaritatis quam habuit cum sancto viro cum adhuc
viveret: atque in hoc merore: simulque dulci recordatione
talia ad eum verba direxit. O sanctissime presul. o
venerande mi pater Antoni: sicuti ego firmiter credo te
pro tuis meritis astare coram deo inter reliquos sanctos:
ita rogo et supplico quantum valeo misericordiam tuam quam semper
vivens erga afflictos et miseros ostendisti: ut pro me intercedas
apud reginam celi virginem gloriosam Mariam: quatenus

dignetur ipsa rogare filium suum, ut me liberet a talibus doloribus.
his dictis, neque voto alio emisso, cum paululum moreres
et lacrimas substitisset: continuo exhilaratus ab oratione
surrexit. et o mira res: stupendumque miraculum.
statim ante sepulchrum antonij, se ab omni dolore liberum
et ab omni illa inflatura ac infirmitate sanatum invenit.
Quod ipse admirans: domumque letus remeans: ac deponens
omnem ligatura: gratias deo et beate marie reddidit:
nec non et beato viro Antonio qui eum suis meritis
tam cito sanavit ab infirmitate, que in senibus, cuius etatis
ipse erat: pene est incurabilis. hec omnia referre solet
cum gaudio et lacrimis ipse Simon: a quo et ego isto
audivi.

Qualiter dominus Iacobus de mannellis in canonicatu cathedralis
ecclesie florentine sibi in romana curia petito multum
vexatus: a beato Antonio cui se vovit, est repente ad
iutus. Ca. x.

Quidam adolescens bone profecto indolis, devotus et purus ac
timoratus nomine Iacobus filius nobilis civis Leonardi de
mannellis de florentia, dum sibi a patre in romana curia
petitum foret munus canonicatus in cathedrali florentina
ecclesia que sancta maria del fiore nuncupatur: nec illud posset
pacifice absque magna impensa et vexatione possidere: videns
patrem suum Leonardum in tali causa anxium nimis atque so
llicitum, multisque curis et vexationibus ac sumptibus perturbatum:

ac ppca religiosus iuuenis: prius molestie magis compatiens
q canonicatum ambiens: tale deo et beato Antonio uotum
uouit. Orauit siquidem beatum Antonium: ut si sue salutj
expediret: tale sibi officium talemq3 dignitatem a dño pa
cificam impetraret: et patrem suum a tanta sollicitudine
et angustia liberaret. Sin aut hoc sue saluti uideret esse
contrarium: finē simul qstioni poneret et dignitati.
Nec mora. post paucos dies lite omī finita: canonicatus
officium cū pace obtinuit: et subrexit in locum dñi
colucij de salutatis. et hodie uocat' dñus Iacobus de ma
rinellis. Qui statim ut tale beneficium consecutus est
ad tumulū accessit Antonij: et reddidit uotum suum
gras agens q et prīs ~~sui~~ uexatio terminata: et ipse mu
nus obtinuisset qd nequaq sue uideret repugnare saluti.
Contigit aut hoc circa annū dnj Millesimū cccclxiij
idq3 ab ipso dño Iacobo corā duobz testibz mihi relatum
ē die xxiiija mēsis maij eiusdem anni.

De famulo cuiusdam cardinalis letalr uulnerato: et sa
nato meritis beati Antonij. Ca. xxj.

Quidam de familia dñi cardinalis scoz quatuor coronatoz
ita acriter fuit de anno dñi Millesimo quadringentesimo
sexagesimo tertio uulneratus in coxe: q osse fracto
et magna plaga et scissura fc̄a in sura siue ut uulgarit
loquar in polpa coxis: pene est a medicis desperatus. Un
cum dolor nimius eum uexaret: et spes salutis nulla
miserum subleuaret: qdam eius socius hortatus ē eum
ut se comendaret et uotum faceret sc̄o viro Antonio ar
chiepo florētino: cuī scitas erat in urbe notissima. Qui
statim emisso uoto: cepit melius se hr̄e: et q cum dolore
iacebat: cepit letus ambulare p domū. ac demū plene re
ditus sanitati: florentiam uenit ad tumulum bti Antonij
reddens altissimo uota sua. Priorique domus sc̄i Marci in
qua iacet corpus Antonij: obtulit se uelle seruire fr̄ibus et
conuentui p tres mēses: sicut ipse uouerat. Prius tn̄ pr fr
Santes de florentia tuc prior dc̄i conuentus sc̄i marci.
cognita fidelitate uouentis et pmptitudine adimplēdi:
inspecta et paupertate psone: secum ī tali uoto et seruitio
misericordit' dispensauit. Qui gr̄as agens: et se nihilo
minus ad ipsius prioris mandata pmptissime offerens:
letus remeauit ad ppria.

De muliere sterili p decem et octo annos: que facto uoto
ad beatum Antonium: genuit filios et filias. Ca. xij.

Mulier qdam nobilis florentina nōe Constantia filia luce
de panzano tres uiros hūit: cum qbus uixit annos circiter
uiginti duos a uirginitate sua: p annos uō decem et octo sep
sterilis pdurauit. neq3 balnea, fomēta: neq3 medicamina
ulla: sed neq3 pces aut uota: plem ei tradere potuerunt.
Tandem de anno dñi Millmo cccclxiij. die xxij. Maij: cum
iam annos quatuor exegisset cum tertio viro sic semp sterilis:
uotum uouit beato Antonio: q si sibi puerū masculum

a domino impetraret: illa editum filium per annos septem habitu
ordinis predicatorum indueret: ac ymaginem ceream ad simi
litudinem parvuli pueri ferret ad eius tumulum: missasque
celebrari faceret, ac cereos offerret: atque alia que vovebat
fideliter adimpleret. Miranda profecto res. non post multos
dies coniuncta ex more viro: se prignans concepisse gaudet.
et mense nono post emissum votum. videlicet die xxiij februarii
arii de dicto anno Mcccclxxtercio peperit pulcherrimum
puerum, vocans eum sicut voverat Pierantonium. Mi
rantur vicini et cognati, et pre admiratione tanti miraculi
non possunt [illegible] credere prolem de constantie sterilis
tanto tempore: sed submissum et suppositum partum suspicantur.
verum cum illa parere non cessaret: sequentes filii fidem
primogeniti reddiderunt. Nono post hunc mense alium peperit
quem Bartheum vocavit. ac deinde duas filias genuit.
Et sic in tribus annis quibus cum tertio viro Bardo an
geli Ignarcia post emissum votum vixit: duos filios
masculos: duas genuit filias feminas. hic habet consi
derare Antonii merita quantum valeant apud deum. hic
animadvertere magnificam largitatem Antonii: qui rogatus
ut unum puerum sterili femine daret: dedit quatuor.
pluresque dedisset: si vir eius non fuisset mortuus. Videtur
mihi Antonius alter ysaac: qui ut scribitur genesis xxv°
capitulo. deprecatus est dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis.
qui exaudivit eum et dedit conceptum Rebecce. Sic An

tonius pro devota sibi femina sterili deprecatus est deum: qui ob
merita Antonii donavit mulieri fructum copiosissimum
ventris sui. Non cessavit vir sanctus gratias multiplicare: sed
miraculum miraculo addidit. Bartholomeus enim secundus fi
lius constantie, bis ad extrema deductus: desperatus a me
dicis: facto voto ad beatum Antonium: continuo liberatus
est. Perseverat hec mulier in magna devotione ad eun
dem. multaque beneficia quotidie miraculose recipit per merita
beati Antonii. nam et fratri suo infirmo valde graviter
contulit beneficium sanitatis iam penitus desperato. qui sanus
effectus uxorem duxit: et in bona valitudine adhuc perdurat
hec omnia retulit mihi prefata mulier in presentia fratris
Antonii del Larone de florentia die vj martii 1468.
Dum venisset ad tumulum beati Antonii ex devotione
maximo quam habet ad eum: et ut persolveret vota
sua pro productis ac innumeris aliis gratiis quas fre
quenter a beato Antonio recepit in suis necessitatibus.

De quodam tabellione liberato a febre de qua fuerat pene
a medicis desperatus. Ca. XIIJ

Quidam tabellio nomine Sanctes de bagnano florentini comi
tatus de anno domini Mcccclxiij de mense julii ita vi febrium
est oppressus: quod pene a medicis desperatur: non valentibus illis ar
dorem febris extinguere aut saltem quo eam ferret levius tem
perare. Tunc ille humano auxilio destitutus: tale votum vo
vit deo et beato Antonio: quod si infra sex dies liberaret: quidam
que ipse proposuit ad laudem dei et Antonii observaret. Et

ecce quinta die post uotum affuit quidam alienigena qui
sibi salubre remedium attulit. et continuo cessauit febris
et liberatus est. Ipse uero et Santes non medico forensi: sed
domestico Antonio hanc sanitatem attribuunt: et non uiuentis
arte: sed sancti uiri defuncti prece et meritis se credit et
predicat liberatum. Mihique hoc cum gaudio retulit die
xxx nouembris de dicto anno 1462: in presentia fratris laurentii
de pistorio ordinis predicatorum: et nonnullorum et secularium.

De quodam conuerso ordinis predicatorum: liberato a dolore
simul et obcecatione oculi dextri. Ca. x iii

Fr. Johannes de marignolle de florentia conuersus ordinis
predicatorum tunc uestiarius in conuentu sancti Marci ubi iacet
corpus beati Antonii: circa annum domini M.cccclxii.
talem per totam unam diem in dextro oculo dolorem
perpessus est: ut putaret se sagittarum seu acuum puncturis
in pupilla oculi et in supercilio crudelissime uulnerari. Se-
quenti nocte surgit dolens ad matutinas: et placeimarum
humore desiccato, oculum clausum sentit. conatur ille pri-
ribus aperire: sed minime potest: licet magna ui paulisper iam
reserare inciperet. tandem nimio dolore simul et merore
uexatus: ad sepulchrum beati uiri in ecclesia pergit: ibique fle-
xis genibus talia cum lacrimis exorsus est. Pater sancte recor-
dare quia dum uiueres numquam mihi elemosinam petenti me-
tuenda et panperrima denegasti: numquam me per quacumque meam
necessitate: a tua misericordia inconsultum abire

permisisti. et nunc quoque noli me, peccatorem, in hac angustia derelinquere.
Ego tantam in te fiduciam habeo: tantumque de tua sanctitate
ac pietate presumo: quod hinc non recedam: nisi prius sanitatis
sensero beneficium. Ego uero ad laudem dei et tuam, diebus
singulis quoad uixero, uolo dicere decies pater noster. et decies
Aue maria. Mira res. uix uerba finierat. oculum
sanum aperit: et abiit penitus dolor omnis. hec ipse fr. Johannes
mihi sepe multisque fratribus enarrauit. et perseuerat in uoto
suo et in magna deuotione ad seruum dei Antonium.

De fratre Mariano de firmo ordinis predicatorum liberato a febre
et infirmitate de qua fuerat a medicis desperatus. Ca. xiiii.

Hoc insuper quod uidi miraculum: litteris mandare curaui.
Quidam namque fr. Marianus de firmo ordinis predicatorum
In conuentu sancte lucie de fabriano eiusdem ordinis per duos
meses et ultra grauissime egrotauit: nunc tertiana: nunc
quartana: nunc continua febre laborans. de cuius uita sepius
extitit dubitatum. de quo et erat communis opinio, aut quod nullo
modo mortem ex tali infirmitate euaderet: aut certe lon-
ga esset et molestissima egritudo. Sepe et medici hec
uerba fiunt: que et ego sepius ab eorum ore audiui. fortis est
inquit ignis: quod aqua non extinguitur. Mirabatur enim
medicus quomodo nullis medicamentis febrem illam posset
extinguere: aut saltem reddere minorem. Demum ipse
medicus de infirmi salute desperabat. Multis uero de
ipso fratre Mariano interrogantibus: diffido aiebat iam de
salute fratris Mariani: quem nulla arte: nulla quis

magna diligentia potui a vehementia atque ardore fe
brium sublevare. Ego igitur fr. Leonardus supius nominatus
qui tunc licet indignus preeram dicto conventui fabrianensi
fratri compatiens simul et suo conventui firmano, unde
pestem fugiens ad nos venerat: votum vovi deo, et beato
Antonio prefato die xvij. mensis Augusti de anno domini 1467
pro salute ipsius fratris Mariani: multum eum suo voto commen
dans: promittens ita efficere quod vita dicti beati Antonij com
posita per dominum franciscum castilionensem presbyterum: una
cum quibusdam miraculis eiusdem Antonij, presertimque hoc
quod ad presens narro: poneret in bibliotheca dicti conventus
fabrianensis. Votumque hoc apud me tacitus retinui per dies
octo: infra quos sui auxilium postulabar. Mira res. Die
sequenti post emissum votum, cum tertiane febris torme
tum ex more frater meritus expectaret. sensit primus sancti
virtutem. nam febris expectata non venit. Et extunc ulterius
nulla febre vexatus. ita demum per dei gratiam et Antonij merita
bene convaluit: quod in brevi ad suum conventum firmanum
sanus et incolumis cum gaudio remeavit: quamvis transacte
egritudinis aliquantulam debilitatem et lassitudinem per dies
aliquot retineret. Et sic qui pene mortuus putabatur,
tandem vivus et sanus suis est fratribus restitutus. hoc mi
raculum me compulit ad scribendum aliquid de virtutibus
et signis beati Antonij: ut et his qui devotionem et fidem
in beato Antonio habent: et voto meo, in quo tam repente
fueram exauditus: pariter satisfacerem.

De quodam fratre ordinis predicatorum quem Beatus
Antonius a grandi dolore dentium liberavit. Ca. xv.

francisci
Frater Hieronymus ~~pauli~~ bianciardi de florentia ordinis predi
catorum iuvenis devotus et bonus cepit die xxvj. mensis
decembris Anno dominice incarnationis Millesimo cccclxviiij.
gravi dentium dolore vexari: adeoque cruciatus excrevit:
ut putaret se in brevi cerebrum et memoriam perditurum.
consulit medicos. tentat medicamina multa: adhibet
que credit profutura remedia. ~~nihil relinquit inexpertum~~.
sed nihil prosunt humana consilia. Denique die sequenti
videlicet xxvij. dicti mensis, ego supra iam nominatus frater leo
nardus prefatum fratrem hieronymum repperi in hospitio i. loro hospitalis
circa primam horam noctis quietis sancti marci, ad ignem se calefacientem et nova
pro tanti doloris remedio medicina preparatem. Neque
inexpertum moriturus forte relinquat. hic mihi de
sua valitudine sciscitanti et ad patientiam exhortanti: cum
maxima anxietate respondit. Si hac nocte dolor iste
dentium tam grandis adhuc perdurat: credo egrum quod
pre nimia afflictione et tormento in amentiam vertar.
Non enim possum somnum capere. et vigilare in tanto
passione non valeo. Tum ego cepi consolari merentem
et hortari ut se beato Antonio archiepiscopo florentino devote
commendaret. Annuit ille facturum. Sed prius tentat
medicamina sua que in nequaquam prodesse apparet.
circa hora ferme quarta noctis se omni iam hu
mano auxilio destitutus, ~~beato viro~~ Sancto dei Anto
nio se devotissime commendavit: vovens et promittens
dicere certas orationes ad eius gloriam et honorem.

Mira res. Vix uotum emiserat: et sensit genus sancti
uirtutem: continuoque dolor omnis atque pena cessant.
Mane igitur sequenti s. die xxviii. dicti mensis, uide-
licet sanctorum Innocentium, sanatus frater hieronymus letus et
gaudens, mirandum refert in sacristia dicti conuentus
sancte marie coram presente patre fratre Sancte destriattensibus
tunc porte conuentus. nec non fratre Bernardo albbradini,
et fratre Sebastiano de ademaribus, et multis aliis
fratribus, meque dictorum minimo fratre Leonardo scribente
stupens notato patre gaudente, dictum fratrem hieronymum
gratias deo et beato uiro Antonio de tam subito liber-
tionis referentem: omnes uero magnificauerunt deum
et sanctum suum confessorem Antoninum.

Vita 7 martyrium beati Antonij de pedemontiu ordis pdicator · q fuit
recept ad ordine p scm viru Antoniu postea archiepm florentinu ·
et martirio coronat de anno dni 1459 · Prologus.
Rxmo dno Jacobo cardinali papiensi · Franciscus castilionensis psbyter · S · P · D ·

CUM PRO TUA SINgulari
uirtute : sumaq in me beniuolentia
Rxme dne : nra qualiacunq sint : litterarum
studia : et insulsas ineptiasq nonnumq
conscribendi aliqd μελέτας approbare consueueris : — melet. i. excercitationes
ad eas me hortatu tuo non nihil ut fatear alienum
accendisti · Studebam enim imitari Victorinu preceptore :
q qq esset in omi doctrina et scientiis facultate doctissim :
numq tn ad scribendum aliqd se contulit : qd posteri
tati prodesse posset. Satis enim : supq in omi doctrine
gnere scriptum esse asseuerabat : ut etas hois ad illa et
perlegenda no sufficiat. Omia ig instituta mea : meq
totum ad illum uirum : cui uirtute et doctrina parem
habebam neminem : effingere ac formare decreueram :
qq in hac parte sentire contra sniam Ciceronis iudi
cet ut nosti · Ad imbuendu ig me bonis litteris tatu
elaborabam · Principia bonarum artium : Dialectice ·
Matematice ac Rhetorice : que eo duce ingressus
fueram : tam erecto animo : tantaq spe psequebar :
ut non dubitarem breui me mirificum studiorum

ac scie fructum et uoluptate animi, magnaq3 apud
hoies doctos laudem cosecuturus. Ardebat anim̄ oium
bonarum artium facultate repleri. Nil tam magnum
tamq3 arduu uidebat: qd nō studio laboreq3 asseq
posse confiderem. Estuabat mens ipa fateor laudis
cupidine et ambitione nō parua. Ad hac edomada
subsecuta st tempora procellosa et oium rerum icomoda
q ceruicem hac duram et insolentiam animi infein
gerent. paupertas. peregrinatio a solo patrio: et aduersa
corporis ualitudo: que me admodum in ipa et ado
lescentia grauius uexabat. Tandem iam grandis
natu ad sacerdotium trigesimo anno ppim, et si tato
munere indignus sim, non inuitus accessi. Quanq
id hac nra etate satis contemptui et ignominie
apud hoies, uereor ne apud deum abhominationi
sit, deuenisse uideat. Sed de hoc alias. maior ē hic
dicendi locus. cū hoc tangit comodum. publica
causa ē, ad puatum redeo. Vereor tn ne flagellū
diuinū asperrimū tandem supnos ferat. Nemo ē
q huic rei frenū imponat. omis ratio rei sacre
et religionis recte institutio labit. Sacrificiorum obs
uatio pessum ijt. Scandala multiplicant adeo ma
gna ut de illis eternū sit ~~iudicium~~ supplicium sumendum
Nemo tn est q illa animaduertat. Sacerdotu turba,

excrescit in dies: adeo insolens: adeoq3 inepta ad id
munus, ne qd asprius dicam: ut religio bti Petri nō
mō labefactata ee: sed iam pene deferisse uideat.
Nemo ē q modum his rebz adhibeat. Episcopi omes
ad quorum officiu hec omis cura et sollicitudo ptinet.
hanc rem negligut. Summi pontifex maioribz itentus
si maiora sut q trena sit q celestia: nil tale se curare
posse pfitetur. Dormiut omes in hac parte curanda.
Sed ad id imprudens redij qd omiseram. Ad nra redeam.
relinquam publica hoc tempore. deploranda tum hec
potius eent q enarranda. Effecerut ut plus narrare
cepam uaria tempor icomoda et uarij fortune casus:
ut nec cepta studia pseq aut pfice qd instituera: nec
me ad aliqd conscribendum exercitationis ca conferre
possem. Nunc uo hoc postremo restabat: ut et septem
pupillorum cura ac sollicitudine urgerer: que in tam
grauis, tam onerosa ē: ut uix extimem hos imbecilles
humeros diutius posse subsistere. Omis ergo illa studiorum
spes καὶ μελέτη. mihi funditus perijt. quo eum do
lore et animi mei egritudine non dixerim.
Vitam olim sctissimi pris Archiepi Antonij adductus
necessitatis officio absolui: cum eet res dignissima
q ad posteros transmitteret. Nonnulla alia, leuia
illa quem exercitationis causa et pene ludens conscripsi:

chie meleti .i. exercitatio.

x

ut nuper exemplum magne fortitudinis: quod de novello
martyre Antonio, memoratu dignum repperi. Quod
nos etsi non eleganti stilo: at saltem pro affectu
consequi studuimus. Atque utinam placuisset doctissimis
viris vitas martyrum reliquorumque sanctorum, aliquo eleganti
ac probabili stilo illustrare. Maior in illis pietatis eo
ac religionis ardore firmandi fuisset, maiorque ni fallor
illis adhiberetur fides. Habemus enim ut nosti nonnullas
sanctorum vitas adeo insulse adeoque inepte conscriptas:
ut potius rebus ipsis abrogare quam fidem facere videantur.
Quae si non adeo puerili ut ita dixerim: sed mediocri
saltem stilo et oratione constarent ἀξιοπιστοτέρας ἄν.
Sed longius tecum verbis et varia confabulatione progredior
licentia mea: qua tecum familiarius uti consuevi: quam
res tam parva, tamque brevis postulare videbatur. Le-
ge igitur hoc novum martyrium magne virtutis exem-
plar quod levi stilo ac currenti calamo exercitationis
causa ἐπεξήλθον. Sumpsi autem id ex longiori
quadam epistola cuiusdam fratris Constantii Cyprii
qui huic rei enarrate presens et inspector affuit. Quam
enarrationem ille una cum gravissimorum testium fide
et attestatione verissima esse attestabatur. Hoc autem
feci ut brevior, clariorque esset oratio. Sed ut de-
claratur fuit Archiepiscopi Antonii virtus et fama post obitum.

agapomenam .i.
contentarem utique

epexilton .i.
percurri

EO TEMPORE quo sanctissimus vir
frater Antonius qui postea fuit archiepiscopus
florentinus: erat adhuc in religione fratrum
praedicatorum cum esset florentie prior cenobii sancti Marci
quem locum Cosmus medices vir ea tempestate opibus
auctoritate et prudentia admodum praestans a fundamentis
erexerat: recepit ad religionem atque induit ipsemet habitu
sancti dominici adolescentem quendam Antonium nomine ab ultima
pedemontis Italie parte oriundum. Qui cum post ea
tempora forte ab insula sicilie neapolim navigaret: a pyratis
infidelibus captus ad urbem cartaginem que nunc tunex
vulgo appellatur deductus est. Cumque opprobriis ac con-
tumeliis affectus tandem in carcerem cum aliis christianis
compluribus detrusus esset: non modice ac sapienter

quantum mereret apud dominum: ut hominem impietate
ac scelere deperditum ad penitentiam revocaret. Tantum enim
valuit illarum sanctarum manuum impositio: ut non posset malo
exitu claudi: quod tam sancto principio coeptum fuerat. Cape igitur
hoc breve munusculum. Alias si vita superstes erit: et
concedente domino aliquid respirare valuero: aliud quid
maius ad te dabo quod tua sapientia tuoque gravissimo iudicio
dignum sit. Vale.

Antonii martyris martyrium a Francisco presbytero castilionensi editum incipit.

ut uirum decet xpianum eam calamitate
tollerabat. Tandem beneficio cuiusdam clementis
q tum in ea ciuitate Ianuensis consulis officio fungebat,
e carcere ductus, in eadem ciuitate circit menses
quinque una cum reliquis fidelibus moram traxit. In
comoda tn ob conditione uite in qua erat, satis iniquo
aio ferre uidebat. Tandem siue calamitate de
fessus, uictusque cederet: siue diabolico suasu adductus
aut certe utroque compulsus eet, id. n. compertum non
habemus: frequenti ppto et pnte barbaro rege,
gloriosum xpi nomen: sanctamque eius fidem ab
3. Kalendas Aprilis
negauit. hoc fuit xiiij. idus martias. pma sexta
feria post pascha dni Mcccclxviij. sicque fuit in ea
pfidia quatuor meses, execrabilem mahometti fide
secutus: nonnullaque ex alchorano illius religionis
libro, auxilio interpretis in nram lingua trasferre
conatus e. Qua ex re cepit paulatim resipiscere:
cum in eo nil sanum. nil coherens, nil rationi co
sentaneum: et non nisi fabulas et ineptias repperisset.
Sed cum nonnulli ex Italia mercatores eo applicuisset.
fertur, ab eis qdnam noui afferrent, quesisse. Cui
cum inter alia narraret sanctissimum archiepum
Antonium uita defunctum ee: ex eoque manifesto
signa sanctitatis, et miracula fieri: illico pculsus

dio immutatus e: pristiaque ducti: cepit primu uxore
qua lege barbarica duxerat a se reicere: officiumque
ordinis sui singulis diebus dicere: eaque que secreto po
terat, penitentie officia psequi satagebat. Decreuat
enim palam expectato rege q tum aberat, qd olim
dixerat, reuocare: et ad manifesta morte ac marty
rium festinare. Qui cum aduentasset: ille ut strenuus
miles iesu xpi, armatus omnibus ecclie sacramentis:
assumptoque habitu sui ordinis: et abraso capite cum
corona intrepidus hilari uultu in cetum frequentissimum
ubi rex aderat subito pdiit: ait se ee uerum xpi
cultorem: pro cuius fide mori paratus sit: suaque potem p
fidiam erroremque pala omnibus pfitet. Quem rex
admiratus eo q constantissime loqueret: primo ut in fide
Mahometti pmanet, multis uerbis, additis etiam
magnis pollicitationibus hortatus e. Deim cum uidit
hoiem a sntia dimoueri no posse: minis terroribusque
age cepit. Ille contra, grauissimis sententiis, magnaque
attestatione dicebat regi, oportere illu potius ad
dnum ac redemptore suum redire: celestesque ac im
mortales diuitias qrere: simulque ut secum eam
turbam q illum sequebat in hanc uiam uite trahet
suadebat. minas no eius ac mortem qualiscumque
fuit. forti et iam ad eam pparato aio se contemnere

attestabatur. Cumque multa in hanc sententiam ultro citroque
verba prolata essent: rex tandem iussit illum, ut rectius
sibi consuleret, ad carcerem duci. Eamque ad prefectum
qui eius secte tutande primum locum tenet, reiecit. Ille
vero cum traheretur: misereque ab impiis pugnis: alapis:
gravissimisque vulneribus cederetur: semper in confessione
et laude nominis Christi omnia constanti et patienti animo
tollerabat. Postridie vero eius diei ad presidem ductus:
cum iterum inter ambulandum simili modo gravissime
cederetur: usque ita vulnera flare et patienter cum laude
sui redemptoris admitteret: cepit preses cum illo magnis
pollicitationibus, suasionibusque agere: ut in secta eorum
quam olim elegerat permaneret. Addebat illum regi gratissimum si hoc fecerit: perpetuoque ditem ac felicem
fore. Sed cum intelligeret tandem post minas et acerrimas hominem a proposito mutari non posse, dato triduo,
quo transacto illi moriendum esset: iussit illum denuo
ad carcerem duci: ut interim quid sibi suoque vite
consulendum esset intelligeret. Interea viri christiani
agebant litteris (non enim fortasse adire illum licebat)
hortabanturque id quod non opus erat: ut a fide perfecta
non divelleretur. Ex iis erat quidam frater Constantius
ab insula Cypro oriundus qui his omnibus que narravi affuit:
omniaque postea longiori epistola in testimonium veritatis

conscripsit: quam nos pro arbitrio nostro: amicorumque usu
in commentarii forma redegimus. Aderat vero iam dies
dictus quo illi nisi mutasset sententiam moriendum erat.
Is erat dies Iovis quo dominus noster cenam cum discipulis
suis fecerat: quarto nonas aprilis. Ducitur ad presidem
querit ab eo preses quid sententie haberet. Ubi intelligit eum
nullo pacto immutatum: addicit morti lapidibusque
obrui iubet. Magno vero tumultu raptus ad locum
martyrii assidue magnificabat nomen domini. Cumque
intelligeret se iam morti proximum: exuens se habitum
ordinis sui: illum lictoribus obtulit dicens. Servate
hunc ne sanguine inficiatur. Nam si illum illesum
christianis dederitis: magnam pro eo mercedem recipietis.
Non deerant interim viri maligni qui cum italam linguam non ignoraret: eum a sancto proposito avertere
conarentur. Ille autem firmus stabilisque in fide
perfecta mutari non poterat. At ubi iam iam mortem
imminere conspexit: concedite inquit et date mihi paululum spatii ut orem. Moxque positis genibus elevatisque ad celum manibus ad orientem versus: cepit magno
spiritus fervore orare. Cumque orationi intentus ergo
ad celum raptus immobilis permaneret: ceperunt execrabiles impii regis ministri magno in eum impetu
facto partim gladiis districtis eum confodere. Incredibile

narratum est, que fuit in martyre Christi constantia. Nemo fuit qui eius vocem aut querelam ab eius ore prolatam audiverit. Nemo qui illum unquam in aliquam partem flecti aut reflecti: aut magnos ictus lapidum vitare conspexerit. Cumque nullis omnino vinculis teneretur, eque ac si clavis confixus esset, tantisper rectus stabilisque perduravit: donec magnis vulneribus, gravibusque inprimis lapidum ictibus oppressus occubuit. Sicque gloriosum proposito martyrium consumavit. Impii vero ac detestabiles ministri iniquitatis magna vi lignorum congesta sacrum martyris corpus immisso igne cremare conabantur. Sed plus potuit verbum domini. vox domini in virtute, vox domini in magnificentia. Fuit id sacratissimum corpus diu in igne. fuit magnis flammarum globis undique obsitum: non tamen postquam inde eductum est in eius capillis capitis aut barbe vis ignis apparuit. ut impleretur in eo verbum domini quod dixit in evangelio. capillus de capite vestro non peribit. Non contenti aut tam magno supplicio, nec contumelio exsaturati scelestissimi ministri: maiori sacrum corpus ignominia dehonestare concertant. Nam id sic lacerum, fedatumque ac deforme per quemlibet locum in civitate celebrem undique distractum in teterrimam tandem cloacam proiiciunt. A quo loco

immundissimo postea opera christianorum non parva soluta pecunia extractum est. Cumque sordes illius sacri corporis aqua solum abterse essent: tantus fuit in eo odor suavissimus: ut stupor non parvus omnes caperet: unde is odor tam suavis abstersis nuper ab eodem sordibus oriretur. Tandem a fidelibus curatum omni diligentia pieque atque honestissime in archula conditum, in ecclesia postremo Ianuensium que in eadem civitate Carthaginis sita est: sub pedibus crucifixi sepultum est. Is enim adhuc vivens eum sibi sepulture locum delegerat.

Nec multo post cepit dominus per martyrem suum Antonium non pauca signa et miracula in testimonium tante virtutis ostendere: habeturque adhuc a fidelibus qui illic habitant in honore et veneratione non parva. Quin et quod ipse a Bonçanno Famfiglagio cive nostro viro sane nobili genere, opibusque et maritimis laudibus glorioso accepi: non est pretermittendum. Ipse enim et alias sepius antea mercature gratia et non multo post obitum huius beati martyris eo se contulerat. Dumque ibi aliquot dies moram traheret: accidit ut nonnulli ex illis infidelibus e portu in altum magna cum celi et maris tranquillitate solveret. nec multo post in eundem portum acti gravissima tempestate rediret. quam rem admiratus hic noster civis: quesivit a quodam sibi

familiari: quoniam erat ex iis qui in ea navi fuerat: quod causae
esset ob quam tam cito remeassent: et quae fuisset illa maris
vexatio: cum nusquam nisi tranquillitas undique celo marique
eo die apparuisset. Cui ille respondit nescire se prorsus
unde id factum esset. Verum ne usque hoc proferret admo
nuit. Hanc fuisse eorum qui in navi fuerat opinionem:
tam tempestatem marisque motum ea de causa illis excitatum
esse: quod cum harenam saxaque navim inferret: ut faci
lioris navigationis causa fieri consuevit: aliquot ex illis
lapidibus quibus vir sanctus percussus fuerat se importasse ar
bitrabantur. Cumque asperam graviamque procellam subito exorti
pertimerent: primum duci ceperunt inter se scelus quod perpe
traverat et agnoscere et confiteri. Sicque veriti ne in
interitum abiret: non progredi quo instituerat: sed
in portum redire decrevit. Eaque de causa in eorum etiam
servis animis aliorumque qui id acceperant: ortus est timor
non ~~magnus~~ parvus et beati martiris reverentia

Hoc ego sane martyrium non impar nec minori laude di
gnum censendum esse arbitror: quam martyria multa eorum
quae ab ecclesia celebres habentur: magnaque veneratione
coluntur. Nam hic primo sui criminis conscientia ductus:
quod impie perpetraverat: primum correxit. Deinde magna
constantia et erecto animo se haud incerto martyrio
et manifestae morti se obiecit: diuque in ea electione

consilii et expectatione supplicii perduravit. Nullis denique
suasionum blanditiis pollicitationibusve: nullo potentis minis
timore perterritus: ab incepto abduci potuit. Genus autem
mortis acerbum sane: et simile aliquid quod de beato Stephano
prothomartyre legitur: est tam fortiter generoseque
ab eo susceptum: ut stabili perpetuaque memoria merito
celebrari: et a fidelibus pie coli oportere iudicemus.
Nam quem deus iustificavit: idque non levibus signis attestatus
est: quonam pacto poterit quis dicere eum sanctorum martyrum
collegio non esse ascribendum? Quin ea de causa
id ego martyrium gloriosum et maiori quadam laude
dignum esse arbitror: quo ea contigit tempestate: qua
raro admodum tale aliquid fieri consuevit: qua et
plerique omnes magis quietam cum voluptate vitam quam
martyrium appetere videntur. Felicior sane superior etas. Feli
cior nunquam felicitate vera ac celesti: in qua frequenti victoria
sancti martyres coronabantur. Erat enim eorum tanta fides: tan
tumque in passione meritum: ut pro multis populis magnisque civitatibus
delictorum et calamitatum imminentium deprecatione et veniam
mererentur: ut pacem salutemque urbibus, quod de beatis virginibus Lucia
atque Aghata legitur, impetrarent. Quando vero aliquid tale nostris temporibus
fieri contigerit: quale fuit id quod in beato martyre Antonio nuper
narravimus: id magna imprimis veneratione summoque honore:
omni certe amoris ac caritatis affectu amplectendum est,
dignum bonorum ac sapientum iudicio ducendum erit. Amen.

ΤΈΛΟΣ. télos i. finis.

Epla cardinalis papiensis ad franciscu castilionensem pr
bytterum, commendantis martyriu Antonianu: ⁊ hortantis
ad veteres martyru historias digniori stilo reparadas.
Iacobus cardinalis sci chrysogoni franc° cast. presby. sal.

a ANTONIANUM martyriu qd misisti
adme, magna dulcedine sensus omnes com
plevit: Et enim grande e & mirabile et his
tepentib; seculis inauditum. Refert et a te eo gne
orationis: ut no maiori fide tormenta ille subierit.
q tu spiritu ea expsseris. Fecisti rem consentaneam
sacerdoti: placitam deo: & que nobis exeplo ee po
ssit, si non ad eadem suscipienda: at [saltem] ad tolleranda patientius
q cont carnem nos pmunt. habeo pro hinc officio
gras quas possum: que no debent, referat ille cui
glie huius scribendi labor inservivit. hortor capessas
alia: neq hic finem industrie facias. Malis aut mea
huiusmodi psequi: q involui gentilib;: in qb; sine fructu
defatigatio multa e. Nostri gsta scor martyria legat
etia, q grande de his circumferat volumen. ra
riorem illa fidem vident hre: q minus diserte st scripta.
Annotantium charitas puti magis officio satisfecit:
q posteritati. a qua eleganS legit: hoc et factu credit
p delicus inconcinne hri. Hec tn huius fastidii tam
liber non scitu ca e: q nra indevotio, cu no verum
in ubis amemus sed verba. Cuperem g° plenu hoc
religionis opus suscipi a te: & priscas mortes ven

dicari in lucem. que & si coronas suas apud summu
retributore acceperint, nullius nunc laudis indigent:
no tamen ad pparandas viras tantu incitamenti
videntur afferre. Cogita in hoc qso. et attende parit
qta hic merces: qta gra: q diuturna fame ⁊ nois
ee possit ppagatio. Est tibi etas adhuc cura idonea:
est pseverans ingenium: sunt littere culte ⁊ faciles.
est denique alieno labore iam res pparata: ut id tantum
tui officii videatur: illustrare obscura. Lapsa restitu Laxa
ere: prave dicta corrige: & in eam forma statue
q aures parit et auribus faciat satis. Conarer, si
minus ad levanda inopiam tua subveniret manus
potentium: meam contularimque bovi triturante
porrige. Quid g° de toto hoc genere et putes &
velis et possis pro tuo in religione studio scribe ad me.
Nam qd de negligentia psulum defles multiplican
tium sine delectu sacerdotes: dolendum id qdem e.
cu ⁊ ppea frigescat fides: ⁊ honor sacdotii cadat. ac
qd lamentabilius e, una ignorantie iactura: ⁊ eorum q regunt
⁊ eorum q reguntur aie pereant. Sz qd agas francisce: ubi
et vetustate roboratum iam malum e: ⁊ sine commotione
ecclie ammoveri securius no pt. Precem bona primis meis
& nobis. idque agamus: ut si no agunt alii qd expedit: nos prestem
deo qd possumus. Bene vale. Rome die. xxv. Jan. 1469.

Epistola domini francisci castilionensis ad cardinalem papiensem in qua pulchre se eximit ab scribendo martyrio.

Reverendissimo domino Jacobo cardinali papiensi Franciscus Castilionensis presbyter s. p.

h

Humanissimas ac disertissimas litteras manuque propria conscriptas abs te Reverendissime domine nuper accepi: quibus Antonianum martyrium cum epistola nostra te accepisse ostendis. Laudasti officium meum verbis amplissimis. egisti pro parvulo munusculo gratias ingentes. fecisti ut res minima magna te videretur. Collegisti omnes locos quibus persuasio fieri possit: ut id ad quod me hortaris: magno animo et cum fiducia aggrederer. velles enim ut martyria vitasque sanctorum que leguntur in ecclesia quod minus eleganter scripta sunt: denuo aliquo faciliori, ne dixerim disertiori stilo quod in me non est: illustrarem. Ad quod opus perficiendum: utinam tam mihi facultas et tempus daretur: quam animi studium et voluntas presto esset. Sed neque ad rem tantam tamque dignam par mihi est dicendi copia: neque si id adsit: provincie et multarum rerum agendarum sollicitudines prestare queam. Nescis quot questionibus incommodis et perturbationibus undique premar. nullum datur respirandi tempus: nedum ad studia litterarum et ad conscribendum aliquid locus prestetur. Primum omnium in ea sum ecclesia constitutus in qua magna pars diei circa divina officia: exequias et anniversaria mortuorum: consumenda sit. habeo

ut nuper ad te scripsi curam septem pupillorum qui sunt et ὀρφανὰ τέκνα. utroque parente orbati. quorum maior natu undecim annos natus est. omnisque totius eorum domus sollicitudo a re maxima usque ad minimam mihi suscipienda est. habent satis amplum patrimonium et fundorum magnam copiam. hec omnia mihi curanda sunt. preter sollicitudinem tenellarum etatum: que me die noctuque excruciat. et sub noctem cura recursat: ne quid eis adversi eveniat circa valitudinem: ne quid pueriles infantia maculet pravitate morum. Scio enim id esse verissimum quod ab Oratio dictum est. Quo semel est imbuta recens: servabit odorem: Testa diu. Venerunt et ad me quotidie duo tresve ad summum adulescentes: ut aliquid grecarum litterarum eis impertiar. qui ut darem accedendi locum et breve temporis momentum eis condonarem: summis precibus et amicorum rogatu a me extorserunt. non quia id quod scio quantumcumque est, non libenter et sine invidia communicem: sed quia tot rebus agendis non datur perficiendi cuiusque operis locus. Premit me preterea doctrine sitis et scientiarum humanarumque artium desiderium: quarum studio propter hec incommoda tanto cum dolore animi careo, ut narrari nequeat: cum in dies ob tot tantasque sollicitudines sentiam id continue minui quod augeri vellem.

orphanategna

Sed et res ipsa quam propono non tam facilis est, nec ita
se nobis offert: ut sine sudore confici queat. Novi
ego magna ingenia et viros spiritibus admodum eruditos
et ad dicendum exercitata. Nemo tamen est qui velit preter
epistolas quasdam aut brevia epigramata scribere.
Si quod opus longioris laboris aut historia suscipienda
est: omnes aufugiunt: nullus se alto mari credere audet.
Video et maiores nostros ecclesie principes hoc idem fugisse.
Si qui docti aut diserti fuere: suscepere singuli singulas
duas sive ad summum sancte vitas. Scripsit Athanasius
Antonii vitam. Gregorius nazanzenus Basilii.
Gregorius papa Benedicti. Severus martini. Pau
linus ambrosii. Ambrosius ipse beate Agnetis ac
vitalis et agricole. hieronymus pauli heremite
et hilarionis simulque de monacho captivo brevem
quidem, elegantem tamen: ut hieronymi dulcedinem sapiat.
Neque id eos fecisse dixerim: quod non potuissent maiora
prestare si voluissent. Scripsit Ambrosius multa vo
lumina de rebus variis. hoc idem fecit Hieronymus
et uterque gregorius: quos nuper nominavi. Potuissent
sanctorum martyrum palmas diserte et eleganter prestare
sat scio: tanta erat in eis doctrina, tanta facundia:
ut facile eas cum magna hominum laude et gratia
consequi potuissent. Erat et opus dignum omni pietate

ac celesti retributione refertum. Sed ni fallor, ut
quisque doctissimus est: ita ea conferre audet que maxime
novit: queque certissimis verissimisque testimoniis rata
esse conspexerit. Multa scripta sunt sanctorum martyria
incertis auctoribus ut nosti: que nullam temporum aut
historie legem retinent. nil in se habent preter insulsam
quandam pietatem: que magnam fidem a lectore postu
lare videatur. que si quis in aliquem enarrationis ordinem
redigere velit: non possit: et quod primum est in historia
maiorem quam antea fidem habitura non sint. Multa sunt
apocrypha ut nosti: et pleraque omnia. hoc est abscon
dita a facie ecclesie et non approbata. Multa etiam sunt que
a doctoribus improbantur: ut est id quod in vita beati Silvestri
de baptismo constantini legitur: quem non a Silvestro
papa ut ibi narratur: sed in fine vite a quodam Eusebio
Arriano episcopo baptizatum fuisse hieronymus refert.
Unumquodque dicendi genus suis legibus continetur. poemata
et ΕΓΚωΜΙΑ amplitudinem orationis. civiles
cause locos verisimiles et probabilia queque. historia
veritatem potissimum et ordinem rei geste postulare
videtur. omnia elegantiam lingue et facundiam non
aspernantur: adeo ut in ea re nimia difficillimum sit aliquid
scribere: quod in manus cuiusque doctissimi cum venerit
contemnendum non sit. Quare ne me quaeso

enchomia · i ·
Laudationes

+

ad id horteris neqz id a me postules qd nec pmitte
audeam: nec si pmiserim, pstare posse confidam.
Nulla e pfecto res quā tua cā tuoqz iussu: modo potis
sim: nō libenter suscepturus sim. tanta tibi debeo
multis de causis. nō minus et nūc debeo ex hys
q mihi nouissime offers in lrīs tuis: que si qn ne
cessitas urgeret: magna cū fiducia abs te petere
non erubescerem. Sed ex altissimi grā: nō desunt
nečia et uictui oportuna. Siqd deest: deest eccle
sie quam reficere ac resarcire cupio ante obitum
ob memoriam illius sctissimi ptris a quo illam accepi.

Antonini archiepi flor.

Si magnā librorū copiam nō habeo: considero et
etiam me nō posse illis opam dare. Quare iam
fero equo aīo hanc conditione uite in qua positus
sum. hec que extrinsecus accessere: nō nihil grauia
ac molesta sunt. Sed et hec qz iam occepi patientius
tollerare. qq homini insueto id pstare arduū sit.
Supiori etate dum magis feruebat sanguis: quequs res
minima offendebat aīum. leuissimū qdqz incomodū
mente excruciabat. Iam in dies patientior fio. Nihil
e iam qd magnope mihi dari uelim. nihil e qd
optem pter bonitatem et disciplinā et scientiam.
Nam qd aliud petendum sit nō uideo. Dixi iā mltis
annis antea: In dimidio dierū meorū uadā ad portas

inferi. Quid iam nūc dicendū erit: cū ingrauescat
etas. et inclinata e iam dies: nisi expectare uoca
tione dñi: ut ad respondendum pstō sim. Sed ut
πρὸς τὸ πρόβλημα redeamus: nō uideo hoc
tpre et hys incomodis et uite pturbatōe dura
posse petitioni tue satisfacē: cum pstim magna mihi uideatur
ea puincia. Non e unius diei labor: sed mensium
et annorū. mihi pstim q sum ad oīa ineptus et
ingenio tardiusculus. Vidisti hoc martyriū Anto
nianū. laudasti illud sup meritum. φιλίας ἕνεκα.

pros to problima .i. ad propositum

filias eneka .i. amicitie ca

Scripseram qz his superioribz annis uitam beati Marci
pape cuius corpus hic apud nos habemꝰ in hac ecclia
sti Laurentij florētinj. cumqz longam quādam de
eo reppissem historiam: redegi illam strictim carptimqz
ea colligendo q nečia uidebantꝰ: in eum locum: ut
in lectiones matutinales distingui posset. Est aūt
in modum smonis ad collegium nrm. Simul et
collegi oīa que ad laudem et illustratione eccle
nre ptinē uidebantꝰ. Mittam illam ad te si
iusseris qn quem in hac pte opam nrām posuimꝰ:
ut uideas hic qz q̄ pbes hominis industria et di
cendi genus. Sed quid hec quotidie insulsa ineptus
ingeram: tibi pstim cuius sciam aures ee erudi
tissimas et iudicium grauissimū: cū etiam pre

chie polli' aschoho .i.
ocij, i remedium.
7 multa inopositat
ta paradergo .i.
com.
pl' ~~interito~~
che aschrimona .i.
inderenta

rerum agendarum ~~magnitudine~~ et negociorum multitudine καὶ πολλῇ ἀσχολίᾳ sciam tibi ad legendum tempus non dari: presertim τὰ παρὰ ἔργα et minus eleganter conscripta. Satius est presertim mutire quam pecana καὶ ἀσχήμονα secundum virtorum preceptoris sententiam scribere. Vale.

Hieronymus abbas sancte Flore Aretinus Francisco suo Castilionensi presbytero S. D.

Commendat Antonianum martyrium.

Novus martyris Antonii virtus apud barbaros sepulta: et christianis ferme omnibus iacuisset incognita: nisi eam preclarum ingenium tuum extulisset. Longe igitur nostra id est christianorum respublica tibi debeat: in cuius erarium non minuta grana ut amne olim magetica: sed magnum auri pondus ingesseris. Aucta est etiam per tua vigilias duobus Antoniis patre scilicet ac filio: altero confessore: altero martyre. Atque utinam superioribus temporibus dum in christianos frequentium persecutionum detonaret procella: scriptores tibi similes habuisset ecclesia. Quorum alii tot et tantis ineptiis scripta refecerunt sua: ut rudis nimium et inculta oratio vero plerumque fidem minuat. Alii figmentis et mendaciorum involucris ita redundant: tantaque mendaciis

sunt impudentia: ut fidelium animos labare interdum in fide ac nutare compellat. Quale est illud de Constantini lepra: deque eius per Silvestrum baptismo. et pleraque id genus. Que omnia: vera mordet et castigat historia. Tu nectar: tu mella diffundis. Genus dicendi humile: pressum: facile: illaboratum: mellifluum: et veritati in primis ac christiane puritati conveniens. Venustatis autem et ornatus quantum par est: quantumque res postulat in se habet. Redditus est mihi libellus cum tuis litteris feria V. in cena domini: ut mihi miraculum fiat ea die libellum accepisse: qua beatus ille martyrium fecit. Et fatebor ingenue uberes mihi inter legendum excussisse lacrimas. Tu igitur velut oliva fructifera in domo domini et tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum quod fructum dabit in tempore suo: et de preclaris dignam assequeris cum ab hominibus laudem: tum ab optimo deo mercedem: et in futurum maiora nobis de tuo ingenio pollicearis. Hortor te igitur mi Francisce ut quemadmodum cepisti: de talibus tibi creditis pictoriis et lucernam ingenii tui iam fidem exemplum modio super candelabrum collocare: ut dies noctesque luceat iis qui in domo sunt domini. et pulsa errorum ac tenebrarum caligine veritatis lumen pectoribus christianis infundat. Vale feliciter. Aretii die vii. aprilis 1469.

Deo gratias.

Sermo Francisci castilionensis presbiteri ad canonicos et collegium sancti Laurentii Florentini de vita beati Marci pape et de laudibus virtutum sancti Laurentii.

te. ii.

SCRIPTUM est carissimi fratres: Corpora sanctorum in pace sepulta sunt: et nomina eorum uiuent in seculum seculi. Cum uero sanctum et venerabile corpus beati Marci pape in hac nostra tanto sumptu innovata ecclesia: et in maiori eiusdem ecclesie altari conditum et in pace sepultum esse nobis compertum sit: equum est quod nobis et ex temporum propinquitate recens et ante oculos nostros celebratum: id ad posteros per memoriam et historie monumenta transmitti: ut rei certitudine et verissimis testimoniis ammoniti fidelium mentes pro amore sanctaque devotione ad venerandam sanctorum corpora provocentur. Sed prius pauca que ad vitam ipsius beati Marci pertinent: ut ex quodam antiquo libello in quo nonnulla gesta laudesque eius conscripta sunt: repperi: breviter tangenda sunt. Deinde que nostris temporibus gesta sunt: et unde initium auctoritatemque sumpserunt: quo duce et quibus sumptibus celebrata sit: ad perpetuam rei memoriam posteritati et futuro seculo sunt transmittenda.

Dum Constantinus.

Dum Constantinus rome imperaret: beato Silvestro in romano pontificatu successit Marcus natione romanus: cuius pater priscus nomine nepotiano ac secundo consulibus. de quo dicitur beatus Silvester ante obitum suum attestatus fuisse: neminem eque atque Marcum diaconem pontificali cathedra dignum esse. Erat enim cum nature muneribus: tum studio partis ac desuper infusis virtutibus apprime ornatus. Nam et ingenio mitis: prudentia solers: gravitate insignis: consilio providus: manu largus: victu sobrius: in alios indulgentior: in se austerior: aliena non appetens: propria diffundens: cilicio semper indutus: mulierum consortia horrescens: studiis non tantum divinis verum et liberalibus eruditus: pulcher quidem corpore et exteriore corporis facie: sed interiore mentis habitu multo venustior. Cumque esset tot et tam preclaris virtutibus insignis: renuebat tamen electus ad pontificalem sedem accedere. diuque reluctatus, consiliis tandem gravissimorum virorum: ac precibus totius cleri urgentis, clamoribusque universi populi romani fatigatus acquievit. Atque in pontificali sede collocatus est: non fastu elatus aut superbia sed mente ac spiritu pauper: pauperum cepit studiosius esse: quibus se intelligebat esse prefectum. singulisque diebus duodecim pauperes ob reverentiam apostolici numeri pascere consueverat: quibus ipse propius et non nunquam minister assistebat. nihilque omnino prius ipse gustasset: quam illos plenam refectionem accepisse cognosceret.

te. iii.

Quam vero reliquorum omnium pauperum solicitus et amator fuerit: inde maxime cognosci potest: quod omnium indigentium nomina que rome erant apud se conscripta retinebat. Viduarum et pupillorum causas ac negocia: ut propria curabat. Sacerdotes vero atque universos clericos singulari quadam dilectionis prerogativa amplectebatur. illos ut patronus tutabatur. ut pater diligebat. ut pastor curabat. populum vero ac plebem sibi commissam assidue ammonebat pietatem colere. iustitiam servare. caritatem inter se et benivolentiam retinere. Miam in Christi pauperes exercere. bonarum artium studiosos: pacis ac concordie sectatores: castitatis amatores esse hortabatur. ut non tamen ab alienis uxoribus sed a propriis non nunquam certis temporibus abstinerent. Ostendebat econtra quanta esset malis atque impiis parata ultio: quam gravis pena: quam aspera tormenta: quam terribilis esset inferni facies: quam multiplex penarum

inflictio quam infesta malorum spirituum societas: quam denique acerbum
ac calamitosum et nulli miserie conferendum est: a con
sortio sanctorum et a visione divine maiestatis in eternum segregari.
His et aliis huiuscemodi sanctis ammonitionibus frequenter populum
ad regnum celorum multiplici exortatione accendebat. Et quod
verbo predicabat opere complebat et exemplo firmabat: ut lucerna
claro ac superno igne succensa non in obscuro sed in sublimi
collocata luceret omnibus qui in domo sunt. Victu enim non
splendido aut lauto: sed tenui ac parco utebatur. Pro stratum
i. panimentum. solum, aspero atque horrido desuper tegmine tectus, habebat.
semper ieiuniis et orationibus intentus. Lectio iiij.

His facile artibus non tantum apud romanum populum: verum et apud ex
teras nationes tam sancti nominis fama percrebuit. Hac permotus
fama Athanasius alexandrinus episcopus vir magne doc
trine magneque sanctitatis: cum is in Egipto et omnes simul
cum illo fideles magna tunc ab Arrianis pateret persecutione:
mittit ad beatum Marcum romanum pontificem legatos
qui se apostolice sedi commendaret: et a beato Marco decreta
niceni concilii quibus arrianorum sententiam confungeret, con
scripta reportaret. Fertur enim beatus Athanasius cum
vehementer arrianorum persecutione is et qui cum eo erant catholici
diu oppressi essent: cumque illi libros catholicorum et sancta decreta
inter que et ea que in niceno concilio statuta fuerant igni
concremasset: magno confectus merore in lacrimis et se
iuniis cum clericis omnibus qui secum erant, supplici assiduaque
oratione auxilium sibi dari ex alto postulasse. tandemque
apparuisse illi speciem viri venerabilis qui iuberet illum
ad Marcum romanum pontificem pro tali subsidio impetrando
mittere: simulque effigiem illi ipsius Marci pape aperte de
monstrasse. Quam visionem cum mensibus fere iam de persecu
tione solicitus Athanasius enarrasset: fiduciamque ex eo visu
piis mentibus obtulisset: de communi sententia legatos Romam mittere
decreverunt. Qui missi: ea que afflictis animis consolatione
et contra impios tutelam prestarent, a beato Marco papa
retulerunt. De hoc autem beatissimo Marco non multa admodum

gesta narrant: ut de illo qui procul a memoria nostra positus est. Sed
et non multo admodum tempore in pontificatu vixit. duobus tantum
annis. mensibus octo. diebus decem. Ipsius vero illud decretum fuisse
enarrant: ut episcopus hostiensis pallio uteretur: simulque romanum
pontificem ex officio suo consecraret: multaque ac preclara de
omni ecclesiastico ordine constituisse. duasque edificasse basilicas
memorie proditum est. unam in urbe: alteram via ardeatina.
ubi post obitum eius primo conditus fuit. nunc vero in hac nostra
requiescat ecclesia. idque quomodo factum sit: paulo post recen
sebimus. Sed prius quedam que post eius obitum ad appro
bationem eius sanctitatis dominus demonstravit miracula dicenda
sunt. Lectio v.

Cum enim ad exequias sancti pontificis frequens fidelium turba
concurreret: matrona quedam romana etate morboque
confecta adeoque viribus debilitata nervisque contracta:
ut nec ad celum vultum tollere: nec incedere nisi magna
cum difficultate et duobus sustentata baculis posset: ad
sanctum pontificis corpus magna cum fiducia auxilium implo
ratura salutis accessit. cumque iuxta illud humi prostrata diu
cum gemitu et lacrimis perduraret: tandem post aliquot
horarum spatium in exultatione simul et laudem omnipotentis
dei et beati pontificis Marci cum clamore prorupit. Senserat
enim se integras ac validas recepisse corporis vires. idque ex
eo re omni astanti populo manifestum apparuit: quod relictis
sustentaculis quibus inniti consueverat: suis pedibus domum in co
lumis et valida in ipsa die depositionis pontificis reversa est.
Sed et illud non est hoc loco omittendum quod multo tempore post in huius
beati Marci basilica memoria dignum accidit. Tempore enim
Gregorii quarti qui ipsius ecclesie marciane in sacerdotio suo preposi
fuerat: cum illam vetustate casuram a fundamentis erexisset.
et magno ac glorioso sumptu exornasset: plurimaque insuper
ac preclara dona ad ornamentum ipsius ecclesie obtulisset.
voluit ipsemet pontifex innovatam basilicam dedicare. Cumque
in ipsa dedicatione missam celebraret: accidit ut duo viri
a demonio vexati ad ecclesiam predictam a fidelibus traherentur.
cumque magnis clamoribus: ululatibusque exclamarent dicentes.
heu Marce cur nostra tollis habitacula: aut cur nos ex illis eicis.

i. Marciane. a Marco.

Si hoc nobis notum fuisset: nunquam ad hec loca quisquam nos trahere po
tuisset. Sed cum intellexissent qui aderant fideles: acceperunt ci
licium beati Marci quo dum viveret utebatur: ideoque illorum
capitibus imposuere. Quo facto statim sani et incolumes
effecti sunt. simulque gratiam reddentes deo et beato Marco pon
tifici ad propria incolumes et a tam seuo hospite liberati: exul
tantes reversi sunt. Qua etiam rei fama divulgata: accesserunt
ad eum locum ceci: claudi: leprosi: et vario morborum genere
vexati plurimi: qui attactu cilicii curabantur: ut in eo de
monstraret altissimus quam esset apud se preciosa sancti viri:
cuius penitentie instrumento hoc et alias tam preclara
miraculorum signa suis fidelibus demonstraret.   Lc. vi.

Hoc igitur tam nobile et tam preciosum corpus sancti Marci pape
meministis fratres quomodo reconditum fuit temporibus nostris
in altari maiori huius ecclesie nostre una cum sanctis corporibus
Amathi abbatis. et Concordii martyris: Que quidem gloriosa
corpora reperta fuerant in altari quod erat ex parte meridionali
iuxta altare maius antequam esset ecclesia vetus diruta. hoc autem
fuit ab incarnatione domini anno M.cccc.xliiij. iij°. idus no
vembris: cum altare quod appellabatur sancti Concordii propter innova
tionem ecclesie dirutum est. Erant autem hec beata corpora
in capsa lignea duorum cubitorum cum chirographo: quod ipsorum
sanctorum nomina testabatur. In qua et nonnulle vestes licet vetustate
consumpte: et tria crania cernebantur: et nonnulla ossa
longiora ceteris: que ideo ipsius beati Marci fuisse nonnulli
arbitrabantur: quia vir nobilis et procere stature fuisse memo
ratur. Hec autem gloriosa tria corpora dicitur beatus Am
brosius mediolanensis episcopus a beato Damaso papa pro singulari
munere accepisse: eaque beato Zenobio florentino episcopo
quem singulari caritatis affectu amplectebatur, condonasse.
Quin dicitur ipse beatus Ambrosius una cum Zenobio episcopo
eadem tria corpora sanctorum in hac ecclesia condidisse et altare
dedicasse suis manibus. Ex quo et ecclesia hec antiquo vocabulo
ambrosiana est appellata. Cuius etiam rei maximum habemus
testimonium in vita beati Ambrosii: quam Paulinus episcopus
Nolanus vir sanctissimus eleganti stilo conscripsit. Illud etiam
nobis testatur oratio ipsa et suffragia que singulis diebus

in ecclesia decantamus: in qua post tria ipsorum sanctorum nomina: ipsum
quoque beati Ambrosii nomen non tacetur. Multa preterea alia
vulgo narrantur: que attestantur amicitiam Ambrosii cum Zenobio:
et signa quedam episcopalis sedis: que hic tunc fuisse dicitur
nonnulli adducunt. que omnia ne longior fiam: ne ut assertor
incertarum rerum esse videar, omitto. Omitto etiam quod in altari maiori
dum innovandum tolleretur, reperta est capsula plumbea quedam
maiuscula: et altera item plumbea minor: que maiori includebatur
in qua erant de reliquiis beati Laurentii protectoris nostri, cum testimonio
libelli. In maiori vero capsula inerant .xiij.cim pixides in quibus inerant
reliquie plurimorum sanctorum: beati .s. Stephani protomartyris. sanctorum Chrysanti
et Darie. Viti et Modesti. sancti etiam Cataldi episcopi. aliorumque multorum.
quorum enarratio longa esset. In alia vero aliquanto maiori pixide
inerat de precioso ligno crucis domini.   Lc. vij.

Omitto eciam quod in altari sancti Michaelis reperta fuit alia capsula plum
bea: in qua erant reliquie sancti Nicolai et aliorum sanctorum non pauce.
Omitto postremo quod in altari sancti Laurentii quod appellatur purgatorii
est alia inventa capsa abiegna in qua includebatur cophinus apprime
exornatus in quo multe variisque inerant sanctorum reliquie: que
vetustate pene consumpte erant. Illuc redeo unde incepi: ut
quod nobis compertum est, ad posteros transmittatur. Omnes enim hu
ius rei testes estis: nam et reliquias vidistis et interfuistis cum Reverendus
pater Archiepiscopus noster Orlandus, vite probitate et doctrina iuris insignis.
qui Archiepiscopo illi sanctissimo fratri Antonio successerat ad dedicationem
huius altaris accessit: que v nonas augusti Mcccclx°primo anno
die dominico post solemnem processionem astante toto frequenti
et clero maioris ecclesie, celebrata est. Et dum beata corpora
sanctorum: Marci scilicet pape. Amathi abbatis: et Concordii martyris
in eodem altari conderentur affuistis. Meministis etiam quo pacto
voluit altissimus eodem die in sanctorum suorum testimonium antiqua
signa renovare. Eodem enim die quidam ex nostris popularibus
nomine Nicolaus Martini filius: cum haberet filiolum Federicum
nomine iam prope ianuas mortis: de cuius vita ut mihi postea
attestatus est ipse pater, iam actum putabat. simulque reliquos
filios vocabat: ut fratrem illum suum postremo viderent. Cum processio
ipsa iuxta habitationem eius cum his reliquiis transiret: secutus
sancta corpora in ecclesiam: pro filio magna cum fide votum fecit.
et non multo post domum rediens: natum convalescere

repperit. Et post tertium diem: quem morti iam ascripserat: incolumem recepit, pro quo ut voverat imaginem ceream instar pueri huic ipsi altari supra posuit. quam ibidem sitam per plurimos dies omnis populus inspexit: Et miraculum insigne per vulgus omne manifeste innotuit. Lc. viij.

Ob quam causam decet nos carissimi fratres magno pietatis affectu hec sanctissima corpora et hanc ipsam ecclesiam tam multis sanctorum reliquiis exornatam venerari. Decet nos non parvi facere aut contemnere protectionem gloriosi martyris Laurentii: sub cuius nomine dedicata est ecclesia: et de cuius reliquiis apud nos esse non dubitamus. Decet denique ob memoriam tam nobilium sanctorum presulum quales fuerunt Ambrosius doctor: et Zenobius pontifex noster antiquissimus: qui huc locum devenerunt, tantumque exornaverunt: non vilem hunc ipsum locum aut abiectum existimare: sed egregium ac preclarissimum: qui tanta sit antiquitate insignis: tamque constantium pontificum muneribus decoratus. qui tali collegio sacerdotum: et sancte religionis fratrum conversationis exemplo semper illustris ac venerabilis ab universo populo habitus fuerit. Et si de quocumque templo ab ecclesia catholica dicitur: Terribilis est locus iste: hic domus dei est et porta celi: quanto magis hoc nobis tam preclaro totque reliquiis ac presidio sanctorum munito dicendum esse arbitramur. Lc. xix.

Quibus ut opinor causis motus vir clarissimus Cosmus medices voluit hanc ecclesiam cum habitatione nostra excultissima et meliori innovatam: melius et gloriosam efficere. quam a fundamentis penitus immutandam et in hanc quam videtis formam redigendam esse decrevit: imitatus profecto Salomonem quod reparat id penitus effecit. Tale enim nobis ille sacrarium condidit: talique edificio insigne: quale tota ut arbitror Italia nusquam habet. Quod si hos ambos mors et mortalis nature conditio a nobis sustulit, nondum consumato quod ceptum est opere: habemus tamen Petrum ipsius Cosmi filium: habemus et Petri liberos: qui a paterna avitaque virtute non degenerant: sub quorum divina defensione ac tutela: hec beati Laurentii martyris basilica sita est et recondita. Qui profecto ni fallor ad imitationem ipsius Cosmi quanto fortunis opibusque ditiores fuerunt: tanto liberaliores in nostram ecclesiam exornandam et in omnem pietatem erunt promotores. Bono igitur animo simus fratres: conservetque

dignitatem nostram et loci et personarum. fretique protectione beati primum Laurentii martyris: deinde ipsius sancti pontificis Marci pape. Amatique abbatis ac Concordie martyris: nec non sancti episcopi Zenobii et Ambrosii doctoris egregii patrocinio confidentes: ad illud celeste regnum et ad illam beatam vitam feramur desiderio: in qua omnes electi congaudent: et laudant eum qui est benedictus in secula seculorum. amen.

Explicit vita beati Marci pape et martyris. simulque laus et gloria ecclesie sancti Laurentii de Florentia. composita per virum eruditissimum. franciscum castilionensem, presbyterum florentinum sacre theologie magistrum.

Incipit plogus in legendam beati petri martiris ordis pdicatorum compilatam p venerabilem prem frem thomam de lentino patriarcham hierosolimitanu.

Tres sunt qui testimoniu dant i celo: pr: verbum: 7 spus scus. et tres sut q testimoniu dant i tra: spus: aqua: et sanguis. S cor quam multis et varijs testimonijs astruenda sapia dina ginovit: qbs corda fidelium attentius in laudem sue bonitatis attolleret: et scor veneratione vehementius et frequentius excitaret. Felix aut scus cui et celestia et trestria testimonia suffragantur: cui nec unus celestis desit ad glam: nec laus terrestris ad fama longe lateqz diffusam 7 fidelium testimonijs compbatam. que qdem in beato Petro martire novo fidei pugile clarius innotescunt: cui scitati tota trinitas attestat: vz pris potentia i miraculis: filij sapia in doctrinis: spus sci gra in virtutibz 7 donis, qbs ipum affluentius decoravit: 7 p participium suis suorp carismatu unctione perunxit. Ut aut fides in fidei pugile contra impugnatores fidei vz hereticos amplius refulgeret: 7 suis refulgens radijs, in videorp oculos viciosi excecaret: no defuerut terrestria testimonia: dum 7 aqua i nocentie baptismatis: qua ipo mirs nto illibate retinuit: et spus sapie salutaris, qua p ytalia generaliter se diffudit: et sanguis triumphalis passionis, qua p fide xpi victoriose sustinuit, multiplices gre sue pronijs attestantur: ut scis virginibz: doctoribz: 7 martiribz coequalis eet in pmio. quorp i merito se imitatore pripuu compbavit. Quis ut amplius pateat: a pmordijs vite eius, narrationis sumentes exordium: usqz ad triumphum passionis sue, stilu brevem sed eundem pcurrendum decrevimus: adijcientes no nulla celitus ostensa miracula: que ad nos scriptum veritatis fide dignorp detulit approbata relatio: ad gloriam 7 honore illius q gloria 7 honore suu martire coronavit. Item alius plogus.

Quis e iste q venit de edon: tinctis vestibz de bosra. Iste formosus in stola sua gradiens: i multitudine virtutis sue. Mirum i modu mirantur angeli novu regem cum novis isignijs regnis penetratorem celestia. quis inquiunt e iste tam mirabilis celo: tam spectabilis mundo: tam terribilis inferno: ut in nomine

iesu omne genu flectatur celestium, terrestrium et infernorum. Qui venit
de edom tinctis vestibus de bosra et cetera. Cuncta in admiratione deducunt
illius speculatores magnitudinis, nihil de contingentibus omittentes; sive
ea que ad passionis tincturam, vel que ad resurrectionis gloriam, vel que ad
magnificam ascensionis pertinent continuitatem. Et singula namque plena sunt
admirationis et laudis. Sed omnia simul iuncta admiratione adiiciunt
et mirabiliora ipsis intelligentibus superius occurrunt. Micuit igitur hodie
per modum angelicum. Mirentur auditores et inspectores tante huius
vel i. saltem — ut per speculum et in enigmate novum militem cum triumphalibus indutus
regis vestigia consequentem, dum sic renovare tinctis, et victoriose de bosra
in veste sanguinea. Sic fructuosus in doctrine gratia, per quam magna
continua [illegible] qui semper sui manipulos secum tulit ad dominum;
sive quos de errore ad fidem duxit, sive de culpa in iustitiam trans
tulit, sive de mundo ad religionem adduxit. Hec sunt triumphalia
insignia novi pugilis, omnibus seculis admiranda et ab antiquis temporibus
inaudita. Ut sic triplici laurea laureatus ascendat; martyrii scilicet
effusione sanguinis pro fide Christi; virginum illibata mundicia mentis
et corporis; et predicatorum in disseminatione sapientie salutaris per quam
multos duxit in via salutis. Hec sunt que miratur celum; veneratur mundus
et expavescat infernalis demonum et hereticorum exercitus; sicut prodigiis
et miraculis mirabilis innotescat. Dum sic nova in celis ubertate
glorie celo intulit, et sic nova gaudio pleniora gratie mundo reliquit,
et confutatis errorum sequacibus ad sequenda vestigia fideles cunctos
attente excitavit. Horum ut gestorum eius principium, finis et medium
memorie commendetur, a primordiis sue originis per sue conversationis
decursum usque ad triumphalem titulum passionis et mortis, seriem
narrationis describendam assumpsimus, prout ad nos approbata descriptio
fide dignorum adduxit, ad honorem illius qui est principium et finis. Honor et
gloria et corona seculorum. Explicit prologus.

De ortu et pueritia. Ca. i.

Beatus petrus martir predicatorum decus, ytalie speculum et fidei pugil
egregius de provincia lombardie civitate verona ex parentibus hereticis
traxit originem; ut tanquam lux de tenebris, rosa de spinis, flos
decorus de sentibus tanto amplius refulgeret in claustro, exhalaret in
celo: quanto de parentibus perversis erroris lucidus predicator surgit
et de sauciatis mente, corporeque corruptis, decus virginale servavit
ac de spinis erroris in veritatis deputatis, in titulo martir ascendit.

Licet enim beatus petrus parentes suos haberet hereticos qui eruditionibus informare
et filium niterentur doceat: et puerum necessitudo compellat. Tamen sic se mundum
ab errore servavit erroribus et immunem: quod nec blanditiarum dulcissimitate
parentum, non monitorum instantia, nec persecutio uberior ad hereticorum
consortia vel colloquia induci valuit aliquatenus vel compelli. Videbat
enim, quod non dum legerat, iam intellexisse probatum: qui tangit picem in
quinabitur ab ea. Et illud apostolicum documentum: corrumpunt bonos mores
colloquia mala. Cum enim non hominibus aliis conveniunt: ut homo hereticos
lupique aspectum abhorreret, et inditam innocentiam servaret. Hoc
puerum bone indolis unctio celestis edocuit, ut venenosorum serpen
tium insidias fugeret, et lupos rapaces sub pellibus ovium contectos ini
micos agnosceret ac eorum consortia devitaret. Unde cum non
dum annos puerilie transegisset circa septennium constitutus a scholis
rediret, quas frequentabat tradendis litteris imbuendus, a patruo suo heretico ma
gno dyaboli laqueo quidnam in scholis didicerat interrogatur. Respondit se
recitante fidei symbolum didicisse: Credo in deum patrem omnipotentem creatorem
celi et terre per ordinem prosecutus. Audita professione cum dictus patruus
prefatum puerum qui eundem puerulum audiret diceret: ut non deum
sed dyabolum posset facere horum visibilium creatorem, auctoribus et addens
ad suum fortiter eum errores cum esset callidus et infidelitatis
promptus, nihil tamen a puero potuit obtinere affirmante constanter quod
legerat et quod scriptum erat se valde recte confiteri. Quod ille venator
dyaboli et magnus animarum seductor ubi perpendit, fratri totum quod gestum
fuerat retulit, ut petrum a scholis removeret modis omnibus persuasit
timens enim aut ne cum petrus bene fuit eruditus, ad meretricem
illam que se offerat, ac sic fidem suam destruat. Magna certe hoc est con
venticula catharorum futurus si nunc persecutor. Hoc autem a se non
ipso non dixit: sed tanquam alter cayphas beatum petrum hereticorum
perfidia destructurum, futurorum nescius prophetavit. Sed quia non est
consilium contra dominum: sic nec apud fratrem obtinuit sermo eius, quod frater
monitis assensum non prebuit: sperans filium ad suam sectam per
heresiarcham aliquem impostorem attrahendum, cum grammaticalibus
fuit eruditus.

De adolescentia et studio et ingressu ordinis. C. 2

Ut igitur dei beneplacitum impleret, cogitationes dissipat malignorum,
puer domini annis puerilibus iam exercitio et litteris a pueritia
quodammodo superatis, missus est bononiam ad studendum. Ubi licet esset

ab hostium insidiis elongatur. Non defuit tamen nova impugnationum genera florem pudicitie sue subripere detentura: adolescentioris etatis insultibus assueta. Quis enim inter carnis illecebras, mundi fallacias, hostis insidias et inter domesticas lascivias et lubricas sodalium comitivas integritatem mentis et corporis sufficeret custodire. Non est fragilitatis humane, sed hoc donum dei est et per auctoris privilegium. Quinymo attestante beato Ieronimo superare per carnem vivere (?) angelicum est non humanum. Quamquam in tenera etate adolescens quidem erat naturaliter bonus et ad corpus incongruatum et cor immaculatum totis anhelabat affectibus: bonitate creatoris divine dispensationis agnoscere et stupere. Sic longo tempore tota quibusdam sue puritatis confessis est confessus quod in vita tam lubrica lapsum castitatis vitare potuit. Adolescens et puer suus non de facili cum scorpionibus habitaret: velut alter Ioseph pallium reliquit in manu Egyptie suo insidianti pudori: et ad religionis refugium confugiendum deliberat. Mundum cum flore dedidit, patrisque cum plenitudine decore despiciens, mundus ipse fratrum predicatorum ordinem est ingressus. Futurus predicator eximius, oppugnator viciorum, persecutor sordium, et virtutum potentissimus obiurgator. Fuit quidem ordinis et paupertatis et humilitatis vestigia beatum patrem Dominicum ducem virginem ergo sequens, magnum perfectionis apicem attigit, semper virtute in virtutem proficiens et procedens, qui lux splendens usque ad perfectum diem.

De novitate (?) et abstinentia eius. C. 3.

In novitatis siquidem carnem nimio zelo succensus ne fomes deliceat nutriti plenitudine [illegible], sic se ieiuniis et abstinentia nimie austeritatis afflixit, sic se vigiliis honestatis moribus maceravit, quod in sua persona fragilitatis excedens, fere cum perdidit dum vincere quesivit hostem. Nervis namque ipsius summa exinanitione contractis, ita dentes eius fortiter sunt constricti, quod vix ad glutiendum aliquid sorbile quibusdam instrumentis poterant aperiri. Aliquis est autem eius ut possit post suo de inde passus est os illud beatum confratribus, quod in medio ordine sunt, totiens fructuose disposuerat aperire. Restitutus non prorsus sanitati modum mutavit abstinentie. Sed non propterea ut consuetudinem abstinendi humane autem imbecillitatis experientia, compassionis adiuncta virtuti, ita consuetudinem pietatis et paternitatis ordinavit affectum, quod licet sibi parcus et austerus permansit, aliorum tamen necessitatibus indulgentior semper fuit. Ad quod unum quod gessit iam antiquus in ordine suffragat exemplis gratia proferre in medium. Cum enim exuberiori gratia diffuse in aliis suis ad devotionem ipsius plurimorum corda dominus inflamasset, quam devotique nonnullis cum sibi mitti poterant aliqua xenia pietatis, et sic fieri quod tunc aderat diligentius notaverunt [illegible] quod obsonia quotidie mittebant abunde, per unam quadragesimam aut nihil gustavit aut modicum. Sic solitus erat proprie abstinentie illum sequens

licet a longe Petrus iste qui venit ministrare non ministrari: quippe propter nobis cum dives esset, factus est egenus, ut illius inopia nos ditaret.

De munditia et perfectione eius. Ca. 4.

Porro integritatem mentis et corporis sic a primevis incepit temporibus: sic semper illibatam studuit conservare et in conservando proficere ut vero corpore, vero mente nullius unquam mortalis criminis contagium senserit: sic suorum confessorum fideli testimonio est probatum. Ne vero per ocii desidiam hostium pateret insidiis, ministrationibus divinis exercebatur assidue: ut eo circa virtuoso totaliter occupato, nihil viciosum in ipso locum aliquatenus obtineret. Et a spiritualibus negotiis tutus esset. Extrinsecus insuper fuit devotione gratus, obviam placidus: benignitate suavis: patientia constans: caritate confortabilis: et in cunctis morum maturitate compositus, contestantes diffusius seculares et fratres qui viderunt, qui eius meruerunt consortium, et sibi familiarius adheserunt.

De humilitate eius. Ca. 5.

Porro quantumcumque polleret moribus et meritis perfulgeret: ne quasi pulverem iactaret in ventum, si sine humilitate virtutes alias in cordis armario congessisset: sic se humilem et subiectum in congregatione fratrum exhibuit: ut ad fratrum obsequia interdum seculares in nemus occupabat interdum: se facilem et voluntarium exhiberet. Sepe namque pia sollicitudine visitabat infirmos, frequenter hospites hylari recipiebat affatu: nonnunquam vero verborum et gestuum compositione ornata, discrete pascebat officium lanitoris: ad nulla officia quecumque humilia se difficilem exhibens vel invitum.

De assiduitate studii eius. Ca. 6.

Verum licet interdum cum Martha exterioribus misteriis sollicitate insisteret: tamen sedens ad pedes domini cum Maria, non diebus neque noctibus a divinis cessabat colloquiis. Evangelium quod ut alique sacrum codicem sub ascella vel in pectore vel in manibus gerens, semper legens cum poterat, vel lecta meditans, vel audita ruminans et memorie commendans. Fuerat enim ei ardens desiderium sapientie: et tantus amator fontis est legis divine: ut cum eunucho Ethiopie etiam in ministerio quotidiano positus, sacras cum posset litteras legere non cessaret. Sic enim importuna (?) grata sibi vicissitudine subcedebat ardor discendi et desiderium predicandi: ut vix in modum interdum hoc minoraretur actu, non minus percipere sapientiam desistebat. Contulerat enim ei divina providentia cor docile et tenacem memoriam ad deposita custodienda fidelem: et linguam eruditam ad reposita efficaciter dispensandum. Unde sine mora dispendio fratrum est eorum eius promptuarium sacre legis: conscientia armarium scripturarum. Per idem non tyronum sui temporis obprobriorum hereticorum de exprobratum non immemor: neque obliviosus zelator effectus: sic a suo fidem prophet et ea que ad fidem pertinent defensionem et decessum

impugnatione impresserat: ut qui fidei propugnator ardentior, totum in illius
et conversus hostes ei se manciparet obsequium: quatenus ipsius verba et studia vir-
tutem fidei redoleret. At sic circa defensionem ipsius fidei per quam tot ardebat
prevaluit et profecit: quod illi diros hostes postmodum certamen exercens: suum
tandem agonem diutinum victrici superante martyrio feliciter consumavit.
Pro hac enim a primevis temporibus mortem subire cupiens: hoc principaliter a domino
attentis et crebris supplicationibus postulasse probatur: quod non sineret eum ex
hac luce migrare: nisi sumpto pro illa calice passionis. Nec fraudatus est
desiderio suo: Ideoque disponente domino lucernam suam quam taliter concinnabat,
non occultare sub modio, sed brevi temporis spatio super predicationis candelabrum
altius sublimare: credita est illi dispensatio eloquiorum divinorum: et celesti doctrine
suum studium comitante, factus est predicator generalis.

De predicatione eius et devotione populi ad eum. Ca. vij.

Ubi vero velut alter Gedeon tubam predicationis assumpsit: quam glorioso clan-
gore sonuit hostes ac fideles excitans, in multis partibus est auditum. Exivit
enim sonus ipsius nomen per totam fere provinciam lombardie. apud urbem et et per
non modicam partem tuscie. quin et per totam romagnolam. et per marchiam
anchonitanam. quas enim civitates eius, aut oppida ibi sita devotis ac
clamoribus non impleverit: quarum gentium per dicta loca moratium non concussit
corda ut pulsavit auditu: Ubique in memoratis partibus sancte opinionis ipsius
diffusus est odor: aliis odor vite in vitam: aliis odor mortis in mortem. Ubique
est reddita persona spectabilis: ubique factum est celebre nomen eius. Auris au-
diens beatificabat eum: et oculus videns, ei de suis operibus, de exaltatione
quoque fidei et victoriosa confutatione erroris, testimonium perhibebat. Quantos
autem aut quales fructus fecerit in salute animarum, ut in suorum copiam me-
ritorum, solus novit qui multitudinem stellarum numerat, cui nuda sunt omnia et
aperta. Verum ex diuturnitate temporis: ex multiplicitate laboris: ex mag-
nitudine gratie et virtutis: preclara beati petri merita clarius innotescunt. Si enim
beatus est qui iugum domini ab adolescentia sua portaverit: quanto beatior qui tamquam
beniamin adolescentulus in excessu sanctitatis et virginitatis thalamo, triginta
fere annorum spatio in predicatorum collegio commoratus, totum tempus et numerum
dierum vite sue, studiose in obsequiis divinis expendit usque ad triumphalem
titulum passionis. Si autem bonorum laborum gloriosus est fructus: quos labores quos
operationes dominus perfecit, sive in confessionum fastidiis, sive in predicationum clamoribus
digne poterit enarrare. Et enim dies pleni inveniretur in eo, et noctes va-
cuas non habet: nocturna silentia humane deputata quieti post dormitionem

brevem decurrebat in studiis lectionum et completi tempus devotis orationum
suspiriis occupabat: dies autem impendebat commodis animarum, ut quotidi-
anis et sedulis imminendo predicationibus ut confessionibus audientie insi-
stendo: aut hereticorum dogmata pestifera validis rationibus confutando: in quibus
speciali dono gratie noscitur claruisse. Sic ergo gratiam gratie dominus exequitur.
quam multitudo populi ad predicationem eius undique confluentis: gratie ipsius magni-
tudinem ostendebat. De civitatibus enim et castris cum vexillis et tubis so-
nantibus erumpebat obviam venienti. et credentem quod tot ... sequebantur:
qui vix ab eis se poterat separare. Sepius et ubi predicare statuat, innumere
turbarum concursus loca preripiens et tempus preveniens, ipsum intollerabiliter
opprimebat. propter quod mediolanensium populus in insigne devotionis inditium
in carruca ex pictis asseribus fabricata, non collis tantum sed humeris
vectum fidelium: collocatum secum ab appressura multitudinis servabat illesum:
et predicationis locum aptius sibi providebat ceteris eminentem. Sic namque
devotus dei cernebat agricolam, qui semen veritatis contra heresses, semen pacis
inter odia: et adversus scelera semen iustitie seminabat. Unde multi abiurabant
hereses catholica veritate suscepta. plures dimissis iniuriis finem discordiis
imponebant: plurimi sua confitendo peccata de opportuna penitentia pertractabant. Qui enim
ministrabat talia semina seminanti: tales fructus abundantius ex talibus
seminibus proferebat. propter quod labores ei leves et dies pauci pre divini amoris
magnitudine videbantur.

De fiducia eius ad deum. Ca. viij.

Sicut autem ad labores quoslibet tollerandum amor dei et leticia reportata
de fructuum abundantia, ipsum fortius roborabat: sic ad aggrediendum
quoque ardua, supina provocabat fiducia experimentis pluribus comprobata. Sic enim
de superno confidebat auxilio vivere: ut vix esse posset ita durus cervicis
homines in civitate vel castro, qui eorum salubriter corda subverteret, si tempus adesset
predicationi eorum diutius insistendi. Unde si, quod rarissime contigit, interdum
accideret quod urbem ingressus vel oppidum in prima vel infra predicatione
copiosum populum non haberet: revelata per eam fiducia in solamen fratrum suorum
illud propheticum inducebat. Adhuc xl dies: et ninive subvertetur.
Quod consilium non semel factum sicut per ionam, nec in una civitate tantum: sed multotiens
et in multis constat esse completum.

De miraculis eius in vita. et primo de loquela muti. Ca. ix

Cum autem sicut pluvia doctrina eius concresceret: inter ipsos eloquiorum imbres

qui effusos celitus divino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis,
plura cepit miracula coruscare. Dum enim die quadam mediolani pre
foribus ecclesie beati eustorgii predicaret: quidam iuveni muto ad eum ex propin-
quo devotione adducto, misso digito in os eius ad conficiendum sacrosanctum corpus christi
baptismo consecrato, soluto vinculo lingue eius beneficium loquele restituit. Mox enim
interrogatus puer qui siluerat decem annis quid habuisset morbi: digitum ingr-
uentum. Et statim coram omnibus in uberes gratiarum actiones erumpens: apertorum non ita
propter reddidit vinculos labiorum: propter quod magna loquentium hereticorum labia
confusione obstrui debuissent. Sed ipsi tanquam canes impudentissimi salutifera
confusione non sunt confusi: et erubescere nescierunt. Non ad se singularem plura signa
intonavit dominus: et mirabilia innovavit. De nube exorta in refrigerium estus. Ca. x.

Nam quadam die cum apud mediolanum quendam episcopum catharorum beatus petrus
examinaret, multis episcopis et religiosis et maxima copia civitatis ad hoc specta-
culum congregatis: et dies tam ex predicatione quam ex heretici examinatione in longum
protracta fuisset: et maximus estus cunctos affligeret: heresiarcha ille tempore
subsannationis invento, cepit coram omnibus exclamare. O petre perverse si tu es
ita sanctus sicut hic stultus populus te affirmat: cur ipsum permittis tam graviter estuare:
et non rogas dominum ut nubem aliquam interponat, ut non moriatur hic stultus
populus tanto estu? Cui cum athleta fidei fiducialiter respondisset, quod dixerat
se facturum, si promitteret quod heresi prius abiurata rediret ad fidem: multi ex ca-
tholicis super obligatione beati petri contristari ceperunt timentes ne fides catholica
ex hoc confusioni pateret: et econverso multi ex infidelibus sunt gavisi confusionem
viri sancti cum desiderio prestolantes, precipue cum in toto aere nulla vel minima
nubecula penitus appareret: propter quod ut securius promitteret suum episcopum cum clamoribus
infestabat. Cumque vel isto modo pertinacia heretici se obligare nolentis frangi
non posset vel aliquatenus emolliri: beatus petrus quod ut propter infidelium gaudium
vel timorem fidelium sermonis medio non fiat infirmatus: ut appareat inquit
quod bonus deus invisibilium et visibilium sit creator et factor: rogo ipsum ut ad
consolationem vere credentium et non credentium confutationem, aliquam dignetur
nobis nubeculam mittere, que inter solem et populum interposita, nos defendere
valeat ab hoc estu. Quod ubi de quodam pulpito eminenti, premisso signaculo
crucis explevit: mox dominus de quadam nube quasi tentorium eis fecit: que
umbre sue plogum tempus omni populo prebuit velamen: et cum exultatione adaugent gratiam
fidelibus et contra hereticos insultationem. De mirabili obmutescentia garru-
lantium hereticorum. Ca. xi.

Altera et die simul ad disputandum cum hereticis constituta, moratis fratribus

inimicis convenientibus advocatis: filii tenebrarum prudentiores filiis lucis
cum essent armis veritatis exuti, se multitudine armaverunt: ut quem ratione
non poterant, saltem multiloquio superarent. Affuit insuper eorum semper frequentia
quam quem elegerant sue confusionis defensorem vir clamosus et garrulus
et malitiosis sermonum astutiis eruditus. Hic cum pugilem fidei cum socio
suo conspexisset astantem: statim verborum laqueos eius pedibus preparavit: et
ut tranquillum conventum faceret, cepit importune ac clamose insistere, ut ad ea
que proposuerat responderet. Quo sepius reclamante vir dei attendens quod servum
dei contentiosis clamoribus litigare non decet: et ubi non erat auditus, verba
veritatis et sobrietatis effundere non posset: recordatus misericordie tue domine, totum
se ad orationem convertit, devote supplicans ut hostes vel iuste erubescerent
tanquam impii et muta fierent labia dolosa: aut misericorditer super eos sol
vere intelligentie oriretur. Nec mora. Mox duorum alterum quod petiit impe-
travit: prout utriusque partis merita exigebat. Cum enim defensor fidei fidu-
cialiter insisteret contrarius veritatis adversarium: ut adhuc quereret quod querebat:
ita divine virtutis dyabolica verba represserunt, et ille paulo ante loquax et
garrulus sic subito quasi mutus factus est et elinguis: ut nec ad querendum, nec
ad respondendum aperire os ad verbum unicum prevaleret. Propter quod tursa eorum confusi
comites infideles dissipati sunt admirantem nec compunctum, eorum dementie
resistente. De curatione tumoris gule ad tactum cappe. Ca. xii.

Semel autem contigit eo iter agente cum episcopo placentino, quod ad domum diverteret
viri nobilis domini Ganfredi comitis de Lomello: cuius filium henricum non ut
ita tumor gule compresserat quod nec loqui poterat, nec spirare: propter quod parentes
eius de proxima filii morte anxii et desperati de vita, audito fratris petri conven-
tu adventu, ambo properant in vehementi occursum: et morituri pueri dolentes
nuntiant ex sollicitate remedium dat. Quo accedente levatis ad deum manibus
et oculis et eo facto signaculo: puer iam devotus suo languenti collo, tanquam
aliquod salutare remedium, cappam eius adhibuit: et benedictione recepta re-
cepit in simul sanitatem. Quod pater diligenter ac libenter aspiciens, empta illi
nova cappa, tanquam divitis vestimentum vetus retinuit: quod postmodum
nequaquam ad insipientiam recessit ei. De pelliccione vermis villosi ad
tactum eiusdem cappe. Ca. xiii.

Procedente siquidem tempore predictum nobilis vehementi viscerum torsione gravatus:
credens et metuens eam sibi mortis imminere discrimen: cappam ipsam
quam pater eius conservaverat continuo fecit afferri. Qua suo apposita pectori:
mox vermem quendam duo habentem capita et pilorum densitate villosum

euomuit.
euomuit, plene statim sanitatis consecutus effectum.

De curatione cuiusdam contracte. Ca. xiiii.

Cum uero sic in conspectu magnatum magnificaret dominus sanctum suum: non minus
pauperibus et religiosis erat affabilis, aut amabilis habebatur speciali deuotionis
affectu. quibus cum frequenter gratam uisitationis impenderet, flammas inter
eos diuini amoris accendens: confirmans uacillantes, sermonibus suis, confortans
manus remissas et genua tremencia roborans. contigit ut in quodam burgo
mediolanensis dyocesis nomine Carate, ad humiliatorum domum que ibi con
fuerat declinaret. Ubi ad quandam de sororibus nomine Carasiam que corporis
uiribus sic totaliter destituta carebat et iacuerat annis septem, quod per quinquennium
continuitate non ualuerat surgere, nec ualebat: a quibusdam de ipsius suffragio
confidentibus est perductus. Ad quam perueniens sic orauit. Domine qui sanasti paraly
ticum et lazarum suscitasti: obsecro quod digneris huic etiam mulieri reddere
sanitatem. Que penitus liberata eodem sero de suo grabato consurgens sequenti
mane redeunti occurrit. Quidam uixit, sex annis uel consecutas incolumis
et ad officia consueta plene restituta.

De curatione alterius. Ca. xv.

Simile autem apud mediolanum contigisse probatur. ubi cum quidam nomine Ascerbus
per quinque annos sic mansisset contractus, ut per terram in sextario traheretur: ad
beatum petrum adductus: ab eo signatus, continuo sanatus surrexit.

De corporali et spirituali curatione mulieris desperate de uita. Ca. xvi.

Meritis etenim dei ueniam de peccatis mereri potuit similiter et sperare quedam
mulier mantuana de qua plurimi desperabant. In mortis enim discrimine
constituta, per longum temporis spatium iam perdiderat usum lingue. Ad quam
rogatus accedens: ut ad eam uia ualeret ingredi pandunt, et more egredi
per loquelam capucio uertente extracto, premisso dominus uobiscum, prima lectione
sancti euangelii secundum iohannem penitus eam audire fecit: et mox ut confitendo
peccata sibi loqueretur iniunxit. qua incipiente in omnia ut gratia potis salutaris,
stupefacti circumstantes ac leti de domo egressi sunt, ne peccata confitentis audirent.
Sed postmodum sic fortiter loqui cepit: quod generalem confessionem quam fecit in fine,
distincte audire et intelligere poterant etiam extra domum. Propter quod fama ipsius
exerea non solum in ciuitate predicta sed ubique per prouinciam quotidie augebatur
et diffusius cunctabat. Nec mirum. quia hec et alia plura dum uiueret
dignatus est per eum dominus operari. Plures enim energuminos et alios uariis
uexatos langoribus: solo tactu et crucis signaculo liberauit: sicut plurium
fide dignorum attestationibus est probatum.

De execucione inquisitionis iniuncte contra hereticos per apostolicam sedem. Ca. xvii.

Verum cum pestis heretica in lombardie prouincia pullularet, et multas iam ciui
tates contagione pestifera infecisset: Summus pontifex dominus Innocentius quartus
attendens quantum foret ouibus luporum pernitiosa commixtio: ad pestem dyabolicam
abolendam diuersos inquisitores de ordine predicatorum qui diuersos canes
contra lupos arcere ualerent a gregibus in diuersis lombardie partibus delegauit. Sed
cum apud mediolanum heretici non solum multi numero, sed et magni secularis
potentia: acuti fraudulentia: eloquentia garruli: et dyabolica plenitudine scientia resi
derent: Summus pontifex sciens et intelligens beatum petrum uirum esse magnanimem
qui ab hostium multitudine non paueret: animaduertens quod sue uirtutis constantia,
per quam aduersariorum potentie nec in modico cederet: cognoscens etiam eius facun
diam, per quam fallacias hereticorum detegeret: non ignorans insuper ipsum in diuina
plene sapientia eruditum, per quam friuola hereticorum argumenta rationabiliter confutaret:
ut pote inter hereticos a puero conuersatus, et qualiter sensum peruerteret scripturarum
et quibus ubique sua cauillationem confictam palliaret, frequentibus pugnis et dimicationibus
experientie edoctus: ipsum tam strenuum fidei pugilem ac tam indefessum domini
bellatorem, in mediolano uel comitatu instituit et inquisitorem heretice praui
tatis auctoritate concessa plenarie ordinauit. Ipse igitur iniuncti sibi officii diligens
executor: sansonis uulpeculas perquirebat et dissipabat ubique: nullam eis
requiem tribuens: sed mirabiliter omnes confundens, potenter expellens: ita ut
non possent resistere sapientie et spiritui qui loquebatur per eum. Adhec inerat beato pu
gili specialis certandi fiducia contra hostes ex diuina reuelatione infusa. Nam
dum semel aliquibus ex futuris et certis euentibus ante altare uirginis agones
suos uirgini commendaret: per uirginem documentum uirgineum est responsum. quod
christus uirginis imminente passionis agone dudum fuit alteri petro dictum.
Ego rogaui pro te petre: ut non deficiat fides tua. Unde nec eum fiducia erat
diffisum: nec feruor indefessus tepidum: nec experientia timidum permittebat:
sed sicut leo fortissimus bestiarum ad nullius pauens occursum, pluries hostibus
offerebat sub tali conditionis ingressum: quod ipsi uel sensum duceret omnes qui
posset de toto textu scripturarum: ipse non contentus esset uno milite contra eos,
beatum paulum sermone et agens uelut inuictum pugilem contra omnes fidei
peruersores. Frequenter et hereticis se in ignem proicere obtulit pro ueritate fidei
astruenda: si et ipsi in igne cum eo fieri consentirent. Insuper pro fide uitam suam, non
solum periculis sed morti exponere audens: forsitan ex diuina reuelatione
accepit quod tam fidenter et frequenter ex spiritu sancto preferebat in medium.

Nam qui de suo felici martirio certus erat, et de loco quoque sepulture securus, utrumque fratribus prophetico modo repertus est predixisse. Scitote me nusquam nisi per manus infidelium moriturum, et non dubitetis quod Mediolani me oporteat sepelliri. Sed nec de suo premio mentiebatur, qui sic de merito certus erat. Sciens enim cui crediderat, non impudenter sed confidenter, sicut post bella victoriam, sic coronam sibi post victoriam arrogabat, ut firmiter appareat ac credatur quod adhuc nominaretur in letaniis et quod festum suum in kalendariis scriberetur. O beatum virum cui ex presenti vita iam futura incipiebat, et cuius pedes iam in celestis ierusalem atriis stantes erant, qui, cum adhuc in carne corruptibili positus, iam glorie incorruptibilis et laudis perpetue primitias pregustabat.

De tractatu et proditione mortis eiusdem. Ca. xviii.

Porro vir sanctus prudens propinquum sibi terminum passionis, acceptum summi pontificis mandatum tanto instantius exequi cepit atque constantius, quanto de reliquo repositam sibi cernebat coronam iustitie in illum diem a iusto iudice reddendam. Verum videntes et dolentes heretici negotium fidei per tam pugilem sic vehementius prosperari, de ipsius morte cum suis fautoribus tractare ceperunt, arbitrantes se posse pacifice vivere si corpore tam validus persecutor de medio tolleretur. Nec latuit sanctum tractatus occultus hostium, certis relatibus plurimorum. Sed ipse velut pugil intrepidus nec metuebat quod devotum desiderio ardenti sitiebat, nec in deo quod confidenter inceperat tepescebat, sciens quod occidi poterat, sed minime vinceretur occisus. In dominica in ramis palmarum quatuordecim diebus felix eius precedente martirium, apud Mediolanum coram copiosa multitudine populorum predicavit se certum fore quod heretici suam mortem tractaverant, et quod pro ipsa iam erat pecunia in deposito constituta. Sed agant igitur quod volunt: quia plus quam vivus fecerim, mortuus faciam ego. Assignato autem contra eum hereticorum fautoribus usque ad octavas pasche termino peremptorio, quo prefate mandatis pareret, predicens se in eodem termino rediturum, ad Cumanam civitatem profectus est, ubi prioris inter fratres suos officio fungebatur.

De passione eius et morte. Ca. xix.

Anno domini Millesimo CC.Lii. die sabbati que est finis septuagesime, quod quidem sabbatum in albis et annotinum pascha vocatur, athleta Christi de conventu suo ad pugnam fidei Mediolanum rediens, satagebat datum terminum prevenire. Cumque medium iter caperet, quidam funestus hereticus et crudelis hereticorum satelles, et eorum inductus precibus, et pro xl. libris conductus, in sanctum virum iter salutaris propositi prosequentem, magnum ut quidem lupus, ferus in mitem, in pium impius, furibundus in mansuetum, in modestum effrenis, prophanus in iustum, sacrilegus

presumit insultum, exercet conatum, mortem intentat. Et de sacerdote faciens victimam, sacrum illius caput crudeliter impetens scelerato mucrone, et satiato sanguine iusti ense, geminatis et diris in ipsum impressis vulneribus, non divertentem ab hoste, sed exhibentem se protinus hostiam, et occisoris sustinentem in patientia truces ictus, in loco passionis prostratum, semineciem dereliquit. Et ad fratrem Dominicum ipsius comitem, aerem miserandis vocibus adimplentem invocando auxilium, mox ille carnifex se convertens, quatuor letalibus vulneribus sauciavit. Cui dum percussiones ita crudeliter inculcaret, vir sanctus ex parte altera suum spiritum domino commendans: In manus tuas commendo spiritum meum, a fidei preconio et in hoc articulo non desistens, Symbolum fidei quod propter blanditias avunculi puer diffiteri noluerat, propter mortis angustias velut pro fide nequaquam oblitus est confiteri, prout ipse nefandus, fuge fraudatus presidio, postmodum a fidelibus captus, et duo fratres diebus aliquibus supervivens, postea retulerunt. Sed cum adhuc martir domini palpitaret, cultellum crudelis lictor arripuit, et latera fratris confitentis transfigens, beatum eius martirium consummavit. Sicque finita huius peregrinationis septuagesima, felix viator celestem venit ad patriam. Sic stolam suam martir et virgo dealbavit in albis. Sic ad eternum sabbatum celebrandum, de sabbato temporali migravit. Pascha et annotinum suo agno non caruit, quando quidem Petrus tamquam innocens immolatur. In ipsa die sui martirii simul confessor, martir, propheta, et doctor quodammodo esse promeruit. Dum ipso die confessione more solito facta, deo sacrificium laudis obtulit, et fidem Christi constanter inter tormenta confessus, veram fidem edocuit, clara voce cum pateretur symbolum confitendo; pro defensione fidei sanguinem suum fudit, confessorum, doctorum, et martirum se numero sociavit. Prophetarum non meruit adiungi collegio, prophetico spiritu predicens quod contigit. Cum enim tunc ipse quartana pateretur, dicentibus sociis quod non possent illa die Mediolanum applicare, respondit: Si ad domum fratrum non poterimus pervenire, apud sanctum Simplicianum poterimus hospitari. Quod et factum fuit. Nam cum eius sacrum corpus Mediolanum in plaustro a fratribus deferretur, lictore capto ut vincto sequente, fama tanti facinoris volans velocius ac Mediolanum preveniens, urbem totam subvertit populorum tumultibus et concursu. Que potestas Mediolani metu nove turbationis attonitus, clausis ianuis civitatis non potuit impedire, quia tanta foret plebis occurrentis impressio, quod archiepiscopus et cum suo clero et religiosis et plurimis sancto martiri processionaliter occurrentes vix ad corpus pertingere valuerunt. Propter quod et fratres non potuerunt illud eadem die ad domum deducere, sed apud sanctum Simplicianum, depositum,

ibidem existentibus fratribus illa nocte remansit. Illud quoque pretermittendum non est quod martirium huius sancti solempne efficit: et inter aliorum martiria indicat gloriosum. Nam et passio veneranda passionis Christi propinqua prefert ymaginem. Nempe Christus pro veritate fidei quam defendebat, bibit calicem passionis. Christus passus est ab infidelibus populo iudeorum: Petrus ab infideli turba hereticorum. Christus in paschali tempore crucifigitur: eodem tempore Petrus occiditur. Christus cum pateretur, In manus tuas domine commendo spiritum meum dicebat: Petrus eadem verba cum occideretur clamabat. Christus pro xxx^ta denariis fuit traditus ut crucifigeretur: Petrus pro xl. libris papiensium venditus fuit ut interficeretur. Christus per passionem multos ad fidem adduxit: Petrus per mortem multos hereticorum convertit. Cumque enim fidei pugil egregius hereticorum dogma pestiferum plurimum eradicasset in vita: post mortem tamen et intercedentibus meritis et crebris miraculis coruscantibus fuit adeo extirpatum: ut quam plurimi errorem suum relinquerent et ad sancte matris ecclesie gremium convolarent: ita ut civitas mediolanensium et comitatus eiusdem ubi tot hereticorum conventicula residebant, adeo sit purgata: ut expulsis aliis, aliisque ad fidem conversis, nullus ibidem auderet aliquatenus apparere. Plures etiam ex his heresiarche maximi et famosi, ordinem predicatorum ingressi, hereticos et fautores eorum usque nunc fervore mirabili persequuntur. Sic Sanson plures phylisteos occidit moriens quam vivus occiderat. Sic granum frumenti cadens in terra, infidelium manibus mortificatum: uberem consurgit in spicam. Sic botrus in torculari compressus, liquoris redundat in copiam. Sic aromata pilo contusa, odorem plenius circumfundunt. Sic granum synapis attritum: virtutem sua fortius demonstrat.

De miraculis diei mortis eius. Et de curatione fistule. Ca. xx.

Ceterum post sancti viri gloriosum triumphum celi rosario dudum clauso per petri martirium reserato, celestia miracula crebrius refulserunt: quibus dominus famulum suum martirem illustravit. Terra enim suo sanguine rosseo madidata, uberiores fructus protulit, quos celo cum leticia intulit, pronis fidei et martirio Christi suffulto suffragiis. Qui in diversis orbis partibus pluribusque provinciis signorum evidentiam non desinunt rutilare. Quorum quedam licet summus pontifex in suis litteris referat breviter comprehensa: nos tamen quotquot potuimus signorum ordine prosequentes ad edificationem legentium audientiumque latius describenda providimus, adiciendo nihilominus alia que postmodum attestatione fidelium verissime sunt completa. Hoc denique perhibito quod miracula plura fratres sunt quam probata et scripta. Multa enim sunt causa vitande prolixitatis omissa: quedam non quod congrue taceri non poterat,

inferius annotantur. De muliere fistulosa. Ca. xxi.

Eodem namque die sue passionis et mortis, quedam infirma nomine Iacoba ad corpus sancti accedere avida: sed per longum temporis spatium ex pressura confluentis multitudinis non permissa: ut sue infirmitatis reciperet antidotum quod a medicis destituta nequiverat obtinere: tandem vix in ecclesiam sancti Simpliciani ubi corpus iacebat martiris introducta: super caput suum de quo per morbum fistule iam plura ossa perdiderat, manu martiris faciens sibi fieri signum crucis: plenum sanitatis beneficium adipisci promeruit.

De revelatione et curatione monialis apud florentiam. Ca. xxii.

Eodem die in monasterio dominarum de Ripoli iuxta florentiam posito dum quedam sanctimonialis in oratione persisteret, aliquantulum soporata vidit beatam virginem in excelso throno in gloria residere: et duos fratres predicatores in celum ascendere: et hinc inde iuxta eam collocatos esse. Et cum mirans quereret qui nam essent: vocem sibi respondentem audivit. Hic est frater Petrus veronensis qui in conspectu domini tanquam fumus aromatum gloriosus ascendit. Quod a significatione non variat, quod frater dominicus qui visus est cum eo celum ascendere: non tamen cum eo auditus est nominari. Nam quidem secum passus celum creditur ascendisse: non tamen secum fuit cathalogo sanctorum ascriptus. Dicta vero soror fama postmodum docente cognoscens quod una eademque die cum sancti martirio sua visio concurrebat: statim sumpta fiducia martiri se devovit: et devotis meritis patris a quadam infirmitate antiqua subito liberatur. Sicque revelationis veritas, et concordia temporis, et adeptione miraculose salutis, tanquam argumento duplici est probata.

De lampadibus frequenter celitus accensis ad sepulchrum. Ca. xxiii.

Ut autem fidelium tristitia ex subtractione tanti propugnatoris exorta, novo lucis ortu plenum verteretur in gaudium: lampades ad venerabile sepulchrum martiris in ecclesia beati Eustorgii dependentes, pluries post ipsius absque humano studio et ministerio, divinitus sunt accense: quia conveniens nimis erat ut qui igne ac lumine fidei excellenter claruerat, singulare de ipso ignis et luminis miraculum appareret. Super locum etiam passionis eius sepe luminaria de celo descendentia plures religiosi, aliique quamplures visibiliter conspexerunt: inter que luminaria duos fratres in habitu predicatorum se vidisse testati sunt. Sic namque sanctitati martiris congruebat ut frequenter lux de celo descendens, nunc lampades, nunc per lampadibus aerem inflammans evidenter appareret: et ubi sacrum corpus est conditum, et ubi sanguis in mortis effusus. Et sic utrobique luminis infusione est exortum: sic utrobique multa divina miracula claruerint.

De curatione triplicis morbi in eadem persona. Ca. xxiiij.

Ex quibus illud euidens et mirificum tacere non debeo quod in quodam paupere medio
lanensi qui dicebatur Jacobus de Cornaredo aperte monstratum est. Nam cum haberet
sinistre manus digitum ex morbo fistule in septem locis plurimorum foraminum
concauitate defossum: alterum etiam pedem uehementi tumore deformem: et eiusdem
pedis tibiam carnibus defluentibus putrefactam: itaque uix ad aliquem locum
in quo a transeuntibus peteret elemosinam poterat conferri, uel sub ascellis suis duobus
baculis substentatus: audito quod prenouum martirem tot beneficia prestaret, spe
consequende sanitatis adductus, ad sepulchrum sancti quatrauiorum peruenit: ubi
oratione fusa cum lacrimis, sensit se subito liberatum. Digiti namque sui fo
ramina sunt obstructa et mira consolidatione sanata. Pes tumorem deposuit.
ac tibia, euacuata putredine, cicatrice salutifera est obducta. Et sic qui prius
operari uel ambulare negabat: ad utrumque potens factus est et ydoneus, mem
brorum suorum officiis restitutus. De curatione apostematis fistulati. Ca. xxv.

In persona etiam cuiusdam femine papiensis simile miraculum manifeste resplenduit.
Nam postquam osculata est martiris monumentum, statim curata est a quodam
apostemate fistuloso: clausis undecim foraminibus per que sanies eiusdem
apostematis dudum affluere non cessabat. De curatione cancri. Ca. xxvj.

Sed nec illud minus euidens fuit quod gestum est in quadam Belsauere mediolanensis
dyocesis: cuius carnes cancer eodem annis pluribus sedula corrosione necabat.
Que cum ad locum fuisset delata martiris, ulcera sua confricans terra sanguine
martiris rubricata: non solum tunc nouo dolore caruit, quo ibi pannorum tactum
non ualebat tunc sustinere: quin potius ab antiquo dimissa: uelocem et integram
consecuta est uirtute innocentis sanguinis sanitatem. Qui quidem non solum egros
liberabat a morbis, sed et a morte iamiam morituros.

De suscitatione pueri cadentis. Ca. xxvij.

In mortis enim discrimine positus quidam puer papiensis nomine Conradinus, cum
inter trabes acutas grauiter corruisset impulsus, et eo casu grauissime fuisset
sic oppressus: ut motu et sensu penitus destitutus, tanquam mortuus a matre tristissima
defleretur: mox apposito de terra suo pectori eiusdem martiris sacro cruore
conspersa: sic incolumis resurrexit quod iam matrem cruciatum deserens gaudens
abiret pristinus cum suis sociis ad ludendum. De Gutta sanata per terram
sanguine martiris rubricatam. Ca. xxviij.

Preter hec autem, plura sunt alia non supprimenda silentio que in ciuitate et diocesi
mediolanensium et propinquis regionibus tum in loco passionis, tum ad eius
sepulchrum, tum ad eius memoriam, martirus meritis facta sunt: et uaria mi
racula coruscarunt. Quandam enim uiduam nomine Mirana in parochia sancti Prothasii
mediolani moratam super honesto filio suo uirtuosius sanguis martiris
mirabiliter letificauit. Cum enim puer quadam gutta ita grauiter xx mensi
bus fuisset afflictus: quod dorsi eius nodi uiderentur per tumorem ac doloribus
dissoluendi: propter quod futurus gibbosus a medicis credebatur: mater locum
doloris terra perfusa martiris cruore liniuit: et filio penitus liberato, ad
domum exhibens, uicinas conuocat et amicas: ut sibi super salute filii congauderet.
De graui morbo febrium curato per eandem. Ca. xxix.

Aliam preterea mulierem Sabinam nomine de Lugano cumane diocesis a medicis ex
acumine febrium desperatam: terra solummodo super quam martir interfectus fuerat
liberauit: et super faciem febricitantis aspersa, ipsam perfecte restituit sanitati.
De Scrufula disparente per eandem. Ca. xxx.

In eadem uilla puella quedam nomine Jacobeta cum propter quandam scrufulam
nucis magnitudinem excedentem, alterum brachiorum haberet non modicum defor
matum: auditis beneficiis per martirem sibi a Christo collatis, contrita in
terram conspergens quod sicut eum uere sanctum fore credebat, sic ea digna
retur dominus liberare: ita fuit mirabiliter curata: ut ipso tertium,
scrufule quam per decennium gestauerat, nec ullum uestigium remaneret.
De liberatione confracti et contracti. Ca. xxxi.

In alia etiam uilla episcopatus eiusdem que dicitur Surgum, cum quidam nomine Leonardus de domo
episcopi corruens sic confractus fuisset et contractus quod nullo sibi medicine adminiculo
suffragante, per sex annos sine duobus sustentaculis nequiret ambulare: emisso
uoto ad martirem, ad martiris monumentum sic aliquo substentaculo liberatus
accessit: ubi persoluto quod uouerat, cum quatuor sociis sub iuramento testatus
est mirabilem ueritatem. De curatione cuiusdam ydropici. Ca. xxxij.

Quedam quoque mulier dicta Cara de Lignano sic grauata et tumefacta erat modo
ydropico: quod ad sanctum tumulum uix duo ualuerunt eam portari. Fusa in oratione ibidem
grauitate pressus ac tumore deposito, sic penitus est curata: ut facto uoto
et gratiis per se libere redire potuit, que prius alterius adminiculo portabatur.
De curatione contracte que perdiderat usum lingue. Ca. xxxiij.

Sed et alia quedam nomine Viridis de ualle leuetina mediolanensis dyocesis

cum toto sinistri lateris longo tempore usu carens surgere de lecto non posset, facto voto deo et martiri se ad eius futuram tumulum et pro curatione manuum et pedum cereum oblaturam, si sibi liberationis remedium contulisset: continuo liberata, illuc prius gementem flere pre gaudio et admiratione coegit.

De curatione alterius habentis manum arefactam. Ca. xxxiiii.

Simili fecit totam viciniam admiratione letari quedam paralitica nomine Agata que dum Venetiis uno latere percussa in domo cuiusdam mercatoris de parochia sancti Iohannis in Bragola duobus annis et dimidio sustentata decumberet, metuens ne hospitis sui et aliis qui sibi manum misericordie porrigebat nimis onerosa fieret et cum iterum in lectum, eo quod ad sedendum se erigere saltem cum conmederet non valeret, ut ad quoddam hospitale deferretur multis precibus impetravit. Ubi hospitalarium non reperiens hospitalis: ad priorem locum necessario reportata, desolata nimium et afflicta, tribus diebus adiutorium novi martiris cui se devovebat expectavit. Quarta vero feria discedente quadam sibi corporatorum corporata conspexit qui se medicum asserens, ipsius manum que iuxta lectulum arida dependebat accepit: promittens ei beneficium plenarie sanitatis. At illa excitata pre gaudio, et quod sibi promissum fuerat sentiens adimpletum: tunicellam sibi porrigi a quadam muliere petivit. Dum autem velut sana se libere indueret ac leta se miraculose diceret liberatam: altera mulier hoc videns et audiens: prestolans donec foret induta, stupore mirantium simulata non potuit: quin statim ad dominam domus properans, ei sanatam fore Agatham nuntiaret. Cetera dum illa stupefacta currit ut videat, et iam hec induta occurrit ut obviet: concurrit tota vicinia a predicta muliere circumquaque commota: et sic undique deo et martiri multiplices gratias referunt. Que autem beneficium salutis acceperat, liberorum solummodo gratias non contenta refferet: manum misit ad fontem, et fusum nuper sanatis digitis apprehendens, duas purpuras pressim ipsis arripuit: unam Venetiis ad altare martiris offerens: alteram Mediolanum ad tumulum eius transmittens.

De liberatione cuiusdam demoniace. Ca. xxxv.

Non solum autem in curatione morborum sed in expulsione demonum et plurium energuminorum sanationem potestatem a deo martiri traditam demonstrat aptius. Nam matrona quedam nomine Gerolda uxor Iacobi de valle sana, cum quattuordecim annis ab immundis spiritibus fuisset obsessa: ad quendam sacerdotem veniens dixit. Ego sum demoniaca: et spiritus malignus me vexat. Mox sacerdos fortius fugiens sacristiam intravit: et librum quendam in quo erant coniurationes demonum et stolam latenter sub cappa deferens, cum bona societate ad mulierem rediit.

quem mox ut vidit: ait. latro pessime: quo ivisti: quid est quod sub cappa occulte portasti: Cum autem sacerdos adiurationes suas faceret et nil curationis afferret: venit illa ad beatum petrum dum adhuc viveret, ab eo postulans adiuvari. Cui ille prophetica voce respondit: age ingens [illegible]. Confide filia ne desperes. quia et si quod postulas conferre ad presens non valeo: tempus tamen adveniet quo a me id quod petis plenarie obtinebis. quod completum est. Nam post passionem eius ad sepulchrum martiris veniens: liberationem ab infestatione demonum promissam accepit, licet cum multo vomitu sanguinis obtinuit a defuncto.

De curatione alterius. Ca. xxxvi.

Alia quoque Neborna nomine de Bethegno a demonibus possessa annis sex: possessoribus retinentibus velut armatis fortibus custodientibus atrium suum: ad sacri corporis tumulum vix est contracta. Qua ibidem cum multa difficultate detenta: de uno detinentium qui erat credens hereticorum, loquebantur demones et dicebant. Tu qui noster es: quid nos detines: Et ut eum confundendo repellerent: ipsius occulta crimina publicabant: non ne dicentes te ad illum et illum locum duximus ubi peccata talia et talia commisisti: Denique obsidentes obsessam ut meritis martiris coacti desererent mulierem nimium discerpentes quasi mortuam reliquerunt. Predictus vero incredulus Conradus de Laduano vocatus qui adhoc venerat, ut sancti miracula derideret: attendens quod vere demones erant illi sic suorum conscii secretorum, et ille vere sanctus qui tales talibus expellebat: per tam mirabiles mirum, ad lumen conversus est veritatis.

De diversis curationibus. Ca. xxxvii.

Quid plura: plures alios obsessos a demonibus eiectis illis de corporibus liberavit. febres expulit. languidos plurimos: et diversis infirmitatibus occupatos sanavit: Qui et sepulchrum eius vehiculis et aliis sustentaculis adierunt: exinde postmodum plena incolumitate recepta sine aliquibus subsidiis laudantes dei clementiam, ad propria redire contendit.

De correctione detractoris per adhesionem morselli: et curatione eiusdem. Ca. xxxviii.

Porro illud dignum memoria tacere non congruit: quod non tantum martiris devotis diversis curationis prestabat suffragium: sed et detractoribus correctionis beneficium. Unus enim quidam Mediolanensium cives in taberna prandentibus de ipso adinvicem litigaret: cum eorum sanctitatem martiris et miracula contemnens depravaret: sumpto quodam sub attestatione morsello, quod eum non posset si circa hoc delinqueret transglutire: sensit mox ipsum suo gutturi sic herentem: ut illum educere ut inducere non valeret. Quare illico penitens et iam vultus mutato colore quasi sentiens vicinam mortis eventum: facto intra se voto quod linguam de cetero ad talia

non laxaret: fuit ptin' illo euomito liberatus. De correctione al
terius p subtractione loquele: et de curatione eiusdem. xxxix.

Sic apud florentia iuuenis heretica prauitate corruptus, cum in ecclia fratrum
predicatorum de florentia cum quibusdam alijs iuuenibus an quandam tabulam
staret in qua sancti petri erat depictum martirium: hostem percutientem mar
tirem gladio euaginato aspiciens: in hec uerba prorupit. Utinam ego ibi fu
issem: quia ualidius percussissem. quo dicto: statim factus est mutus. Cumque
quid haberet requisitus esset a socijs: et nihil eis respondere ualeret: dum ab ipsis rece
deret ad domum, uidens in uia quandam ecclesiam sancti michaelis: de ma
nibus sociorum elapsus intrauit ecclesiam: et flexis genibus corde sanctum roga
uit ut sibi parceret, uoto sicut potuit se obligans quod si liberaret, sua
confiteretur peccata et omnem heresim abnegaret. Tunc subito recuperato
loquela, ad domum fratrum ueniens peccata sua confessus est, heresi abiurata.
dataque licentia confessori quod hoc in populo predicaret. ipseque postmodum in publica
predicatione fratrum exurgens: coram omni multitudine cuncta confessus est.

De curatione cuiusdam alterius. Ca. xl.

Alium quoque nobilem mediolanensem sanctus a detractione correxit: digitos ipsius
obrigescere faciens: ut omnis homo timeret et omnis lingua confiteretur catholice fidei
ueritatem: et sui oppugnatores, uirtutum et signorum nequaquam magnalia de
prauaret. De Canonizatione ipsius. Ca. xli.

Talibus autem rumoribus ad apostolicam sedem delatis, tantorumque magnalium
signis: summus pontifex per fide dignos pluribus intellectis: exaltationi fidei
et nomini martiris congaudens proinde et honori quoque apostolice sedis agger
tulans: cui inquisitorem et peruigilem sic mirificare dominus dignatus aduertens:
uirginalem eius innocentiam fecit studiose discuti, et signorum copia miraculorum
sollerter inquiri, miraculorum quoque gestam diligenter examinari. precedentem et
sequentem siue triumphalem titulum passionis. Et quia manifeste cognouit
super excrescentia ueritatis ad famam: cum sibi minora quam repperit insinuata
fuisset: de communi consilio cardinalium et prelatorum omnium qui tunc apud sedem
apostolicam residebat: octauo kalendas aprilis, nondum completo post mar
tirium anno primo: ipsum apud perusium in platea ecclesie fratrum astante
sibi plebis clerique ac religiosorum nobilium et magnatum numerosa fre
quentia, alijs uberrimam fletibus conterito: alijs pluribus laudantibus in sub
lime: cunctis uero uberrime tripudiantibus et agentibus diem festum cum
solemnitate non modica et mirabili cereorum ardentium multitudine,

et eximio sacrarum uestium apparatu. sanctorum martirum cathalogo statuit
ascribendum. Et quoniam dies passionis eiusdem qui fuit octauo kalendas aprilis
inter paschalia festa frequenter occurrit: ipsius festiuitatem ordinauit
tertio kalendas maij a totius orbis fidelibus deuote ac solemniter celebrari.
Ubi uero per mundum effusus est apostolice iussionis auditus: mox auditum deuoto:
deuotione uero noua miracula sunt secuta, que insignis in diuersis partibus publice
designantur. Quibus omnibus et ante omnia premittere congruit: quod in translatione
martiris apparuit euidenter. De translatione et inuentione cor
poris integri. Ca. xlii.

Beato enim petro martire sociato cathalogo, fidelium dignum duxerunt
deuotio sacrum corpus quod ultra annum in humili loculo sub terra la
cuerat: ad altiorem locum decentius transferendum. ad quod cum fratres
apud mediolanum ad prouinciale capitulum conuenissent: ita sanum et integrum
ac sine aliqua exalatione fetoris repertum est: ac si eadem die fuisset
nouiter tumulatum. fratres uero super magnum pulpitum iuxta plateam
corpus martiris cum magna reuerentia deduxerunt: et ibidem sic sanum
et integrum omni populo est ostensum et ab eo suppliciter adoratum.

De miraculis post eius canonizationem. Ca. xliii.

Porro de miraculis canonizationem eius sequentibus licet plura et pluria re
ferat in diuersis partibus coruscasse: quedam que fide dignorum attestatione
ad notitiam nostram sunt deducta: breuiter perstringenda prouidimus, illum ordinem in
narrationis serie consequentes: ut a propinquis locis ad remota, mi
raculorum narratio deducatur. quibus addi poterunt que postea euenerint:
ut in alijs remotis partibus refulserunt. De lusore taxillorum a
demonibus arrepto et curato. Ca. xliiii.

Nempe preter ea que supra dicta sunt ad tumbam beati petri signorum splendor radijs
suis refulgere non desinit: ex quibus illud famosum pretermittendum non est,
mira admiratione refertum. Uir enim quidam nomine Roba de medo
cum usque ad uestes in ludo taxillorum omnia perdidisset: domum in sero rediens
cum lucerna accensa lectum suum ascendit: uidens se tam panis
uilibus inuolutum, et se tot amisisse contestas, per nimia desperatione demo
nes inuocare cepit, ac eisdem se cum nefario commendare. Statimque
tres demones affuerunt qui lucerna accensam in solarium proijcientes:

ipsum per collum arreptum tam fortiter strinxerat ut nulla ratione loqui posset. Quae cum plurimum ageretur, qui erant in domo interiori ad eum ascendentes dixerunt: Quid est quod agis Roba? Quibus daemones responderunt: Iste in parte nostra est et lectos nostros intrat. Illi autem praedicti viri noctem ex cedentibus [?] ipsum tenuerunt. Quibus recedentibus coepit multo fortius a daemonibus agitari. Quod illi cognoscentes, sacerdotem parochiae advocaverunt. Qui cum per beatum Petrum martyrem daemones coniurasset, duo ex ipsis exierunt. Sequenti autem die ad sepulchrum sancti Petri deductus est. Ad quem cum frater Guilhelmus de Vercellis ascendens daemonem increpare coepisset, cum quem numquam viderat, ex nomine vocando ait: Frater Guilielme, praeter [?] nunquam exibo quia hic meus est et opera nostra fecit. Quem cum interrogasset quo nomine vocaretur, ait: vocor Belsephas. Cum vero per beatum Petrum adiuratus fuisset, infirmum in terram proiciens mox exivit, et ille perfecte sanus remanens pristinam sanitatem accepit.

De curatione mulieris demoniace. Ca. xlv.

Mulier quaedam nomine Eufemia de loco Ozinago Mediolanensis dioecesis, septem annis a daemonibus est vexata. Sed cum ad sepulchrum sancti Petri ducta fuisset, daemones eam amplius vexare coeperunt, et postea audientibus cunctis clamare: Mariola Mariola, petrine petrine. Tunc daemones exeuntes eam quasi mortuam dimiserunt. Sed post modicum plene sanata surrexit. Asserebant autem quod diebus dominicis et festivis et praecipue cum missa celebrabatur, eam daemones amplius infestabant.

De heretico fure converso. Ca. xlvi.

Vir quidam nomine Obiso credens hereticorum, cum occasione cuiusdam heretici [?] sanguinei sui ad ecclesiam fratrum venisset, et ad tumbam sancti Petri [?] duos sibi denarios [?] ipsos denarios accipiens dixit: Bonum est ut istos bibam. Statimque totus coepit tremere, nec de loco eodem aliquatenus potuit se movere. Qui territus praedictos denarios in loco suo restituit, et inde abscedens beati Petri virtute heresim deseruit et ad fidem catholicam se convertit.

De restitutione indesinentis fluxus sanguinis. Ca. xlvii.

Vir quidam de Canapicio de villa Magati nomine Rufinus gravi infirmatus: nam vena fracta in inferioribus partibus, anterius indesinenter emittebat sanguinem, ita quod nullum medicinae vel medicorum suffragabatur remedium. Sanguine per sex dies et noctes continue affluentius affluente, beatum Petrum devote in sui auxilium invocavit, qui tam subito sanatus est ut inter effusam orationem et receptam liberationem nullum pene affuit intervallum. Cum autem se sopori dedisset, vidit quendam fratrem in habitu ordinis praedicatorum grossum facie atque brunum, quem socium beati Petri martyris extimabat, sic utique formae talis extiterat, qui expassione palmas plenas sanguine velut quodam unguento suavi offerebat eidem dicens: Sanguis adhuc recens est. Veni igitur ad recentem sanguinem sancti Petri. Qui evigilans sepulchrum sancti Petri martyris in gratiarum actione et laudem statuit visitare.

De frequenti accensione candele frequenter extincte. Ca. xlviii.

Quaedam comitissa de castro Cassino Yporiensis dyocesis cum in beato Petro specialem devotionem haberet et eius vigilia ieiunaret, cum ad suam ecclesiam ut audiret vesperas accessisset, una cum quadam [?] candelam in honore beati Petri martyris ante quoddam altare beati Petri posuit comburendam. Quae cum domum redissent, sacerdos avaritia ductus in ipsam candelam sufflans eam extinxit. Sed mox lumen redit, et denuo ipsam accendit. Sacerdos ac secundo eam extinxit, sed lumen ut prius redit. Unde tedio affectus chorum intravit, et ante maius altare aliam candelam invenit, quam clericus in honore beati Petri posuerat, qui eius vigilia similiter ieiunabat. Quam sacerdos bis extinguere voluit sed nequivit. Quod videns clericus, iratus dixit: Diabole non vides expressum miraculum? Quia sanctus Petrus non vult ut suam candelam extinguas. Territi igitur et stupentes sacerdos et clericus castrum ascenderunt et palam miraculum omnibus narraverunt.

De duplici curatione cuiusdam corporali scilicet et spirituali. Ca. xlix.

Ceterum ad honorem martyris in loco martyrii quaedam ecclesia est constructa, in qua iuxta eiusdem ecclesiae altare cuidam Marchiano de Birago duplex gratia est miraculose collata. Nam cum per tres menses nec de lecto potuisset exurgere nec posset in lecto vertere ut commode se moveret, cum iam per annos xv catharorum fuisset erroribus irretitus, illuc spe salutis portatus, et sanitatem consecutus est corporis, et mente superno lumine illustratus, est conversus ad fidei veritatem.

De curatione duorum fratrum ordinis praedicatorum a diversis morbis. L.

Non fuit autem inter varia beneficia collata a generis [?] beatus martyr fratrum suorum oblitus. Duobus enim fratribus praedicatoribus devote eius suffragio recurrentibus beneficia miraculose salutis impendit. Nam cum unus

a quodam vehementi apostemate quod patiebatur in costis iudicio medicorum non posset absque incisione curari, nec sine periculo mortis incidi: cum esset mediolani pavefactus confugit ad martiris monumentum. Cumque suum discrimen beato martiri commendaret: maiorem quam postularet presumeret beneficio est donatus. Statim enim omni tumore cum toto apostemate recedente: fuit absque periculo et incisione curatus. Alter vero cum esset ydropicus et medicinis non posset aliquibus naturalem stomachi restaurare calorem in ventre extensi ad altare martiris orans obtinuit totius corporis sanitatem. De curatione cuiusdam pueri. Ca. L.

Sic autem fratres fratres: sic adiuvabat etiam innocens innocentes. Nam cum quidam puer de tresano mediolanensis diocesis Alguisetus nomine ad eius tumulum fuisset a matre delatus: effusis precibus ad martirem ut sciebat: salutem manus ac pedis et totius dextri lateris quod amiserat impetravit.

De curatione cuiusdam pueri contracti et gibbosi. Ca. LI.

Alius quoque puer de valle leventina nomine Soldanius ad eundem locum non delatus sed oblatus a matre: qui primo totus contractus fuerat et gibbosus: postea sanatus et rectus pedibus suis venit unde a matre sic noverat oblatus.

De curatione cuiusdam puelle. Ca. LII.

Ad eandem etiam quedam puella nomine Sabina de diocesi novariensi similiter a matre ducta cum manum haberet ita contractam: ut per digitorum constrictionem palmam sibi met unguibus perforaret: super martiris sepulchrum apposita extendit, pristinam sanitatem perfectius restitutam. De diversis miraculis per eum in elementis factis. Ca. LIII.

Post hec autem omittenda non sunt que in diversis vicinis lombardie partibus claruerunt et ex quibus ut ordo narrationis ordinate decurreret: aliqua interserenda providimus: rem miram ad exaltationem fidei preferentes in medium. In omnibus enim elementis servum suum dominus mirificare advertit: dum sanctitatem eius sine sensu, sine gratia preputi et maxima veneratione dignum muta et elementa magnis clamoribus operum protestata sunt. Cognovit enim ignis. dum virum sue virtutis oblitus invectum servum tunice beati petri servavit illesum. De panno tunice eius non combusto. Ca. LV.

Quidam enim hereticus nomine Guifredus de civitate Cumana dum pannum habitum de tunica sancti retinentis custodiret: et quidam hereticus eidem derridendo diceret: quod si sanctum eum crederet: pannum ipsum in ignem proijceret: et si non comburi contingeret, absque dubio sanctum crederet: et

sue fidei fidem daret: mox super carbones accensos pannum sancti petri proiecit: sed ab ipso igne longius resilivit. Deinde ipse ad carbones cadens ipsos accensos et ardentes penitus extinxit. Tunc adhuc dicente incredulo: sic pro omnia pannus tunice mee faciet: positus est super dilatos carbones ex una parte: et ex alia pannus sancti. Pannus hereticus mox ut ignis calorem sensit, penitus est combustus: pannus vero sancti petri in ignem prevaluit et ignem ipsum extinxit: ita quod nec pilus aliquis de eo combustus fuit. Quod videns hereticus ad viam veritatis redijt: et miraculum omnibus predicavit.

De liberatione navis naufragantis. Ca. LVI.

Cognovit aer et aqua: dum ad invocationem nominis sancti petri, tranquillitate reddita prompta obsequia ostenderunt. Quedam namque navis dum in medio maris pene naufragium pateretur, seva ventorum et fluctuum inundatione quassata: et omnes qui in navi erant caligo tenebrose noctis opprimeret: diversi diversorum sanctorum suffragia postulabant. Sed cum nullum sue liberationis viderent inditium: seque periclitari plurimum formidaret: quidam de eis natione ianuensis facto silentio sic eos alloquitur. Viri fratres nunquid non audistis qualiter quidam de ordine predicatorum nomine frater petrus nuper ob defensionem fidei catholice sit ab hereticis interfectus: in quo tanta per eum deus signa ostendat? Nunc ergo devote suum patrocinium imploremus: quia spero quod nequaquam a nostra postulatione fraudemur. Assentiunt universi: beatum petrum in sui auxilium devotis precibus invocantes. Quibus sic orantibus mox antenna navis in qua velum appendit, cereis accensis tota plena conspicitur: ita quod omni obscuritate illorum cereorum mirabili fulgore fugata: nox illa tam caliginosa in diem clarissimam commutatur. Et aspicientes quendam in habitu fratrum predicatorum super velum stantem: de quo nulli dubium fuit quin beatus petrus extiterit: statim cessavit ventus mare gemit, et facta est tranquillitas magna. Cum ergo predicti naute ianuam incolumes advenissent: domum fratrum predicatorum adeunt: deo et beato petro referentes gratias: eisdemque fratribus totius miraculi seriem enarrantes.

De curatione rupture inguinis per appositionem terre. Ca. LVII.

Terra cognovit, dum preter naturalem cursum supernaturalem induit: ut non iam terre nascentia sed dei mirabilia germinaret. Scolaris enim quidam cum de magalona ad montem pessulanum rediret: ex quodam saltu adeo est ruptus in inguine: ut dolore nimio vexaretur et incedere non valeret. Hic aliquando audiens predicari quod quedam mulier terra sanguine

beati petri respersam super cancri corrosione[m] poneres fuat liberata: dixit. Domine de terra illa non habeo: sed qui terre illi meritis beati petri tantam dedisti virtutem: potes et isti dare. Accipiens igitur de terra cum signo crucis et in veneratione martiris: loco superposuit et statim curatus fuit.

De miraculis que in diuersis prouincijs et remotis propemodum fiunt. Ca. lviij.

De remotis autem prouincijs quis sufficiat enarrare miraculorum frequentiam que in diuersis mundi partibus coruscare quotidie referuntur. Plus prestaret nos tempus quam copia narrandorum. Sextam quedam digna memoria, dignum duximus superioribus connectenda. De suscitatione puelle in flumine necate. Ca. lix.

In prouincia namque francie ciuitate Senonis puella quedam cum sub aqua fluminis in quo ceciderat, per longum temporis spatium latuisset: tandem de flumine mortua est extracta. Cui mortis quatuor erant euidentissima argumenta, videlicet magnum spatium temporis: rigiditas corporis: frigiditas et nigredo. Quam cum ad fratrum predicatorum portassent ecclesiam, et eam nouo martiri deuouissent: statim vite restituta est et conualuit. De suscitatione pueri qui mortuus natus fuerat. Ca. lx.

In flandria quoque non minoris reuerentie miraculum claruit. Nam mulier quedam cum iam tres mortuos filios peperisset: et ex hoc a viro odio haberetur: beati petri auxilium postulauit. Cumque quartum quoque post modum similiter mortuum repperisset: mater filium defunctum accipiens ad rogandum sanctum petrum totam se contulit: deuotis orationibus precibus ut ei filium suscitaret. Vix autem orationem compleuerat: et ecce puer qui mortuus fuerat viuus apparuit. Quem ad baptisma portatum cum diffiniuissent vocare Iohannem: sacerdos dum Iohannes dicere debuit: nesciens dixit Petrus. Qui hoc nomen deinceps propter beati petri deuotionem retinuit. De curatione laborantis in extremis. Ca. lxi.

In prouincia prouincie Arnaldus dictus de marast de altouillari laborans in extremis emisit votum ut potuit, quod monumentum martiris visitaret: si ei meritis sibi sanitas prestaretur. Cumque prius non sentiret manifesta suffragia: quia vouere verba complere non valuit: ac paulo post plenam salutem fuit consecutus: quod vouerat non sine multa fatigatione persoluit.

De mirabili curatione cuiusdam horribiliter tumefacti per totum. Ca. lxij.

De hyspania vero illud sufficiat quod in ciuitate compostellana Anno domini 1259 euidentius claruisse narratur. Ubi quidam vir affuit nomine Benedictus qui tibias inflatas habebat in modum vtris: ventrem tumefactum instar pregnantis: faciem consimili tumore horribilem, totumque corpus inflatum: ita ut monstrum aliquod videretur. Hic cum a quadam vix se

super baculum sustentans elemosinam peteret: respondit. Tu magis morte quam cibo aliquo indigeres. Sed meo consilio acquiescens perge ad domum fratrum predicatorum: et peccata tua confitens beati petri martiris patrocinia inuocare non cesses. Ille autem cum summo diluculo ad domum fratrum venisset, martiris imploraturus auxilium et clausum ecclesie hostium reperisset: secus portam se posuit et dormiuit. Et ecce quidam frater ordinis in habitu predicatorum eidem apparuit: qui cappa ipsum cooperiens, eum in ecclesiam introduxit. Ille autem euigilans: et intra ecclesiam se reperit: et perfecte sanatum inuenit. Quod cunctis videntibus admirationem intulit et stuporem: de homine pene mortuo sic subito liberato. De ~~curatione~~ correctione detrahentium venerationes festum suum per filum tinctum sanguine. Et de curatione febris acute. Ca. lxiij.

De theothonia autem duo memorabilia memorari sufficiat: numquam a memoria fidelium abolenda. In illa enim prouincia apud traiectum mulieres quedam videntes ad ecclesiam fratrum predicatorum in honore sancti petri martiris magnum concursum fieri populorum: dum ipse in platea consisterent et filarent: astantibus sic dicebant. Ecce isti predicatores omnem modum lucrandi nouerunt. Nam ut magnam possint pecuniam cumulare, et lata edificare palatia: vnum nouum martirem inuenerunt. Quibus hec et similia dicentibus: ecce subito filum totum sanguine cruentatur: et digiti quibus filum torquebant, sanguine mox replentur. Quod ille videntes, et admirantes digitos diligenter abstergunt: ne forte in eis ex aliqua incisura aliqua prouenisset. Sed cum digitos sanos omnino conspicerent et filum sic sanguinolentum viderent: trementes ac penitentes dicere ceperunt. Vere quia preciosi martiris sanguini detraximus: nobis hoc sanguineum prodigium tam stupendum euenit. Currentes igitur ad domum fratrum priori omnia exposuerunt: filum cruentatum sanguine presentantes. Prior autem ad multorum instantiam solemni predicatione indicta: quicquid predictis mulieribus acciderat, coram omnibus retulit: et filum cunctis cruentatum ostendit. Lector quidam magister artis gramatice in eadem predicatione consistens, fratrum ipsum cepit malitiose pulsare et astantibus dicere: videte modo qualiter isti fratres simplicium corda decipiunt. Nam cum aliquibus mulierculis de suis familiaribus condixerunt: ut filum ipsum in aliquo sanguine tingerent: et sic miraculose accidisse narraret. Dum hec ille diceret: plagam diuine vltionis excepit: et in ipsum validissimarum febrium impetus irruens intus spectantibus sic vexauit: ut de predicatione ipsa inter manus amicorum in domum quandam deferretur. Sed cum vehementer febris excresceret, et ille mortem vicinam timeret: pro dominum priorem accersiri fecit: et reatum suum confitens, deo

et b'to petro coram deo p'ore votu vovit / q' si eius meritis sanitatem
recipet : eum semp' in speciali devotione h'ret & de ceter' lingua ad talia
no laxaret. Mira res, mox ut p'dcum votum p'tulit / integra sanitatem
recepit. De navi ad invocatione nois ip'ius miraculose mota. Ca. Lxiiij.

Quadam et uice cum Supprior p'dci loci quosdam pulcherrimos lapides &
magnos in quadam navi duceret : et navis ex impulsu cuidam litori sic i
hesisset ut nullaten' posset moveri : descendentes vero naute omnes ipam
unanimit' impellentes, nullaten' movere possent, et navem se amisisse pu
tarent : Supprior omnib' aliis amotis manu ad navem apposuit, et leviter ipam
impellens dixit. In noie sci petri martiris in cui' honore lapides istos de
ferimus : vade. Statimq' navis velocissime mota de litore integra et illesa
recessit : Sup' qua naute ascendentes sani omes et hylares ad p'pa remi
arunt. De quada sanctimoniali ex devotioe ad ip'm, miraculose curata. Ca. Lxv.

In eadem p'vincia q'dam sanctimonialis i claustro ocobat ordis sci Syxti, diocesis
constantiensis existens : p'annum et ampli' gravem guttam in genu p'pessa e.
ita q' nullo remedio poterat liberari. Et q' sepulchru b'ti petri visitare
corporali no poterat : q' nec licebat p'p' obiam : nec valebat p'p' infirmitate :
audiens q' i q'tuordecim dietis de loco illo mediolanu posset adveni : cogi
tavit saltem p'dcum sepulchru mentali gressu ac devotione sedula visitare :
p'qualib' dieta quotidie centum p'r n'r p'ponens dice' in honore b'ti petri. Mir'
in modum cum tales dietas cepisset face : subcessive semp' et paulatim cepit
meli' se h're. At ubi ultima dietam p'fecit : et ad tumbam mentali gressu p'
venit : flexis genib' ac si p'ntialit' coram tumba staret, psalteriu' cu' devo
tione maxima totum legit. Quo p'pleto ab illa infirmitate adeo libe
ratam se sensit : ut iam vix modicum qd' sentiret. Redies vero eo mo
quo iverat / anteq' omes dietas p'plevisset, penit' e sanata.
De quodam fratre per ip'um a quartana febre liberato. Ca. Lxvi.

Huic miraculo no immerito annectendum videt' : qd' in f'ra iohanne polono
resplenduit. Cum eni' apud bononia laboraret q'rtana : et in festo sci
petri p'monie face deberet ad clerum i accessione eadem nocte iuxta
cursum febris p'spectans : vehementer p'timuit ne in ministo sibi p'
monie deficeret. Confusus igit' ad sci petri suffragia / ad altare ip'i' cum devo
tione accessit, orans ut ei meritis succurreret, cui debebat g'ram p'di
care. Sicq' f'cum e, q' illa nocte penitus febris cessavit : et postmodum

eum nunq' invasit. De quodam Ungaro simili' p'ip'm a febre gravi
ssima liberato. Ca. Lxvij.

De Ungaria vero illud memorari sufficiat qd' in quodam Ungaro noie henrico
aptius evenisse comp'tum e. Nam crebrescentib' miraculis martiris, mul
tor' relatione longe lateq' diffusis, cum dc's ungarus longa p'egrinatoe
mediolanu de peste civitate ungarie p'venisset : q'm sic affligebatur
febrib' : ut nihil penit' paroxismo durare videret : emisso voto q' ad locu
p'geret in quo corpus martiris reqescat, si p'eum sibi dn's concederet
beneficiu sanitatis : continuo liberatus qd' voverat adimplevit.
De miraculis hybernie p' aquam lavacri reliqa'r' sci. Ca. Lxviij.

Ut aut' ab ultimis t're finib' laudes insi' et g'ram finali' audiam' : i fine
hui' opusculi mirabilia q' in honore martiris i hybernia refulserunt :
duxim' breviter apponenda : ubi novo curationis g'ne aqua martiris tacta
reliquiis, vim p'ferendi mirabiles sanitates no inordinate suscepit.
Ignis nanq' p'se in lampadib' exortus : iam pluries ei' honoravat sepul
tura. Aer et locum passionis eiusdem p'fusione celestis luminis, sepi'
maxima dignu veneratione ondeat. Terra q'q' ip'ius asp'sa cruore
multis virtutib', martiris p'hospe'm agonem p'tulerat. Vn' reliquu' et
ling' no debuit elementum : q'n ad dei g'ram i laudem martiris elemento
p'cedentia sequerentur. De curatione tumoris et doloris pedis ac tibie
per aquam p'dcam. Ca. Lxix.

In quadam eni' villa elotiensis dyocesis eiusdem p'vincie q'dam nobilis
helyas noie ex vehementi tumore pedis ac tibie sic graviter dolore i
tollerabili cruciatus : ut ut gescere ut ire ut cibum sumere no va
leret : cum i tali angustia biduo ieiunasset : terib' tn' vicib' de aqua
gustans, q' reliquiis martiris fuat sacrata p'tactu : p'mo q'dem multu,
s'c'do magis : tertio sensit et p'clamavit se fore penit' liberatu : et ex
eadem aqua loco doloris abluto : p'tinus ab omni dolore q'evit : am
bulavit fortit' et cum letitia cibum sumpsit. Quapp' ville illi' i cole
ingenti admiratoe p'moti, cu' clericis intraverunt eccl'iam : et campanis
pulsantib', Te deum laudam', devote ad g'ram dei et honore martiris
cantaverunt. De curatione tumoris et doloris pedis ac tibie per
aquam p'dcam. Ca. Lxx.

Non fuit aut' minoris admirationis liberatio cuidam pueri de villa

quadam ymalerensis epatus. Nam cum tanta per totum corpus esset inflatione deformis: ut ad videndum foret horribilis: et mors ei potius quam vita a propriis parentibus optaretur, qui iam de salute sperare desierat. aqua salutifera lotus a matre et aliquibus stillis de ipsa gustatis: illico totus detumuit et inspirate restitutus est sanitati. De curatione alterius spumantis per aquam predictam. Ca. LXXI.

In eadem diocesi de eadem aqua mirabilioris curationis signum apparuit. puer enim quidam dictus helyas cum ante mensam cuiusdam nobilis luderet in domo et villa eadem: a quadam egritudine subito arreptus et in terram prostratus: linguam cum spuma ex ore in longum extendens: ita ipsam acriter mordebat intrinsecus: ut ex dolore tumescens post modicum non iam lingua hominis sed potius bovis aut equi pre magnitudine videretur. Cumque circumstantes timerent, eam sibimet in brevi dentium constrictione secaturum: nec ipsam aliquatenus intus valeret reponere: vix tandem in os eius impediente tumore aliquantulum de aqua martiris infuderunt. Quod cum instanter iam nocte fecissent: eadem sero linguam retraxit omni prorsus inflatione carentem: expedite locutus est et plena salute recepta cum gaudio cibum sumpsit. Quod videntes qui aderant stupore circumdati: reservare aquam talem non inutiliter curaverunt. De facilitate partus ob aquam predictam. Ca. LXXII.

Ab uxore namque predicti nobilis sollicite reservata sed a domino mirabiliter conservata, ita quod post triennium recens et limpida est recepta: dum ab uxore cuiusdam Roberti palmiferi fuisset in partus difficultate potata: visa est ei omnem mellis dulcedinem superare: et eadem contulit quod expressit utique virtutem. scilicet faciliter et continuo pariendi. De vase ab igne preservato virtute ipsius aque. Ca. LXXIII.

Quedam et alia domina Enesborga nomine non oblita quod similis aqua primogenitum suum nomine patricium a mortis discrimine liberarat: cum eam similiter sollicite reservasset: mirabiliter fuit a domino conservata. Nam cum casu ignis cunctas domos quas petrus maritus eius habebat in limericensi diocesi consumpsisset: inter ipsos incendii cineres vas ligneum in quo reposita fuerat predicta aqua, quodam incredibili modo integrum et incombustum repertum est. Cumque fuisset in aliud vas translata: primum penitus incensum est redactum. Quod factum evidenter docuit, ob eiusmodi gratiam vas primum fuisse in sua integritate servatum. De quadam muliere virtute ipsius aque a mortis periculo liberata. Ca. LXXIIII.

In eadem quoque diocesi et civitate plures a pluribus infirmitatibus et diversis diversimode liberati sunt. Nam in eadem diocesi limericensi uxor cuiusdam iohannis de dondouenolla, cum amissa iam loquela videret mortem singultibus prevenire: potu eiusdem salutaris aque, loquendi officio et saluti fuit pariter restituta. De quibusdam mulieribus per ipsam aquam miraculose curatis. Ca. LXXV.

Altera mulier in civitate post potum aque prefate nomine spiritualiter non modica gravitatem: a quodam mortis repentino periculo liberata. Altera non simili nomine scilicet letia vocata, ut utraque letia de sua letificaret salute: per similem potum et vomitum a quadam antiqua egritudine de qua desperavit, consecuta est sanitatem. Ibidem et per potum eiusdem aque secunda letia cum duabus aliis mulieribus quae intus doloribus et angustiis gravibus cruciabantur in partu: faciliter et leviter post modum pepererunt. De simili curatione alterius mulieris. C. LXXVI.

In laomensi quoque diocesi quedam nomine christina uxor Gilberti anglici a simili periculo per simile miraculum fuit subito liberata. De curatione cuiusdam mulieris tumefacte per aquam predictam. Ca. LXXVII.

Cetera quedam alia nomine Basilia uxor iohannis cognomento lepore cum extenuasset ita vehementer tumefacta post partum: quod se crederet iterum parituram: aqua predicta cum devotione suscepta, continuo tumor et timor mortis pariter discesserunt. De curatione femine iam prostrate utero et morti: per aquam predictam. Ca. LXXVIII.

Adhuc evidentius miraculum claruit per aquam martiris in eadem diocesi laomensi. Ibi namque mulier quedam nobilis nomine sillicia, ita usum lingue omnesque sensus perdiderat, et per longe vinctus colore: ut iam mortua videretur. que cum per duos dies in tali mortificatione stetisset: omnia in se fere mortis signa ostendens: et ei aliqui et alia que sunt necessaria funeri pararent: postquam de aqua virtuoso gustavit, mox loquelam sensusque omnes recuperavit amissos: vividus color restitutus est, perfecta demum liberatione secuta. De diversis miraculis per ipsum in hybernia factis. Ca. LXXIX.

Talibus aqua miraculis in hybernia, aliorum clementiorum testimoniis consona preconia martiris extollebat. Sed nihilominus aliis signis pluribus in eadem provincia merita martiris refulserunt. De aliis quibusdam miraculis in eadem provincia. Ca. LXXX.

Quidam namque puer febre laborans gravissima sic ad extrema deductus
est, quod vix comprehendi posset utrum caloris in eius precordiis aut in ore aliquid
remansisset, et iam a parentibus tamquam mortuus ploraretur, devote recommendatur
martiri; secundum consuetudinem patrie mensuratur, mox calorem recuperavit et halitum,
et paulo post integram sanitatem. De curatione cuiusdam qui perdiderat
usum ambulandi. Ca. lxxxi.

Filius etiam cuiusdam mulieris limericensis ad ecclesiam fratrum predicatorum in eadem
civitate portatus, ut martiris reliquias visitaret, ipsius visis illico reddita
est potentia quam perdiderat ambulandi; et sic matri cui prius fuerat onus et tedium
factus est postea sperans itineris et solamen. De liberatione cuiusdam fratris
ordinis predicatorum. Ca. lxxxii.

Sed et quidam frater predicator, nomine Henricus, cum haberet alterum de genibus
ita lesum quod sine baculi adminiculo ambulare non posset, voto emisso
se Guitens ad martirem quod de ipso in vesperis et matutinis de cetero memoriam
faceret, si eum meritis ipsius dominus liberaret, confestim voti sui comprehendens
effectum et postmodum perfecte curatus, illius memor esse non desiit, pro
vestis virtutis eius effectus. Quod multa alia miracula per ipsum
facta sunt. Ca. lxxxiii.

Multa et alia signa fecit dominus per martirem suum, que in hoc opusculo non
sunt scripta. Hec autem scripta sunt ut credatis et credentes vitam habeatis in
nomine ipsius, quia in medio ecclesie os eius aperuit in doctrinis, et implevit
eum spiritu intellectus et sapientie in scripturis, et stola glorie induit eum
cum stola innocentie virginalis; et pro palma triumphalis victorie
iocunditatem et exultationem thesaurizavit super eum in celo; et nomine eterno
hereditavit illum in mundo dominus deus noster, cui est honor et gloria in secula
seculorum. Amen.

Explicit legenda sancti petri martiris de ordine fratrum predicatorum, composita per
fratrem thomam de lentino patriarcham ierosolimitanum.

Epistola sive bulla Innocentii pape quarti, de vita et canonizatione sancti petri
martiris de ordine fratrum predicatorum.

Innocentius episcopus servus servorum dei, venerabilibus fratribus universis Archiepiscopis et episcopis
ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, archipresbyteris, decanis, Archidyaconis et
aliis ecclesiarum prelatis ad quos littere iste pervenerint, Salutem et apostolicam benedictionem.
Magnis et crebris declarata prodigiis christiane fidei rectitudo, iam novo novi
sancti decorata martirio, signorum recentium fulgore coruscat, et multis
hactenus roborata portentis, nunc singularium miraculorum insigniis confirmatur.
Ecce de instanti et moderno fidei pugile nova grandia prodeunt, triumpha
lia signa notescunt, vox fusi sanguinis intonat, incliti martirii tuba clan
git, terra non silet, sudans aspersione cruoris resonat regio, nobili pre
dita bellatore, ipseque met gladius parricida proclamat. Hec sunt certe certa
fidei sacre inditia, hec ipsius ydonea testimonia, hec eius dignissima mu
nimenta, propter quod letati sunt celi, et terra in tanti perceptione gaudii pariter
exultavit. Grandis adest materia ecclesie catholice, multo ei materia iocun
ditatis advenit. Habet unde canticum novum domino cantet, unde immense laudis
hymnum referat deo suo. Habet plebs catholica unde plaudat, levatis altissimo
manibus, sonoris iubilet vocibus, et letis animis iocundetur. Habet christiana devotio
unde devotas conditori concinnat cantiones. De orto siquidem fidei nuper in mensam
regis eterni dulcis allatus est fructus. De vinea ecclesie in regium calicem
affluens novus liquor influxit, quem palmes hostili mucrone decisus huius
humoris, qua cohesit, pressius vine vitis. De predicatorum ordine florido
prodiit rosa rubens, que regalibus oblata conspectibus, intulit suavitatis odorem.
De huius ecclesie fabrica electus est lapis, qui pressura et tunsione politus, decenter
supernis edibus est insitus. In celesti quoque rosario flos amenus rubro colore ru
tilans nuper est natus, in mundo et candido sanctorum collegio novum mirtilus lilium
est exortum. Unde fratrum est magnum in celo gaudium, exultantibus sanctis omnibus
et solemnitatem agentibus tanti festi. Sane beatus Petrus de or
dine fratrum predicatorum, lombardus origine, prudenter attendens dolosi mundi
fallacias, et devia secundi defluentis cuius blanditiis quis leditur cum lenitur,
cum ab his in adolescentie annis provide declinasset, vite semita eligens
tutiorem, ut a lubricis caute pede retracto firmis posset incedere gressibus,
ad divina obsequia se totaliter transtulit, in evangelice instructionis observantia
cuncta sua convertens studia et universas dirigens actiones, rectum et lucidum

callem sequens: ipsius salubrem videlicet ordinis regulam per quam regi valeret et dirigi: duci et induci ad spatam regem post laborem: in qua utique xxx fere annorum spatio fulctus caterva virtutum: fide perambula: spe assistente comite caritate sic profecit et perfecit: circa ipsius maxime defensionem fidei pro qua totus ardebat: quod contra illius diros hostes mente intrepida, fervidoque spiritu continuum certamen exercens: suum tandem agonem diuturnum victricia superatis martirio felicitatis consummavit. Et sic ipse petrus firmus in petra fidei: petra demum passionis allisus: ad petram christum digne laureatus ascendit. Verum ne sacra suorum actuum nos exempla preterant: aliqua de vita et ad instructionem et profectum audientium referamus. Ipse namque veritatis filius, bonitatis alumnus, conversatione conspicuus: spectabilis fama: et opinione mirabilis: miro perfusus fuisse nitore munditie: virginitatem integre custodisse, nec mentis habuisse nec corporis corruptelam: et nullius mortalis criminis sensisse contactum: firma confessorum suorum assertione monstratur. Et quia servus delicate nutritus protervit in dominum: carnem suam assidua cibi et potus parcitate restrinxit. Ne vero per ocii desidiam hostilibus pateret insidiis: in iustificationibus domini exercebat assidue: ut eo circa licita totaliter occupato: locum in ipso illicita non haberent. et a spiritualibus nequitiis tutus esset. Nocturna quidem silentia, humane deputata quieti, post dormitionem brevem decurrebat in studiis lectionum: et somni tempus vigiliis occupabat. Dies autem impendebat commodis animarum: ut studiis intendendo predicationibus: ut confessionum audientie insistendo: aut hereticorum dogma pestiferum validis rationibus confutando: in quibus speciali dono gratie noscitur claruisse. Devotione insuper gratus: humilitate lenis: obedientia placidus: benignitate suavis: pietate compatiens: patientia constans: caritate prestabilis: et in cunctis morum maturitate compositus: alios profusis virtutum aromatibus attrahebat. Fervens quoque amator fidei: cultor perspicuus: propugnator ardentior: sic animo suo illam impresserat: sic se totum in illius mancipaverat obsequium: quod queque ipsius verba et opera fidei virtutem redolebant: cuius dulcedinem lingua eius velut redundans favus copiose distillans: semper illi documenta suavia propinabat. Pro hac inquam, mortem subire cupiens: hoc principaliter a domino attentis et crebris supplicationibus postulasse probatur: quod non sineret eum ex hac luce migrare, nisi sumpto pro illa calice passionis. Non igitur meruit tantus athleta specialem palmam de pugna tam strenua reportare: ac fecundus in celibem perpetuam sanctorum consignitus coetus introire: cum de civitate Cuma ubi fratrum sui ordinis ibi moratum prior erat, mediolanum pergeret pro exequenda inquisitione contra hereticos,

sibi ab apostolica sede commissa: sicut in publica predicatione predixerat, quidam de ipsorum hereticorum credentibus prece illorum ductus et precio: in eum iter salutaris propositi prosequentem funestus insiliit: magnum unusque lupus: ferus in mitem: in pium impius: furibundus in mansuetum: immodestus effrenis: profanus in sanctum, presumit insultum, exercet conatum, mortem intentat. Sacrum autem illud caput gladio crudeliter impetens, dirisque in ipsum impressis vulneribus, et saciato sanguine iusti ense: venerandum illum non divertentem ab hoste: sed exhibentem se pronius hostiam, et cesoris sustinentem in patientia truces ictus: dimisit spiritu petente superna in ipso loco passionis occisum. Ipso quoque sacrilego percussuras in christi ministrum geminas iterante: ille non querula voce murmurans sed sustinens omnia patienter: suum domino spiritum commendabat dicens. In manus tuas domine commendo spiritum meum. Symbolum etiam cepit dicere fidei cuius nec in hoc articulo desiit esse preco: prout ipse nefandus qui a fidelibus captus fuit, et frater dominicus qui comes erat illius, ab ipso lictore percussus diebus aliquibus supervixit, postea retulerunt. Sic granum frumenti cadens in terram et infidelium manibus compressum et mortuum: uberem consurgit in spicam. Sic botrus in torculari calcatus: liquoris redundat in copiam. Sic triticum attritum in area: in dominicum horreum excussa palea deportatur. Sic aromata pilo contusa: odorem plenius circumfundunt. Sic inquam regnum celorum a violentis rapitur. Sic per fidem a sanctis regna sublimia devincuntur. O quam insigne martirium: quod titulus tam gloriosus illustrat. Pro defensione namque ac exaltatione catholice fidei, et obsequio obitu romane ecclesie: vir ille venerabilis acerrimam mortem tulit. Hic in ecclesia tamquam sydus radians: et lumine fidei et gratia predicationis emicuit. Hic iam in celo quasi luminare conspicuum: et splendore gratie, et multorum coruscatione signorum effulget: quia non vult dominus ipsius abscondere sanctitatem: nec meritorum suorum virtutem supprimere in occulto: sed inter lucentia sanctorum candelabra manifestius exaltare. ut omnibus qui in domo ecclesie habitant, preferat clarum lumen. Nam nec in vita latere sic potuit: quin miraculorum claritate pateret. Cuidam etenim nobilis filium gravi et horribili totius gule tumore nec loqui nec spirare valentem: levatis ad dominum manibus et crucis in eum facto signaculo: illo quoque accipiente ipsius cappam et in fimo supponente loco curavit. N. Idem quoque nobilis vehementi postmodum corporis torsione gravatus: credens et metuens exinde sibi mortis imminere discrimen: cappam ipsam quam devotus conservabat, reverenter fecit afferri. qua suo apposita pectori: mox vermem quendam duo habentem capita, et pilorum densitate villosum evomuit, plena liberatione servata.

Cuidam etiam iuveni muto immisso digito in os eius, sueque lingue soluto ligamine, beneficium loquele concessit. Hec et alia plura dum viveret dignatus est per eum dominus operari. Post mortem vero ipsius, lampades ad sepulchrum eius venerabile dependentes, pluries per se ipsas absque omni humano studio et ministerio divinitus sunt accense; quia conveniens nimis erat, ut qui in igne ac lumine fidei excellentius claruerat, singulare de ipso ignis et luminis miraculum appareret. Quidam autem dum vesceretur cum aliis et illius sanctitatem et miracula depravaret, sumpto quodam sub hac obtestatione morsello, quod eum non posset, si circa hoc delinqueret, transglutire, sensit mox ipsum suo gutturi sic herentem, ut illum educere aut inducere non valeret. Quare illico penitens, et iam vultus mutato colore, quasi sentiens vicine mortis eventum, facto intra se voto quod linguam de cetero ad talia non laxaret, fuit protinus illo evomito liberatus. Ydropica quedam ad locum passionis ipsius, auxilio viri perveniens, fusa ibi oratione, sanitatem integram mox recepit. Obsessas a demonibus longo tempore mulieres, martyr ille devotus illis cum multo sanguinis vomitu de corporibus liberavit. Febres expulit, languoresque curavit plurimos et diversos. Cuidam sinistre manus digitum ex morbo fistule plurium foraminum concavitate defossum, mira consolidatione sanavit. Quidam insuper puer ex casu gravissimo sic oppressus, ut motu et sensu penitus destitutus tanquam mortuus defleretur, mox apposita de terra suo pectori, sacro eiusdem martyris cruore signata, incolumis exurrexit. Quedam cuius carnem cancer edax sedula corrosione vorabat, linitis huiusmodi terra vulneribus est curata. Alii etiam diversis infirmitatibus occupati, qui sepulchrum eius in vehiculis et aliis sustentaculis adierunt, exinde postmodum plena incolumitate recepta, sine aliquibus subsidiis redierunt. Adhuc magna hereticorum et suorum credentium multitudo, cum tantam fidei conspiceret efficaciam, et adeo tot certis et apertis signorum inditiis tanquam quibusdam clamantibus pro nobis vocarentur, nec possent quasi tam valide illorum instantie non parere, ad ipsius lucem fidei desueti erroris nubilo est conversa. Quid plura? His ergo et multis aliis miraculis gloriosis magnificavit dominus sanctum suum, et colendum exhibuit convictis. Letetur itaque totus fidelium cetus, et laudum carmina deo concinat alta voce, quod a suis tanquam christi coheredibus mansiones celestes possident. Exultet mater ecclesia quod palmes suus quem in agro fidei plantavit et coluit, in celeste plantarium est translatus. Gaudeat et insignis fratrum predicatorum ordo, quod ex eo prosilit stella micans, cuius fulgentes radii in lumen hic peregrinantium diffunduntur. Erubescat fallax hereticorum evangelice quidem falsarii veritatis, quod sua mendacia commenta vilescunt, et convalescunt catholica et apostolica documenta. Obmutescant dolosa ipsorum

labia, et impudentes frontes decidat tanta confusio, cum ille cuius veracem instructionem et salutaria monita contempnebat, cuique mortis intulere supplicium, in celo iam regnet inter agmina beatorum. Et merito, cum apte conspiciat dei ecclesiam talibus fulciri columnis, talibus parietibus circumcingi, talibus consurgere incrementis, talibus propugnaculis communiri, talibus defensari patronis, talibus miraculis illustrari, quod nihilominus in noctis tenebris et mortis caligine gradientes, quoque a suis oculis squamas iam abiciunt cecitatis, ut verum lumen videant et sequantur. Ceterum quia convenit ut quem dominus in celo magnificat mundus colat, nos de sanctitate vite ac veritate miraculorum ipsius martyris inquirentes diligenter, et quia post inquisitionem sollertem, studiosam examinationem et discussionem solempnem, plura et maiora de ipso comperimus quam insinuata fuissent, eum de communi fratrum nostrorum et prelatorum omnium tunc apud sedem apostolicam existentium consilio et assensu, confisi de omnipotentis dei virtute, auctoritate quoque beatorum Petri et Pauli apostolorum eius ac nostra, sanctorum martyrum cathalogo duximus ascribendum. Ideoque universitatem vestram monemus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta precipiendo mandantes, quatenus tertio kalendas maii festum eiusdem devote ac solempniter celebretis, et faciatis a vestris subditis veneratione congrua celebrari, ut pia eius intercessione et hic a noxiis protegi, et in futuro sempiterna consequi gaudia valeatis. Et ut ad venerabile ipsius sepulchrum ardentius et affluentius christiani populi confluat multitudo, ac celebrius eiusdem martyris colatur festivitas, omnibus vere penitentibus et confessis, qui cum reverentia illuc in eodem festo annuatim accesserint, ipsius suffragia petituri, de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, unum annum et quadraginta dies, accedentibus vero annis singulis ad predictum sepulchrum infra eiusdem festi octavam, quadraginta dies de iniuncta sibi penitentia misericorditer relaxamus. Datum Perusii IX kalendas aprilis pontificatus nostri anno primo.

Alia epistola sive bulla Alexandri pape.

Alexander episcopus servus servorum dei. Venerabilibus fratribus universis archiepiscopis et episcopis ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, archidyaconis, archipresbyteris, decanis, prepositis et aliis ecclesiarum et religiosorum ordinum quibuslibet prelatis: Salutem et apostolicam benedictionem. Magna magnalia de beato Petro martyre

ordinis predicatorum natione lombardo per oras urbibus innotuit ytalicas: et iam
usque ad longinqua terrarum per universalem notitiam effulsere: qui dum in carne
viveret, a carnis illecebris et delitiis alienus, sic virtuose perfidie zizania calcavit:
quod stabili animo, suscepto persecutionis agone, gloriosum tandem de ipsius fidei ho-
stibus reportavit martirio prevalente triumphum. Huius itaque triumphi fama
in omnem quasi fidelium terram exivit: et ad extrema fere orbis, illi signa
lucida radiarunt. Fulget iam inter claros sanctorum agmina recens martir: et
in firmamento ecclesie novum iam rutilat luminare. O mira martirii victoria
in quo dum caro conteritur, spiritus roboratur: dum constanter videt deficere, fortius
convalescat: in quo tunc magis Christi miles prevalet: cum acrius comprimitur: quia
et vita tunc gloriosius hostem vincit: cum inter passiones atroces constantius
mortem suffert. O quam admiranda catholice fidei per certamina martirum defen-
sio provenit. Nam in illorum oppressione ac cede: robur ipsa suscipit et vigorem:
que nequaquam tunc deminuitur: cum sui sibi pugiles taliter adimuntur: quinimmo tunc
status eius potius erigitur et firmatur: quoniam illi sic moriendo non desunt: sed plus
quam ante, vivunt et assistunt ad fidei munimentum. Tunc clarius fidei lampas
lucet: cum ardentes lucerne martirum, suppliciorum incendiis corporaliter extin-
guntur. Quod plene ac lucide patuit in ipsius beati Petri martiris passione. quia
plus gloriosum et recolendum eius martirium, sic suorum multitudine ac emi-
nentia miraculorum, fides resplenduit: quod quamplurimi hereticorum et eorum credentes: ipsius
fidei tot et tantorum ostensione signorum agnita veritate ad illius lumen de suorum errorum
tenebris properare redierunt. O quam laudandum et honorandum athletam, qui hostiles
non pavescens occursus plagas etiam sui perseverant in stadio usque ad mortem in [illegible]
stabilitate pugnavit. O venerandum virum: et ubique sonoris preconiis declarandum.
Hic enim religionis norma: munditie nitor: morum decus: thesaurus scientie:
predicationis fulgor: caritatis ardor: fidei paries: cumulus gratie: virtutum
speculum: et fragrantis suavitatis aroma. Hic timor hereticorum et tremor:
dudum expugnavit eorum perfidiam: et iam ab ipsis occisus illos deterret
vehementius et confundit. Hic sydus celi fulgidum: dignus celestis regni
coheres: illustris concivis: martirum inclitus: mense superne conviva: et
securus patrie sempiterne possessor. Merito itaque tam preclari martiris uni-
versa plebs catholica recensere debet memoriam: et toto ipsius ecclesia, eius festum
solemniter celebrare: ne tanti dei donum recepisse ingrata videantur
ac non recognoscere immensam quam in hoc ei largitus est gratiam, magnificando

ipsam tam eximio martire, ac tanti patroni suffragio muniendo. Et cer-
tum de ipsius consortio civium supernorum chori assidue exultent: inconveniens
et reprehensibile nimis esset: si eorum fideles solemnitatem eius non susciperent
et agerent reverenter. Quem enim dominus mirificavit in celis et sublimavit
in terris: debemus et nos crebris attollere laudibus et festivitate celebri honorare:
ut de illius magnificentia et gloria eidem gerentes letitiam: et voto, voce ac ope-
re quodam pariter psallentes tripudio: congaudeamus in hoc sanctorum collegiis:
et digne illius precamina mereamur. Quapropter nolentes penitus ut predicti
beati Petri martiris solemnitas aliquatenus negligatur: quem predictus felicis re-
cordationis Innocentius papa predecessor noster sanctorum cathalogo de fratrum suorum
et prelatorum omnium tunc apud sedem apostolicam existentium consilio et assensu duxit
tam in generali gaudio ascribendum: sicut per suas litteras plenius notificavit ad uni-
versas provincias destinatas: universitatem vestram rogamus et hortamur attente
quatenus considerantes sollicite quod in tanta claritate martirii aliis temporibus fides
orthodoxa refulserit: et hereticum dogma funestum ad confusionis et ignomini-
am ruit: eiusdem martiris festum quod celebriter agit romana ecclesia: quod
et precipue studiose propter insigne illius martirium ab omnibus catholicis generaliter
agi volumus: cum devotione ac solemnitate omnimoda celebretis et faciatis
a vestris subditis veneratione congrua celebrari: matutinale officium de ipso martire
dicendo cum .ix. lectionibus, et alia de eo nihilominus officia solemniter prout con-
venit exequentes. Illi vero qui non consueverunt paschali tempore quo ipsius martiris
solemnitas agitur, festum aliquod cum novem lectionibus celebrare: nocturnum
et diurnum officium cum magna reverentia et celebritate iuxta morem et modum
suum solitum de martire ipso agant. Et ne de ipsius festivitate in futurum
umquam possit oblivio: volumus ut diem festi sui qui videlicet occurrit .iij. kal.
may. in kalendariis vestris scribendo, ibi eius sanctum nomen cum specificatione
ordinis predicatorum sollicite designetis. Sic autem premissa omnia efficaciter
exequi studeatis: quod ipsum patronum martirem apud deum habere possitis
sedulum adiutorem. Datum neapoli.

Explicit bulla alexandri pape iiii quod festum beati petri martiris agatur solemniter
et quod nomen eius cum specificatione ordinis predicatorum in kalendariis designetur
sub .iij.o kal. may.

Ex tertia parte hystorie b[ea]ti Antonini archiep[iscop]i Florentini.

De beato petro martire. | Quo[modo] florentie in foro ueteri fugauit s[anctus] demonem uenientem i[n] forma equi nigerrimi ad impediendu[m] p[re]dicatio[nem].

Beato petro martiri in florentia p[re]dicanti in foro ueteri: humano g[e]n[er]i hostis
antiquus inuidens fructificationi eius ex doctrina sue p[re]dicationis
q[ue]siuit impedire sed no[n] p[re]ualuit. In forma eni[m] equi nigerrimi appa
rens mouens se ex strato p[ro]p[in]qua fabro[rum] ferrario[rum] uelocissimo
cursu ad p[r]incipiu[m] platee fori ipius aduenit ut eius aspectu [et] cursu
territi audientes fugam caperent. At a uiro dei signo crucis edito cont[ra]
eum subito disparuit, neminem ledens. Sicq[ue] frustrat[us] e[st] spe sua
coluber tortuosus et unde attentione uerbi p[ro]curauit distrahere:
inde ex miraculo eos fecit magis deuotos.

De uictoria fideliu[m] cont[ra] heret[ic]os [et] de memoria hui[us] uictorie in ciuitate
Florentie

Tunc aut[em] florentie no[n] modicus erat nu[merus] eo[rum] q[ui] infecti erat illa heresi
manicheo[rum] asserentium dyabolum creatorem re[rum] uisibilium.
Cont[ra] quos beatus petrus pugil egregius et heretico[rum] inq[ui]sitor uirilit[er]
dimicauit, quibusdam nobilib[us] de familia q[ue] d[icitu]r rubeo[rum] siue de Rossi
et alijs catholicis exhibens uexillum crucis insignitum: ut ip[s]e uerbis
et illi gladijs cont[ra] hereticos p[re]lium d[omi]ni exercerent. Et certamen
i[n]uicem ineuntes catholici hereticos fugarunt ultra arni fluuium
i[n] platea s[an]c[t]e felicitatis. [et] citra arnum in loco q[ui] d[icitu]r puteus ad s[an]c[tu]m
sixtum no[n] multum distans a conuentu ordinis. Eosq[ue] de ciuitate
egredi compulerunt: ne carnes putride residuu[m] corrumperent corp[or]is
et morbide oues reliquu[m] inficeret gregem. Adhuc p[er]seuerat in
dictis locis signa uictorie signo crucis in lapide sculpto [et] sup[er] co
lumna imposito. Sed et ip[s]um crucis uexillum anniuersaria die
natalis eius impressione defertur a quibusdam societatis que
d[icitu]r s[an]c[t]i petri martiris cum ad eccl[es]iam ordinis ad offerendu[m] cereos
accensos accedunt. Ip[s]am q[uo]q[ue] societatem d[icitu]r beatum petru[m] insti
tuisse. Qui cum fr[atr]es ordinis possessiones no[n] retinerent, uineta
i[n] mobilia sunt legata p[er] testatores ut ex eo[rum] redditib[us] fieret
pietantie fr[atr]ib[us] conuentus d[i]c[t]i ordinis infra annum.

De calumnia ei imposita q[uod] feminas h[ab]eret in cella: cu[m] t[ame]n esse[n]t
sancte uirgines que ex superna p[at]ria ueniebat ad uisitandu[m] eum.

Mirus erat hic s[an]c[t]us puritatis et humilitatis p[ro]pt[er] q[uo]d uirgines s[an]c[t]e
ex superna p[at]ria aliq[ua]n[do] eum uisitabat, cum eo orante familiarit[er]
colloquentes. Vn[de] cum i[n] quadam ciuitate mora traheret i[n] co[n]uentu
ordinis: accidit ut eo in cella orante q[ui]dam fr[atr]es leues transeuntes
iuxta cellam eius, audientes collocutione[m] pluriu[m], firmauerunt
se, ut dep[re]henderent q[ui] essent. Qui audientes uoces mulier[um], ut
min[us] deuoti extimauerut eum feminas h[ab]ere in cella. Vn[de] in capi[tu]lo
accusarunt eum cora[m] priore testib[us] inductis: cu[m] et p[ro] quacu[m]q[ue]
p[ro]pria ca[usa] et confessionis ut necessarij consilij, mulieres in dor
mitorio i[n]duce[re] et honestissimas: inhumane sacrilegium indicet.
Surgens in mediu[m] fr[ater] petrus uocatus a p[ri]ore: interrogat de
re ip[s]a. Nec explicat cum q[ui]b[us] loq[ue]batur, tum ne se iactare ui
deret, asserendo colloqu[i]um h[ab]uisse cum s[an]c[t]is uirginib[us]: tum [con]siderans
sibi soli fidem no[n] adhiberi cont[ra] plures. Nec t[ame]n fatet[ur] mulieres
i[n] cella h[ab]uisse de q[ui]bus illi intendebat. S[ed] tacens p[ro]strat[us] i[n] medio
uenia[m] petit. Quis eni[m] dic[er]e ualet. mundus sum a peccato ut
no[n] egeat uenia? Dure prior arguit eum quom[od]o ausus sit
feminas et si honestas i[n] cellam duce[re]: cum ult[ra] p[er]iculu[m] maxima
nota infamie cont[ra] conuentu[m] possit oriri. Arbitrabat[ur] forte p[ri]or
ille, magis quadam i[n]cautela [et] simplici puritate q[ua]m lascinia
illud fuisse pactum. Florebat t[un]c ordo p[re]dicato[rum] et omnis
lascinia exulabat ab eis. Iubet ig[itur] prior a conuentu illo fr[atr]em
petru[m] discede[re]: ut discat huiu[s]mo[d]i incautelis no[n] scandaliza[r]e
conuentus: et ad conuentum yesinu[m] ordinis i[n] marchia situm accede[re].
Et ibi q[uasi] relegatu[m] mane[re]. Caput i[n]clinat. patientia[m] humilit[er] in noces
[com]punam suscepit. Iter assumit. [et] applicans residet ibi. Quada[m]
aut[em] nocte dum i[n] eccl[es]ia cora[m] crucifixi ymagine deuotius
oraret: confusio ei illata sine ca[usa] [et] increpatio menti occurrit.
Partemq[ue] sensitiua[m] excitauit ad tristitia[m]. Et p[ro]p[ter]ea[m] q[ue]rela facies
ad crucifixum aiebat. Mi d[omi]ne. tu scis in ca[usa] illa inocentiam
meam. Cur p[er]misisti me ita iudicari? Et crucifixi ymago ad eum.

142

Et ego petre qd mali feci : ut cu tantis obprobrijs et cotumelijs codem
narer ad crucem? Disce g° exemplo mei omia equanimit subsține.
ex qbus uerbis mirabilir confortat 7 cosolatus e. Ingressu tpris de
claratum e illos fuisse errore decreptos q crediderunt ugines supne
pris fuisse feminas uig. Adhuc ymago illa crucifixi in dco qnetu
in reuerentia 7 ueneratione hetur. De pede absciso pprimium ge
lu ab adolescente : sibi postea restituto a bto petro.

In illo tpre cum p lombardiam 7 Tusciam ac romadiola pdicando
discurret contigit quedam adolescentem ad doctrina et spuctum
i confessione audiret. et int cetera cofessus e se mrem calce
pcussisse. At scus facin horrens cu amaris lacrimis eu redarguit.
ostendens grauitate sceleris. Cui ubo 7 exeplo comot : qd me igr
face iubes pr in satisfactione tanti mei flagitij. Ecce ad omia patus
sum. Certe ait uir scus. Ille pes meret abscidi : q instrumentum fuit
tanti impietatis cum et xpus dicat in euangelio. Si pes tuus scanda
lizat te, abscide eum et proijce abste. Non tn hoc tibi dico ut facias
sed caue i futuro. facies aut talem 7 talem pnie satisfactione. Re
cedit adolescens cum animi no modico zelo ulciscendi patratum
excessum, lz no sm sciam. Reūsus domum accepit no paruum
cultellum et in feruore spus pedem abscidit. Dolor intensus sequtur
que feruor no tollit nec minuit clamor. Clamat p dolore et
uoces audiunt sanguisq effluit copiose in terram. Cucurrit mr.
cernit pedem abscisum sanguine fluente. et e dolore qi extra se
posita uocat amicas 7 uicinas. Accurrut omes, stupore replent
nescientes rei cam. Intendunt qcitius ad sanguinis fluxu restrin
gendum. et cura q potuit adhibita scrutant adolescente quo
7 qua de ca id actum fuit. Refert iuuenis se confessum illi fri
petro pdicatori et int cetera de calce mri illato. qd pcem ondit
ei ita enorme fuisse, ut no uideret adolescenti sufficient satisfacere
posse nisi pedem puniendo p abscisione. Querulat mr. notz
coaduniat. uicinia impletur murmurationib. et i cotumeliam
fris petri 7 conuentus tonchs fres ita indiscretos 7 fatuos qui
pnias adolescentib iniungat abscindendi pedes. Pgut ad conuentum

festinant, uocant priorem. querela exponit cont frem Petru. expli
cat casus insinuat hoc sco uiro. Excusat se ille no iniunxisse
tale opus. Sex ad puidendu simplicitati adolescentis, cum iussit
adduci cum pede absciso. Quo facto orone pmissa pedem abscisu
iunxit 7 coaptauit tybie in loco incisure 7 subito insita 7 incar
nata e cum pede tibia ac si nulla ibi fuisset i cisura. Et uidetes
q aderat glorificauerunt deum q dedit potatem talem hoib, et sim
plicem fatuitatem iuuenis conuertit in gliam sancti sui. //

De ydropico sanato meritis beate Katerine de senis.

Vidi una lettera mandata a feo belchari cittadino fiorentino da vinegia per don
Iacopo di ser Iacopo dalancisa decto don Iacopo da firenze della congregatione
di sancta Iustina da padova, dell'ordine di san benedetto, facta in vinegia
nel monisterio di san giorgio maggiore adi xxi d'agosto 1462. Nella quale
si contengono molte cose et infra l'altre io vi lessi et copiai questo capitolo che
seguita de verbo ad verbum cioè.

Io stetti ne giorni passati circa octo di nella città di chioggia nel convento de frati
di san domenico la festa del quale andamo a honorare. Nel quale luogo vidi
et parlai a uno converso che tutto mi pareva el nostro frate agnolo da san Salvi.
el quale la nocte di san piero martire nel quale giorno andò per divotione
a paradiso la sanctissima vergine di christo sancta chaterina da siena, s'era stato
da essa sanato. Et per più sicurtà gliel pruovo. questa è la substantia. Essendo lui in
extremis cioè per male d'ydropico et diffidato si da medici come da tutti gli altri
et essendo apparecchiati già li instrumenti per poterlo la mattina vegnente sepellire
in essa nocte gli apparve essa beatissima chaterina, et dixegli che lo voleva
guarire et molte altre cose che lascio per brevità. Et conclusione lo confortò
molto ad patientia, humiltà et perseveranza, le quali diceva lei avere sempre
amate. Dipoi gli pose una certa herba in sul corpo, et sparì. Et così lui adormentandosi et dipoi svegliandosi si trovò sanissimo. Et ciò dicho perchè
essendo in esso luogo et parlando di certe cose dove fussi nominato voi: fui
pregato instantissimamente io vi scrivessi fare una laude della sua vita et
sanctità. Et volendomi per questo cioè scrivere, laude facto sanza dimandarlo dello quale ringratio. benchè stimo desiderio sarebbe stato fussi
stato più plenaria secondo quello della beata villana et beato Giovanni Colombini.
Don lorenzo sta bene et in buono proposito et anco si racchomanda. scrivete sor
Iustiniano la soma vera. Et io avrei gratissimo che in questo mezzo si pensi a scrivere
voi. Ritrovassi uno libretto dello beato Antonino olim nostro archiepiscopo el quale
lui fece allo segnato di Cosimo de medici cioè donna di lorenzo. El quale per
bene misericordia tracto del bene della viduità et consolola sopra la morte
dello lorenzo. Comincia così. Vidua vivis benedicens benedicam. Et in volgare
dice. Il signore proprio propheta. Io benedirò la nostra vita. Et questo prio che
se fosse in mia presentia dato. intendo scrivere tutte le sue opere si volgare
come in latino. Sono al presente circa la fine della seconda parte et la
sua soma grande. Et così mi farest grandissimo apiacere. Starem tuta

gratia che mi conciessi di luj per laude etc. e della vita sua sero de lordine
reforma di sop detti etc. e della villana e di bonary. la vita sua, et, i molti luoghi
cosi, maxime in san marco. et mess. franc.° da castiglone il quale la
compose e altri dalli quali visaro et no lavesse noi, farle opere ad
avere. Et quisti in charichi etc.

Questa lettera ebbi io frate lionardo di ser uberto dellordine di san domenico da esso frate
belchiori oggi questo di 3 di maggio 1466. nel convento di san marco in firenze
et lo scritto copiando quello che di sopra, et, scripto.

Dissemi ancora detto frate come gia e uno anno Il detto ser iacopo passando
b. Antonini di qua e andando poi a stare a bologna nel monasterio di san paolo
dove oggi si truova, disse a esso frate, come sendo ancora ristretto di sotto
molto gravemente si raccomando al beato Antonino, et incontanente fu
liberato e maravigliasi come sia rimaso cosi sano in modo che non
sente piu dicio pena alchuna.

In quel tempo che detto ser iacopo predetto stette a ristrivere a casa della laude di sp.o
catterino come era stato richiesto, fece ordine e mandagli detta laude
et a punto giunse a venegia in quel tempo che il detto ser iacopo che no
volevano scrivere.

¶ De lapide vesice emisso meritis beate marie virginis

Fr. Lodovicus angeli turcij de flor. ord. predicatorum bonus religiosus et simp. morbum yliacum
qui dicitur el male del fiancho in sua adolescentia pati cepit. cumque is morbus de mense
Januarij anno ab incarnatione 1467. cum in conventu sancti domini de fesulis acriter
vexaret: dolori dolor supadditus est. nam lapidem in vesica postquam aliquamdiu de morbo
yliaco convaluerat, sentit. que infirmitas dicitur el male della renella sive el
male della pietra: de qua infirmitate pauci sanantur: plurimi vero moriuntur.
Denique diebus quinque hoc morbo laborans: cum magna pena vix urinam emittere
poterat. gratia is die post completorium ante altare beate virginis annuntiate in
dicto conventu fesulano orans pre doloris magnitudine: beate virgini devote se commen-
davit: et unam missam in eius honore celebrare vovit: ut eum a tanto
pena liberare dignaretur. Mirum dictu. dormitum vadit. et mane surgens
ex vesica lapidem in modum quadrati ciceris seu in modum fabe clausum infra
virgam cum urina emisit absque ullo dolore: ac deinde sensit se penitus
liberatum. et missam sicut promiserat in laudem virginis pro gratiarum tantarum

actione in ipso conventu fesulis beate virginis devotissime celebravit.
Hic et fr. lodovicus dum esset in seculo: et more aliorum puerorum ~~etiam cum aliis pueris~~ tempore estivo
in flumine arni pro balnearet: in profundum aque bis immersus, et desuper
cohoperiens iuxta pontem cui nomen Rubaconte: cepit valde dubitare
de vita sua. Itaque omni humano auxilio destitutus: se beate virgini annuntiate
de cuius devotione pre ceteris vovens votum emisit aliquarum candelarum: Et mox
de profundo pelagi illesus exivit: et votum postea explevit ad gratias
actionem reddendam.
Hec michi fr. leonardo presbytero de flor. retulit idem fr. lodovicus in cella
sancti Antonini de la ruine de flor. lapidem autem emissum multi fratres
viderunt fesulis.

Usque hec que scripta de beato archiepiscopo scripta sunt. f. 49

¶ prologus in Additione ad vitam et miracula beati Antonij archiepiscopi
florentini. per fratrem Leonardum Uberti de flor. ord. predicatorum. die xi novembris 1468

Scitote quoniam mirificavit dominus sanctum suum. psalmo quarto. Dominus deus suum
suum Antonium cognominatum Antoninum de florentia de ordine fratrum predi-
catorum archiepiscopum florentinum mirificavit. i. mirabilem reddidit et ostendit
in conspectu omnis populi eius. Mirabilis utique Antoninus fuit et tum propter miracula
crebraque prodigia in vita pariter et in morte coruscantia: tum propter iustitie opera
et sue sanctissime vite conversatione. maiores nempe sunt operationes iustitie
quam ipsa miracula. et iustus quilibet propter bene acte vite merita: mirabilis predicatur.
quia cum resistit viriliter desiderijs suis: et vincit spiritus desideriorum malorum que eum
persequuntur. quia mundi oblectamenta: carnis incentiva intestinaque prelia: et hostis
antiqui insidias superat: facit hec mirabiles res: etsi nulla alia de illo miracula
videantur. Sed qui cum sanctitate vite: et prodigiorum gratia fulget: hic certe
mirabilis est. et hunc deus ex certo mirificat: qui iuxta psalmiste vocem. In
sanctis suis mirabilis predicatur. Antoninus ergo qui utroque effulsit: magnus
vocatur in regno celorum. Scitote itaque fratres mei dilectissimi quoniam non alius nisi
dominus sanctum suum Antoninum mirificavit et mirabilem reddidit vite merito
et signorum gloria. Quia vero dominum in sanctis eius laudare iubemur: quod
tunc efficimus si eorum quos dominus sanctos fecit gesta fortia divinaque prodigia
predicamus: non immerito sanctorum vitas et miracula: tanto studio tantoque labore
descripta compingimus. quis enim dubitet ad laudem domini pertinere: quicquid suis
sanctis propter gloriam dei: sive calamo sive ore sive quovis opere fuit impensum?

Sane beati Antonii archiepiscopi florentini vitam et non nulla miracula: Franciscus Castilionensis presbyter vir litteris grecis atque latinis eruditissimus: sacreque theologie professor: luculento sermone conscripsit. Sed quia ut ipse in eius opere testatur, non omnia complectens: multa aliis de sancto viro conscribenda reliquit. Ego frater Leonardus [illegible] de Flor[entia] minimus ordinis predicatorum cupiens pro modulo meo offerre in templo domini, si non aurum ut argentum, quia non est mihi, aut coccum: purpuramque et byssum: saltem pilos caprarum aut pelles arietum rubricatas ut si quid est aliud in mea facultate deo acceptum: quedam alia que beatus Antonius sive in vita sive post obitum gessit: que a fide dignis accepi: rudi ac simplici sed veraci stilo describere statui ad laudem omnipotentis dei et gloriam sancti sui: legentiumque solatium et exemplum: reservans tam hec eadem que ipse describebam: quam multa alia ac pene innumerabilia que de sancto viro dici possent: aliis maiori facundia maiorique elegantia describenda. Nulli non mirum videatur: si rerum gestarum ordo non observetur: ut que prius quam dum viveret operatus est describantur: et item ex hiis que post obitum gessit, que prius sunt patrata secundum temporis ordinem ac factorum dignitatem referantur: quoniam hec que dicturus sum prout diebus singulis a verissimo testimonia accipiam narrare intendo. Singulis tamen capitulis huius operis, singulas rubricas apponam: ut facilius intuenti summo totius capituli statim occurrat: et ea ipsa que singula valeant si forte videbitur, in suo temporis et dignitatis ordine collocari. Pro labore autem meo: et sancti merita et intercessiones: et legentium orationes ~~exposco~~ humiliter postulo.

Quater adhuc puerulus instanter orando petiit sibi donari gratiam ~~perpetue~~ ~~castitatis~~. sanctissime virginitatis.

Beatus igitur Antoninus florentina urbe oriundus patrem habuit Notarium ser Nicolaum pierozzij: matrem vero Thomasiam. a quibus multa diligentia nutritus: cepit esse ~~ipse~~ puer ingeniosus: ut potest quam sortitus fuerat animam bonam. hic multa morum honestate refulgens: mirabiliter orationi erat intentus. in ecclesia sancti michaelis in orto ad imaginem crucifixi singulis diebus diutius orare consueverat puer dei. fertur quoque hoc inter cetera ter a domino postulasse: ut sibi virtutum perpetue virginitatis decus concedere dignaretur. dicens cum psalmista. fiat domine cor meum et corpus meum immaculatum in tuis iustificationibus ut non confundar. Quod sicut postea rei probavit eventus: gratia sibi divina concessit. virgo enim usque in finem perdurasse narratur. Ob hoc et

* De virtutibus igitur et immensis laudibus tanti viri: qualiacumque oris et calami munera et obsequia: sicut dominus dederit: offeram ipsi domino. pretiosiora offerant alii sicut possunt: et unusquisque secundum gratiam sibi

dum in extremo esset articulo constitutus ita ut vix et vox audiretur: sepius in eius ore hec verba resonabat. Sancta et immaculata virginitas quibus te laudibus efferam nescio. Quis enim ad beatam virginem mariam cui semper devotissimus extitit. possent illa verba referre. Tamen non incongrue credit quod ipse sanctam virginitatem laudans: agebat gratias deo et sanctissime virtuti virginitatis: quo ipse inviolabiliter custodito, cognoscebat se ceterarumque virtutum custodiam obtinuisse: simulque vitiorum omnium victoriam habuisse. Noverat profecto puer Antonius magni esse meriti apud deum, cognatamque angelis virginitatem. Inspiravit deus purissime menti sancti Antonii: que mox fuerat futura omnium carismatum receptaculum: quoniam que caste vivunt: templum sunt spiritus sancti. Et propterea ipsam mentis et corporis virginitatem tantopere custodiebat. propterea et in morte constitutus dicebat. Sancta et immaculata virginitas: quibus te laudibus efferam nescio. Sciebat enim quod donato ei illi innumerabilis honestas per manus illius.

De moribus et sancta conversatione eius. Et quanta constantie simul et fame ac boni nominis diligentissimus extitit.

Iam vero nunc vellem facundus esse: ut clarissimos mores: sanctamque conversationem: omnemque vitam beati Antonii proloqui possem. In eo namque ut verbis utar beati Ambrosii tanquam in ymagine descripta videbatur ipsa virginitas: omnisque sanctissime vite integritas. de eius siquidem vita et conversatione velut de speculo quodam fulgebat species castitatis et cunctorum forma virtutum. hinc sumi possunt exempla vivendi. In vita Antonii tanquam in exemplari magisteria expressa probitatis. quod corrigere: quod effugere: quid tenere debeamus ostendunt. Virgo erat non solum corpore: sed et mente: qui nullo doli ambitu sinceros adulteraret affectum. Corde humilis. verbis gravis. animo prudens. loquendi parcior. legendi studiosior: memoria prestans. Non in incerto divitiarum sed in prece pauperis spem reponens. intentus lectioni et operi. verecundus sermone. Arbitrum mentis solitus non hominem sed deum querere, ~~fuit ei bona~~ ~~sua prima deo: et orationis~~ non ledere reos. bene velle omnibus: assurgere maioribus natu: obedire prelatis equalibus non invidere: fugere iactantiam: rationem sequi: amare virtutem. Quando iste vel vultu aliquem lesit? quando fastidivit humilem? quando risit debilem? quando vitavit inopem? nihil torvum in oculis: nihil in verbis

pe(r)ax: nihil in actu fuit inverecundum: ut ipsa species corporis simulacrum fuit mentis: figura probitatis. Bona quippe domus in ipso vestibulo dignoscitur. nihil intus tenebrarum in anima latebat Antonii: ita ut mens eius nullis repagulis corporalibus, nullis vitiorum umbraculis impedita: tamquam lucerna lux intus posita: foris facile cunctis luceret. Quid exequar ciborum parsimoniam? officiorum redundantiam: tollerantiamque laborum? alterum enim ultra naturam suffecisse: alterum vero propter parcitatem ciborum, pene ipsi nature defuisse videtur. hinc Antonius semper erat oppositus. Illinc ~~...~~ continuata ieiunia fessum corpusculum macerabat. Cibus eius erat talis quod mortem potius arceret. non delitias ministraret. Dormire non fuit cupiditas sed necessitas fuit. Sacras vigilias super modum amabat Antonius. Primusque semper solitus erat surgere ad matutinas: implens davidicum illud. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. et item: Castigatio mea in matutinis. Post matutinas vero non redibat ad quiescendum: sed lectioni: orationi: compositionique suorum librorum instabat. Si quando tamen somnus imminens eum oppressisset: super sedens in loco ubi legebat aut scribebat: elevata ad celum facie paululum quiescebat. Et tamen cum quiesceret corpus: vigilabat animus: quod frequenter insomnis aut lecta repetebat: aut somno interrupto continuabat: aut disposita peragebat: aut gerendo pretemptabat. Hec omnia pene sumpsi ex libro sancti beati Ambrosii de virginitate: que ipse beate marie virgini tribuit: ut quod beati Antonii virtutes nequeo competenti impetu digne narrare: facundia et sanctitate utar aliena. Cetera de moribus beati viri hec ingenali sermone breviter dicta sufficiant. Nunc aliquid particulariter exprimamus.

Qualiter beatus Antonius virginitatem suam ab omni et levissime suspitionis macula integram custodivit.

Noverat vir dei teneram et lubricam esse castitatis opinionem: facileque amitti aut maculari: nisi virgineus pudor ab omni specie mali abstineat. Quia enim pauci sunt qui carnis continentiam servent: ex levissima suspitione ipsi incontinentes de aliorum continentia incipiunt dubitare. Propterea fugiebat Antonius omnia suspecta consortia: pudica mente eius pudicos servabat oculos: pudicosque sermones. Ait ipse quondam epistola sua ad reverendum patrem fratrem Laurentium de ripa fracta pisanum qui nunc prior in quodam ordinis predicatorum miraculo claret: quod nec cum puelis nec cum mulieribus loquebatur nisi in locis publicis videntibus cunctis. Cuius quidem epistole que multo bono continet documento: totum tenorem statui hic inserere ut ex originali epistola scripta sua manu antonii vidi et legi. Sic

*

quere post folium ...

Iesus. 160

In nomine domini iesu christi amen. Ego frater leonardus frederici de florentia ordinis predicatorum nunc in conventu sancte marie florentini, hodie die xxxiii. may 1462. Indictione x. decrevi quedam de dicendis de vita et miraculis beati viri fratris Antonii ... ordinis predicatorum archiepiscopi florentini qui obiit die ii. may 1459. fuit omnino dignus persona amplam, notabiliorem quidam non ornato stilo: devotione magis quam pompa, eius licet sermone complecti. Et nunc quippe rerum gestarum ordinem non curabo tenere. Sed ut occurrerit memorie prodam: aliis fortassis ... magis ... et omnia ... redacturis.

Primus ... cum ego die prefata xxiii. may 1462. post cenam ... in ... ambularem: vidi ... monitum ... religiosum ... arbitror ... amicum ... floris ... beati Antonii prefati ... orantem ... et suffultum. ... quem ... surgentem ... salutavi. et ... de beato viro Antonino ... colloquerer. hoc solum quod sibi accidit ... et de ... sancto patri.

Fuit in civitate florentie vir bonus et simplex seu ... belchorius non mediocris ... dum vixit famil...laris ... qui non multum opibus abundans: familiam habuit satis onerosam, ... fortune necessitate. nam in familia nuptui ... plures filias feminas: quas honeste ... statum ... bone ... possibile ... Et ut nunc huic vere optime ... omnibus: ad propositum redeo. Hic ... venit die xxiii. may 1462. cum post obitum prefati beati viri Antonini quondam ... filio ... annis ... quas ... ut ... posset ... in anno obitus beati Antonini ... ianuarii 1459 ... fuit ... beati viri morte, ut ... semper fuit ... monachorum ... ordinis sancti benedicti in monasterio ... florentiam ... ubi ... multo ... cum ... religiosis ... alys ... talem ... semper habuit. videbat sibi ... in ... sancta maria florentie ubi ... corpus ... beati ... videbatque ... statum corpus ... pedibus ... Respondebat ... sancti ... mandatum ...

149

cumque recentes corpori adhesisset ... illi ... florenorum,
quorum florae ... illi filiam suam ... quo maritandi ...
... defuerunt ... ad suos ... capit annue ...
petitionem ... Cum statim ... die illuc ... confratri [illegible]
tantis ... Florentiam rediit. et non multo post ... eodem mense
... filiam nuptui tradidit ... nobili ...
... quelem ab alijs ... duplicata ... reddidit
... non dubitat ... meritis ... mirum in modum
operata fuerit apud deum. cum maxime ... florenos ...
grandes magis ... generose ... exposita ... usque ...
bono ... ingenium. Deus ... bene ...
... amicus fuit ... illi non defuit.

ab lacrimis dicens Comede nobis Feliciani Margaritam et ... amicis ... faciatis nec ...

Quidam adolescens bone profecto indolis ... timoratus, nomine
Iacobus filius nobilis viri Leonardi de Manellis de Florentia, dum sibi a
... in curia ... petitum foret unum canonicatus in ecclesia cathedrali ...
... sua ... civitate de Florentia. et non posset quod petierat ...
magno labore ac difficultate obtinere: idem Iacobus ...
... beato Antonino prefato
ut si melius esset pro salute sua, tale posset officium ... dignitatem ...
... statim post paucos dies ... canonicatus ... assumptus ...
... et hodie vocatur dominus Iacobus de Manellis. qui statim
talem ... adtemta ... vocatus ...
... ac post ... capitulum ...
... corpus viri sancti. Et hodie ... xxviii mensis maii 1462
dum ad visitandum ... tumulum accessisset ... fratri Leonardo de Florentia ...
quod ... affirmavit ... Tomasio de Manellis. et ... Iohanne
qui olim fuit clericus ... archiepiscopi viri beatissimi.

Quedam mulier de Fabriano oppido marchie, ita totius capitis ac
facies tumore cepit egrotare: ut in fronte eius vix possent oculorum forme
discerni ... tumulus ... caput ... facies videbatur. ac per hoc
nihil pene videbat. cumque hoc morbo diutius laborasset: addita est
infirmitati eius contractio et conglobatio totius corporis: et velut in
globum redacta: membrorum omnium usum perdidit. Iacere ... strato
suo paupere ... miserrimo ... non poterat: et cum stare omnino non posset:
sedens in spiram morem dolens heu nimium atque heiulans laborabat.
Huius germanus fuit quidam frater Andreas de Fabriano ... ordinis
ac socius per aliquot annos prefati viri archiepiscopi Florentini usque ad obitum
eiusdem sancti viri. Qui quidem frater Andreas adhuc ... vivit ...
... prefato viro ... cum ...

hic frater Andreas post transitum beati Antonini predicti parentes
usque Fabrianum visitaturus perrexit. et ut ... sororem suam cuius
... egestate non modica laborantem aliquo subveniret.
donavit illis quandam tunicam dicti sancti viri: que quidem
... mulieres ... potius ferre nolentes: ... thesaurum ... preciosum
... in usus ... ac necessarios
... aut ... optimum ... eam. Prefata tunica
... quandam capsam cum devotione reposuerunt. Ipse vero frater
Andreas multa de mirabilibus ... sanctissimi Antonini
parentibus suis ... Visa ... sorore infirma: ...
... devotionem ... hortatus: abscessit.
Prefata igitur mulier omni spe humana atque auxilio destituta ...
semel sola esset in camera ubi posita erat dicta tunica
dolore nimio afflicta, ... vero devote se commendans, rotando
... potuit ... iam dixi ad capsam ubi erat
tunica venit: capsam aperuit: ... tunica ...
cum magno labore induit super carnem nudam. seque ... potuit
ad lectum reduxit: ... tota nocte sic induta ...
... dormivisset: mane facto surgens sana se ... liberata
... a facie tumore ... membrorum ... invenit. Unde
... eadem die ... ad flumen
... lavare ... pannos quos ... lavabat
... stupent ... de ... repentina
novitate: narrant illis miraculum ... magna
... et omnes ... deum qui ... usque
hodie mirabilia operari non cessat.
Hec retulit mihi frater Andreas prefatus die xx Ianuarii
1462 ab incarnatione. ... ubi erat ipse procurator ... hoc audisse ... anni
domini 1459 ... sororem suam liberam: quia
infirmo quoque ...

Die 26 aug ... frater Andreas ... Fabriano ... soror sua ... ipsa
... narrando prefati miraculum ... infirme ... filie sue ...
... non posset ... membrorum contractione
... dormiens et mane ... sanam ...

hec ipsa mihi narrauit et vocans.

X

Fuit in Ciuitate florentie quedam deuota mulier: que nimia deuotione viro sancto Antonino afficiebat adeo ut ubicumque sensisset illum esse, continuo accurreret ut flexis genibus ut alii, eius benedictionem recipere mereretur, [illegible] eum in tam grandi sanctitatis veneratione habebat: nunquam tamen secum locuta est, aut aliquam cum eo familiaritatem habuit: sed potius putabat et quasi angelum [illegible] reputabat, et ab illo singulis si fieri posset diebus tamquam a domino deo benedici. Hec post mortem viri, et ante [illegible] cepit magna et periculosa temptatione spirituali: que ea diaboli factione pene in desperationem adduceret. cepit illa se deuote sancto commendare: Verum post aliquot annos videbat sibi in visione de mortua sic ceperat: et more solitas eum Antoninum transire: illa non cum reliquo populo [illegible] benedictione [illegible] re se inclinabat. At ille quia nullum penitus aspicere solitus erat: intendens in eam ait. Accede mulier. Cumque ipsa pro sua verecundia sibi appropinquare formidaret. Veni ne timeas ait. Et signo crucis benedicens eam: vade inquit: quia amplius tua illa vehemens temptatio non vexabit. et confestim disparuit visio. Evigilans autem et adesse [illegible] deo et beato Antonino gratias egit. ac ab eo omnis illa molestia penitus abscessit: in magna pace et mentis tranquillitate perdurat.

Mulier ista retulit hec cuidam venerabili et bono religioso Magistro Michaeli de pisis fratri ordinis predicatorum qui narrauit predicto viro venerabili fratri Santi de flor priori tunc sancti marci florentini: qui etiam fr. Santes narrauit post modum michi predicta die xxi. octobris 1464 in presentia fratris Alexandri de roma sacriste sancti marci [illegible] fratris Juliani [illegible] de flor Antonini [illegible] fratris leonardi [illegible] nec non fratris Juliani [illegible]

Quedam mulier satis nobilis florentina per xviii annos sterilis perdurauit. hec solita erat semper se commendare sancto viro Antonino archiepiscopo flor: ut sibi a domino sobolem impetraret. Tandem multiplicatis votis et sacrificiis iam [illegible] annis [illegible] peperit duos pulcherrimos filios masculos. Hec ego f. le. audiui eadem die xxi octobris in presentia predictorum.

Hec mulier vocatur domina Gostanza filia [illegible] de panzano que habuit duos viros et secundum nomine Bernardi angeli [illegible] in quo [illegible] annis [illegible] sine filiis. et in anno 1463. die xxii. maii [illegible] iam cum 3o viro [illegible] annis 4 et [illegible] sterilis. [illegible] voto [illegible] obtinuit puerum masculum [illegible] per sex annos [illegible] ordinarias [illegible] genuit [illegible] singulis annis portauit [illegible] duos [illegible] annis. [illegible] post multos dies [illegible] viro [illegible] et post [illegible] die 23. februarii 1463. peperit pulcherrimum filium vocatum petrantonium [illegible] peperit alium masculum nomine bartholomeum [illegible] annis habuit [illegible] barthum et [illegible] [illegible]

Quidam de familia Reverendissimi domini d. cardinalis sanctorum quatuor coronatorum nomine. ita acriter fuit de anno domini 1462 vulneratus in crure, quod osse fracto, et magna scissura facta in polpa cruris, pene erat desperatus a medicis. Vnde cum dolor nimius eum vexaret, et spes salutis nullo modo eum subleuaret, quedam eius [illegible] hortatus est eum ut se commendaret sancto viro domino Antonino archiepiscopo flor. cuius sanctitas erat et in urbe notissima. qui statim emisso voto: cepit melius se habere. et quem cum dolore [illegible] cepit leuius ambulare per domum. fuit autem ipsius votum tale. venire namque florentiam ad tumulum sancti patris in sancto marco et offerre ymaginem cruris ceream: [illegible] patri [illegible] sancti marci [illegible]: [illegible] per tres menses. Die tandem xxviii. septembris 1462. venit flor cum oblatione sua. et factum ipse patri narrauit. [illegible] obtulit quod trimestre sibi [illegible] suis [illegible] et familiari ac pro imponendo [illegible] quod [illegible] possit ad ipsius patris libitum. [illegible] prior fr. Santes de Schiattensibus de flor [illegible] tunc prior sancti loci, cognito [illegible] nouitatis et [illegible] adimplendi quod vouerat inspecta [illegible] paupertate ipsius, secum in tali facto misericordiam dispensauit. qui gratias agens, [illegible] nihilominus ad mandatum suum offerens [illegible] remansit [illegible] pro. // hec narrauit mihi idem prior fr. Santes, de eodem mense septembris 1462

Ciuis quidam florentinus Simon pierozzi orlandi de populo sancte marie alberighi per multos annos tumore vesice et descensu intestinorum in ipsam vesicam siue metulam graui langore portauit. quam quidem infirmitatem, herniam vocant. qui et morbus ut materno sermone utar dicitur il male del crepato. o vero rotto disotto. hic dum post mortem patris sanctissimi viri circa annum domini 1460 grauius tali egritudine premeret et nullo posset remedio per medicos inuenire. nulla et voto ipsum sanaret: quadam die postquam multas terras circuiendo [illegible] plurimum [illegible] tandem ad ecclesiam

So marco uenies ad sepulchrum beati uiri antonij supradicto
sermone se posuit. et flexis genibus ac plurimo dolore gemens
recordans familiaritatis quam habuit cum sancto uiro prefato in
uita sua: talia ad eum uerba direxit. O felicissime presul
sicuti firmiter credo astare coram domino nostro iesu christo: gloriosissime
et uirginis genitrice maria inter alios sanctos confessores dei: ita rogo
supplico atque uales meam tuam, ut mihi ab ipso domino nostro
iesu christo et piissima matre sua auxilium et remedium postules
in tantis doloribus infirmitatis mee. Quibus dictis, nec alio uoto
emisso, pre angustia spiritus paululum quasi obdormiuit: post breue spatium
totus exhilaratus surrexit: et quod mirum dictu est, statim ante
ipsum sepulchrum se sanatum ac penitus liberatum inuenit. Quod ipse
admirans, et domum sanus rediens, deponensque omnem ligaturam
gratias deo egit et sancto suo Antonio qui eum liberauit ab infirmitate
qua in similibus anni ipse erat pene incurabilis. ac deinde
numquam amplius talis morbi sensit angustiam. hec dictus referebat
simon confratribus cum multis lacrimis perfundens nimio. et in quibus
lacrimas parit sepultus retulit die xxxiij nouembris
1463.

Quidam tabellio nomine ser Santes de bagnano de mense julii 1463
ita ui febrium est oppressus quod pene a medicis desperatur: tunc ille
humano auxilio destitutus uouit se deo et beato Antonio quod si ipse
dies liberaretur, quandam rem ipse promisit impleret. Et ecce quinta
die post uotum affuit quidam aromatarius qui sibi salubre remedium
attulit et statim liberatus est. ipse uero ser Santes non medico
forensi: sed beato uiro hanc sanitatem attribuit. et non multo
Arte: sed sancti precipue se reddit et ipse dicat liberatum.
hec ipse mihi retulit die 30 nouembris 1463. in presentia fratris Lanceloti
de prestone et multorum aliorum

ALiud audiui miraculum miraculorum maximum, quod menti non corpori
salutem prestitit. Ciuis namque quidam florentinus Alexander sint
Sander seu ut uulgari loquar Sanderus pagagnotti circa
annum domini 1465 tanta cepit mentis perturbatione uexari, ut
pene in desperatione laboraret. cogebatur siquidem uehementer

demone instigante, ea agere que ait corpori magnum
sunt paritura dispendium. atque adeo perductus est, ut
neque facti periculum posset euadere: neque quod consilio
ageret intueret. perdurat in hac angustia multis mensibus
sex: nec ullo remedio aut consilio perficere possit.
et iam prope est ut in precipitium cadat quo fiat uir prudens
et bonus cunctis irrisio et obprobrium: et quod hoc dictis grauius
est sibi ipsi ruina et scandalum irreparabile. Domique
dum quadam die equitaret in uilla que dicitur Mugello
et hac angustia solito grauius premeretur: cepit sic secum de
se tendere dicere et orare beate Antonio: ut eum dignaretur
suis precibus de tali temptatione periculo liberare. Mirum
dictu. paululum procedens sentit continuo motus tantos
tam quam liberatam factam nunc quod ante sit expertus. et occurrit
sibi salutare remedio precibus tali uiri sancti, omnia illa tribulatio
omneque periculum penitus discessit. ex quo admirans gratias
deo et sancto reddidit immortales.
hec ipse mihi retulit die 27 aprilis 1466. cum magna admiratione
et gaudio. et dum quererem quod mali sibi talis tribulatio erat
illatura: noluit prorsus in manifestum facere. ueritus forsitan
tam grande secretum, tam alti homini enarrare. Sed sufficit
audisse miraculi effectum.

Adhuc uiuente beato Antonio hoc contigit quod narratur. Fuit in ciuitate florentie
quedam deuota mulier de prima biblia domini: que uirum dei magno uenerabatur
affectu. tantaque eum deuotione prosequebatur, ut ubicumque illum esse
sciuisset aut quacumque transiturum: continuo accurreret, ut illius benedictione
flexis genibus ut ceteri tempore mereretur. seque beatam fore:
et ab omni periculo tutam fore existimabat illo die quo a sancto uiro
benedictionem accepisset. erat enim mulieribus deuotio communis pro ad
benedictionem eius. omnes enim quacumque illum transire audiebant
currebant gratiis: et flexis genibus, ceruicibusque inclinatis benedictionem
beati antonij expectabant. Cuius autem tantum erat affectu uiro sancto.
numquam tamen quandam erubescentia et pudore feminarum, locuta est secum
sed solum in eius presentia tamquam si dei angelum aspiceret, delectabatur.
hec igitur deuota mulier uexari cepit magna et periculosa temptatione
spirituali: que eam diaboli factione pene in desperatione adduceret

Virgo creditur fuisse hec mulier et multis ornata virtutibus. et tamen tantis
impugnata temptationibus et uno precipue veteris amoris: quod quale erat
non satis noverat. cepit igitur in se isto vero amore [illegible]: quasi
non loqueretur more humano. Verum tamen ut in quadam visione ymaginaria
narrare sibi videretur esse in ecclesia cathedrali prope [illegible] sicut [illegible] erat
ibique adesse virum dei magno populi frequentia circumdatum. videbatque sibi
quod intento [illegible] cum aspiceret, [illegible] mox [illegible] reportas. Tum
illa que non dum femine sed nec viri [illegible] aspiceret pre nimia modestia [illegible] erat
intendens in eam: [illegible] manu annuebat ut ad se accederet. Illa
non tamen [illegible] tum et quod cum plena [illegible] non magis
illa quam alia [illegible] vocare nullus videbatur: sed appropinquare
non audebat. Sed vir sanctus iterum atque iterum in eam intendens, annuebat clarius
ut ad se veniret. tunc illa sumpta fiducia ad sanctum accessit. et illa
[illegible] [illegible] verbo: [illegible] quasi [illegible]: tandem mulier
[illegible] [illegible]. sibique aperiunt [illegible] quod in spiritu [illegible]
erat [illegible] super tribulatione illa sua. [illegible] ille [illegible] vade [illegible]
tali [illegible]. et [illegible] diaboli temptamento. Adveniat [illegible] vade [illegible]
illa [illegible] fenestra sunt foramen et accipe [illegible] quod [illegible] et bibe. et
liberaberis ab omni temptatione quam times. quod cum accessisset ad locum et
[illegible] plenam amarissima medicina reperit: primo bibere illa [illegible]
videbatur. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: potione cum vellet [illegible]
gustare: cecidit [illegible] super pedes eius. et ille [illegible] [illegible]
[illegible]. et [illegible] scrupulo et angustia quibus premebatur liberata [illegible]
gratias agens deo et sancto ~~[illegible]~~ suo: qui adhuc vivens ~~[illegible]~~, [illegible] omnibus
et salubre remedium prestare potuit.

Eadem die et hora qua sanctus migravit a corpore. que fuit 2 maij 1459 [illegible]
prefata mulier de spiritu beati antonini transitu [illegible] talem habuit visionem.
Nam eadem die et hora cum esset in domo sua cum quadam matrona seniore
annis illo tempore vocaret mulierem ut a somno surgeret [illegible] [illegible]
dixit [illegible] illo surgit tempore: sed somno [illegible], paululum obdormivit
[illegible] obdormivit: non in plena dormitione neque aperte vigilans. et [illegible]
statim [illegible] et super eam manu domini. et vidit celum apertum et [illegible]
glorie in medio circumdatum innumerisque sanctorum et angelorum milibus [illegible]
septum. et vidit archangelum que non habet [illegible] loqui. tunc illo [illegible]
[illegible] super ordines [illegible] [illegible]. nam sicut [illegible] [illegible] erat
[illegible] [illegible]. Vidit [illegible] religiosos [illegible] beatum Dom[illegible]
[illegible] pulcherrima mansione [illegible] angelus erat
et super eum [illegible] [illegible] in medio [illegible] adornatum
[illegible] erat [illegible] angelorum, [illegible] videt [illegible]

et mansione ornatissima [illegible]. et tum illa tali visione [illegible]
[illegible] minister [illegible] cum baculo [illegible] sicut virga aut maggo
more ministrorum pape: cepit annuere circumstantibus voce et gestibus
ut locum venienti daret. videbatque sibi quod [illegible] diceret hec
verba. Fate largo. Fate largo. Cedite. cedite. Date locum. Date
locum. Ipsa autem mulier ut sibi videbatur erat [illegible] in loco
[illegible] in magna multitudine. nam maiores [illegible] superiores [illegible]
in gradibus et locis eminentioribus [illegible] erat [illegible] collocata.
Cumque ille [illegible] ageret ut locus daretur venienti, illa mulier
secum loquens dixit. quid est hoc? [illegible] ut locum [illegible] iubes? At
ille ait. En beatus Antoninus archiepiscopus florentinus, mox relinquens [illegible]
[illegible] [illegible]. vox [illegible] finiebat. Et [illegible] matrone
illi [illegible] illa mulier [illegible] [illegible] illa
disparuit. Mulier [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod illa hora beatus [illegible] migravit
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Hec sancta femina post modum [illegible] confessione [illegible]
fratri michaeli de pisis [illegible] sacre theologie [illegible] confessori. qui michi retulit
die 6 augusti 1468. rogavitque ut scriberem [illegible] quam
in illa muliere magnam habet [illegible]

De fratre mariano de firmo ordinis predicatorum liberato a febribus

Hoc quod vidi miraculum: litteris mandare curavi. Quidam
namque frater Marianus de firmo ordinis predicatorum in conventu sancte
lucie de fabriano eiusdem ordinis per duos menses et ultra gravi
ssime egrotavit. nunc [illegible] terzana. nunc quartana. nunc co
tinua febre laborans. de cuius vita sepius erat dubitatum.
de quo [illegible] erat [illegible] opinio: aut quod nullo modo mortem [illegible] tali
infirmitate evaderet: aut [illegible] longa esset et gravissima
[illegible] sepe [illegible] medici [illegible] fuit. fortis est [illegible]
quia non [illegible]. mirabatur enim medicus quod nullis
medicamentis febrem illam posset extinguere: aut saltem reddere
minorem. demum ipse medicus de infirmi salute desperabat.

pluribusq de ipso fre Mariano interrogantibus: diffido iam inquit de salute fris mariani: quem nullo genus magno diligentia potui a vehementi febrium sublevare. Ego igitur fr Leonardus frobeti de flor dictus ordinis professus qui tunc hic indigne preeram dicto conventui fabrianensi fratri compatiens simul et suo conventui firmano unde ad nos venerat: votum vovi deo et beato Antonio archiepiscopo florentino de flor ord. pred. pro salute ipsius fris mariani die xvi mensis augusti M.cccclxxvi. promittens ita efficere quod vita dicti beati Antonii composita per franciscum castilionensem presbyterum: una cum quibusdam miraculis propriis hoc quod narro: poneretur in bibliotheca dicti conventus fabrianensis. Mira res. Die sequenti: cum etiam tertianum tremorem fr merens expectaret: sensit protinus sancti virtutem. [illegible] et extunc ulterius nullo febre vexatus. ita quod dei gratiam et sui sancti merita bene convaluit: quod in brevi ad suum conventum firmanum sanus et incolumis remeavit: quamvis transacte egritudinis aliquantula debilitatem et lassitudinem per dies aliquot sustineret. et sic quem pene mortuum putabat: tandem vivus et sanus suis fratribus restitutus.

De fre quodam impugnato a spiritu fornicationis: et meritis beati Antonii liberato.

Religiosus quidam gravi tempore carnis: sordidarumque cogitationum impugnationes vexarent. idque mirum videbatur quod in homine iam provecte etatis: tanta libidinum incendia pullularent. Agebat ille non segniter contra suos fetentissimos fedissimumque hostem. Sed ipse magis magisque ardentius conspicientes flammas quem ipsi athletam opitulabat. Demum ex hominis nimio anxietate priorisque ad se recurrebat presidium [illegible] temptationi durissime humiliter [illegible]. Denique cum parum proficeret: adversario suo fortius dimicante. ex quo potuit [illegible] se beato Antonio commendavit. Mirandum stupendumque mirandum. Sensit ille continuo refrigerium. paulatimque turpis illa temptatio deo concedente et beato Antonio adiuvante cessavit.

Fr Iohannes de marignolle de floren. [illegible] ord. [illegible] et tunc vestiarius in sancto marco de flor. circa ianuarium anni 1463. talem per totam unam diem in dextro oculo dolorem perpessus est: ut putaret se sagittam [illegible] in [illegible] oculi [illegible]. sequenti nocte surgit dolens [illegible] oculum clausum tenebat. [illegible] licet paululum magna vi [illegible]. tandem nimio dolore vexatus ad sepulchrum [illegible] flexis genibus [illegible] [illegible] rogo ut [illegible] experientia [illegible] et ego ad laudem tua [illegible] singulos dies [illegible] dixit pr nr. et [illegible] Mira res [illegible] et oculum aperit [illegible] in loco suo [illegible]
Hec retulit [illegible] infirmario [illegible] barth. [illegible] Antonii [illegible] martinoghi [illegible] in [illegible]

addat ubi est hoc signum *

Ergo incipit. Rx de pr post salutem. Ne ex taciturnitate videar assentire sic esse ut nobis fuit relatum. Ego in familia mea nullum habeo puerum ut adolescentulum: sed omnes excedunt vigesimum quintum annum et sunt sacerdotes uno excepto qui dyaconus est. Et multo magis fam[ilia] mei [illegible] ab adolescentia recedunt. Nec hic pulsante pueri nisi qui veniunt cum patronis suis presbyteris [illegible] diaconis ut portantes litteras directas a [illegible] ut magis. Ego nec cum pueris, nec cum mulieribus loquor: nisi in locis publicis, videntibus cunctis. Quid familia faciat videre non possum, continue alijs occupatus. Frater Georgius potest discurrere per totum. Et sibi et alijs iudicari quod referat in si quo audivit [illegible] [illegible] per aliquem. Ex puni[tione] quotidiana [illegible] magis [illegible] carnis quam alijs possit [illegible] [illegible] in huiusmodi [illegible]. Verum scio quod domus mea non est melior archa noe. aut domo abrahe. aut familia ysaach. ut cognatione plus [illegible]: ut omittam de cetu apostolorum et septenario levitico primo. Non intelligo in nemine fore illud paradisum [illegible]. Ab occultis meis munda me domine et ab alienis parce servo tuo. Ceterum gratum mihi foret quod [illegible] corporis non haberet laborem visitandi in [illegible] obstaret quin [illegible] curam. Et [illegible] semper [illegible] abusurpatione iuris alieni ut ostentatione aliam [illegible] ut [illegible]. Et ut [illegible] inter magnos [illegible]. Sic iura defendimus: ita singulorum [illegible] [illegible] suo iure fruantur. Nec cuique gratia faventie plus quam meretur impartior. nec ulli quod sui iuris est [illegible] simulatione [illegible] sed fratres meos per [illegible] honorare cupio. Valete [illegible] [illegible] [illegible] domina [illegible]. Cum venero: aliquem [illegible] [illegible] [illegible] portabo. [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] panni. Ex flor. 1. aprilis 1451. F. Ant. ar. flo. Venerabili religioso fratri laurentio de [illegible] fratri ordinis predicatorum pistorij.

Videant ergo minus perfecti et infirmi quanta custodia servanda sit castitas: cum vir dei de quo nullo pacto ut [illegible] poterat esse suspitio: quia etiam dum adhuc viveret: sanctus sicut prefertur appellabatur et credebatur: tanta diligentia virginitatis sue odorem suavissimum conservabat: ita ut nec malus quisque de purissimo viro impuro [illegible] posset aliquid suspicari. Curabat enim dicit [illegible] bona non tantum coram deo sed et coram omnibus hominibus. Oportet enim sanctos et alios fore testimonium habere bonum. sicut dicit apostolus in prima epistola ad thymotheum. iij° ca°. Sic beatus nicolaus

[Margin:] Ad Romanos xij ca°. [illegible] providentes bona non tantum coram deo sed etiam coram omnibus hominibus

mulierum consortia ab ipso initio sue vite semper exhorruit: sed ex quo [illegible] ex eius: quasi quandam pestem fugiebat. ne vel tante dignitati aliqua male opinionis macula inferret. Beatissimus vero pater noster Augustinus et sororis familiaritatem vitabat: unde [illegible] [illegible] ut eius feminarum colloquiis impleretur. Quid dicam de beato Dominico qui fratres suos ad [illegible] venientes: fratres suos precipue ad castitatis custodiam hortabatur. Aiebat enim [illegible] [illegible] quale sunt ordo constituit: et si omnes virtutum floribus [illegible] [illegible] [illegible] virginitatis odore et in bona opinione precipue redolere oportet. Sic [illegible] [illegible] [illegible], magis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: illius [illegible]: si [illegible] mei quos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: summe [illegible] esse [illegible] puritatem [illegible] [illegible] fame [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquo suspecte familiaritatis notare. Sanctus et doctor thomas aquinas postquam [illegible] illo [illegible] tentatore: ab angelis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cingulo perpetue castitatis munitus: maxime [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] feminarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loqui. qui [illegible] mirabatur [illegible] religiosus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit in feminis nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fabulari.

Quanti meriti et pietatis beatus Antonius fuerit [illegible] [illegible] ordinis predicatorum [illegible] [illegible]

Quanti autem meriti fuit vir sanctus apud altissimum: ut hinc potest videri quod homines conversione usque ad contemptum seculi et religionis ingressum potuit a deo impetrare. Est sane in civitate florentie conventus sancte marie ordinis predicatorum: ubi aliquando prelatus extitit beatus Antonius: ubi tunc [illegible] [illegible] mirantis [illegible]. In quo quidam [illegible] dum esset anno domini 1456 [illegible] [illegible] [illegible] novitius: aut forsitan [illegible]. quidam venerabilis pater frater Baptista antonij de flor[entia] vir valde devotus: religionis amator: et ordinis sui diligentissimus observator: et super quod [illegible] posset [illegible] salutis [illegible]: [illegible] valde [illegible] quod suus conventus tam [illegible] fructum faceret in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alias religiones [illegible] habere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hic conceptam sanctissima [illegible] sedare cupiens accessit ad beatum Antonium iam tunc archiepiscopum florentinum suam illi passionem [illegible] desiderium narraturus. Quem mox in ipso salutationis exordio vir dei [illegible]: Quomodo inquit frater Baptista vales. qui [illegible] deo tuo [illegible] [illegible] tuus. Valeo ait: sed absque

[Margin:] [illegible] religione pollens: magnaque fama [illegible] [illegible]

gaudio. Et quomodo sine gaudio potest spiritualis valere. nam apostolus
in epistola sua ad Gal. 5. c. inter ceteros fructus spiritus et inter cetera
signa bone in deo voluntatis gaudium enumerat. Sed qualiter aut
[illegible] leti possumus, qui in [illegible] sunt [illegible] ad dominum
meum: atque ob hoc quia sodales non invenio, assumi [illegible]
[illegible] formido. [illegible] patris palys [illegible] ordinem
[illegible] instituit, et per hoc [illegible] communes [illegible] orationibus ac
lectionibus [illegible] vacant. Sed quis fructum sperare possum laboris
[illegible]: [illegible] adolescentie [illegible]: et ipse [illegible]
quotidie [illegible] malum [illegible]. Omnes [illegible] religiones
nonnos quotidie [illegible] generat filios [illegible] fructum [illegible].
Quale ergo gaudium [illegible] religiones alie
tamquam fertiles [illegible] quotidie [illegible] fructus [illegible]
non fructu [illegible]. Hoc est quod
[illegible]: hoc est [illegible]. hoc est dolor quo
[illegible] tempus [illegible] fuis [illegible]
admirans: [illegible] sibi blande [illegible]
consolans [illegible]. frater baptista [illegible]
[illegible] petitione cordis sui [illegible] et similibus hec
verbis relatis: [illegible] tandem [illegible] devotione [illegible] frater bapta
gaudens [illegible] alacrior. Mira res.
[illegible] transeunt anni [illegible] multi nobiles [illegible]
[illegible] ordo [illegible] anno [illegible] plures [illegible]
[illegible] ad eam [illegible] religionem [illegible]
[illegible]
[illegible] sanctitas [illegible] devotionis. Alter [illegible] nomine
[illegible] plures [illegible]
[illegible] adduxit. Alter [illegible] nomine [illegible]
[illegible] magnum [illegible] hieronimum [illegible]
[illegible] potuit [illegible] relato [illegible]
[illegible] plures [illegible] hoc tempore
potest [illegible].

De quodam fratre liberato a maximo dolore dentium

Fr. hieronymus pauli biancinardi de florentia ordinis predicatorum de anno
domini incarnationis 1469 die xxxi. decembris ingentem cepit
dentium dolorem [illegible] adeo ut [illegible] putaret se

[illegible] memoria [illegible]. Adhibet remedia multa. sed
nullo [illegible]. [illegible] ego illum [illegible]
[illegible] hora [illegible] noctis [illegible]
[illegible]. Cui ait: Si hac nocte dolor iste perduraverit
[illegible] afflictione [illegible]. Quem ego ut se
beato vincentio [illegible] hortatus. Annuit ille. Sed [illegible]
[illegible] hora quarta
noctis [illegible] beato vincentio [illegible] laudem
[illegible] statim [illegible]
cessavit dolor [illegible] atque pena. Mane [illegible]
[illegible] hoc [illegible] frater [illegible]
[illegible] frater sancti [illegible] frater [illegible]
frater sebastiano [illegible] aliis [illegible]
[illegible] 1469.

De miraculo [illegible]   Die 13 may 1471.

Dna lysabetta filia taddei simonis capponi aromatarii et [illegible] iohannis [illegible]
[illegible] per tres annos [illegible] oculorum [illegible] humore
[illegible] maximum [illegible]
[illegible] medicos [illegible] remedia [illegible]
[illegible] morbum [illegible]
[illegible] mariam [illegible] quod [illegible]
mariam [illegible] ad omnes [illegible]
admirans [illegible]
[illegible]
[illegible] die 13 may 1471.
[illegible]

[illegible] maria [illegible]
[illegible] maria [illegible]
[illegible] maria [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] mulier [illegible]
[illegible]

De Liberato a morsu lupi rabidi

Joannin Antonij barnabe de monte regio diocesis fesulane laborator prudentis uiri ac civis flor.ni Miglioris Laurentij Corsij, cum a quodam Lupo rabido, uulneratus morsibus fuisset, nouit Deo ac beato Antonio, & liberatus est. cum tamen duo alij socij sui ab eodem lupo, similiter uulnerati eodem die, quo et ipse, mortui fuerint. Anno dni. 14

Pernero di tomaso di micholo raztoro da sabuano · a · pso indulctione che ogni di 3 pr̃ nr̃ e tre ave m̃ · a reverentia della sua tanto ginochioni dinanzi allaltare giardi i sua luna · et · 7 · pr̃ nr̃ et · 7 · ave m̃ · p la chiesa avanticho della · 7 · alla giezze della pagina m̃ · et 3 · pr̃ nr̃ · e tre ave m̃ · adhonore di dio e di christo domenico et · 3 · adhonore ~~di dio~~ e di san piero martire · et · 3 · adhonore dellangiolo michael · e poi de profundis · credo · [parolo] Magnificat · Salve regina et alquanti pr̃ nr̃ · et quando no potessi ~~venire allachiesa~~ , gli dica in casa o dove si troverassi · a chi losuo divo tore principale , e , i san piero martire —

Dixe a me e ad altri frati che circha alfine del mese di luglio 1467 · penso una mattina levato in su levare del sole e p la pola abottonandosi i giubbarello , vide dirimpetto venire a se uno huomo venerabile dito dianzi circa 40 di pelo rosso vestito dellhabito di san domenico : ma no vide labitoio perche al trapassò la scoprirono — e dixe io sono medico mandato da Gabriello e piero petrelluzzi tuo che i o guarrai. e domandollo dove avea male et lui gli mostro la gamba ritta · e il medico gli tocho tutta la choscia e la gamba el poi gli mostro il petto del quale avea grandissimi dolori. e lui lo tocho similmente e poi guarito li pareva guarito · e volendogli mostrare laltra gamba che non gli ne disse · basta questo per hora · Et cosi rimase della quello e laltro fu guarito che prima no potea quasi muoversi — di poi fu che la mala gamba letra di pezi nastro quasi e ci lo cholse — di poi sparito · e pensando pigliò riguardo nelle guagnioni a che lasse — e dipoi sparito · e pensando pigliò riguardo nelle suo sparito e sfadricato al medico e menarlo a far collatione · e andollo andare chon sua scala e non lo truova gli pareva sparissi fuori dellusscio · dove giu e trovo due frati e domandò loro se passò costa lui e tutti parvero a gli erano che io frate — e tutti pensarono che fussi san piero martire · e cosi rimasimo oggi questo di 8 di septembre appresso guarito · e sempre ha cho tutti spezialmente no tornalo sua compagnia e truovo sano sanza peccato che vissuno o pregio

iesus.

Die 19. Aug.ti 1467. scripsi hoc.

Die xvij. augusti 1467. feci votum deo et beato Antonino archiepiscopo flor.
de ordine predicatorum quod si fr. marianus de firmo qui apud nos in conventu isto fabriani
per duos menses et ultra gravissime infirmus fuit, de cuius vita sepe potuit dubitari,
de cuius vehementi febre sepe ait medicus fortior est ignis quam aqua non extinguitur.
de quo demum erat opinio omnium quod aut nullo pacto mortem ex hac infirmitate
evaderet: aut esset longa et gravissima egritudo. per totam diem xxv. vel
xxviij.am liberaretur a febribus itaque esset extra periculum mortis omnibus dubiis remotis,
ego procurarem quod in conventu isto esset legenda dicti beati Antonini cum quibusdam mi-
raculis suis, et imaginem istam, et ponerem in libraria, et si manu propria illam
me scribere oporteret. et hec denique insinuare eidem fr. mariano si liberabitur
puto et quod intendebam facere pingi ymaginem eius in medio istarum litterarum.

Et post dictam gratiam visi in vita, cum die sequenti videlicet 18. augusti idem fr. marianus
tremore et frigore febris reportaret, liberatus est a febribus usque hodie videlicet 19. gaudens
et letus sibi solitum gestiens. vero quod per suum suum recepit: ipse proficiat.
Et usque in hac diem xxvj.am absque febre ullo perdurat, continue in meliorem valitudinem
tendens.

Andreas simonis nicolai de marina cartarius de fabriano cum gratiam et intellexisset vigore
dolore quatenus comune monitum mee facere transcribi pro conventu fabriani legendam dicti
et arcum coronis et imaginem. et postquam sequenti nocte circa horam tertiam egrotum de
... unquam postea redijt in eum ... febris ... ab gressit ... per die ... in illo tempore
quod liberaverat ... die ... augusti 1467.

De glorioso euangelista beato Marcho: Eusebius cesariensis
episcopus in secundo libro sue ecclesiastice hystorie ca.o xv. sic ait

Igitur cum romane urbi clarum verbi dei lumen fuisset exortum: simonis (s. b. petri. / s. magi)
quidem tenebre cum suo autore restincte sunt. Sermo autem veritatis et lucis qui per
petrum predicabatur: universorum mentes placido illustravit auditu: ita ut quo-
tidie audientibus eum nulla unquam satietas fieret. Unde neque auditio eius
sola sufficit. sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exorant: ut
ea que ille verbo predicabat, ad perpetuam eorum commonitionem habenda scripture
traderet: quo domi forisque in huiuscemodi verbi meditationibus permanerent.
Nec prius ab obsecrando desistunt: quam que oraverant impetrarent. Et hec
fuit causa scribendi quod secundum marcum dicitur Euangelium. Petrus vero ut per spiritum
sanctum religioso se spoliatum comperit furto, delectatus est, fidem eorum per hoc
devotionemque considerans: factumque confirmavit: et in perpetuum legendam
scripturam ecclesiis tradidit. Clemens in vi.o dispositionum libro hec ita
gesta esse describit. Cui quoque similem dat testimonium hyerapolites episcopus nomine
papias. qui et hoc dicit quod petrus in prima epistola sua quam de urbe rome scripsit,
in qua tropice romam babiloniam nominavit, cum dicit. Salutat vos ea que
in babilone electa est ecclesia: et marcus filius meus. Ca.o xvj.

Hunc autem MARCUM tradunt primum ad egyptum processisse: atque ibi euangelium
quod ipse conscripserat predicasse: et ipsum primum ecclesiam apud alexandriam
constituisse. Tanta autem refertur multitudo credentium virorum ac mu-
lierum primo ingressu, exemplo sobrietatis eius et continentie congregata
ut et conversatio eorum qui per ipsum crediderat, et vita totius abstinentie
ac frugi eorum sobriaque convivia, librorum memorie mandaverit
viro disertissimo phylone. quem sermo tenet tempore claudii im-
romam venisse et petrum apostolum vidisse: atque cum eo ac ...
verbum dei predicantibus. quod valde est verisimile, quia e[t] scrip[ta]
diximus, posterioribus ab eo temporibus constat composita ...
tissime omnia ecclesie instituta complectitur: que ...
servantur a nobis. Sed vide in h.o et in duobus sequ[entibus] ...
de ipsis temporibus, et de laudibus et libris phylone[s] ...

Joannes autem cassianus in l.o c.o x.o ...

Dom[inus]

164

Sermo petri damiani q fuit canonicus regularis circa annum dni 1057.
De bto Marco et euangelio eius.

Hodie dilectissimi uelut perspicuus atque conspicuus coram oculis nris: Auro radianti
berillus imprimit: dum illucescente bti euangeliste Marci solemnitate: paschale
nobis gaudium geminat; Et apte satis: dum sca ecclia in festis adhuc pas
chalibus perseuerat, beatus hic vir feliciter transijt: qui per martyrij palmam
seculum hoc triste deseruit: et triumphalis gloriae titulos, ymnidicis angelorum
choris uictor laureatus intexit; Porro autem sicut quatuor flumina ex
uno paradisi fonte prodeunt, quae totius mundi partibus influunt: ita bti quatuor
euangeliste de xpo qui fons uite et origo est sapientie quasi totidem ...
profluunt: et arentia humanorum cordium arua doctrine sue fluentis in
fundunt; Unde vir sapiens cum premisisset: posuit dauid puero suo excitare
regem ex ipso fortissimum, in throno honoris sedentem in sempiternum: post
subiunxit; Qui implet quasi physon sapientiam et sicut tygris in diebus nouorum. — eccl. xxiiij.
Qui adimplet quasi eufrates sensum: qui multiplicat quasi jordanis in tempore me
ssis. Qui mittit disciplinam sicut lucem et assistens quasi geon in die vindemie;
hinc et paulo post ait; Ego sapientia effudi flumina: Ego quasi tramites aque
immense de fluuio. Ego quasi fluuii dorix et sic aqueductus exiui de pa — dorix
radiso. Dixi; Rigabo meum hortum platationum: et inebriabo partus mei — partus
fructum; Xpus itaque sapientia patris: qui de paradyso per mysterium assumpte hu
manitatis exiuit: hortum suum i. sanctam ecclesiam per iiij^{or} euangelistas tanquam
per totidem celestis doctrine fluuios irrigauit; Inter quos nimirum btus
Marcus uelut geon perspicuus ac purus exiuit: et humanas mentes
salutifere ... doctrine inundatione fecundat; Qui iuxta scripture seriem
circuit omnem terram ethyopie: i. uniuersitate complectitur ecclie, peccatis — peccatis
precedentibus denigrate; De cuius ethyopie typo per prophetam dns dicit; Ultra
flumina ethyopie: inde supplices mei; Que etiam prenotationibus prefata dicat
in canticis; Nigra sum: sed formosa; et paulo post; Nolite me considerare
quod fusca sim: quia decolorauit me sol; Sed eosdem scos euangelistas — sanctos
quos moyses flumina ... historie seriem narrat: ezechiel propha
166 ... diuersorum animalium specie se uidisse pronuntiat; Similitudo inquit uultus eorum — est
facies hominis, et facies leonis a dextris ipsorum quatuor; et facies bouis
a sinistris ipsorum iiij^{or}; et facies aquile desuper ipsorum quatuor; Inter quos uidelicet
animalia btus Marcus secundo loco positus inuenitur: qui leonis faciem habe
re describitur; Nam quia a clamore uocis, in deserto sui incipit euangelium:
recte leonis fortitudinis et speciem. Sed si subtilius ipsa euangelij eius origo
perpendit: ordinatissima sci spus in eo dispensatio reperitur; In hac quippe
165 uerba ... sic incipit; Initium euangelij iesu xpisti filij dei, sicut scriptum est

in Ysaia propheta: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam
ante te; Vox clamantis in deserto: Parate viam domini, rectas facite semitas dei
nostri. Matheus autem dicit: Liber generationis Iesu Christi filii david. Quid est quod iste
dicit filii dei, iste filii david? nisi quia per organa sua spiritus sanctus mediatoris dei et
hominum sacramenta distinxit, ut per alterum eum filium dei, per alterum ostenderet et
filium hominis. Tamquam enim per unius tybie duo spiramina, ut per duas ecclesie
nares unus efflavit spiritus: dum incarnati verbi iste divinam, ille generationem
describit humanam. Sed movet pro cur beatus evangelista Marcus, postquam posuit
se Ysaie verba premisit, non statim Ysaie sed Malachie post dicta subiunxit,
sicque post modum ad Ysaie verba pervenit. Nam quod premittit: Ecce mitto
angelum meum, Malachias protulit, qui novissimus est xii prophetarum. Quod autem subiun-
git: Vox clamantis in deserto, Ysaie est indubitanter oraculum. Cur ergo quod Ysaia
premisit non mox Ysaiam reddidit, sed Malachiam in testimonium prius adduxit?
Nunquid homo spiritu dei plenus presumitur in ipso sue narrationis exordio ut errare
potuit ut mentiretur? ut qui veritatis gesta describeret, librum suum mendacio dedi-
casset? Sed hoc in doctrinali magisterio factum est, ut in ipso evangelii sui principio
spiritus sanctus cuius ipse auctor erat ostenderet se unum eundemque per omnes prophetas
oraculis fuisse locutum, ut quod ab uno prophetatur dicitur ab omnibus communiter proferatur.
Nunquid ergo dicit Malachias, dicit nihilominus et Ysaias. Et uniuscuiusque verba
per unitatem spiritus ab omnibus sunt prolata. Unde et illud beatus evangelista docet, ut si quid
ipse loquitur, quod a ceteris evangelistis videatur esse diversum, unum tamen intelligat esse
per eternum sermonem per evangelii voces loquitur in spiritus unitatem. Et sicut in prophetis
sic et in evangelistis, nequaquam scribentium hominum [illegible] sit diversum, quod unius
dictantis spiritus est sancte prolatum. Animum ergo vestrum evangelium beati Marci si subtili
meditatione consideret, et altius ut dignum est indagatione pertractet, rudibus
quidem et non accurate descriptum verbis, sed uberrimis inveniet celestis
intelligentie exundare mysteriis. Est plane in sibi brevitate succinctus, sed
profundorum mysteriorum spatiosa ubertate diffusum. Perscrutates namque omnes fere
paginas scripturarum, invenire vix possumus spiritum [illegible] ut cir-
cumspectius [illegible] quam per os beati Marci fuisse locutum, adeo ut ipsa
descriptionis series et ordo verborum magnum contineat sacramentum. Quod ut
facilius clarescat, in ipso libri eius exordio nos breviter intimare nec
putat; Primum namque miraculum ponit, quo dominus demonem per os hominis clamantem
increpit, eumque protinus expulit. Obmutesce inquit et exi ab homine.
Secundum miraculum est quo febricitantem socrum Petri depulsa [illegible] relevavit.
Tertium est quo leprosum tetigit et mundavit; [illegible]

quo paraliticum grabatum tollere et abire precepit. Qui videlicet ordo si
diligenti cura perpenditur manifeste docet quanta magisterii arte in spiritus sanctus
scribentis calamum tenuit. Et ad declarandum redemptionis humane
mysterium, quasi per quandam lineam omnia dispensavit. In deiectione namque
primi hominis principio diabolus locutus est, et ac pomum vetitum comedi per-
suasit. Deinde mulier que in delectationis concupiscentia corruit, velut
estuantis ardore febris incurrit. Adam vero postquam de fructu ligni
mali consentiendo gustavit, omnium mox vitiorum lepra perfusus, po-
stremo et tamquam paraliticus a cunctis bonis operibus est interioris hominis
languore constrictus. Quia ergo filius dei, sicut Iohannes apostolus dicit, in
destruere venit opera diaboli, per eandem viam processit est mortem qua
illa ingressa fuerat in orbem terrarum, et ubi fusum est perditionis nostre ve-
nenum, ibi medicine salutis obiecit antidotum. Atque unde mortem hostis cal-
lidus introduxit, per eundem tramitem redemptor noster in redeuntis vite primor-
dia reformavit. Quatinus et diabolum qui per feminam nostram locutus fuerat iam ta-
cere compelleret, et nostram a febribus estuantis concupiscentie liberaret,
a viro in nostro vitiorum lepra scelerumque detergeret, sed eundem quoque tamen
paraliticum ad exercenda pietatis opera validum liberumque laxaret. Sicut ergo
in illis primis hominibus totum periit genus humanum, sic in istis a salvatore
curatis est sub figure mysterio salutis premium restitutum. In capite quoque evan-
gelii huius libri studiosus lector addiscat sequentis stili seriem quam profusa
quam mystica karismatum sacramenta contineat. Nec mirum cum liber iste non
plus Marci quam Petri perhibeat apostoli. Nunquid enim iste scripsit ex ore beati
magistri, callidus ut ita dixerim explorator audivit. Fuit enim sic
auctentica historiarum tradit antiquitas levita secundum carnis originem sacerdos
in Israhel secundum ordinis dignitatem; Conversus [illegible] fidem, filius est beati
Petri in baptismate filius atque in divino sermone discipulus. Evangelium
in Ytalia magistro nesciente descripsit, descriptum vero et in [illegible] conve-
niens obtulit. Qui primum ac religiosum [illegible] gaudensque
suum in templum purissima tenuisse fidem et sincerissima pietate
auctoritatis robur attribuit, legendumque [illegible] universali ecclesie
delegavit. Post modum vero vir apostolicus [illegible] transiens per Libiam
Samarie et Ammoniace fidei semen sparsit, pentapoleos in gen-
tibus spiritus evangelii perduravit. Amputasse sibi post fidem pollicem legitur.

Margin notes: Malachias; Ysa.; qo; Ysa.; dixit; prophete; spiritualis; tacere; generationem; subiungit; prius; prophetas communiter; omnes; una; Iohannes; nostram; tacere compellere; preterea

ut sacerdotio regibus heretur; Sed tm in eo potuit predestinata supne
dispensationis electio: ut nec sic qdem pderet in nouis grs fide; qd
pmitus obtinuisset in gne; Nam eps frus, Alexandrina fundauit ecc̃ams
eamqz pq̃ sup petra que xps e, insignis architectus erexit! gloso magri
sui noi, fidelis dedicauit; Vn fcum e ut ead eccha no ta ex marci
q ex bti petri uocabulo, sedes aplica uocitet! tanq si petrus ipe, p se
illic epalem cathedram tenuisset; ideoqz clauicularij celestis isigta
uocabulo: in toto orbe terra eccha illa post roma, secudu obtinet thro
num; Et qq antiochie: ubi .s. xane religionis nomen exortum e,
petrus ipe p se fidei pmitias tenuisset? supiore tn locum alexadrina
sedes obtinuit: ut in eminentiorz catalogo sedium, romana pmu.
alexandrina scdum, antiochena uo eccha tertiu possideat principatum;
Et merito ubi marcus, ibi petrus? qz fluento euangelij qd ex ore petri
uelut ex eructuanti fonte pfluxit: marcus ut uberrim atqz pspi
cuus paradisi fluuius arua toti eccle copiosius, undauit.
Sed qri pt cur btus Marcus q tante fidei, tanteqz circa magrum dile
ctionis extitisse dignoscat: ut unu cor, una certe indiuiduis psonis fuisse
aia uideat: magistri sui laudes atqz pconia omino tacuerit; Nã cu
ceti euangelie sublimia bti petri mita, et pncipale celsitudinis glam
frequentis enumeret: solus iste si tot euangelij sui tenor, qratur, uix
aliqd sup magro suo retulisse qd ad laudem ptineat, iuenit? ymo
si diligentius inspicitur auget ac uerbis accumulat siqd in eo reph̃esibile
e: supprimit aut, et uelut ex industria leuigat ul et plerunqz silẽtio
pterit qd laudabile e; Qd euidentiq ondimus! si pauca eiusdem
euangelij testimonia apponam. Certe p omes ecchas celebri qndie
frequentatione uulgat: q bts petrus sup aquas ambulasse describi,
a qr utiqz matheus tam apte declarat: ut ambulanti dno sup
mare petru exclamasse referat; Dne si tu es: iube me uenire
ad te sup aquas; Cui qz dixisset ueni! Isto subiugit; Et descendes
petrus de nauicula: ambulabat sr aqua ut ueniret ad iesum; Marc
aut adhuc ueniens locum? omia p ordine plena relatoe describit!
excepto q petri nullam penitus mentione facit. Nam uo qq totum

petri glam? qs tam eximie celsitudinis excellentiam no miretur:
qa cum saluator iqreret que ee se hoies phibent, expositisqz
diuersorz opinionibz, qd apli sentirent consulebant; Tunc pmu extitit
in uere fidei confessione: q pmi erat i aplica dignitate. Ait eim
petrus; Tu es xps filius dei uiui; Et dns; beatus es simon bariona:
et reliqua usqz ad id qd ait; Qdcunqz ligaueris sup terram, erit
ligatum i celis: et qdcuqz solueris sup terram, erit solutu et i celis;
Nunqd hoc tonitru muneris singularis aures bti Marci pterire
potuit, qd totius mudi latitudine, omniqz ubiqz fidelium ora
compleuit? et qd de petro matheus dixit, petrus ut hoc suo di
scipulo dicet ignorauit: Huc siqdem historie locum! marcus ita,
uelut negligendo trascurrit; Respondens petrus ait; Tu es xps.
Et comminatus e eis, ne cui diceret de illo; Et no mo no refert
petrum a dno singularis i ts celos pulegij gla sublimatu: sed poti
austera narrat animaduersione correptum; Nam paulo post cu ei
petrus dissuaderet ne se crucifigi pmitteret: marcus eu tali zelo
pmotu dixisse testat; Vade retro me sathana: qm no sapis ea q
dei st sz q hoium; Qd qo e q bts Marc qcqd ad magri sui glaz
ptinet, uelut obliuioni tradit? qcqd uo ad reph̃ensione, tam tenaci
memorie comedauit: Vn pceptor ei laudaretur, uelut ignorado
pterisit? vn notaret, acuta pressus et plana relatoe digessit: psertim
cum qcqd occulte conscriberet, ei obtutibz offerendum ee disponet,
eius pbandu iudicio reseruaret; Nam uo ut breuitatis studio mlta
pteream! ad passionem dni ueniamus; Certe notum e qz ministris
comphendentibz dnum, petrus ut re uera fidelis fuus et feruens spu
i ictum gladij se ultor erexit: et auriculam sui seruam pditoris im
pium comitantis abscidit; Vn et Iohs; Symon inqt petrus hns
gladiu, eduxit eu: et pcussit pontificis seruu et abscidit ei auricula
dextram; Sz ubi Iohs scripsit Symon petrus? ibi marcus posuit,
vnus aut qdam de circumstantibz: quatn sic ueritatis hystoria
texeret, ut tn magri glam silentio pteriret? Sicqz ueridici scriptoris
impleret officium, ut psone cuilibz ignorando fauore assentatoris
non incurreret neuum; Mero qppe ueritati deseruiens, in omnibus

que conscripsit, commodi spem nesciuit; amicicie iura contempsit;
humanam funditus gratiam ignorauit. Postremo ad petri negationem
ueniens, cum ceteri euangeliste quod a petro dictum est, uerbis mitioribus leui
gent; solus iste durius loquitur; et tanquam crimen exaggeret, in auctorem ma
gistrum uerba precipitanter effudisse testatur; Cepit inquit anathematizare
et iurare: quia nescio hominem quem dicitis. Cur beate marce tam egregio
tam insigni preceptori tuo, quem tam deuotus unice diligis, stilo non parcis,
ut et que laudabilia sint efferenda preteras; et que reprehensioni uideantur apta
describas? Cur hoc potius libro tuo non inseris, quod petrus ad iussionem
domini, primo scilicet hami iactu piscem cepit, in cuius ore staterem reperit: quem
pro se simul et ipso tributum quod cesari debebat, tanquam domino comparatus
appendit? Nunquid et hoc te fugit, quia postquam illi saluator claudendi
siue pandendi regni celestis priuilegium contulit, postquam illi uniuersa
terrarum regna subiecit; postquam denique ne fides eius tanquam totius ecclesie fun
damentum, umquam deficeret se orasse perhibuit; super cuncta mox ouium
suarum gregem et uice sua pastoralis custodia delegauit? Petre inquit
diligis me? Pasce oues meas. Cur ergo a tot magnificis preconiis calamum
reprimis, et sola eius infirmitatis sunt ad posterorum memoriam stilo committis?
Sed omnino credendum est fratres mei: quia cum unus utrumque spiritus impleat,
unus utriusque corda possideat; alter ab altero, ille in docendi, iste in scri
bendi studio non discordat. Sic enim petrus propria se laude combussit: ita
ueridicus sollers interpres ab ea quam a magistro non didicit, sue descriptionis
articulum refrenauit. Ad magnum quippe fructum est nostre edificationis exemplum:
ut et ille de se non efferenda sed reprehendenda proferret; et iste sic per ueri
tatis lineam rectius incederet, ut nec ad magistri quidem fauorem aliquatenus
declinaret. Nam cum paulus dicat apostolus: ego si hominibus placere uellem,
christi seruus non essem: et alibi scriptura prohibeat: ore tuo non uisi, alieni ne
ferris; beatus euangelista noluit exhibere magistro, quod ipse sibi proferri nollet
ab altero. Quem utique si laude proferret; magis offenderet quam prestaret.
Hi plane libenter alios laudibus efferunt, qui laudem ab adulatoribus querunt.
Ceterum qui recusat accipere, dedignatur offerre. Enim non ex matthei libro
quam utique fuerat editus, beati petri laudes marcus ascribere potuit;
quas in eius relationibus non audiuit. Sed morigeratus est magistro.

et quo non delectabatur suis laudibus, abstinuit alienis. Porro autem nonnulla re
periuntur que sic sunt a beato marco digesta, ut reliquis euangelistis uideantur esse contraria.
Que tamen si sagacius perscrutentur, et ceteris consona, et sincerissime fidei reperiuntur
ueritate fundata. Sicut est quod ceteri hora sexta: hic asserit hora tertia dominum
crucifixum. Que profecto diuersitas ita dirimitur: ut quoniam hora tertia tumul
tuati sunt, crucifige crucifige; eadem hora dominum linguis crucifixerint
iudeorum: qui hora sexta corporaliter clauis confixere gentilium. Illi itaque crucem
corporalem ut ita loquar, rei geste loquuntur historia; iste specialem pro
tulit de furiosa iudeorum crudelitate sententiam. Illi preterea referunt ante galli cantu
ter a petro dominum fuisse negatum; iste quod hoc ex ore scilicet ipsius negantis
audiuit; non antequam gallus cantaret sed antequam bis cantaret, negationem
hanc factam esse perscripsit. Quod profecto iuxta fidem rei ueraciter contigisse sic
marcus asserit, ut nemo dubitanter agnoscit. Quod autem alii euangeliste dicunt: ita
debet intelligi: ut trina illa negatio ante galli quidem cantum fuerit cepta;
sed postquam semel cecinit sit expleta: ut quoniam in scripturis pars solet poni
pro toto; id quod per mattheum dicitur, antequam gallus cantet, ter me negabis: sic
intelligatur, tanquam dicat. Ter me negaturus, antequam gallus cantet incipies;
sed eandem negationem postquam semel cantauerit, antequam cantare bis adiciat
consummabis. Sic itaque et quod marcus ait, priusquam gallus cantet bis,
et quod alii dicunt, antequam gallus cantet, ter me negabis; licet uerbis
uideantur exterioribus dissonare; congruentissima reperiuntur intentione congruere.
Neque enim sine causa fratres mei beatus iste marcus ut apud moysen sub schemate
fluuiorum: ut apud ezechielem per facies animalium, sic sepius dictum est
inter quatuor euangelistas secundum obtinet locum. Sed honor quem in predestinato
sortitus est ordine, fuit in euangelica ueritate. Nam et in apocalipsi
iohannis cum eorum animalium ordo describitur, non iam secundus sed primus hic in
eorum catalogo reperitur. In medio sedis igitur et in circuitu sedis: quatuor
animalia plena oculis ante et retro. Moxque subiungit. Et animal primum simile leoni.
et secundum animal simile uitulo. et tertium animal habens faciem quasi hominis. et quartum
animal simile aquile uolanti. Hec est sane quadriga illa domini: et uehiculum cherubin:
quo innixus omnia circuit ubique discurrit. Innumerabiles hinc inde peruigiles
oculi scintille crebrius emicant: fulgura pauenda coruscant. Recti pedes
et in sublime tendentes terga pennata, et ubique uolantia. tenent se mutuo
sibique perplexa sunt. Et tanquam rota in medio rote, illuc iugiter pergunt.

quos uirtute sanctus spiritus impellit. Hec est igitur quadriga. de qua in canticis dicitur. Nesciui.
anima mea conturbauit me propter quadrigas aminadab. Vox est sinagoge.
que uidens tanta sancte ecclesie gratiam esse collata: dolet se tardius recepisse fidem. eo quod euangelii non agnouit ueritatem. Aminadab autem abnepotem
iude fuisse cognoscitur. quod in genealogia domini cum pluribus continetur. Interpretatur autem
aminadab: populi mei spontaneus. Per quod non incongrue significat xpm.
qui populi sui spontaneus fuit. quia cum deus esset, sponte factus est homo. Qui etiam non
necessitate sed sola bonitate nos condidit. propria nihilominus uoluntate redemit. Vnde et Iacobus ait. Voluntarie genuit nos uerbo ueritatis. Spontaneus
quoque factus est populi sui. quia quem a se humana prauitas reppulit, sola uoluntas
diuine gratie redonauit. Quadriga uero aminadab: xps est euangelium;
concordissima iiii^or euangelistarum diuersitate compactum. Quia sane
quadrigam xps auriga disponit. et quadrifidam mundi machinam
agillima predicationis celeritate percurrit. Sic per psalmistam dicitur. Qui
emittit eloquium suum terre: uelociter currit sermo eius. Videns igitur sinagoga
repente gratiam euangelice predicationis erumpere: et climata mundi prouincias agiliter peruolare: subito turbata conqueritur, quod sola in sua perfidia
conuictis ad fidem gentibus desipiat. Nesciui inquiens: conturbauit me
anima mea propter quadrigas aminadab. Hanc quadrifariae predicationis
gratiam diuersis figurauit. cum moysi deportandam a sacerdotibus archam
precepit. facies inquit quatuor circulos aureos quos pones per quatuor arche
angulos: faciesque uectes de lignis sethim, et operies auro, inducesque per circulos qui sunt in arche lateribus, ut portetur in eis: qui semper erunt in circulis et
numquam extrahentur ab eis. Quid per archam nisi sancta designatur ecclesia. cui
quatuor circuli aurei per quatuor angulos iubentur adiungi. quia in eo quod per
quatuor mundi partes dilatata tenditur: procul dubio iiii^or sancti euangelii libris
accincta predicatur. Vectesque de lignis sethim fiunt: qui eisdem ad portandum circulis insuunt. quia fortes perseuerantesque doctores uelut imputribilia ligna
querendi sunt: qui instructioni sacrorum uoluminum semper inherentes, sancte ecclesie
unitatem denuntient, et quasi intromissi circulis archam portent. Vectibus
quippe archam portare est. bonis doctoribus sanctam ecclesiam ad rudes fidelium
mentes predicando deducere. Qui auro quoque iubentur operiri: ut cum sermone
aliis insonant, ipsi et uite splendore fulgescant. De quibus apte subditur.

Qui semper erunt in circulis: nec umquam extrahentur ab eis. quia nimirum necesse
est ut qui ad officium predicationis excubat: a sacre lectionis studio non recedant. Ad hoc namque uectes in circulis semper esse iubentur: ut cum portari
archam oportunitas exigit, de intromittendis uectibus nulla portandi tarditas generetur. quia uidelicet cum spirituale aliquid a subditis pastor
inquirit: ignominiosum ualde est si tunc querat discere cum questionem
debet enodare. Sed circulis uectes inerant: ut doctores semper in suis cordibus eloquia sacra meditantes, testamenti archam sine mora eleuent, si
quicquid necesse est, protinus docent. Vnde bene primus pastor ecclesie, pastores
ceteros admonet dicens. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti uos pe.
rationem de ea que in uobis est spe. Ac si aperte dicat. Vt portandam
archam nulla mora prepediat: uectes a circulis aliquando non recedant.
His aureis circulis dilmi et nos tamquam uectes de lignis sethim inseramur.
ut huius mundi putredine respuentes in sanctorum euangeliorum paginis ingiter
inmoremur. Inter ceteros prouocat nos ad imitandum se beati huius marci non
modo sancta doctrina, sed insignis et uita. Cui quod per prophetam dicitur, non inconuenienter aptatur. Primus inquit ad syon dicit. Ecce assum. et hierusalem
euangelistam dabo. Qui nimirum uere aureus fuit circulus. quia dum per predicationis officium que sancta sunt docuit: splendentibus et uite moribus radiauit.
Et tamquam uectis ex ligno sethim: contempsit terrena omnia que putrescunt.
celestia petiit que marcescere nesciunt. Per obtruncationem membri fedauit
corporis speciem: ne contra ecclesie regulam, ecclesiasticam conscenderet dignitatem.
sed quod ille putauit patrocinium fuge: profecit in titulum glorie. Nam unde
se indignum reddidit: dignior fuit. et quod fugiebat coactus inuenit.
Beata es o alexandria, triumphali aplici martyris sanguine purpurata.
Felix et tu italia, et dudum scilicet euangelium scribentis alumna: et nunc preciosissimi corporis thesauro diues effecta. Sic oriens per egyptum: occidens
per Romanum decorat imperium. Sit illi gloria: qui mirabilis in sanctis suis:
eos et mirabiles facit in secula seculorum. Amen.

Alius sermo de sancto Marco euangelista. Eiusdem petri damiani canonici regularis

Ecce uideo dilmi, quoniam ad mensam ecclesie discumbentes, dum spiritualium
delitiarum alimenta percipitis: non uno sermone contenti, adhuc alterum auidius
esuritis. Quamobrem et nos ab administrando refectionis uestre ferculo
non desistimus. ut sanctam uestre deuotionis esuriem ut tenui quodam pabulo
temperemus. dicentes scilicet cum apostolo; Eadem uobis scribere mihi quidem non

scilicet

pigrum: uobis aut necium; inter omnes plane doctores ecclesie beatum hunc Marcum cuius hodie triumphalia gesta recolimus: satis insignem atque conspicuum iudicamus; Beati scilicet apostolorum principis et in baptismate filius et in doctrina discipulus: sicut eum referentem gesta saluatoris audiuit. ita per inobliqua fidei relationis linea, rome rogatus a fratribus euangelium scripsit: sicut et Clemens alexandrinus et papias hierapolitanus episcopus tradunt; Assumptoque mox euangelio quod ipse conscripserat: impiger adiit egyptum. et alexandrie [primus] christum primum annuntians, iacit noue fidei fundamentum; Et dum ipse scriptor [scriptor] quam et predicator existit euangelii; idem quodammodo faber quam et agricola, ipse sibi uomerem fabricauit: quo uidelicet ad spargenda sacre fidei semina humani cordis arua proscidit; hoc itaque modo alexandrinam fundauit ecclesiam: eamque non suo sed magistri sui nomine titulauit, ut ad honorem beati petri sedes apostolica nuncuparetur: ad quam tamen petrus accessisse non legitur; Tanta ergo magister atque discipulus unanimitate coniuncti sunt tam consona sancti spiritus inspiratione [sunt] conflati: ut et petrus nosset euangelium marco et marcus construeret ecclesiam petro. quatinus dum quod suum erat alteri transferret in alterum: quod cuique erat proprium; commune esset amborum: et utrisque totum esset. quod uterque proprium possideret; Unde beatus petrus eum quasi specialem et unanimem preceteris filium uocat: cum figurate romam nomine babylonis appellat; [e. pre ceteris filium] Salutat uos inquit ecclesia que est in babylone collecta: et marcus filius meus; Nec mirum si beatus marcus apud magistrum suum precipuus extitit, et priuilegium precelse apostolice dilationis obtinuit: [pre ceteris] cui nimirum deus omnipotens tanta uerbi uirtute contulit, tantam predicationis efficaciam prerogauit: ut omnes qui tunc ad fidei rudimenta confluerent: mox per continentiam ac totius sancte conuersationis instantiam tanquam ad monastice perfectionis fastigium euolaret. Unde et philo disertissimus iudeorum, cum de primatu beati marci apud alexandrinam ecclesiam scriberet, in christianorum laude uersatus, eorum habitacula, monasteria nuncupat; Et non solum per alexandrie fines: sed et in multis aliis marco tunc ecclesiam administrante prouinciis, tales extitisse perhibet christianos: quales et lucas meminit apostolorum fuisse discipulos. Ut eorum esset cor unum et anima una: nullusque eorum aliquid proprium diceret: sed omnes omnia communiter possiderent: essetque inter eos inseparabilis unitas animorum: inter quos nulla poterat inueniri diuersitas facultatum. Talis ergo sub marco alexandrina fuit ecclesia qualis et hierosolime fuisse sub apostolica legitur disciplina: ut neminem paupertatis indigentia premeret, nullus eorum diuitiis abundaret: sed dum unicuique prout opus erat necessitas administrata

suppeteret: locum inter eos querela murmuris non habebat; Significat ergo predictus philo inter noua tunc nascentis fidei cunabula, ac tenera ut ita loquar ecclesie lactentis infantia: quosque sub beati marci regimine constitutos sobrietati simul ac predicatione deditos, orationibus et ieiuniis uehementer intentos; quos utique beatus euangelista non modo miraculorum plexusque prodigiis: non modo sancte predicationis erudiebat eloquiis: sed ad spiritualis uite rectitudinem eximiis et proprie continentie ac pietatis prouocabat exemplis: ut omnes pene uaporantis fidei feruore succensi: ita per noue conuersationis uiderent anhelare propositum: ac si monachice perfectionis arduum arriperent institutum; Cum itaque beatus marcus uelut electa celestis militie tuba, uehementissimis clangoribus intonat, et mandata dei tanta predicationis arte dispensat: ut auditores suos protinus ad summe perfectionis alta sustollat; quod aliud quam in ethimologia sui nominis presignat: Marcus enim: excelsus mandato interpretatur; Et uere beatus hic uir non erat excelsus animo sed mandato: qui dum mentem gereret humilem, uitam satagebat habere sublimem: et quo altius se se in humilitate substrauerat: prorsum mandatorum celestium sublimius tendebat; Illud et dilectissimi uos ignorare non patiar: quod octauo neroniani imperii anno triumphalem martyrii palmam beatus marcus obtinuit. cui mox et Annianus in alexandrine sedis dignitate successit: et beatus petrus apostolus rome septennio superuixit; Unde superna disponente clementia factum est: ut cum alexandriam prius et splendoribus euangelice predicationis, et effusione sacri sui sanguinis illustrasset. et ad italiam tamen quodam postliminio sit reuersus: ut eandem potissimum terram in qua sibi datum est euangelium scribere: sacras mereretur suis reliquias possidere, et ubi sibi concessum est euangelice descriptionis iubar effundere: illic per gloriam glebe sue presentiam plurimis uirtutum ac signorum radiis coruscaret; Porro si diligenter omnium euangelistarum in quibus defuncti sunt loca percurrimus: neminem eorum in eo quo scripsit est pausasse tumulo reperimus; Iohannis scilicet sepultura: post obitum non corpus eius sed manna repertum est; Beati uero mathei corpus, non ethyopia ubi peremptus agnoscitur: sed salernitana potius ciuitas decorat; Sed et lucas cum in bythinie partibus sicut hystoria testatur obierit. uigesimo anno constantii cesaris de achaia constantinopolim translatus est, cum sacrosanctis beati apostoli Andree reliquiis; hic uero de quo nunc agitur sanctus euangelista Marcus de alexandria transuectus est deo miserante

disponente Venetia: ut que tunc totum oriente velut aureus lucifer illustrauat: nunc per plagas occidui climatis potentie sue radijs enitescat; per egyptum quippe sibi vendicat ortum. per venetiam tenet occasum; ille alexandrine sedis et ecclesie patronus: hic renascentis aquileie nouum statuit principatum; est itaque velut sydus aureum toto orbe preclarum ac celebri totius ecclesie veneratione insignium; Hoc itaque sydus diuini prouidus regimis beatum huius comitem ex [illegible] spumoso inundante voraginis fluctu cupimus euitare naufragium; hic mare tumidum seuiat, illinc venti furentes impingat: si ab hoc sydere immensum animum non auertimus procellarum inundantium impetus non timemus; Ad hoc itaque sydus sagena in hoc mari certi cursus linea dirigat: ad hoc omne laboris nostri remigium tendat: ut non, quod absit, vorago nos sylee profunditatis absorbeat: non errorum cautes ut innadosse syrtes improuidos obruat: sed in tute quietis portum, et optate tranquilitatis sinum, superius nos gubernator impellat; Iesus christus dominus noster qui cum deo patre et spiritu sancto viuit et regnat in secula seculorum. Amen.

historiali

Vicentius in speculo libro xix. ca. xxvij.

Paulinus nole episcopus cum esset innumabilium preciorum diuus: admirabili exemplo venditis omnibus religione expeditus elegit. cui therasia ex coniuge facta soror, equauit beate vite testimonio et merito. hic semet ipsum pro captiuo filio pauperis vidue, in seruitute barbarorum addixit: sed diuinitus proditus quis esset: multos captiuos libertati restituit.

hic paulinus ut refert idem Vicentius in eodem speculi libro xix. scripsit vitam sancti Ambrosij archiepiscopi mediolanensis ad beatum Augustinum episcopum yponensem. Scripsit et vitam beati felicis nolani presbyteri cuius memoria celebratur ~~[illegible]~~ xix kal februarij. id est die xiiij. Januarij. cui felix fuit alius frater presbyter et felicem noie. Scripsit et hic paulinus librum epistolarum ad diuersas personas. hec Vincentius de paulino.

. S. Augustinus in epistola ad licentium . que incipit. Si uis sustinens: et de sancto paulino sic ait

Vade in campaniam. disce paulinum, egregium seruumque dei. quam grandem fastum huius seculi, tanto generosiore quanto humiliore ceruice contemptum excusserit: ut eam subderet iugo christi. sic subdidit. et nunc illo moderatore itineris sui gaudens et modestus exultat. Vade disce in quibus opibus ingenij, sacrificia ei laudis offerat. refundens ei quicquid boni accepit ex illo. ne amittat omnia, si non in eo reponet a quo omnia habet.

Iohannes papa xxij. Qui sedit circa annos domini. 1317. usque ad 1335 fecit extrahi de archiuis sedis romanorum pontificum a tempore sancti benedicti usque ad suum tempus et reperit de ordine et regula sancti benedicti qui ~~floruit~~ obijt ~~circa~~ anno domini 536. fuisse abbates quorum confirmatio spectat ad papam immediate quindecim milia septuaginta nouem. Episcopos quinque milia. Archiepiscopos septem milia. Cardinales duo milia. Romanos pontifices viginti quatuor. Sanctos canonizatos in cathalogo sanctorum tria milia quatuor sanctorum regule et ordinis. etc.

Abbates. 15079.
Episcopos. 5000.
Archiepiscopos. 7000.
Cardinales. 2000.
Romanos pontifices. 24.
Sanctos canonizatos. 3004.

Post Io. xxij. fuerunt isti pontifices. Benedictus ordinis cisterciensis. Clemens vi et Vrbanus v. tonsura nigrorum

Mss

174

Incipit epistola: que dr Dionisij ad Timotheum de morte aplorum
Petri et Pauli. papueꝗ apli Pauli.

SAluto te fr mi timothee diuu discipulum et filium spualis pris
veri et boni amatoris Pauli: q consuasti uoluntatem magri tui
et substinuisti cum eo tribulationes et omnes passiones. et ppessus
es omnes agones et flagella. Suscepisti et cum eo famem et sitim
et humana obprobria et contemptus, cruciatus et interrogationes: et
uerecundatus cum eo fuisti in laboribus omni tpre et afflictionibus in dolore
et amaritudine in perturbationibus et tentationibus. et cum diligentia
portasti iniunctum ministerium in abstinentijs vigilijs et orationibus.
in gratijs, in fortitudine et agone in peregrinationibus cum eo con
temptus, flagellatus, odio habitus et abiectus abominatus. Nunquam ad
obedientia piger fuisti, nec ad obsequium spualis et carnalis magri tui.
Verberatus et tractus p uicos. flagellatus et dilaceratus. conſcatus
et conculcatus in omni loco cum eo conturbatus in manibus uulneratus
in cuntatibus in angustia et contumelijs conuitijs et obprobrijs in carceribus
Die ac nocte cum eo in uinculis fuisti in manicis ferreis in
tribulationibus comitatus cum eo qui fuit pr patrum doctor doctorum
pastor pastorum q ceu… fuit mundo et dni nri iesu xpi
stigmata in corpore suo portabat. Abissum sapientie fistula altisona
pdicatorem ueritatis infatigabilem Paulum dico nobilissimum aplm
q ecclias illuminauit, confirmauit xpianos et confregit portas
peccati, romphea bis acuta. fugauit gentiles. deiecit idolorum templa
et diruit aras. Confregit idola abhominabilia destruxit altaria
eorum. deiecit et humiliauit habitacula demonum et cessare fecit
solemnitates eorum. hic e uere terrestris angelus. et ho celestis. imago
et similitudo deitatis. credentium glo. animus penitentium. gentilis sui
aduocatus dilectus et desideratus o gentibus dispositionis. hostis
fuit iudeorum. odio habitus a phariseis. dissipator synagoge eorum. edifi
cator ecclias xpianorum. et instans in sollicitudine spuali. Scutum fidei. mi
nister xpi. pro euangelij os diuinum. et lingua spualis. eructator diuinorum
eloqorum. inquisitor pditorum. pr pupillorum. et studiosus iudex uiduarum.
confortator debilium. fortitudo confractorum. nauis ornata uelis oppu
gnans fluctibus furibundis. Nauclerus industrius in sapia spuali
disponens bene disponens oia. affectuose desiderans inuariabilem uni
tatem. inimicus hereticorum et mitis correptorum. pr diligens. et
pastor optimus. magr dulcissimus. et doctor spualis. Hic scus

glosus architectus et studiosus pugil. et dignissim⁹ et deiformis sp̄us
omnes nos derelīq̄t: Nos inq̄ inopes et indigentes in hoc mundo
contemptibili et maligno. et ingressus ē ad xp̄m dn̄m et dn̄m
et amicum. Heu fr̄ mi dilecte ac̄ mee: ubi ē sp̄ualis pr̄ tuus
boni discipuli: ubi magister amor? Unde ulterius salutabit te?
de mari: an de arida? de galatia: vl̄ de hispania? ab asia: aut
a corintho? Ecce enim orphanus fcūs es et remansisti solus. ce
ssauit et consumatus ē cursus tuus: quē faciebas cum sp̄uali pr̄e
tuo vl̄ q̄n ad eum festinus accedebas. Et nequaq̄ scribet tibi
manu p̄p̄a scissima. dicens tibi fili k̄me. Sed nec ad te
mittet ulterius vocando. festina venire ad me. expecto eñ te
in tali aut tali ciuitate. O carissime fr̄ Timothee bene fecisti
q̄ n̄ recepisti et duxisti. Si audisti ubi ē mag̃r. nostra mihi.
et ego uadam ad eum. hodie completum ē q̄d dn̄s suis discipulis
dixit. q̄n desiderabitis una hora mag̃r ꝛ minime videbitis.
Ve m̄ fr̄ mi timothee. quid hoc accidit nobis. tristitie ꝛ tenebrarum
et damni q̄r orphani sumus. Quis dabit oculis n̄ris aquas: et
pupillis n̄ris fontes lacrimarum: ut ploremus ꝛ nos die ac nocte
lumen eccl̄iarum q̄r extinctum ē. Complica fr̄ libros p̄pharum
et signo sup̄ eos. q̄r nemine nunc h̄emus int̄p̄tem parabolarum
et paradigmatum ꝛ eloquiorum ip̄orum. et dicamus et nos cū amos
p̄p̄ha. pasco ego in locis desertis et in pascuis ubi nō sunt pascua.
Ubi sunt lamentationes hieremie p̄p̄he dicentis. cor meū conturbatum
ē ab afflictione et gemitu et non ē m̄ consolatio et requies. Ve
m̄ fr̄ Timothee Jam nō veniet ad te ep̄le: in q̄bus scriptum sit.
Paulus seruus inclitus iesu xp̄i. Jam nō scribet de te ulterius ciuitatibus
dicens. Suscipite filium meum dilectum timotheū. Ve m̄ fr̄.
ve mihi. Quis nō induet fletum et gemitū: aut nō vestiet lu
gubribus et metu attonitus nō obstupescet? O fr̄ carissime sp̄
iritualis sacerdos et minister dei et ecclīe induere amaro ꝛ
lamento q̄r vox in rama audita ē. et nō tantum plorat et ululat
sed mortis et orphanitatis. Hec due plage terribiles et amare
inde una nobis venerunt. Completum ē in nobis dictum iacob
patriarche: dum adhuc ioseph paruus eēt: et simeon nō rediret.
Joseph nō ē sup̄. Simeon tenetur in vinculis. beniamin auferetis.
et reliqua. genesis. xlij°. Ecce enim petrus fundamentum eccl̄iarum
et gl̄ia sc̄orum ap̄lorum recessit a nobis et nos orphanos

Paulus q̄ȝ doctor gentium familiaris consolatio parentum defecit
nobis et ulterius nō inuenitur. et completum ē in nobis illud
dd̄ dicentis. posuerunt morticina sc̄orum tuorum escas uolatilibus celi.
carnes sc̄orum tuorum bestiis terre. Ubi nunc cursus pauli: et sc̄orum
pedum eius. euaserunt enim vincula ꝛ carceres et ligno co
stringi et uerte. Sȝ nec manus et industrie tradentur
amodo alligari vinculis ferreis. Ubi ē os loquens et lingua
consulens et sp̄us bn̄ placens deo suo. O fr̄ mi timothee
sollertissime p̄ eo q̄ nō egit orationis patrocinio. Quis non
ploret ꝛ vlulet: nam q̄ meruerunt gl̄iam ꝛ honorem
apud deum: tanq̄ malefactores traduntur ī morte. O
fr̄ mi timothee. si vidisses agones consumationis eorum.
defecisses quidem p̄ tristitia ꝛ dolore. Quam aut nō infuisti.
facile tibi videt opus agonis ip̄orum. Quis nō fleret hora illa q̄n
preceptum sine egressum ī eos ē. ut petrus s. crucifigeret. et Paul⁹
decollaretur. Vidisses tunc turbas iudeorum: et gentilium multitudines
percutientes eos. illudentes eis. expuentes in facies eorum. Ipsi u° q̄eti et
tranquilli exierunt sic agni innocentes et mansueti. Adueniente aut
terribili temp̄e consumationis eorum cum separarentur ab inuicem: ligauerunt
columnas mūdi nō uulque absque fletum gemitu et ploratu. Tunc igitur
Paulus petro. Pax tibi fundamentum eccl̄iarum: et pastor agnorum et
ouium xp̄i. Petrus aut ad paulum. Vade inq̄t ī pace p̄dicator
bonorum et dux salutis iustorum. Cum aut elongassent eos ab inuicem
secutus sum magistrum meum Paulum: nō enim in eodem loco occiderunt
eos. In hora aut illa tristitie plena fr̄ mi dilecte dicente carnifice
paulo. collum para. tunc b̄tus paulus suspexit ī celum muniens
fronte et pectus signo crucis. et dixit. Dn̄e mi iesu xp̄e: in
manus tuas commendo sp̄um meum. Et tunc absque tristitia et com
pulsione extendit collum: et suscepit corona. Ve m̄ q̄n in illa
hora intuitus sum corpus sc̄m sanguine ī nocenti cruentatum.
heu mihi pr̄ mi sp̄ualis et mag̃r ac doctor. nunq̄d crucis tali
morte extinctus es. Nunc g° quo ibo te q̄rere gl̄ia xp̄ianorum et
laus fidelium? Quis conticere fecit vocem tuā fistula eccl̄iarum
et fistula altisona: ~~plectrum~~ plectrum psalterij decacordi? Instruc
tor meus: ubi queram te ac inueniam? O dux uere q̄d dicam
discipulis tuis? Dicam ne te captum aut vinculatum? aut q̄s
eorum tibi ulterior erit: et mittam eum ad te? Sed de cetero nemine

nrum indiges: aut alior. Nam introisti ad deum tuu dnum que
desiderasti et toto affectu cocupisti. O. mihi qm manus illas inorētes
cathenis duplicib in ierlm ligatas roma dissoluit. Dauid pphā
plangebat filiuz suu z dicebat. Ve m pro te fili mi. Ve mihi
ego aut. Ve mihi magr mi dicit ve m: qr mo cessauit et
deficit concursus discipulorz tuorz roma uenienciuz qrentiu uos.
Iam nemo dicturus ē. Eamus z uideam doctores nros et interrogem
eos qualr regere nos oporteat ecclias nobis comissas. et interp
tabunt nobis eloqa dni nri iesu xpi z eloqa pphiarz.
Ierusalem et Roma praua amicicia facte st equales in malo. Ierlm
crucifixit dnum nrum iesum xpm. Roma uo aplos ei interemit.
Ierlm aut fuit ei que crucifixit. Roma solemnicando glificat
quos interemit. Attende miraculu. uide pdigium fr dilecte dne
consumationis eorz. Na ego pnts fui intempore sepationis illorz.
Post mortem aut illorz uidi eos iuncte manu ad manu intrātes
portas urbis et indutos ueste luminis. et coronis claritatis et lucis
ornatos. Non aut ego solus uidi eos. sed lemobia famula Seronis
regis. q discipula erat pauli. Et cum duceret ad morte martyr
paulus et egrederet ex urbe, occurrit ei lemobia illa flens cu la
mento. Tunc dixit paulus. Noli flere. sed da m uelu quo coopiā
caput tuu et statum tibi restitua. Ferientē aut carnifice et am
putante pauli caput: tuc beatissimus i ipo ictu eripuit uelum
et collegit sanguinē in uelo et ligauit eum et obuoluit et
tradidit illi femine. Et occurrens carnifici sca lemobia. ubi
inqt dimisisti magrm meu paulu. respondit miles. cu socio
iacet ibi extra urbem in ualle pugilum: et uelo tuo uelata ē
facies eius. Ipa respondens ait. Ecce nuc intrauit Petrus z
paulus induti ueste preclara et coronas fulgētes luce radiantes
habebant i capitib suis. et dederut mihi uelu. Et pstitit uelu
sanguine cruentatum z mostrauit ei s. pp qd omis qplures
crediderut in dno et facti st xpiani. Et nuc fr mi timothee
quos dilexisti et toto corde desiderabas. Saul dico rege et Ionatha
filium eius q in uita sua no st separati nec i morte. Et ego
et no sum sepatus a dno magro meo: nisi qm nos sepauit
hōies iniq pessimi. Et separatio huius hore no erit semp. Aia
em eius cognoscit dilectos et si ei no loquatur: q nuc ab eo

elongati st. In die aut resurrectionis magna iactura eet separari
ab eis. Sed uere ue his filiis fr mi q puati st a pre spuali
utroqz s. petro et paulo. qbs puatus ē grex dni. Et nobis et
fr uae qui puati sumus magnis ircis spualibz. qui collegerat
intellectum et sciam ueteris ac noue legis et collegerat i suis
eplis. eo qbus dicebat uni. Si in eccla no fuit q interpretet.
sileat. et nuc fr dilecte et amice spus mei Timothee festina rogare
dnum orone et ieiunio: uigiliis z laborib: ut donet tibi deus gram
magri tui: sic donauit helisei discipulo helye. qm pdurauit cum eo
et non recessit quousq subleuauit eu i alto ab eo deus. Sustinebat
em malitias impiorz et eos q ex inuidia loquebant ei dicentes.
Ecce discipulus pseudo pphete et legis transgressoris. hec audiuit
et i nullo differt a magro suo. et pp hoc adeptus ē qd petebat.
geminu s. spum. Et em quis multos hret paulus discipulos:
in nullo requieuit spus eius tantu sicut i te. q substinuisti cu eo
tentationes z tribulationes quas ppessus ē, cum gaudioso affectu.
Vere tu solus dignus es, carismata talia adipisci.
Notum sit tibi mi fr q gloriosum petruz deposuerut de ligno et caput
eius corpori adherebat. Cum aut paulum decollauerunt: caput
eius separauerunt a corpore proicientes in ualle sepatu a corpe.
P multitudine aut occisorz q interfecti fuerat in illa die, disparuit
et no fuit iuentum inter interfectos caput sci Pauli in ualle illa.
Xpiani aut omnes sciebat q caput sci Pauli no eet iuentuz.
Post multum uo tpris madauit rex mundari fossaz. et cu mun
darent, preiectuz ē caput sci pauli cum aliis purgamtis. Qd daz
aut pastor iuxta locum, iter faties leuauit illud i uirga
sua. et fixit iuxta caulas ouiuz suarz. Vidit aut in eadem
nocte sup caput illud, lucem et gliam i effabilem. et hoc p
tres noctes cotinuas. Et tuc ingressus urbem significauit dno
suo qd uideat. egressus aut dns uidit ut pastor uideat.
Et cum festinatione nutiauit Fabello patriarce romano et
omib psbyteris et principib pphi. Et egressi st q multi et uiderut
et dixerut ad inuicem. Vere hoc ē caput Pauli. Egressus
aut patriarcha cu turbarz multitudine: illud sup mensam
auream posuerut. et attentabat ponere cum corpore Pauli. Sed

patriarcha phibuit eos dicens. Nos scim qz mlti fideles occisi sut in
urbe hac. et dispsa st in tpre illo membra eorp a gentibz et no
sut iuenta. vnde no audeo caput sci pauli corpori adiunge.
Sed exponam corpus sci pauli et ponamus caput ad pedes corporis
orantes et petentes miam dei: ut si caput hoc abscisum e ab hoc
corpore sconiutat corpus et iungat capiti. Et firmata e snia
hec ad arbitrium preidere. et hoc ideo qz in ea nil dubietans aut
hesitationis occurre potat. Et fecerut ut dixat priarcha. Et
dum oraret uersum est corpus et adhesit capiti et conuncta e iun
ctura colli i locum suum. Et omnes q uiderent admirati sut
dantes gliam deo. et sciuerut q caput erat pauli immaculati
q fuit sanus et aplus dni nri ihu xpi: quem deret gloria
et laus z cultus cum pre z spu sco nuc et semp i insctla
sclox. M E N

Inuentariu Nicolai pp. v. q̄d ipe
Composuit ad instantiā Cosme de medi
cis: ut ab ipso Cosma audiui. die xij no
uembr 1463. ego fr leonard̄ s̄obh d̄
flor or. p̄d. pnte R̄do pre fr̄e Sancte
de flor̄ priore S. marie flor / eiusdem ord̄

Canon diuinaꝝ scripturaꝝ. hoc ē
vetus et nouum testamentum.

Dyonisij ariopagite libri de angelica
hierarchia. de ecclastica hierarchia.
de diuinis nōibȝ. de mystica theologia.
et xij. ep̄le ipius.

Origenis homelie ī quinq̄ libros Moysi.
In iesum naue.
In iudicum libros.
In principio libri regu. vna homelia
In canticis canticoꝝ duē
Sup quatuor psalmos.
In ysaiam.
In hyeremiam
In ezechielem.
In lucam homelie xxxviij.
Comentaria ip̄i ī tribȝ capitis canticoꝝ
Comentaria in ep̄la ad romanos.
et siq̄d aliud origenis apud alios
habetur.

hyrenei lugdunensis ep̄i sed greci
natione et ligua / libri quinq̄ cōt
hereses.

Ignatij ep̄i et martiris ep̄le catho
lice numō xij. ad diuersas ecclias.

Eusebij cesariensis ecclastice histo
rie libri xi. a Rufino traducti.
Item eiusdem liber tempoꝝ a hie
ronymo traductus.

Iosephi antiqtatis iudaice libri xx.
Item eiusdem captiuitatis iudaice
libri vij. Ite ꝯ Apione gramati
cum libri. iij.

Egesippi iudaice historie. libri sex.

Gregorij nanzanzeni Apologeticus.
et homelie octo a Rufino traducte
et siq̄d aliud eius latine habetur
a Rufino traducta ē.

Basilij examerón libri sex. Regula
monachoꝝ ab ipso confecta et a Rufino
traducta.
Item homelie vij. pulcherrime ab eod trā.
Item ad viros sp̄uales liber vnus.
Item libri duo de virginitate traducti
ab Ambrosio monaco camaldulen.
Item signa alia viri illi eloquentissimi lat hr̄t.

Gregorij nyseni fr̄is sui additio in exa
meron de conditione hōis.
Item eiusdem de hōie liber vnus.

Athanasij alexandrini libri duo ꝯ
gentiles traducti ab ambrosio camald.
Item libri de Sp̄u s̄cō. 7 de Trinitate. eīd.
et siq̄d aliud latine hētur eiusdem.

Crisostomi cometaria ī matheu.
In ep̄lam ad hebreos.
In ep̄la ad Titum.
In ep̄la ad phylemone
de reparatione lapsi. h. i.
de compunctione cordis. libri. ij.
q̄ nemo leditur nisi a se ipso. h. j.
de dignitate sacerdotali. h. vj.
de laudibȝ pauli homelie. vij.
Ad Stagirium h. iij.
Cont detractores vite monastice. h. iij.
homelie vij. ꝯ Iudeos
homelie. v. ꝯt Amonios
homelie ipius plures. q iam eciam
traducte ē. et quicquid ipius latine
habetur.

180

Didimi Alexandrini liber de spu sco
traductus a hieronymo.
Johannis damasceni. & Tertulliani
opa. quotcumqz haberi possut.
Lactantii firmiani de vera religione
9t gentes.
Item de opificio hois.
Item de ira dei.
Cipriani martiris opuscula atqz
eple q uno volume continent.
Hilarii pictauensis de trinitate li. xii.
Item de Synodis.
Ite comtaria eius in matheum.
Eiusde 9 constantiu impatore li. ii.
Eiusde comtaria i psalmos aliqs.
Ambrosii mediolanensis ad gratianu
ipatorem / de trinitate liber. v.
Item eidem d spu sco. li. iii.
Item de incarnatione. li. i.
Item de misteriis initiandis. li. i.
Item de sacramtis. li. vi. parui
Cometaria eidem in Lucam.
In eplam ad romanos.
Sup beati immaculati.
Itē tractat ipi in xi. psalmos.
Exameron ipius.
de paradiso.
de chayn & Abel.
de Archa noe.
de Abraham.
de ysaach. & de aia.
de esau.
de fuga sculi.
de Jacob.
de vita beata.
de sco Joseph.
de benedictionib xii patriarchaz.

Eiusde Ambrosii Apologia dauid.
de sco Salomone
de vinea Naboth.
de utilitate ieiunii
Cont novationos
de penitentia libri. ii.
de virginibz li. iiii.
Ad viduas libri. ii.
de ppetua virginitate bte M li. i.
de officiis. li. iii.
de morte Satiri fris sui. li. ii.
de obitu valentiniani. li. i.
de obitu theodosii. li. i.
Ad ecclaz vercellen. ii.
de philia 9 platonem li. ii.
de sco thobia. li. i.
de sco Job. li. i.
Eple ipius plures.
Smones eius ad ppl̄m plures.
Hieronymi Comentaria
In hysaiam.
hyeremiam.
Ezechielem.
danielem.
xii. pphas minores.
In psalmos.
In Ecclesiasten
In matheum.
In eplam ad Ephesios. Ad galatas.
ad phylemone. ad Titum.
de hebraicis questionibz.
de locis et noibz hebraicis.
Cont Jovinianu. li. ii.
de illustribz viris
Dialogus 9 pelagium. i q° Critobolus
7 Atticus alius colloquntur.

Eplaz aut eidem sci hieronymi in
genere e nūs. et plures apud alios hnt
q apud alios no hntur.
Augustini opa omia
Leonis pape eple atqz smones
Collationes Johanis cassiani
De institutis monachoz / eidem.
Eiusdem 9 Nestorium libri vii.
Gregorii pape moralium li. xxxv.
dyalogoz li. iiii.
pastoralis. li. ii.
homelie ipius ad ppl̄m.
Registrum eplaz suaz.
Prosperi de vita contemplatiua li. ii.
et quicquid aliud scripsit.
Cassiodori comentaria i psalmos,
no contepnenda.
Item de Aia. li. i.
Hisidori hispalensis libri ethimo. az
Item de Sumo bono.
Ite ad florentiaz sorore sua 9 iudeos.
Item Synonyma ipius
Item breuis expositio pentateuci.
ac Jesu naue. & iudicum.
Fulgentii de trinitate 7 icarnatione
li. iii.
Item de fide ad petrum. li. i.
Item de remissione peccatoz li. ii.
Paschasii Sce ro. eccle cardinalis.
de spu sco li. ii. quoz meminit
btus gregorius.
Remigii Comtaria in matheu.
Itē in eplas pauli.
Itē in Apocalipsim.
Bede cometaria i Marcum.
Item in Actus aptoz

Idem beda in apocalipsim.
Itē homelie ipi nūo plures quibz
utit ecclia.
Itē liber ipius de tpribz.
Itē comtaria ipi in eplas pauli ex
dictis bti Augustini.
Itē historia gentis angloz.
Boetii de trinitate. li. i.
de duabz natis 7 una psona xi. li. i.
de Ebdomadibz. li. i.
de fide catholica. li. i.
de consolatione phye. li. v.
Comtaria ipi in porphyrium.
Item in pdicamta aris.
In periermenias aris. li. v.
Itē de cathegoricis ypotheticis si
llogismis. li. ii.
Topicoz. li. iii.
Diuisionu. li. i.
diffinitionu. li. i.
Comtaria i topica Ciceronis.
Arismetrica ipius
Musica ipius.
Rabanus sup paralipomenon. & siqd
aliud edidit. ut est
Sup iiii. libros regum.
de laude crucis.
Anselmi cantuariensis opuscula.
hugonis de sco Victore opa
Gilberti porretani comtaria in
boetium de trinitate.
Bernardi opa plura pcipue i cant.
Riccardi de sco Victore opa plura
& pcipue de trinitate.
Magr Smar

Alexander de ales.
Albertus magnus.
Thomas de aqno.
Bonauentura.
Egidius.
Henricus de gandano.
Schotus.
Durandus.
Nicolaus de lira.
Scripsit aut sanctus Aug. infrascripta de qbus in Retractationibus fit mentio.
Aug.
De achademicis. li. iij.
De beata vita. li. j.
De ordine. li. ij.
Soliloquiorum. li. ij.
De imortalitate aie. li. ij.
De moribus ecclie et monachorum. li. ij.
De quantitate aie. li. j.
De libero arbitrio. li. iij.
De genesi con manicheos. li. ij.
De musica. li. vj.
De magistro. li. j.
De vera religione. li. j.
De utilitate credendi. li. j.
De duabus animabus. li. j.
Acta con fortunatum manicheu. li. j.
De fide et simbolo. li. j.
De genesi ad litteram imperfectus. li. j.
De sermone dni in monte. li. ij.
no. Cont. partem donati. li. j.
Cont. eplam donati heretici. li. j.
Cont. adimantum manichei discipulum. li. j.
Expo quarumda ppositionum ex ep. ad ro. li. j.
Expo eple ad galatas. li. j.
Expo inchoata in epla ad romanos
Lxxxiij. qstionum. li. j.

De mendacio. li. j.
Ad simplicianum. li. ij.
Con eplam manichei quam dicunt fundamenti. li. j.
De agone xpiano. li. j.
De doctrina xpiana. li. iiij.
Confessionum. li. xiij.
Con fausti manicheu. li. [illegible]
no. Con felicem manicheu. li. ij.
De na boni. li. j.
no. Con secundinum manicheu. li. j.
Con hilarum. li. j.
Questionum in euangelia. li. ij.
Annotationes in Job. li. j.
De cathetizandis rudibus. li. j.
De Trinitate. li. xv.
De consensu euangelistarum. li. iiij.
Con eplam parmeniani. li. iij.
De baptismo con ... li. vij.
no. Con qd attulit centurius a donatistis. li. j.
Ad inquisitiones Januarij. li. ij.
De opere monachorum. li. j.
De bono coniugali. li. j.
De sca virginitate. li. j.
De genesi ad litteram. li. xij.
no. Cont. litteras petiliani. li. iij.
Ad cresconium gramaticum partis donati. li. iiij.
Pbatione et testimoniorum con donatistas. li. j.
Con nescio quem donatistam. li. j.
Admonitio donatistarum de maximianistis. li. j.
De diuinatione demonum. li. j.
Questiones vj. con paganos. li. j.
no. Expo eple Jacobi ad xij tribus. li. v.

De peccatorum meritis et remissione et de baptismo puulorum ad marcellinum. li. iij.
De vnico baptismo ad constantinum. li. j.
no. De maximianistis con donatistas. li. j.
De gra noui testi ad honoratum. li. j.
De spu et litra ad marcellinum. li. j.
De fide et opibus. li. j.
no. Breuiculus collationis cum donatistis. li. iij.
Post collatione con donatistas. li. j.
De videndo deum ad paulinam. li. j.
De natura et gra. li. j.
De Ciuitate dei. li. xxij.
Ad horosium con priscillianistas. li. j.
De origine aie ad hieronymum et de snia Jacobi. li. ij.
no. Ad emeritum epum donatistarum post collatione. li. j.
De gestis pelagij. li. j.
De correctione donatistarum. li. j.
De psentia dei ad dardanum. li. j.
Cont. pelagium et celestium de gra xpi et pcto originali ad Albinum pymanum et Melaniam. li. ij.
Gesta cum emerito donatista. li. j.
Con sermone arrianorum. li. j.
De nuptijs et concupiscentia. li. ij.
Locutionum pentateuci. li. vij.
Questionum in pentateucum. li. vij.
De aia et eius origine ad renatum petrum et vincentium victorem. li. iiij.
Ad pollentium de adulterinis coniugijs
no. Con aduersarium legis et pphtarum. li. ij.
Con gaudentium epm donatistarum. li. j.
Con mendacium. li. j.
Con duas eplas pelagianorum. li. iiij.

182

Con Julianum ces. apostata. li. vj.
Enchiridion ad laurentium. li. j.
De cura pro mortuis agenda. li. j.
De viij. dulcitij qstionibus. li. j.
Ad valentinum et q cu eo monachos de gra et libo arbitrio. li. j.
Ad quos s. De correctione et gra. li. j.
Horum oium sup descriptorum meminit idem Augustinus in suis libris Retractionum.
Post hec no nulla edidit q secuntur. [illegible]
De heresibus ad quoduult deus diaconu cartaginis ecclie. li. j. quorum non inueni nisi li. vnu.
Con viij. libros Juliani pelagianiste qbus inuehitur con vi. libros Augustini quos con ipum scripserat. li. xiij. q nullibi reperiunt. horum tn meminit Aug. in epla ad qdu vult deu diaconu de quo supra.
De pfectione iustitie hois. li. j.
De pdestinatione scorum. li. j.
De bono pseuerantie. li. j.
Con xvi. capta a pelagianis sibi falso imputata. li. j.
Con maximinum arrianum. li. iij.
Con felicianum arrianum. li. j.
Con comite pascentium arrianum. li. j.
Secunt que ad ppulm dicta sunt, que greci homelias uocant.
Scripsit in psalmos cl. volumen ingens homeletico stilo.
Scripsit sr Johannem insigne volumen homeletico stilo.
Scripsit sr pma canonica Jo. homeletico stilo homelias x.

Scripsit de verbis dni ex omnibus euangelistis homeletico stilo egregium volumen.
Scripsit de verbis apostoli homelias .l.
Scripsit sermones de tempore et de diuersis generibus recitatos et ab audientibus collectos: quos inuenire potui. ccl xiii. [illegible]
Epistolarum quas scripsit inrectus est numerus: tamen hucusque ccxxvi. ex diuersis voluminibus collegi.
Sibi autem non nulla attribuuntur que ipsius nullo modo sunt: quod patet claritate et stemate dicendi: tum profunditate sententiarum. sicut est de mirabilibus sacre scripture.
De fide ad petrum auctor fuit fulgentius. De vita christiana. De questionibus .l. h. regum. De questionibus veteris et noui testamenti. et quedam homelie in apocalipsim. et spiritu et anima. et pleraque alia que breuitati gratia studens dare distuleram.

Thomas aquinas scripsit in quattuor libros sententiarum: quatuor egregia commentaria que quattuor voluminibus continentur. li. iiii.
Item Summam contra gentiles. li. iiii.
Item Summam theologie que quatuor voluminibus continetur. s.
Prima pars que est de deo et creaturis
Secunda pars est bipartita. prima quarum secunda est de vitiis et virtutibus in communi.
Secunda secunde de virtutibus et vitiis in speciali.
Tercia de christo et ecclesiasticis sacramentis.
Item questionum disputatarum insigne volumen. quod quinque partibus diuiditur. De veritate. De potentia. De malo. De virtutibus in communi. De anima et spiritualibus creaturis.
Item questionum quotlibetice disputatarum quotlibeta seu libri .xi.
Commentariorum in quatuor euangelistas insignia volumina. li. iiii.
Commentario exposuit insignius sanctum Job.
Item in ysaiam.
Item in Cantica canticorum
Item super iii. nocturnos psalmorum.
Item super Johannem tradit postilla insignem.
Item super epistolas pauli insigne commentarium.
Item in dyonisium de diuinis nominibus commentarium.
In Boetium de trinitate
In Boetium de ebdomadibus.
Item diuersorum tractatuum tam theologie quam phylosophie multitudine incertus est numerus.
In Aristotilem commentatus est
In peryarmenias. li. ii.
In libros posteriorum. li. ii.
In libros phisicorum viii.
In libros de celo et mundo. iiii.
In libros de anima. iii.
In libros de memoria et reminiscentia.
In librum de causis.
In libros methaphisice. xii.
In libros ethycorum. x.
In libros politicorum. quatuor dumtaxat.
De rege et Regno ad regem cipri. li. sex. et duo de regimine principum.

Albertus magnus scripsit in quatuor libros Sententiarum. li. iiii.
Item scripsit Summam theologie bipartitam. prima pars est de deo. secunda est de creaturis. magnum et insigne volumen.
Scripsit expositiones in pluribus libris noui et veteris testamenti. tamen non omnia vidi. sed hec vidi.
Super ezechielem prophetam.
Super danielem.
Super xii. prophetas minores.
Super lucam.
Scripsit et de officio misse et corpore christi insigne volumen.
Scripsit preterea opus insigne. cuius primus liber est de quattuor coeuis. s. de celo. de materia. de tempore. de angelis.
Secundus liber est de homine. et in eo primo tractat de anima et passionibus eius. 2o de corpore eius secundum vtrumque statum tam innocentie quam nature corrupte.
Scripsit et in Dyonisium ariopagitam commentarios
In libros de Angelica hierarchia.
In de ecclesiastica hierarchia.
De diuinis nominibus.
De mystica theologia.
In xi. epistolas ipsius Dyonisii.
Scripsit in Aristotilem commentarios super omnes libros quos latinos et grecos. Scripsit quoque in totam logycam. videlicet
In ysagogicos Porphyrii
In predicamenta aristotelis
In peryarmenias.
In vi. principia
In Topica aristotelis.
In libros priorum
In libros posteriorum
In libros elenchorum
In libros diuisionum boetii.
In naturalibus non commentatus est
In libros phisicorum. aristotelis
De celo et mundo.
De proprietatibus elementorum
De natura locorum
De generatione et corruptione.
Metaurorum.
De mineralibus.
De Anima.
De sensu et sensato.
De memoria et reminiscentia.
De somno et vigilia.
De causis longitudinis et breuitatis vite.
De inspiratione et respiratione.
De morte et vita.
De motibus animalium
De principiis motus processiui.
De agricultura
De natura animalium.
De etatibus
De nutrimento et nutribili.
De intellectu et intelligibili.
De essentia et origine anime
De vegetabilibus et plantis li. vii.
De Animalibus opus super cetera omnia insignius.
In methaphysicam aristotelis. li. xiii.
In librum de causis. li. ii.
In Moralibus autem commentatus est dupplici commentario libros ethycorum primo

explicat lram ar[ist]is in alio no. s[ed]
Comitatus e libros politicor[um].
In methematicis testatur se plura
scripsisse. sed nunq[uam] mihi videre
aliqd contigit.

Alexander de Ales scripsit opus insi
gne comprehendens totum negocium
theologicum. qd in iiij[or] libros partitus
e s[ecundu]m ordinem Magri Sentear[um]
licet ipsum no ex toto finaverit
primus et 2[us] habetur integer.
3[us] et 4[us] incompleti. Nam 3[us] non
invenit nisi usqz ad expone[m] Simboli
Athanasii. 4[us] aut[em] no h[abe]tur nisi
usqz ad tractatu[m] de p[rim]a inclusive.

Bonaventura scripsit in iiij[or] libros sen
tentiar[um] bene et utilr q[uoa]d theologice
dimissis ambagibus sophysticis.

Egidius de roma scripsit utilr i p[ri]mu[m]
Sntiar[um].
Scripsit et in Sc[un]d[u]m Sntiar[um] insigne
volumen. in quos et alios et se ipsum
excessisse videtur q[uo]d scripsit Roberto
regi Sicilie.
Scripsit et in 3[m] sed hoc i[n]choavit
et no p[er]venit nisi usqz ad xl. dist.
Scripsit de p[ri]mo principio. &
De mensuris angelor[um] egregie.
Scripsit et q[ues]tiones disputatas q[uo]dlibetas.
Scripsit p[re]terea tractatus p[ar]ticulares
plures. quor[um] n[ull]us inrectus e, s[ed] pul
chros et subtiles. s.
Examerон.
De paradiso.

Theoremata de corpe x[ris]ti
L. theoremata De esse et essentia.
Quo omia f[ac]ta sint in verbo.
De m[ateri]a celi. con[tra] Averroystas.
De i[n]corruptibilitate corpor[um] resur
gentium.
De ecclastica potate ad Bonifa
tium pp[a]m. et plura alia utilia.
Scripsit et in ar[istote]lem com[en]tarios s.
In libros physicor[um].
De g[e]n[er]atione et corruptione
De Anima
De causis.
In libros posterior[um].
In libros Elenchor[um].
In libros ~~ethycor[um]~~ Rhethoricor[um].
Scripsit de regimine p[ri]ncipu[m] libros.

Henricus de gandavo q[ui] vocat[ur] apud
com[m]em Scolam doctor solemnis scripsit
xv. disputat[i]o[n]es quotlibeticas. que
complent unum grande volumen.
in quo plura digna notitia c[on]tinet.
Scripsit & aliud opus. s. Sum[m]am
theologie. et est grande volumen.
et solum m[ate]riam de divinis. s. tam
e[ss]entialibz q[uam] p[er]sonalibz tractavit
et quadrupartita e[st].
In prima p[ar]te tractat de r[ati]o[n]ib[us] toti
us scripturar[um]
In 2[a] tractat de deo q[uan]tu[m] ad e[ss]entialia.
In 3[a] de deo q[uan]tu[m] ad p[er]sonalia.
In 4[a] de relationib[us] r[ati]o[n]ib[us] et p[ro]p[r]iis.

Scotus scripsit in iiij[or] libros Sntiar[um].
Et duplex lectura ipius i[n]venit

una exomesis. alia parisiensis.
et m[u]ltu[m] subtiliza[v]it scolam
theologor[um].
Scripsit et in methaphisica ar[istote]lis.
Etiam in libros topicor[um]. ut audi
vi abbis quiderit. ego aut[em] no
vidi.
Scripsit et xxi. q[uesti]o[n]es quotlibeticas
valde utiles.
Scripsit et q[uesti]o[n]es collationu[m] suar[um]
n[umer]o xxi.
Scripsit de p[ri]ncipio theoremata.
Item de formalitatib[us]. q[uo]d appellat[ur]
logica Scoti.

Durandus et valr et erudite et
compendiose scripsit in iiij[or] libros
Sntiar[um]. et opus eius e[st] extimadu[m]
et no contepnendum.

Nicolaus de lira scripsit i[n] totam
scriptura[m] divinam. s. tam vetus q[uam]
novu[m] testam[en]tum. et e[st] utile
opus q[uam] compendiosum. q[uo]d q[ui]dem
trifaria divisit. In libros legales.
In libros historiales. In libros p[ro]phe
tiales. In libros sapientiales. est op[us]
no contepnendu[m]. licet aliq[ua]n[do] non
ita scienter expone[re] videatur.

Guilelmus parisiensis scripsit opus
insigne & non contepnendu[m], De
toto universo corporali et sp[irit]uali.
Sed p[re]cipue de demonib[us] sup[er] alios
q[ui] scripserat, m[u]lta tractavit.
Scripsit et de mysterio divinali.
De fide. de legibus. Cur deus ho[mo]. l.
De incarnatione. De sacramentis.

De Virtutibus et Vitiis. De q[ua] pulcher
rime. De potentiis a[n]i[m]e egregie
disputavit. plura et alia scripsisse
p[er]hibetur.

ARISTOTILES scripsit i[n] logicis
hec que apud latinos traducta s[un]t.
Predicamentor[um]. liber .i.
Peryarmenias. Li. ii.
Topicor[um]. li. viii.
Prioru[m] analeticor[um]. li. ii.
Posterior[um] analeticor[um]. li. ii.
Elenchor[um]. li. ii.
In phisicis.
Phisicor[um]. li. viii.
De celo et mundo. li. iiii.
De g[e]n[er]atione et corruptione. Li. ii.
Methauror[um]. li. iiii.
De Anima. li. iii.
De sensu et sensato. li. i.
De memoria et reminiscentia. li. i.
De somno & vigilia. li. iii.
De inspiratione et respiratione. li. i.
De lo[n]gitudine et brevitate vite li. i.
De morte et vita. li. i.
De physonomia. li. i.
De principiis motus p[ro]gressivi. li. i.
De bona fortuna ex viii[o] ethice ad
eudemium. li. i.
De inundatione Nili. Li. i.
De coloribz. li. i.
De lineis indivisibilibz. Li. i.
Liber aut[em] de vegetabilibz et plantis. nec
no De amentia spus et a[n]i[m]e. ac
De p[ro]prietatib[us] elementor[um]. lz nume
rentur inter op[er]a ar[istote]lis: non tamen

sunt aristotelis. qd facile licet in
tueri tum ex stemate dicendi: tum
ex qualitate suarum
Scripsit de animalibus libros xx. hoc est
De historijs animalium. li. x.
De partibus motus progressiui. li. i.
De partibus animalium. li. iiij.
De generatione animalium li. v.
Scripsit et librum probleumatum
xxxviii. particulas continentem.
hec in naturalibus latine habentur.
Scripsit Metaphisice li. xiiij.
Scripsit et in moralibus hec que sequuntur.
Ethycorum ad Nicomachum. li. x.
Politicorum. li. viij.
Rhethoricorum. li. iij.
Magnorum moralium. li. ij.
Yconomicorum ad Alexandrum li. i.
Poetrie que non habetur ex greco, sed
ex arabico traducta est. li. i.
Scripsit preterea qui latinus habetur ad
Alexandrum librum unum de mundo
quem apuleius traduxit et scripsit
ad faustinum.
Grecorum qui commentati sunt aristotelem,
latine non habemus nisi hos qui sequuntur.
Temistius scripsit in libros posteriorum
Item in libros de Anima.
Iohannes gramaticus in iij. de Anima.
Simplicius in librum predicamentorum
Item in libro de celo et mundo.
Alexander affrodiseos in li. meteororum.
Amonius in librum pyarmenias.
Eustracius in libros ethycorum.
Arabum autem qui commentati sunt aristotelem

Latine preter Auerroym, alium
non habemus.
Auerroys autem scripsit in hos libros. s.
In libros physicorum
In libros de celo et mundo.
In libros de generatione et corruptione.
In quartum librum meteororum
In libros de Anima
In li. de sensu et sensato.
De memoria et reminiscentia
De Somno et Vigilia, breue compendium.
Item tractatum de substantia orbis.
Item in libros methaphisice.
In libros ethycorum breuissime
In librum predicamentorum breuissime.
Item in librum priorum
Item in medicina scripsit librum
ualde utilem.

Auicenna autem non commentatus est aristotelem.
sed scripsit ipse triphya libros sequentes: que latini habent. p°.
Physica Auicenne.
Liber de celo paruus ualde
De mineralibus
De anima. Et uocatur sextus naturalium.
De animalibus.
Metaphysica eius.
Scripsit et in medicina insignem
librum, superiorum temporum medicos excedentem.
Algazel et arabs fuit. cuius habentur
editiones triphyce et metaphysica
et imitatus est Auicennam.
habetur et disputatio Auerrois
contra algazelem: que est tota de de-

fensionem aristotelis contra ea que fide
tenemus.
Habet et opus non contemnendum
Rabbi moysis egyptij. qui dicitur in tres
libros. et multa utilia pro intelligentia
scripturarum in eo pertractat.
Plura alia habentur traducta ab aucto-
ribus arabum: sed ista precipua sunt.
In probleumata aristotelis grecus aut arabs
nullus apud latinos habetur. Sed pe-
trus de ebano pataminus cui cogno-
men est conciliatoris, scripsit egre-
gios comentarios in eadem.
Et hec duo istius auctoris. s. con-
cilium suum quod dicitur et simonem
Conciliator. Et commentaria in pro-
bleumata, omni bibliotece conue-
nirent.
Quicquid et de spectantibus ad philosophiam
traductum habetur a grecis siue ex
platone, siue ex quocunque alio, pro
bibliotece arbitror conuenire.
Quantum autem ad mathematicam
pertinet
Arismetricam Boetij. et ipsius Musicam.
Geometriam Euclidis
Perspectiuam Vitulonis
Almagestum ptholomei
Cosmographiam ptholomei. Et
quicquid insigne a ptholomeo scrip-
tum habetur, apponendum.
De studijs autem humanitatis quantum
ad gramaticam. Rhetoricam hy-
storicam et poeticam spectat, ac mo-
ralem: que autoritate digna sunt,
nobis credo esse notissima

Ego tamen si bibliotheca conderetur tamen
cum omnia a me haberi non posset:
uellem ista precipue non deesse
Priscianum. hoc est quicquid scripsit.
Donatum ac si quid aliud priscum, di-
gnum lectione habeatur.
Varronem de origine lingue latine
Nonium marcellum.
Pompeium festum.
Ciceronis omne opus. quia omnia eius
precipua sunt.
Quintilianum de institutione oratoria.
De causis.
Omne opus Senece. qui uir doctissimus fuit.
Libros naturalis hystorie plinij secundi.
Cornelij celsi libros de medicina
Macrobium de somno scipionis. et
De Saturnalibus.
Martianum capellam de nuptijs philologie.
Apuleij mandarensis opus omne
Agellium noctium atticarum
Columellam de agricultura
Catonem de re rustica
Vitruuium de architectura
Vegetium de re militari.
Laertium dyogenem de sectis philosophorum
Virgilij omne opus.
Seruij gramatici commentaria in eundem
Donati commentaria in eundem
Ouidij methamorphoseon. et
De fastis.
Statij thebaidem et achilleidem.
Oratij opus omne quia totum insigne
est.
Lucanum et arbitror esse apponendum
Titi liuij hystoriam

Salustii catilinariu[m] et iugurtinu[m].
Com[m]etaria belli gallici civilis et
alexandrinum.
Suetonium de xii. cesarib[us].
Helium Spartianum. et Lampridiu[m]
de reliquis cesarib[us]
Vitas illustrium viror[um] ex plutarco
traductas. q[uia] m[u]lta [est] ibi hystoria.
Et q[uic]quid ad hystoria[m] p[er]tinet arbi
trior apponendum.//

Questiones disputate beati thome de aquino et sunt numero 29. &c.

1 prima de veritate habet ar. 12.
2 de scientia dei habet ar. — 15.
3 de ydeis habet ar. — 7.
4 de verbo habet ar. — 8.
5 de providentia dei habet ar. — 10.
6 de predestinatione ar. — 6
7 de libro vite ar. — 8.
8 de cognitione angelorum — 17.
9 de cognitione scientie angelice per illuminationem ar. — 6.
10 de mente ar. — 13.
11 de magistro — 4.
12 de prophetia ar. — 14
13 de raptu ar. — 5
14 de fide ar. — 12.
15 de ratione superiori et inferiori — 5.
16 de sinderesi ar. — 2
17 de conscientia — 4.
18 de cognitione primi hominis in statu innocentie ar. — 8.
19 de cognitione anime post mortem — 2
20 de scientia anime Christi — 6.
21 de bono — 6.
22 de appetitu boni et voluntate — 14
23 de voluntate dei — 9.
24 de libero arbitrio — 15
25 de sensualitate — 7.
26 de passionibus anime — 9
27 de gratia — 7
28 de iustificatione impii — 9.
29 de gratia Christi — 8.

Questiones de potentia dei habet has questiones X

prima de potentia dei habet ar. — 7.
2 de potentia generativa — 6.
3 de creatione — 19.
4 de creatione materie informis — 2
5 de conservatione rerum in esse — 10
6 de miraculis — 10.
7 de simplicitate divine essentie — 11.
8 de hiis que relative dicuntur de deo ab eterno habet ar. — 4
9 de personis divinis — 9
10 de processione divinarum personarum — 5.

~~Secunda~~ Tercia pars questionum scilicet questiones de malo &c.

1 de malo — 5.
2 de peccatis — 12
3 de causa peccati — 15.
4 de peccato originali — 8.
5 de pena peccati originalis — 5.
6 de electione humana — 1.
7 de peccato veniali — 12
8 de vitiis capitalibus — 4
9 de inani gloria — 2.
10 de invidia — 3.
11 de accidia — 4
12 de ira — 5
13 de avaritia — 4
14 de gula — 4.
15 de luxuria — 4
16 de demonibus — 12

Quarta pars de virtutibus in communi.

1 de virtutibus in communi
2 de caritate — 12
3 de correctione fraterna — 2
4 de spe — 4
5 de virtutibus cardinalibus — 4
6 de unione verbi incarnati — 5

[Solin[us]. De roma.

Sunt qui videri velint rome vocabulum ab Euandro primum datum: cum oppidum ibi am-
pliasset: quod extructum antea Valentia dixerat latina iuventus: servataque significatione im- 201.
positi primi nominis Roma grece valentia nominatam.

heraclidi placet troya capta quosdam ex achivis in ea loca ubi nunc roma est devenisse
per tyberim: deinde suadente Rome nobilissima captivarum que his comes erat, incensis
navibus posuisse sedes, struxisse menia et oppidum ab ea roma vocasse

Acchatocles scribit Rome fuisse filiam ascanij eneae neptem, que urbi nomen dedisse

Valeriu[s] ⎤ a romulo asserit condita. que ante dicta est quadrata quia ad equilibrium foret disposita.
Paul[us] Orosi[us] ⎦

Salusti[us] in catilinario. urbem roma sicuti ego accepi condidere troyani

Item. Atheniensium res geste sicut ego existimo satis ample, magnificeque fuere. verum aliquanto
minores tamen quam fama feruntur.

Ex Cronica Mathei palmerij florentini De Temporibus

A Principio mundi siue ab Adam p[ri]mo ho[m]i[n]um: usq[ue] ad diluuiu[m]
q[uo]d factum e[st] sub Noe: computat[ur] an[n]i. duomilia ducenti xl duo. — ii.ccxlii

A diluuio sub Noe usq[ue] ad natiuitatem Abrahe, numerat[ur] anni.

De supradictis temporib[us] nulla reperitur historia nisi apud hebreos.
Que secunt[ur] t[em]p[o]ra: et gentilis historia continet incipiens a Nino
Beli filio: q[ui] regnabat Assyrys: q[uo] n[atus] natus e[st] Abraham.

A natiuitate Abrahe usq[ue] ad ea repromissione: qua fecit ei et semini
suo deus: interfuerunt anni septuaginta q[ui]nq[ue]. lxxv.

A facta repromissione Abrahe, usq[ue] ad natiuitate Moysis colligunt[ur] an[n]i.

A natiuitate Moysis ad egressum gentis hebraice ex egito: cui[us] itine
ris ipse dux fuit, fuerunt anni Octuaginta. lxxx

A b egressu gentis hebraice ex egypto usq[ue] ad captiuitatem troie
numerant[ur] anni Trecenti triginta. cccxxx

A captiuitate troie usq[ue] ad romam condita[m] colligunt[ur] anni
Quibus t[em]poribus regnauerunt in Italia latinor[um] reges: quor[um] p[ri]m[us]
fuit Eneas

A condita aut[em] roma usq[ue] ad condita[m] fluentiam: q[ue] postea florentia
nuncupata e[st]: qua[m] romani milites a lucio Sylla fesulas deducti
condiderunt computat[ur] an[n]i Sexcenti sexaginta septem. Dclxv

A condita u[er]o fluentia usq[ue] ad initiu[m] imp[er]ij Caij Iulij Cesaris: qui
p[ri]m[us] romanor[um] singulare obtinuit imp[er]iu[m]. fuerunt anni

A b inito a Caio Iulio Cesare imp[er]io usq[ue] ad natiuitatem Iesu x[rist]i
filij dei: numerant[ur] anni. Quadragita septem.

Nascente apud bethleem Iudee Iesu x[rist]o dei filio, apud romanos
regnabat octauianus imp[er]ator sextus iam annis xlij.

Computant[ur] om[n]es anni ab Adam et mu[n]di p[r]incipio: usq[ue] ad natiui
tatem d[omi]ni n[ost]ri Iesu christi Anni Quinq[ue] milia centum nonagita
nouem. 5199. q[ui] e[st] p[ri]m[us] ann[us] x[rist]iane salutis nu[n]c[u]patur.

Pontifices.

Iesus christus pontifex primus.

1 Petrus apostolus natione galileus primus sedit rome annis xxv. mensibus vii. diebus viii. hic xxxviii. anno ante tunitate [illegible] anthiochena fundavit ecclesiam. ibique sedit annis vii. anno uero xliiii. rome sedem adeptus est. hic cum paulo necat anno xiiii. imperii neronis. ab incarnatione uero anno 70.

2 Linus. sedit annis xi. mensibus iii. diebus xii.

3 Cletus. annis xii.

4 Clemens. annis viiii. mensibus duobus diebus x.

5 Evaristus quem alii Anacletum dicunt sedit annis viiii. incepit anno domini 102.

6 Alexander. annis x. mensibus ii. diebus ii. incepit anno domini 112.

7 Sixtus anno domini 122. ~~[illegible]~~ sedit annis x.

8 Thelophorus annis x.

9 hyginius annis iiii.

10 pius. annis xi. anno domini 145

11 Anicetus. annis xiiii.

12 Soter annis viiii.

13 Eleuterius annis xvi.

14 Victor annis x.

15 Zepherinus annis xvii. anno domini 206. huius tempore videlicet anno domini 212. Origenes alexandrinus studiis claruit.

16 Calistus. annis v. 223.

17 Urbanus annis viiii. 228

18 Pontianus. annis. v.

19 Antherus mense uno

20 Fabianus. annis xiiii. 242.

Imperatores.

1. Caius Julius Cesar. primus imperator regnavit annis circiter quinque. Anno a mundi principio 5152. incepit eius imperium.

2 Octavianus Augustus. imperavit annis lv. cuius imperium incepit anno mundi. 5157. Cuius autem imperii anno xlii°. natus est iesus xpistus. et tunc incepit annus salutis. obiit autem etatis suo anno lxxvi.

3 Tyberius filius adoptivus octaviani imperavit annis xxiii. incepit Anno mundi. 5214 Anno uero salutis christiane xvi°. moritur anno etatis sue lxxviii. xvii. kalendas aprilis.

4 Gaius. annis 4. moritur etatis xxviii. annorum.

5 Claudius. imperat annis xiii. mensibus. x. Anno salutis xlii. mundi uero 5241. moritur in palatio etatis anno lxiiii.

6 Nero imperat annis xiiii. mensibus viii. hic in suburbano liberti sui propria se manu interfecit anno etatis 32. et in eo augustorum familia consumata est.

7 Galba. mense vii° imperii sui in foro capite truncatur.

8 Otho mense iii° imperii sui propria manu occubuit.

9 Vitellius. octavo imperii sui mense a ducibus vespasiani occisus in tyberim proicitur.

10 Vespasianus imperat annis viiii. mensibus x. diebus xxii. Anno salutis 72. mundi. 5270 hic moritur in villa propria etatis anno 69.

11 Titus filius vespasiani imperat annis duobus. et mensibus duobus. hic latine et grece disertissimus fuit et tante bonitatis ut quodam die recordatus in cena se nihil illa die alicui prestitisse amicis inquit hodie diem perdidi. morbo periit ubi pater post xxi° septembris anno etatis 41.

12 Domitianus eius frater iunior. annis imperat xv. mensibus v. hic quosdam senatores quorum consulerat sumptu in quo nihil aliud curabat nisi muscas stilo acuto configere. incepit imperare anno salutis 84. anno uero 96. incepit persequi christianos. Demum ipse in palatio occisus et ignobiliter ac contumeliose in apportatus est anno etatis 35. cuius clipei et imagines per ignominiam publice sunt conlatae.

Pontifices

21. Cornelius sedit annis duobus. et anno domini 256 martirio coronatur.

22 Lucius mensibus vi.

23 Stephanus annis duobus.

24 Sixtus. ii. annis duobus. viii. incepit anno domini 259. huius pontificatus anno Cyprianus martir efficitur.

25 Dyonisius annis xv.

26 felix annis duobus mensibus x.

27 Eutianus mensibus viii.

28 Gaianus. annis xii. mensibus iiii. diebus viiii.

29 Marcellinus annis viii.

30 Eusebius. mensibus vi.

31 Melciades annis vi. anno domini 309

32 Silvester annis xx. anno domini 315.

33 Marcus mensibus viii.

34 Julius annis xvi.

35 Liberius annis xvi. mensibus viii. 352 moritur sanctus Antonius abbas x anno pontificatus eius. domini uero 361. etatis sue 106.

36 Damasus annis xviii. incepit anno 369

37 Siricius annis xiiii.

38 Anastasius annis iii. diebus 22.

39 Innocentius. annis xiiii. 406.

40 Zosimus. anno uno mensibus. viiii.

41 Bonifatius annis iii. mensibus. viii. diebus. vi.

42 Celestinus annis viiii. mensibus. x. diebus xvi.

43 Sixtus. iii. annis viii. incepit anno domini 436 quo anno floruit cassianus.

44 Leo. annis xxi. mensibus ii. anno domini 444. damnavit manicheos

45 Ilarius annis vi. mensibus. iii. diebus. x.

46 Simplicius annis 15.

47 felix. ii. annis viiii.

48 Gelasius. annis iiii. mensibus. viii. diebus xix.

49 Anastasius ii annis. duobus.

Imperatores.

13. Nerva imperat anno i° mensibus iiii°. et moritur morbo etatis 72. usque ad hec tempora vixit Johannes euangelista. videlicet usque ad annum domini 102.

14 Traianus adoptivus nerve imperat annis xix. moritur anno 63.

15 Adrianus. annis xxi. 142

16 Titus antoninus: cognomento pius. cum liberis suis Aurelio et lucio imperat annis 23

17 Marcus Antoninus verus cum lucio helyo commodo qui et Aurelius dictus est imperat annis xix. anno domini 163.

18 Comodus marci antonini filius. annis xiii.

19 helius pertinax. vi° mense occiditur.

20 Severus qui et pertinax appellatus est. annis 18

21 Antoninus caracalla annis vi.

22 Macrinus. anno primo imperii sui interfectus est.

23 Marcus aurelius antoninus Antonini caracalle ut putatur filius et heliogabali templi sacerdos vite impudicissime imperat annis. iiii et cum matre sua occiditur. 224 anno domini

24 Alexander qui xersem regem persarum vicit imperat annis xiii. incepit 225. et in anno 236. adhuc florebat origenes.

24 Maximinus. annis iii.

25 Gordianus. annis vi

26 phylippus cum filio annis vii. hic primus xpistianus fuit ex imperatoribus. incepit anno domini 247.

27 Decius qui phylippum cum filio phylippo interfecit et maxima in christianos persecutione movit et laurentium ac fabianum martirizavit. imperat anno uno. mensibus iii. 254 anno domini. huius tempore sanctus Antonius abbas nascitur. Decius uero cum filio in abrupto interficitur.

28 Gallus et volusianus galli filius imperat annis duobus mensibus tribus. Origenes anno domini 255 obiit

29 Valerianus et Galienus annis xv. incepit anno domini 257

30 Claudianus anno uno. mensibus viiii.

190

50 Simacus fit pontifex anno domini 502 et sedit annis xv mensibus viii. huius pontificatus anno xii floruit Boetius et Sicho damnatus et karet tempus plures construit.

51 Hormisda fit anno 518 sedit an. viiii. anno 521 Boetius interficitur.

52 Johannes annis duobus mensibus x.

53 Felix iiii annis iiii mensibus ii diebus xiii.

54 Bonifatius ii fit anno 534 et sedit annis duobus. huius primo anno floruit S. Benedictus et Priscianus Cesariensis grammaticus.

55 Johannes ii annis duobus mensibus iiii.

56 Agapitus anno uno.

57 Liberius ii anno uno mensibus iii.

58 Vigilius annis xvii mensibus vii.

59 Pelagius fit anno 558 et sedit annis v. huius tempore floruerunt Cassiodorus monachus et Aratus subdiaconus romane ecclesie qui actus apostolorum [illegible] decantavit.

60 Joh. iii annis xiii.

61 Benedictus fit anno 576 sedit an. iiii.

62 Pelagius ii annis xi.

63 Gregorius magnus fit anno 591 sedit an. xiii.

64 Savianus annis ii.

65 Bonifatius iii mensibus viii. huius tempore Phoca consentiente romana ecclesia caput ecclesiarum constituta est.

66 Bonifatius iiii annis vi.

67 Deusdedit annis tribus.

68 Bonifatius v fit anno 618 sedit an. v.

32 Aurelianus incepit anno domini 274 et imperat annis v mensibus iiii.

33 Tacitus imperat mensibus vi.

34 Phorianus mensibus iii.

35 Probus an. vi mensibus iiii.

36 Carus cum filiis suis Carino et Numeriano an. ii.

37 Diocletianus anno 288 imperat an. xx et Herculeum Maximianum consortem imperii fecit. xii imperii sui anno Diocletianus adorari se fecit et primus gemmas inseruit vestibus et calciamentis. cum antea sola purpura differret a ceteris imperatores. xiiii suo anno incepit persecutio paganorum [illegible].

38 Galerius cum Constantio an. ii. mox cum Constantino an. iiii.

39 Constantinus filius Constantii ex Helena concubina anno 310 imperat an. xxx mensibus x. Crispum et Constantinum filios imperatoris et Licinii nepotes Cesares appellant anno viii imperii sui. pacem hic reddidit christianis. anno 320 Arrius presbyter Alexandrinus floruit. et anno 322 Synodus prima in Nicena urbe Bithinie congregatur contra Arrianos et fuerunt episcopi 318. Crux ab Helena invenitur in 324. et Paulus Thebeus primus heremita claruit. Donatus a quo et Donatiani floruit. S. Zenobius presbyter Luciano matre vero Sophya vi Kal. Feb. 331 Florentie nascitur. Juvencus hispanus claret. Athanasius fit episcopus alexandrinus. Eustachius Constantinopolitanus presbyter claret 339. Constantinus apud Nicomediam egrotans ab Eusebio Nicomedie episcopo baptizatur 340 nec multo post moritur anno etatis 76.

40 Constantinus, Constantius et Constans Constantini filii imperant an. xxiiii. Constantius Athanasium persequitur 342. Athanasius redit Alexandriam 348. Eusebius Cesariensis claret 350. Serapio Thmueos episcopus claret. Victorinus natione afer Rome docet rhetoricam. Donatus grammaticus floret Rome 359 preceptor Hieronymi. Hylarius episcopus Pictaviensis claret 361.

69 Honorius annis xiii. huius anno 4 claret Hysidorus Hyspalensis episcopus anno domini 626.

70 Severinus annis duobus. Maumeth moritur anno domini 637.

71 Bonifatius annis iiii. quo novum nomen non fuit quia aliquibus inter pontifices non numeratur.

72 Johannes iiii anno uno mensibus ii.

73 Theodorus annis vii.

74 Martinus fit anno 649 sedit annis vi.

75 Eugenius annis iii.

76 Vitalianus annis xv.

hic desiderantur tres pontifices

80 Leo ii fit anno 684 sedit anno uno.

81 Joh. v uno anno

82 Cono mensibus xi.

83 Sergius annis xx. Beda claruit anno domini 693

84 Leo a romanis tamen fit papa anno 698 et ideo non habet numerum rectum.

85 Joh. vi annis iii mensibus iiii.

86 Jo. vii annis iii.

87 Sosimus diebus xx.

88 Constantinus annis vii.

89 Gregorius ii annis xvii.

90 Gregorius iii annis x mensibus viii.

91 Zacharias annis x mensibus iii.

92 Stephanus ii annis v. huius tempore regnat Pipinus anno domini 754

93 Paulus fit anno 757 sedit annis x

94 Constantinus anno uno. sed aliquibus inter pontifices non numeratur.

95 Stephanus iii annis iii mensibus iii et Carolus magnus regnat anno 769.

41 Julianus Galli frater 365 imperat an. i mensibus vii. et in bello Persarum occidit. hic apostata.

42 Jovianus mensibus viii. iste regnavit in oriente.

43 Valentinianus an. xii. Valens frater eius regnavit in oriente an. xiii mensibus viii. Basilius magnus Cesariensis episcopus. Gregorius Nazanzenus et frater eius clarent 370. Zenobius a Damaso papa florentinus episcopus fit 373. Athanasius moritur 374. Didimus alexandrinus claret 376. Ambrosius mediolanensis fit episcopus 378.

44 Gratianus filius Valentiniani cum fratre Valentiniano an. viii. Theodosius Theodosii filius regnat in oriente an. xvii. S. Martinus floruit 384. Gregorius Naz. preceptor Hieronymi obiit 385. S. Petronius episcopus Bononie moritur 386.

45 Valentinianus solus an. viii. Hilago Pyr[illegible]

46 Honorius Theodosii filius an. xxxi 396. Archadius frater eius in oriente an. xiii. Augustinus fit episcopus 398. Orosius hyspanus presbyter claret. Theophilus episcopus alexandrinus contra [illegible] scribit. Epiphanius et Jo. Damascenus 406. Jo. Chrisostomus moritur 410.

47 Theodosius junior filius Archadii an. xli in oriente. Pelagius Britto hereticus habetur 416. obiit S. Zenobius viii Kal. Junii 421 etatis 90. S. Hieronymus obiit 423 etatis 91.

48 Valentinianus junior anno 427 in Italia Augustus imperat an. xxx. Nestorius hereticus 431. Augustinus moritur 433 v Kal. Sept. et respondet libris Juliani. Marcianus in oriente imperat an. vii.

49 Maiorianus annis iiii. Paulinus Nolanus urbis episcopus 459. in oriente Leo an. x. Severus tyrannus an. iiii. Olibrius m. vii. Lucius tyrannus an. i mensibus iii. Nepos Patricius diebus lxi. Augustulus in occidente ultimus imperat an. i. in anno 472 desiit imperium occidentale an. 330 et cessat in occidente

Pontifices

96 Hadrianus fit anno 771 · sedit annis 24 anno huius xx · domini nostri 791 · Studium Parisiense principium habuit procurante Alcuino Caroli magni preceptore
97 Leo · iij · annis xx ·
98 Stephanus iiij · mensibus vij ·
99 Pascalis · annis vij ·
100 Eugenius ij · annis iij ·
101 Valentinus · diebus xl ·
102 Gregorius iiij · annis xvj ·
103 Sergius ij · annis iij ·
104 Leo · iiij · annis viij ·
105 Johannes fit anno 854 · sedit annis 2 mensibus iij · fama est huius feminam fuisse et papa existens peperit · unde inter pontifices non numeratur ·
106 Benedictus iij · annis duobus
107 Nicolaus annis x ·
108 Adrianus ij · annis v ·
109 Johannes viij · annis x ·
110 Martinus ij · anno uno mensibus viij ·
111 Adrianus iij · anno uno mensibus iij ·
112 Stephanus v · annis vj
113 Formosus fit anno 893 · sedit annis vj · huius tempore claruit Remigius antisiodorensis hic exposuit aliqua ·
114 Benedictus iiij · annis iij · mensibus · ij ·
115 Leo · v · diebus xl ·
116 Xpoforus mensibus · vij ·
117 Sergius iij · annis vij · mensibus · iiij ·
118 Anastasius iij · annis ij · mensibus · ij ·
119 Lando · mensibus · vj ·
120 Jo · ix · annis xiiij · mensibus iij ·
121 Leo vj · mensibus · vij · diebus xv ·
122 Stephanus vij · annis ij · mensibus · ij
123 Jo · xi · annis v ·
124 Leo vij · annis · iij ·
125 Stephanus viij · annis duobus

Imperatores

50 Zeno · 476 · regnat in oriente xvj · an · xvij ·
51 Anastasius · xij · an · xxvj ·
52 Justinus maior · in oriente xvj · imperat an · viij · 519
53 Justinianus · nepos Justini an · xxxviij · 528 · Sanctus Hermolaus episcopus Pusiensis? ad rem? aghostoli? 548 Justiniani amens fuit interijt
54 Justinianus junior · 566 · an · xv · Armeni subierunt ad fidem 574 · hic amens moritur
55 Tiberius filius adoptivus Justiniani Junioris an · vij ·
56 Mauritius · 584 · an · xx ·
57 Phocas · 604 · an · viij ·
58 Heraclius cum Constantino filio · an · xxxviij ydropicus moritur
59 Constantinus Heraclij filius mensibus · iiij · hic a martina noverca occiditur veneno ·
60 Heracleona cum martina matre · an · ij ·
61 Constans · 643 · an · xxvij ·
Maxentius ·
62 Constantinus Constantis filius maxentium necat Heraclium et Tiberium fratres consortes imperij facit an · xvij ·
Tyberium
63 Justinianus Constantini filius 687 · an · x ·
64 Leo · an · iij · qui deposuit in Justinianum
65 Tyberius an · vij ·
66 Justinianus iterum annis vj ·
67 Phylippus an · iij ·
68 Anastasius · an · iij ·
69 Theodosius an · uno ·
70 Leo · an · xxiiij · 719 ·
71 Constantinus filius Leonis · an · xxxv · 743 ·
72 Leo Constantini filius an · v ·
73 Constantinus Leonis filius an · xix
74 Carolus magnus · 801 · primus recepit imperium in occidente Francos · xiiij ·

Pontifices

Imperatores

126 Martinus iij · fit anno 944 · sedit an · iij ·
127 Agapitus ij · annis viij · mensibus · iiij ·
128 Jo · xij · an · viij · mensibus · vij · qui ob inhonestam eius vitam deponitur ·
129 Benedictus v · mensibus · iij ·
130 Leo viij · anno uno mensibus v ·
131 Jo · xiij · annis · viij ·
132 Benedictus vj · anno uno mensibus · vj ·
133 Donus ij · anno uno mensibus · vj ·
134 Bonifatius vij · mensibus · ij ·
135 Benedictus vij · an · viij ·
136 Jo · xiiij · anno domini 984 · sui pontificatus mense iij · in Adriani mole retrusus et iiij mensibus, inedia maceratus interijt ·
Jo · xv · mensibus · iiij ·
Jo · xvj · annis x · mensibus · iiij ·
Gregorius v · anno uno mensibus · viij ·
Jo · xvij · anno uno
Silvester ij · annis iiij
Jo · xviij · mensibus · v ·
Jo · xix · annis iiij · mensibus viij
Sergius iiij · annis iij ·
Benedictus viij · fit anno 1010 · sedit an · xi · mensibus · x ·
Jo · xx · annis xi ·
Benedictus ix · fit anno 1033 · sedit an xij · mensibus · ij ·
Silvester iij · mensibus · duobus
Gregorius vj · annis duobus
Clemens ij in 1048 · anno uno
Damasus ij · mensibus · uno
Leo ix · annis 5 · mensibus · ij · Ecclesia sepulchri domini nostri Jesu Christi reedificata est procurante Constantinopolitano imperatore · que anno 1012 · ab infidelibus fuerat desolata

Victor ij. fit ano 1054. an. ij. ms. vij.
Stephan viij. ms. x.
Benedict x. mens. ix.
Nicolaus ij. an. iij.
Alexander ij. 1062. an. xi. ms. vij.
in ano 1067. petrus damian et
pe. alfonsi notatissimi habetur. et
florentie ampliat ult 5 lanz
Gregori vij. an. xij. ms. uno.
Victor iij. 1086. an. uno ms. viij.
q in sacro calice hausto veneno interijt.
7 huius tpe e fundatum cartusien ordo.
Urban ij. anis xij. ms. iiij. Anselmus
cantuarien eps in anglia claret 1090
Pascalis ij. an. xviij. ms. v. Bernar
abbas claret 1104
Gelasi ij. ano uno.
Calistus ij. an. vj.
honori ij. 1125. an. v. ms. ij. Ugo de
sco Victore paris floret
Innocent ij. 1130. an. xiij. ms. viij
Celestin ij. mens. v. dieb xiiij.
Lucius ij. mens xi. dieb iiij.
Eugeni iij. 1145. an. viij. ms. vij. di. xx.
Anastasi iiij. ano uno. mes. v.
hadrian. iiij. an. iiij. ms. x. Ri
cardo monac floruz 1157
Alex iij. 1160. an. xxij. pe. lobard q
sentias copilat floruz 1172
Lucio iij. 1182. an. iiij. ms. ij. pe.
q nestor q scolastica scrip sit hyst
floruz.
Urban iij. an. duob. Joachim clarzi
calabrio ano 1166.
Greg viij. ms. ij.
Clemens iij. 1188. an. iij. ms. v. di
en. xvj.
Celestin iij. an. vi. ms. ix.
Innoc iij. 1199. an. xviij. hic p. Ray
mundum or. p. dr. compilauit decretales.
Dominicus 7 franciscus floret 1206

honori iij. 1216. an. x. ms. ij. confir
mauit ordinem pdicatorum mouit dominicus
1221. confirmat ordo minor kal decebr
1223. mouit franciscus 1226. iiij non
octob.
179 Greg. viiij. 1227. an. xiiij. ms. iij.
180 Celestinus iiij. dieb xvij.
181 Innoc. iiij. 1243. an. xi. ms. iij.
182 Alex. iiij. 1256. an. vi. ms. vj. Albertus
magnus floret
183 Urban iiij. 1262. an. iij. ms. 1. Bonaventura
floruz. et Dantes nascit 1265
184 Clemens iiij. 1265. an. iij. ms. 9. di. xxi.
185 Greg. x. 1272. an. iiij. tho. obijt 1274
186 Innoc v. 1276. ms. vj.
187 Adrian v. ms. 1. dieb. viiij.
188 Jo. xxi. ms. viij.
189 Nicolaus iij. anis iij. ms. viij. Albertus
magnus obijt 1280
190 Martin iiij. 1282. an. iiij. ms. 2. florentie
porex actu ut nunc sunt creante
honori iiij. 1286. ano uno 7 duob dieb
Nicola iiij. an. iiij. ms. 1. dieb viij.
Celestin v. 1294. ms. v. imp. 5 papato
Bonifati viij. an. 8. ms. 9. dieb. 17.
florentini ydut castel franco 7 castel s jo.
1296. 7 Dni domnello clarz. palatiu
dnor incipit 1298. 7 menia ampliat
ut nunc sunt 1299. Dantes assupt 1302
Benedict xi. 1303. mes. viij. fr. petro na
sciter 1304 hic fuit fr ordis predicatorum
Clemens v. 1306. an. 8. ms. 10. d. 15. flo
rentini 7 lucenses pistoriu rapiunt
Jo. xxij. 1317. an. xviij. ms. iiij. Dantes
mouit 7 zanone 1321. etatis 56. canonizat
s. tho. 1323. in 1334 incipit campanile
s. reparat
Benedict xij. 1335. an. 7.
Clemens vj. 1342. an. xi.
Innoc. vj. 1352. an. x. Barthol de sancto
Ferrato floruz. 1355

Urbanus v. ano 1363. an. viij. nascit
d. Leo. aretin 1369.
Greg xi. an. vij. ms. v. ano 1371. cuius
tpr ms pagolo dellabaco florentie clarzt.
et petrarca mouit 1374. boccaci et etat.
lxij.
Urbanus vi. an. xi. ms. viij. abijt usqz
ad martinu v. durauit scisma
Bonifati ix. an. xiiij. mes. 11. fo anit
britanno obijt 1398
Innoc vij. an. ij.
Greg xij. an. ij. ms. vij
Alex v. 1410. mes. xi. florentini emit
Cortona a ladislao rege
Jo. xxiij. an. iij. ms. x.
Martin v. 1418. an. xiiij. mes. v.
Eugeni iiij. 1431. an. xvj. q consecrauit s
reparatam ano 1436. et 1437. celebrat
concilium florentie. clarz Ambros mo. et
Nicolaus perin. obijt vij kal maij.
Nicolaus v. 1447. an.

Calistus iij. Cathelanu fit an.
b. Antoninus archieps florentinus obijt. 1459.
Pius ij. obijt ~~de mense augusti~~ 1464
qui senensis fuit ~~[illegible]~~.
Paulus ij. fit ano 1464. mse septembris.
obijt xxvi july 1471.
Sixtus iiij. ord minoru. ~~de mse augusti~~
1471. creats. Januensis fuit Saonensis
Innocentius viij. fit Anno 1483 demse septe
et mouit demense ~~augusti~~ July 1492. Januensis
Alexander vj. fit demense augusti 1492
qui cathelanus fuit, de domo borgia et
nepos Calixti tertij. obijt de mse augusti
1503 ignominiose, sicut et ipse vixerat.
Pius 3. senensis nepos ex sorore pij 2. fit de
mense septebris 1503. et moritur circa fi
nem mensis octobris sequentis. 1503.
Julius 2s nepos sixti 4. electus fuit die nouebris
1503. obijt 1512. 21. febr.
Leo X florentinus. electus. 11. marcij
1512 obijt die ultima nouebris.

Adrianus. 6. eligit die. 11. januarij
1522.
Clemens 7 petrucis leonis tenui. electus
19. nouebris 1523

~~Tempore Pontificis Alexandri. vj. [illegible]~~
~~Federicus tertius Maximus Imperator~~

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE
MSS

cc. 193 nuovamente
numerate e riscontrate.
Luglio 1913 D.S.

Restaurato nel 1984